

3 1761 06743007 4

Don CioCóté

pea'uar na laogaire

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BROIN

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

Don cíocóité

an t-áitir peadair na loosaire
canónac, s.p.

no rghíob ón rghéat Spainneac

brún agus ó nóláin, teor.

1 mbáile áta cliait :: 1 mbéal feirste
1 scorcais :: 1 bportláirge

բօցարժար չաճ օգարտ ար օրդար

EDITOR'S PREFACE

CERVANTES' immortal work—*El ingenioso hidalgo Don Quixote de la Mancha*—has been described as at the same time the most cosmopolitan and the most intensely national book in the world.

The first part of it was published in 1605 ; and almost immediately versions of it began to be made in the principal languages of Europe. Beginning with the first English version by Shelton, published in 1612, there followed in chronological order translations into French (1616), German (1621), Italian (1622), Dutch (1657), Russian (1769), Danish (1776), Polish (1786), Portuguese (1794), Swedish (1802), Hungarian (1848), Modern Greek (1860), Bohemian (1866), Serbian (1882). Not only so, but it has been translated several times into each of the most widely-spoken tongues of Europe ; so that, in a sense, it may be said to have been translated more frequently than even the Bible or the *Imitatio Christi*. So far as I have been able to ascertain, no version has hitherto appeared in any of the Celtic languages ; and so, to Irish belongs, in this respect, the glory of precedence among those tongues ; and to Canon O'Leary is due the undying gratitude of the Gael. More than twenty years ago, I made the acquaintance of *Don Quixote* in the original ; and I have read it several times since then. I have also, of set purpose, closely compared with it many versions in English and other languages. Accordingly

the Irish reader may rest assured that I have reasonable grounds for stating that, in my opinion, Canon O'Leary's version is, taking it all in all, by far the best that I have read. Nay more, I venture to assert that, in some respects, it is superior to the original. This is partly due to the wonderful flexibility of the Irish language—especially when wielded by the greatest living writer of that tongue.

In what other language in Europe could a place-name like *Taprobane* become so readily naturalized as it does in the Irish *Tiobruid Bhán*? Or a personal name like *Alifanfaron* yield *Amhlaoibh-gan-fearann*. In the second place, the Canon's versions and modernizations have always been characterized by judicious omissions and condensations; the residuum being always charmingly fresh and free from prolixity. For example, in the present version, the long and tedious disquisition on the relative values of early Spanish romances is wisely omitted, as containing no matter of ordinary human interest, even for a Spaniard of the present day. The version has gained—not lost—by such omissions. Canon O'Leary has concentrated all the reader's interest on the central figure of the story: in a word, he has given us the Quintessence of Quixote. Thirdly, he has surpassed Cervantes in wisdom, by stopping short at the end of the First Part of the story. Of course, Cervantes had no alternative, after the impudent plagiarism of Avellanada, but to complete the Second Part. Yet, the Second Part is an acknowledged failure, as compared with the First. Of it we can only exclaim, "What a falling-off was there"—"*Quantum mutatus ab illo* " !

And so, notwithstanding the promise latent in the

closing sentence, I prefer to take as farewell words those immediately preceding—*բնական ճան*—“Let us leave them there”! Leave the principal characters on the stage as the curtain rings down (for, although two of them are technically-speaking “off,” their reappearance is momentarily expected): Sancho seeking Don Quixote in the Sierra Morena, while the Priest and the Barber await the return of both. Leave them as Cervantes should have left them: Immortals—“deathless persons in an endless tale.”

ՀԱՅԿԱՆ ԵՐԱՆԱԾ.

SEO MAR A TÁRLA

Timceall ceitíre bliadna fícead ó rin bíor tíar i gCill Áoi a g an páile. Do buail umam ann, agus mé a g riubal go réir ar bhuac na faraise, fear a bí a g riubal ar an gcuma gcéadna. Do labramair. Níor b'fada, 'ra cáint dúinn, gur tuigear féin gur Spáinneac é. Cromar ar tráct ar an Spáinn; ar élaínn mílead a táinig go h-Éirinn fadó ó'n Spáinn; ar an gcozad móir a bí 'ra Spáinn i n-aimrír Bónapart; ar na tréite Spáinneaca atá le feirgint, anoir féin, i n-a lán de rna daoine a rugad agus a cózad 'ra cúinne rin tíar tear de'n oileán ro na h-Éireann; agus mar rin.

'Sa cáint dom leir cuigear ceirteana cuige i otaob na Spáinnire; annran, i otaob rgníbhinní na Spáinnire, agus i otaob léiginn na Spáinnire, agus i otaob na leabair agus na n-úgðar atá acu 'ra Spáinnir. Bí ré a g fíeasairt na gceirteana dom, agus ba maíe cuige é agus ba tuigeanac. Fé deire cuigear ceirt éigin cuige i otaob "Don Quixote."

"Don Quixote; Don Quixote;" ar reirean agus é a g maectnam. "Ní h-eól dom don úgðar Spáinneac, ná don leabair Spáinneac, ná don focal Spáinneac de'n tróro ran," ar reirean agus iongnad air. "Níor aigigear nam an focal ran 'Quixote,'" ar reirean.

"Ó," arra mire, "ní foláir nó d'aigir. Sgéal íreac é atá leacta ar fuair na h-Éiríope go léir. Miguél Cervantér ainm an fíir do rgníob an leabair."

DON CIOCÓTÉ

“Ó!” ar peirean, ašur tús ré léim ó’n tcalam,
“‘Don Ciocóté’ atá ar riubal ašat! ‘Don
Ciocóté’; ar nóm d’airiúš šac doinne teac̃t čairiur
rin!”

Čuigear-ra im’ aigne an uairi rin šur “Don
Ciocóté” an ainim čearc, ašur šur loit muntir
an bčarla é nuair a čemečar “Don Quixote” de,
ašur šo riab an lot čóm čubairčeač ran nári aitin
an špáinneac̃ řéin é nuair airiúš ré é!

D’řan an mčro rin řšéil im’ aigne řiam ó řin, šo
oči leat-bliabam ó řin, nuair a čuimnišear šur
mait an řuo an řšéal špáinneac̃ ran vo čur řior
i nšaeluinn. Annřan vo čuigear, vā mbeač don
čreanř šo šcarři an ššaeluinn rin ašur an špáinneac̃
úo ar a čéile, šur mait an řuo “Don Ciocóté,”
an ainim a tús ré čom, a beic mar ainim ’ra ššaeluinn
ar an řšéal.

Čuir čuine éigin bčarla ar an řšéal; ašur, čóm
řao a’ ř čérčean mo čuairim-ře, tā řeačar an řšéil
’ra bčarla čóm řaoa ó n-a řeačar ’ra špáinnir ašur
atā an řocal “Don Quixote,” ó’n břocal “Don
Ciocóté.”

PEADAR UA LAOŠAIRE.

Čairleán ua listáin

Dealtaine 5,

1912.

SYNOPSIS OF CHAPTERS

I.

The story opens with a reference to the knights-errant, their equipment, and the object they had in view. Their deeds of valour were first commemorated by oral narration, and afterwards consigned to books. The proud possessor of a book saw gathered round him a large company to hear the famous exploits of the knights. The more extravagant the narration, the better pleased the audience was. Some people looked upon those tales as romance, yet books containing the tales multiplied, especially in the South of Spain, where the hero of the story lived. He was a poor country gentleman, who had a craze for collecting trophies, knight equipments such as javelins, coats-of-mail, and the like. His personal appearance, his dress, his household, and his old horse and hound are minutely described. One of those tales fell into his hands. He read it, devoured it, and afterwards became so enamoured of them that he neglected his work. He knew the knights by name, he knew of their deeds. At last he lost his mind, and would become a knight!—he had dreams of surpassing by his deeds the boldest knights. He dons his armour, ridiculously bizarre, names his horse “Rosinante,” and calls himself “Don Cíochóté de la Mancha,” assigning reasons for both names. But a knight must have his Lady; he had a peasant girl in his mind. He called her by the name “Dulsinea.” Our hero showed sense and discretion in not acquainting the girl or her parents of his intentions. He had already fantastic visions of subduing tyrants, avenging wrongs, and slaying giants.

II.

Don Cíochóté is ready to go forth, and rebukes himself for his dilatoriness. In full equipment, mounted on his sorry nag, he departs. He draws rein a short distance from home. He should be knighted before setting out. He wants to go back, but resolves to proceed and ask the first knight he will meet to bestow knighthood on him. A new-made knight, too, should wear white armour, but he satisfies himself that his old armour could be made as white as snow by polishing. He starts Rosinante again, whilst he dreams of glory and talks and laughs incoherently. He hears the boy-herd blowing his horn. He fancies that it is to greet him. He goes to the inn, bowing and uttering grandiloquent phrases. He bows to the servant girls, meets the innkeeper, and he resents the laughter of the girls, and regards them as ladies. The servant girls aid him to

undo his armour, so that he may partake of food. His improvised visor may not be taken off; the servants feed him whilst he holds it up, and the innkeeper devises a hollow reed through which he drinks. The picture is a humorous one. Don Cíochóté takes the inn for a castle, the innkeeper for a knight, and servant girls for grand dames.

III.

Our hero takes the man of the house into a room and kneels down in his presence. The other protests, but all to no purpose. Don Cíochóté will not get up until his host promises to comply with his request. The proprietor realising the situation, viz., that he himself is a knight, at least in the Don's imagination, and that his guest is mentally deficient, agrees to knight him in the morning. He entertains the Don with stories of his own exploits, omitting, of course, to tell that it was by highway robbery he had made his money. The innkeeper inquires whether he has any money. The hero of the story replies that books make no mention of knights taking money with them on their journeys. His host replies that books are silent as it was understood by everyone that they did. He dilates on its necessity, as well as the need of a knight-errant taking "cures" with him. The Don keeps watch over his arms through the night, as became one who is to be knighted. The man of the house entertains the household with the humour of the situation. The Don fells the two carmen who had come to fetch water for their horses. He invokes the aid of Dulsinea. The other carmen come and attack him and wound him. The host comes on the scene, humours the Don, and eventually performs the ceremony of knighthood. The servant girls, Tolosa and Molinera, put on him his spurs and sword. He returns thanks to all in the flowing language of the books, mounts his steed, and departs.

IV.

As soon as the new knight-errant gets on the road, he feels a thrill of joy pervade his whole being. He thinks, as advised, that he should have money and an attendant. There was a man at home who would suit. Rosinante develops wonderful speed on the way. The Don hears the cry of a human being from a wood beside the road; goes in and finds a man beating his shepherd-boy. He saves the boy, and commands the man to pay him all wages due. Don Cíochóté fancies that all such work becomes a knight. The master makes a claim for the price of three pairs of boots he had given the boy, but the Don decides that the leather of the boots and the skin of the boy's back should weigh against each other. Shan Aldudo pleads that he has no money, but invites the boy to accompany him home and says he will pay him. No sooner is Don Cíochóté out

of sight than Aldudo whips the boy again, and mockingly tells him to follow the madman. The knight-errant continues his journey homewards, quite satisfied with the world and himself. Rosinante trots along and the Don talks of the queenly Dulsinea in words which have the sanction of the knights of old and of the books.

V.

The Don has not gone far when he perceives six men approaching, each holding an open sunshade in his hand. They are accompanied by four servants and three muleteers. He challenges them, and imagining they are knights, he addresses them in the language of the books, and bars their progress unless they admit that Dulsinea is the most beautiful princess in the world. One of the number, a playboy, argues that he himself could not proclaim Dulsinea the most beautiful of princesses, as he had not seen her. The Don attacks him, but Rosinante falls and the knight, owing to his heavy armour, is unable to rise. He is picked up by a former neighbour of his, and taken on the top of a load of wheat, home. Approaching the house about night-fall, they listen to the conversation of the people of the household. It was all about the master and his books. They enter and are recognised. The Don orders that the great physician Ugunda be sent for, tells of his feats of valour against ten men, and how his horse's stumble saved their lives. He is put to bed, and the priest threatens to burn the books!

VI.

Whilst Don Cíochóté sleeps, Alonso tells the company where he found him and the state he was in. The priest decides to burn the books; and himself and Nicolas, on the advice of the women, burn every book in the library. They then close up the place with a wall so that nobody can know there ever was a room there. When he gets up he looks for his books. His housekeeper tells him that the Evil One has come and has taken them all away. "Not he," said the young woman, "but a sorcerer." Our hero felt that jealousy prompted the sorcerer to do so. He enlists the sympathy of Sancho Panza in his exploits. The latter, having a wife and children, at first demurs. Don Cíochóté holds out the promise of a governorship or kingship of some conquered island, and Sancho consents, and takes an ass with him. On the way, Sancho reminds Don Cíochóté of the promise of the island, and the latter quotes from the books the customs of knights-errant. He intends to outdo them all in generosity. Sancho is afraid his wife would never make a good queen, whatever else she might be fitted for. Our knight-errant advises Sancho not to ambition anything more humble than the position of Viceroy.

VII.

The knight-errant and Sancho go along. They perceive about thirty windmills ; our hero persuades Sancho they are giants, and, despite the latter's remonstrances, proceeds to attack them. The shaft of one of the mills breaks his javelin, and he and his steed are thrown to the ground. He finally admits they are windmills, but that Freston had changed them by magic art. He substitutes the broken shaft of his javelin by an oaken bough and proceeds contentedly. Sancho refreshes himself with food and drink. The master passes the night awake thinking of Dulsinea, whilst his attendant sleeps soundly. On the road to Laphishé, Sancho receives instructions as to how he is to behave in combat. They meet two monks of St. Benedict mounted on mules. Behind the monks are a carriage, four or five horsemen, and two muleteers. The lady in the carriage is going to Seville, to proceed thence to India with her husband. Don Cíochóté believes that the monks are magicians who are spiriting away the lady. Acting against Sancho's advice, he attacks them, and fells one of the monks, the other escapes through the fields. Sancho receives severe treatment at the hands of one of the monk's attendants. Don Cíochóté wants the lady to return and tell Dulsinea how he rescued her. A Biscayan, who accompanied the carriage, protests against going back, and Don Cíochóté and he come to blows ; and though the knight-errant receives some nasty sword-cuts the issue of the combat is left untold.

VIII.

How the remainder of the story was recovered. One day in Toledo the author finds a boy trying to sell a bundle of old papers to a merchant. The papers are Arabic manuscripts, which the author buys from the boy and gives to a Moorish Rabbi to translate for him. They contain the rest of the story ; the first page bearing a picture of the combat between the Don and the Biscayan. The narrative continues to the effect that the Don, enraged at the sight of his own blood drawn by a sword-cut from the Biscayan, gives the latter a furious stroke which stuns him, so that he falls from his mule. The Don stands over the prostrate form of his foe and with his sword-point at the Biscayan's neck, calls upon him to surrender. The lady and her attendants intercede for him. She promises that he will go to Tobosco, but forgets to inquire where Dulsinea lives.

IX.

By this time Sancho has recovered from the drubbing he received from the monk's servants, and has witnessed the end of the combat. He is delighted with his master's prowess, and feels that the promised island is almost assured. The Don

explains that this was only a cross-roads fight, but that he hopes before long to do a deed which will result in Sancho's appointment as governor of an island—or even as a king. They mount their steeds and proceed upon their way. Sancho is of opinion that they should seek sanctuary somewhere, lest the Holy Brotherhood (i.e., the police) should bring them to book for the assault on the Biscayan. The Don has no fears—no knight-errant in the annals of romance was ever arrested. Sancho offers to dress the Don's wounded ear. The Don extols the virtues of the Balsam of Fierabras, the prescription for which he knows by heart. He notices that his helmet has been broken in the fight; whereupon he begins to swear that he will take a dreadful vengeance on the Biscayan. Sancho reminds him of the penance already placed on him. The Don admits the justice of his squire's contention, and proceeds to bind himself under solemn obligations not to sleep two nights in the same bed, or to eat two meals at the same table, until he meets with another knight and defeats him and takes his helmet to replace his own broken one. Eventually he consents to eat some food from Sancho's bag. Night falls before they can reach a village, but they come upon the huts of some poor goatherds.

X.

They are hospitably received by the goatherds, who invite them to share their supper. An upturned box provides a seat for the Don. He suddenly remembers that in the circumstances (according to the "books") knight and squire are on the same level, accordingly he invites Sancho to share his seat. Sancho declines the honour on the ground that the strain of remembering his table manners would interfere with his enjoyment of his meal; but the Don insists, on the principle that "he that abaseth himself shall be exalted." All this harangue is lost upon the goatherds, as is the eloquent discourse which follows on the glories of the Golden Age. While the Don is talking Sancho is feasting. One of the goatherds is so pleased by the Don's final words of thanks for entertainment received that he expresses regret at the absence of a neighbour (Antonio) who is a skilled musician. Just then Antonio enters. He is asked to sing a song and "obliges" the company. The Don is eager for more singing, but Sancho reminds him that their hosts must be tired and anxious to go to sleep. Sancho himself has eaten such a hearty supper, washed down with wine, that he can scarcely keep his eyes open. The Don agrees that it would not be a fitting recompense to keep them from their well-earned repose. He asks Sancho to examine his wounded ear, which is still painful. When the dressing is removed, Antonio recommends a healing poultice of rosemary leaves, which, in the event, proves a complete success.

XI.

Before they have time to retire for the night a visitor enters with news of the death of Criosostom for the love of Marsela. He tells how Marsela, in order to avoid the importunities of her many suitors, took to herding goats and sheep in the mountains. Criosostom and his friend Ambros do likewise in order to be near her. The end of the tale is that Criosostom is to be buried on the morrow at the foot of the cork-tree where he first saw Marsela. The Don promises to go to the funeral, and they retire to sleep ; but he spends the rest of the night meditating on his mistress Dulsinea, and assuring himself that her beauty surpasses that of Marsela.

XII.

Early on the following morning some of the goatherds awaken the Don, who orders Sancho to get Rosinante and the ass ready, and they all proceed on their way. They have only gone a quarter of a league when they meet six goatherds in mourning, and along with them two gentlemen on horseback attended by three servants. The two companies greet one another, and find that they are all bound for the same place. On the way they discuss the extraordinary details of the funeral. Don Cíochóté asks the gentlemen how they had learned of the funeral, and they explain that the goatherds had told them all about it. One of the horsemen inquires why the Don is going about through such a peaceful country in full armour ; and the latter replies that he is a knight-errant and prefers the strenuous life. The reply convinces the hearers that he is not quite sane, but they continue to question him politely on the subject. He treats them to a history of knight-errantry from the time of King Arthur and the Round Table onwards. The gentleman, Vivaldo by name, discusses with him the knightly custom of invoking one's mistress in time of danger. The Don explains and defends the custom, and enters into a detailed description of the charms of Dulsinea. The conversation leaves the united company convinced that the Don is insane, but Sancho believes in him implicitly.

XIII.

They see approaching through a mountain gap a company of goatherds in mourning, six of whom are carrying a bier covered with wreaths. It is the funeral of Criosostom. The two processions join. The bier is laid down, and the Don and his companions come up to view the corpse. Four men with shovels and spades are digging a grave at the foot of a rock close to a cork-tree. In reply to a query from one of the bearers Ambros says that the correct site has been chosen in accordance with the wishes of the deceased. Just at that moment someone appears on the rock—it is Marsela. They all stare at her in

silence, until Ambros collects his wits and reproaches her bitterly. She rebuts his cruel charges. She never encouraged Criosostom to make love to her—cannot help her beauty—cannot marry all the youths who pester her with their attentions—has deliberately chosen the simple life in order to have time for meditation—has determined never to marry—advises them all to give up backbiting and slandering her. While she is speaking they are all held fascinated by her beauty, but when she leaves the rock and disappears over the hill some make as though they follow her. The Don interposes ; he is ready to defend her since he is convinced of her innocence. The corpse is buried, and a great stone placed over the grave. The Don politely declines Vivaldo's invitation to accompany him to Seville, on the plea that he has work to do in the hill country. They part : the Don determined to follow Marsela to assure her of his loyalty to her cause.

XIV.

The Don, accompanied by Sancho, searches all the hills, woods and valleys for Marsela, but in vain. At last they decide to rest under the shade of a tree at the edge of a wood, to refresh themselves with food and drink. Rosinante and the ass are turned loose to graze, and their masters, after refreshment, indulge in a siesta. While knight and squire are sleeping soundly some graziers come up with horses for the fair. Rosinante gallops up to make the acquaintance of the new horses, but they kick him ; and the graziers with much shouting and cursing belabour him with their sticks until he falls in a heap. The noise made by the graziers awakens the sleeping pair in time to see poor Rosinante collapse under the cruel beating. Despite Sancho's counsels of discretion, the Don avows that he will punish them for their treatment of his horse. He advances to attack them, boldly seconded by Sancho, who imbibes some courage from the example of his master ; but the odds are overwhelmingly against them, and Don Ciochóté has struck only one blow, and Sancho none, when they are knocked down and cudgelled by the graziers until they appear to be dead ; and the graziers, fearing the police, get away with their horses as quickly as possible. Knight, squire and horse are now in the same plight ; unable to rise and barely able to breathe. Ballachán, Sancho's ass, who has had his fill of rich grass, comes to the rescue. His loud brays brings Sancho to his senses, and by clinging to the ass's neck he manages to get on his feet again. He asks the Don for some of the Balsam of Hierabras. The Don has not any prepared, but will certainly make some within two days. He admits that their misfortune is due to his rashness in attacking with the sword people who were not knights like himself. Sancho places the knight, who is unable to sit upright, on the ass's back like a sack of oats, and leads the ass by the halter ; Rosinante, who has managed to get on his feet again, being tied to the ass's tail ; and so they proceed on their way.

XV.

They chance to come out on the public road, and shortly afterward they come in sight of an inn. The Don will have it that it is a castle; and they are still arguing the point when they arrive at the door. The innkeeper thinks at first that the knight is dead, but is re-assured by the Don's own voice. Sancho, unwilling to reveal their disgraceful defeat, explains the Don's condition as due to his having fallen down a cliff. The kind-hearted *bean an tighe*, assisted by her daughter and an extraordinarily ugly servant girl (Maritornes) attend upon the wounded knight, and a bed is prepared for him on the loft. When he is safely in bed they cover him with plasters. The hostess remarks that the Don's contusions look very like the result of a cudgelling; but Sancho assures her that they are the result of a fall over a cliff, and persuades her that his own contusions have been produced by the mental shock caused by the sight of his master falling! He reveals his master's identity, and treats her to a lecture on knight-errantry. The Don chimes in with an explanation that his loyalty to Dulcinea prevents him addressing her daughter as a knight-errant should. Sancho gets his share of the plasters, and they retire. Sancho's bed is at one end of the loft, the Don's in the middle, and at the other end is a bed occupied by a carrier, who is lying awake waiting for some wine which Maritornes promised to steal for him.

XVI.

At last he hears her coming: so does the Don. The only light in the loft is that thrown by a badly lit lamp in the porch. When she enters, the Don is certain that it is a *spéir-bhean* who has come to his aid, as happened in the tales of knight-errantry. He seizes her by the arm, and begins to make a long romantic speech. The carrier, who is under the impression that the Don is trying to take the wine from her, glides over to them and knocks the Don senseless with a violent blow on the mouth. The wine is spilt. Maritornes, in a fright, leaps on the bed where Sancho is asleep; and he, thinking that she is a nightmare, begins to kick and fight; she returns his blows with interest. Meantime the carrier, enraged at the loss of his wine, rains a shower of blows and kicks on the Don; and ends by jumping on him. The bed, which is only supported by trestles, collapses. The innkeeper hearing the uproar rushes in with a candle. He sees Sancho and Maritornes at fisticuffs, and his foot encounters the empty wine jar on the floor. As he stoops to pick it up the candle goes out, and he assaults poor Sancho in the dark, thinking that he is beating Maritornes; who mauls the innkeeper, thinking that he is Sancho. A policeman, who is looking for an escaped thief, hears the noise on the inn loft; and, thinking that he has found his man, rushes up. Groping in the darkness he catches some apparently lifeless form by the

beard. He orders all the doors to be closed, as murder has been committed. All steal away to bed ; and as the innkeeper has taken the precaution to extinguish all lights, the policeman has to leave the "corpse" and search for a coal to light the lamp. While he is gone from the loft the Don recovers consciousness and speaks to Sancho. He asserts that the "castle" is enchanted, and that a magic giant has assaulted him. The carrier quietly takes his departure while the conversation is going on. Enters the policeman with a light. He inquires after the Don's condition ; but his tone is too familiar for the Don's taste, and he calls him a blockhead. The policeman, disappointed at not having a case or effecting an arrest, throws the lamp at the Don's head and departs.

XVII.

Sancho and the Don agree that he must have been the "giant." The Don requests Sancho to call the "Governor of the Castle" and get the materials for the famous balsam. Sancho, still stiff from the double beating, rises with difficulty and fetches the rosemary and other ingredients. The Don brews the balsam, over which he repeats many prayers and makes many mysterious passes, and fills a bottle with it. He drinks a large quantity of the balsam, which has an immediate and unpleasant effect. He is wrapped in a blanket and put to bed ; and after some sleep is quite refreshed. Sancho is so much impressed by the cure that he begs for some of the balsam, which nearly kills him. When he recovers sufficiently from its effects he abuses his master for giving it to him ; the Don accounts for its excessive action in the case of Sancho as being due to the fact that the latter was not dubbed a knight. The Don is now anxious to proceed on his travels. He harnesses Rosinante with his own hands ; dresses Sancho, and puts him on the ass. Spying a pike lying against the wall of the inn yard, he appropriates it to supply the want of his spear. The people of the inn are looking on while he is making preparations for his departure. He, knowing that according to the books the knight-errant is bound to show affection for the daughter of the "King of the Castle," keeps rolling his eyes at the innkeeper's daughter and sighing deeply. She attributes these symptoms to internal pains—the aftermath of the balsam !

XVIII.

When knight and squire are mounted and ready for the road, the knight turns to the innkeeper and thanking him for the entertainment he has received in the "castle," asks that he may have the pleasure of avenging the "governor" on his enemies as a recompense. The innkeeper replies that the only recompense he requires is the prosaic one of paying him his bill. The Don refuses to pay because such a procedure was unheard of

in the annals of knight-errantry. Instead he brandishes his pike, applies the spurs to Rosinante, and gallops out through the gate. The innkeeper runs and seizes the ass's head, calling upon Sancho to pay since his master has refused : but Sancho will not break a law which his master would not break. Just then there enters the yard nine men, who, on learning the cause of the dispute, fetch a blanket from the house, and holding it by the four corners, give Sancho a protracted tossing into the air. Sancho's cries reaches the Don, who had not gone far. He returns at a gallop, but the gate is closed, he is too stiff to dismount in order to open it, and the paling is too high for Rosinante to leap. He is therefore obliged to remain an onlooker, whose helpless ferocity adds to the amusement of the men who ply the blanket. At last they desist from their sport through sheer weariness, and place the jaded and giddy Sancho on his ass again. Maritornes in pity offers him a drink of water. The Don advises him to have some of the balsam instead, but Sancho has had enough of that beverage. Finally he wheedles some wine out of Maritornes. He rejoins his master in low spirits. The Don explains that he was prevented by some enchantment from leaping the paling to come to his assistance. Sancho is sceptical about the enchantment, and is of opinion that they have had enough of adventures and should return home and attend to the harvest work. The Don implores him to have patience ; the day will come when he will appreciate the high calling of knighthood ; as a protection against enchantment he is going to provide himself with a magic sword like that of Amadis. They miss the bag usually carried in front of Sancho ; the innkeeper has kept it in lieu of payment.

XIX.

While they are discussing the loss of the bag they see a cloud of dust approaching along the road. The Don is greatly excited at the phenomenon, and declares that the great day has come at last ; he interprets the dust cloud as being caused by a great host of armed men. Sancho notices another cloud of dust approaching in the opposite direction. The Don explains that that is caused by the opposing host. He names the leaders on both sides, and states the *casus belli*. They ascend the hill in order to have a better view of the "hosts." The Don proceeds to describe the champions and the devices on their shields ; but the bewildered Sancho declares that he can see nothing more warlike than flocks of sheep and lambs. The Don ascribes this disorder of vision to fear, and crying that he will take part in the fight he spurs Rosinante into a gallop. Sancho's expostulations are lost on him ; and he charges into the flock of sheep, and begins to lay about him with his spear. The shepherds shout at him to desist, but he only continues to attack the sheep and to challenge the leader of the enemy.

The shepherds have recourse to stone-throwing. One stone hits him in the side, breaking two of his ribs. Faint with pain he raises the bottle of balsam to his lips ; but he has only time to swallow a mouthful when another stone smashes the bottle to atoms and spills its contents on the road. The blow knocks out three of his teeth, and injures the hand which held the bottle. He falls from his horse, and the shepherds run up to inflict further punishment on him ; but when they see him lying on the road they imagine him to be dead, and collecting their scattered sheep, they hasten away as quickly as they can. Sancho, who was angry with his master at first, now comes to his assistance. The Don, as usual, blames the magician for the transformation of the armed men into sheep. He asks Sancho to examine his mouth and find out how many teeth he has lost ; but in the process Sancho smells the odour of the balsam, with disastrous results.

XX.

As soon as Sancho recovers he rushes to the ass to get something from the bag ; but, as already related, the bag has been kept by the innkeeper. He bewails his lot, and regrets that he ever entered the service of such a hare-brained master, who is capable of mistaking sheep for armed men ; he is ready to return home and resign all hopes of the promised island. The Don picks himself up from the road, and catching his horse by the bridle, comes over to where Sancho is with his ass. He exhorts Sancho to shake off his fit of depression. Even the loss of the bag, and the lack of eatables cannot make the Don despondent ; and he discourses so eloquently on the subject of Providence that Sancho assures him that he has mistaken his vocation. This remark gives rise to another discourse on the comprehensiveness of knight-errantry, which is cut short by Sancho's reminding him that it is time they sought lodging for the night. The Don asks Sancho to count his remaining teeth ; and an "oral examination" reveals the fact that the Don has no teeth left in the upper jaw, and only a tooth and a half in the under jaw. He is distressed at the information, but determines to bear his loss philosophically like a true knight. They mount their steeds, and proceed slowly on their way. They are suffering from hunger and thirst, and the Don's mouth and side are very painful. Noticing this, Sancho tries to distract him by starting a conversation. He suggests that their misfortune is due to a breach of the laws of knight-errantry on the part of the Don ; reminding him of his rash vow concerning the helmet (chap. ix.).

XXI.

While they are conversing the night falls, but they continue journeying along the road in hopes of reaching an inn sooner or later. As they make their way as best they can in the darkness

a turn in the road brings them in view of a number of starry lights dancing about and leaping to and fro ; the lights are approaching in their direction. Sancho is trembling and perspiring with terror, thinking that it is the fairy host ; even the Don feels his hair stand on end. He tries to reassure the trembling squire ; he will be able to defend him ; this time there is no paling between him and the enemy. By this time the lights have approached near enough to reveal a procession of twenty men in white robes on horseback, followed by a vehicle like a coach ; after which come six men in black garments, mounted upon mules with black trappings. They are chanting a doleful dirge, and all bear candles in their hands. Sancho is more terror-struck than ever ; but the Don plucks up courage on finding that he has to deal with ordinary human beings. His interpretation of the sight is that the men are bandits who are carrying off as prisoner either a wounded knight or a lady. When they come near enough he addresses them. He brandishes his spear, and, taking up his position in the centre of the road, he commands them to halt and give a satisfactory account of themselves, as he has suspicions that they are up to mischief. One of the men explain that they are in a hurry to reach an inn, and have no time to answer his questions ; at the same time trying to pass him by. The Don seizes his bridle-rein, and the horse rears and deposits its rider on the road. Another of the company abuses the Don, who attacks the whole company with his spear, and forces them to take to the fields and fly for their lives. The procession was really a funeral ; and the " coach " was a hearse. The mourners thought that the Don was the Evil One who had come to seize the body. Sancho is delighted at his master's success. The Don then turns to the man on the ground and calls on him to yield or die. The man warns him that he is in Holy Orders, and explains that it was a funeral of a man who died of fever, and that they were on their way to Segovia. Meantime Sancho has not been idle. A mule laden with food and drink has remained behind grazing in the ditch ; Sancho transfers some of the bags to the back of his own ass ; they mount the injured man on the mule, and Don Cíochóté advises him to follow his companions and convey to them his apologies for such strange behaviour. Sancho adds the information that the knight is Don Cíochóté de la Mancha, surnamed the Gloomy Knight.

XXII.

The man departs, and Don Cíochóté turns to Sancho and asks him why he called him " the Gloomy Knight." Sancho replies that the name suggested itself to him when he saw how dismal the knight looked during his attack on the procession ; but adds that the loss of his teeth might account for it. The Don is pleased with his new title, and begins to compare it with the titles of the knights of romance. He asserts that he must

have a dismal face painted on his shield, so that everyone may know who he is ; but Sancho assures him that his own face is advertisement enough : at which witticism the Don is hugely amused. A thought suddenly occurs to him which dispels his mirth. He fears that he is liable to be excommunicated for attacking men in Orders. Sancho tries to reassure him, and presses him to have some refreshment from the bags which he has on the ass's back. He wishes to examine the body in the hearse, to see whether the man is really dead ; but Sancho reminds him that the man died of fever, and warns him of the danger of infection. They leave the road, and passing through an opening between two hills, reach a level place where they sit down to eat. They find plenty of eatables in the bags, but nothing to drink. Sancho judges by the greenness of the grass that water cannot be far away ; so they advance through the valley leading their steeds by the halters. Before long they hear a sound as of water falling down a steep cliff ; but at the same time they hear a noise as though three or four giants were beating something with iron flails, and every now and then there comes a sound like a giant as strong as all the others combined defending himself against the flails with a sledge-hammer. The Don declares that he is bound to go to the assistance of the one man against the three ; but the terrified Sancho, who does not wish to be left alone in the dark, implores him to wait until daylight so that his deeds of valour may be seen.

XXIII.

While Sancho has been speaking his hands have not been idle : he has taken advantage of the darkness to stoop and put a spancel on Rosinante's forefeet, so that when the Don applies the spurs the horse buck-jumps and almost throws his rider. Sancho suggests that the horse is enchanted ; an explanation which the Don eagerly accepts. Sancho recommends his master to lie down and sleep, but he refuses : whereupon Sancho offers to beguile the monotony of waiting for the dawn by telling a story. The preface to the story is so prolix that the Don loses patience, and urges him to plunge at once *in medias res* : Sancho stubbornly persists in telling the story as he heard it told. Follows the story of Lópach Ruadh and Toralva. At one part of the narrative Lópach has three hundred goats which have to be taken across a river in a small boat, one at a time (a ruse of Sancho's to prolong the tale). He impresses on his master the necessity of keeping an accurate account of the number of the goats brought over, but the Don is wearied by the monotony of the perpetual ferrying over of goats, and he interrupts Sancho. The interruption has caused the Don to lose count of the number of goats ferried over ; whereupon Sancho declares that there is an end of the story, since the loss of count has driven the remainder of the tale out of his memory. The Don, disgusted at the abrupt ending of the story, tries once more to

spur his horse forward ; but the horse only bucks and rears. They are obliged to remain where they are until dawn. As soon as the first streak of dawn appears, Sancho removes the spangle from Rosinante, unknown to his master. The Don tries his spurs again, and announces with delight that the enchantment has been removed. He bids Sancho remain where he is for three days ; and if the Don has not returned by that time he is to go with a message to Dulcinea : if anything should happen to his master he need not worry about his wages ; the Don has provided for him in a will which he made before leaving home. On the other hand, if the Don returns victorious, Sancho may count on getting the island.

XXIV.

Sancho cannot bear the thought of separation, so he follows his master. As they advance through the glen the noise grows more deafening. They emerge on a green "inch," and see some huts with a high cliff behind them : the noise is proceeding from some place near the huts. The Don coaxes Rosinante to go in the direction of the noise, and when they turn a corner they find a tucking mill in full swing ! Knight and squire look at each other in disgust : Sancho bursts into fits of uncontrollable laughter, and his master in anger strikes him with his spear across the shoulders. Sancho hastens to explain that he is laughing at the unnecessary fears that assailed him during the night, and the Don apologises. Rain begins to fall ; but the Don is so disgusted with the mill that he will not even seek shelter there, so they resume their journey in the rain. The Don sees a knight approaching with a shining object on his head : this he declares to be the Helmet of Mambrino, which he will win in combat with the newcomer. Sancho bids him beware lest it should prove to be a case of the tucking-mill over again. The Don is annoyed at the reference to the mill, and asserts that the man is mounted on a horse and has a golden helmet on his head. Sancho declares that the man is mounted on a grey ass like his own, but admits that he certainly wears some yellow-coloured article on his head. The Don threatens that if he mentions the tucking-mill again he will grind his bones into snuff, so Sancho ceases to argue. The knight couches his spear, and spurs his horse to the encounter. When the man sees him coming at such a furious rate, he throws himself backwards from the ass ; and, leaping the ditch, runs across the fields as fast as he can. One backward glance shows him the mad horseman who attacked him closely examining the "helmet" which he has picked up.

XXV.

The "helmet" was only a barber's brass bowl ! The "knight" was a travelling barber who went about on his ass, from village to village, shaving customers ; and when the rain came on he put

his brass shaving-dish on his head to keep the rain from his cap. When Sancho comes up, he finds the knight examining the "helmet." He hands it to Sancho, who gives it as his opinion that it is a barber's dish. The Don ridicules Sancho's ignorance: it is none other than the "Helmet of Mambrino," and he fits it solemnly on his own head. The sight is too much for Sancho, who bursts out laughing; but the angry looks of his master make him hasten to explain that he is laughing at something else. The Don attributes the absence of a visor on the helmet to the greed of some person, who sold it, finding it to be silver. The mention of the balsam brings to Sancho's mind some unpleasant reminiscences. He wants to take the barber's ass instead of his own, but the knight says it would be contrary to the laws of knight-errantry: he sees no objection, however, to his taking the harness from the barber's ass. This exchange having been effected, they go and sit down by the stream that worked the mill and eat their fill from the food they got on the funeral mule; but they keep their backs turned to the mill! Then they mount their steeds again, and, allowing Rosinante to choose their way, they continue their search for adventures. They ride along for some time in silence; the Don meditating upon Dulcinea, and Sancho thinking about a difficulty that has occurred to him. He begs permission to speak. It has occurred to him that all the Don's deeds of valour are going for naught for want of witnesses to record them: accordingly he suggests that his master should enter the service of some emperor. The Don sketches for him the career of a typical knight of romance, and assures Sancho that if the knight becomes a king the chances are that his squire may be made an earl. Sancho is delighted at the prospect, and his master warns him that he must be more careful about trimming his beard or it will betray his plebeian origin.

XXVI.

Their conversation comes to an end abruptly, for they see approaching twelve men in chains, walking in single file. After these come two men on horseback, armed with guns, and each accompanied by two men on foot armed with swords. Sancho informs his master that the men in chains are convicts on their way to the galleys. The Don does not like the idea of their being forced to go against their will, and is uneasy lest they should have been condemned unjustly; in which case it would be the obvious duty of a knight-errant to deliver them. He politely addresses one of the guards in charge of the gang of convicts, and requests permission to question the prisoners as to the various causes which have led to their present condition. His request is granted, and he interrogates the first prisoner, who jokingly replies that he is being punished for having fallen in love—with a basket of linen; at which witticism his fellow-convicts are greatly amused. He questions the second man,

who cannot reply except with groans and sighs. The first prisoner speaks for him : he has been sentenced for his musical performances ; he is a thief, who in thieves' parlance has sung or "squealed"—i.e., confessed under torture. The third convict has been condemned for want of ten ducats. On the generous Don offering to give him twenty, if that will free him, he explains that it is too late now : if he had had the money in time to bribe the court he would have escaped conviction. He explains the meaning of the slang term *gurapas*. The Don continues his interrogation, until he comes to a young man who is more heavily chained than the rest. He is informed by one of the guards that this is the redoubtable criminal, Gines de Passamonte. Gines tells the Don that he has been engaged in writing his autobiography in prison. An altercation arises between Gines and the warder, and the latter raises his stick to strike the prisoner. The Don protests against striking a man so closely bound : since only his tongue is free he should be allowed to use it. He addresses the gang of prisoners, informing them that he is a knight-errant, and that he feels it to be his bounden duty to deliver them ; but he will not have recourse to force unless it is absolutely necessary. Turning to the warders he requests them most politely to release the prisoners, on the grounds that they have not injured them personally, and that the king has already enough convicts to work in the galleys.

XXVII.

The guard laughs at the outrageous request, and, with a contemptuous reference to the Don, orders the gang of prisoners to march on. The Don with a blow of his spear unhorses the guard, and the other horseman and warders take to flight. Sancho frees Gines, and between them they soon free the rest of the gang. All are grateful to the Don for rescuing them, but they are taken aback by his request that they should go to Toboso and present themselves to Dulsinea with an account of the knight's deed of valour. Gines protests that such a proceeding would result in their re-arrest. The refusal angers the Don, who threatens to transfix Gines with his spear unless he obeys. At a whisper from Gines the gang of convicts attack the Don with stones and leave himself and his horse prostrate on the road. Gines tries to break the Helmet of Mambrino. The Don calls to Sancho, and expresses regret at not having taken his advice. Sancho begs him to take his advice this time, viz., that they should retreat before the police come to look for the prisoners. The Don does not like the idea of running away from an enemy ; he would not fly from all the police in Spain ; he will agree on condition that Sancho tells no one that it was from fear that he retreated. Sancho protests that it is not a retiral at all, but a strategic movement in accordance with the dictum that at times discretion is the better part of valour. They mount their steeds and proceed on their way.

XXVIII.

Sancho makes for the mountain range of the Sierra Morena, where they may lie hid until the search is over. The released prisoners were in too great a hurry away to meddle with the bags that were on the ass; so he and his master have enough food to last them for some days. They continue to advance deep into the mountains, until they reach a sheltered place at the foot of a rock: here they sup and fall asleep leaving Rosinante and the ass to graze. Who should have chosen to hide in the Sierra but Gines! He is hiding in a cave close to them, and when he finds them asleep he rides away on Sancho's ass. Knight and squire sleep until the sun wakens them. Sancho misses the ass and begins to bemoan his loss; but the Don cheers him by telling him that he will give him his choice of three asses which are at home. They discover a portmanteau lying in a ditch. It contains some fine linen garments and some heavy gold pieces; and a further search discovers a pocket-book. The knight tells Sancho that he may keep the gold; and while Sancho is counting the gold his master is looking through the book. They are interrupted by the appearance of Gines coming along at full gallop on Sancho's ass; when he catches sight of them he throws himself from the ass and runs away among the rocks, and the ass comes on to Sancho. The Don is for following Gines, but Sancho dissuades him. He is the more ready to listen to Sancho since he has discovered from some papers in the pocket-book that the money belongs to a gentleman who has written some poetry; they are bound to find him and restore his property. Sancho does not like the idea of handing over the money, but he says nothing.

XXIX.

They proceed southward through a rocky valley. Suddenly they see a wild man, clad in a few tatters of clothes, leaping from rock to rock. He runs in front of them on the mountain road for a few moments, and then disappears among the rocks on their left. The Don directs Sancho to head him off among the rocks, but Sancho is afraid of going astray and getting separated from his master. His real reason for advising the Don not to trouble about the wild man is that he does not want to part with the gold in case the wild man should prove to be the lawful owner. The Don contends that as honest men they must try to restore it. As they turn a corner in the road they find the carcass of a mule lying in a ditch: it also was probably the property of the wild man. They see an old man herding goats on the hillside, and they beckon to him to come down. They inquire of him if he knows anything about the portmanteau and the mule. He tells them that, about six months before, a fine young man riding on a mule, with a portmanteau behind him, had come to the goatherd's house asking to be directed

to the loneliest spot in the mountains. Since then he had not been seen until a few days ago he suddenly waylaid a party of goatherds, seized their bag of food, and disappeared again into the solitude. Some of the goatherds had determined to look for him. They had found him in a hollow tree: he was scarcely recognisable, so tattered and weatherbeaten had he become. He had spoken to them civilly, and apologised for his action in taking their food; he had been starving. He had refused to give any information about himself; and a sudden change had come over him during their conversation: he had madly attacked one of their number calling him "Fernando, the treacherous." When they had separated the pair, he had rushed away from them into the woods. He came to them when he was hungry; sometimes asking politely for food, at other times attacking them madly. They had proposed to try to catch him and bring him to Almodovar, where he might be cured and restored to his friends. They are going to search for him the next morning.

XXX.

Don Cíochóté decides to look for him himself: he begins the search, closely followed by Sancho. Before long they see him approaching, leaping from rock to rock. He salutes them, and the Don greets him in true knightly fashion. The Don dismounts and embraces the wild man. The Gloomy Knight and the Knight of the Tatters enter into conversation; the latter promising to tell his story if he gets some food. When he has voraciously devoured the food, he begins his story; promising that he must on no account be interrupted in the course of his narrative. His name is Cardenio. He was to have married Lusinda with the consent of both families; but a letter arrives from Duke Ricardo inviting him to visit him. Much against his will he goes; Lusinda promising to be true to him in his absence. He is highly honoured by the Duke, and becomes a close companion to his son. This son, Fernando, is bent on evil courses; whereupon Cardenio threatens to tell the Duke. Fernando then promises to relinquish his designs, and in order to get away from temptation he proposes to go away on a visit to Cardenio's home. Cardenio does not relish the idea of his meeting Lusinda, whose beauty he has extolled to him in confidence, but what could he do? It happened that Cardenio had just received a letter from Lusinda asking him to procure for her a book on knight-errantry entitled "Amadise de Gaul." The mention of the name was too much for the Don, who declared that if he had known that Lusinda took an interest in books of the kind he could supply her with plenty: her literary taste spoke volumes for the refinement of her mind. The wild man remains silent, and when requested to continue his story replies that it is finished. This is angrily denied by the Don; whereupon the wild man knocks him down with a

stone. Sancho attacks the wild man, and the Don picks him self up and joins in the fight ; but the wild man gives them both a sound drubbing and departs. When he has gone, the Don remarks upon the irritating habit of stopping in the middle of a story—a trait of character common to Cardenio and Sancho—and he asks Sancho to finish the tale about the goats. Sancho replies that the Don's omission to keep count of the goats has driven the remainder of the story completely from his memory.

XXXI.

They proceed on their way, which leads through very hilly country. The Don has forbidden Sancho to speak, so that he may meditate without distraction ; but before long Sancho begs for permission to speak, as he cannot remain silent any longer. He declares that he might as well be buried alive as to be obliged to keep silent in the lonely places through which they are travelling. After discussing the madness of Cardenio, and the Don's narrow escape, the knight reveals to Sancho his determination to perform a penance in the mountains, following the example of Amadis. Meantime Sancho is to go to Dulcinea for an answer. If the answer is favourable, the Don will get over his fit of madness ; if unfavourable, he will be too mad to heed it. A reference to the "helmet" revives the old discussion, "Helmet of Mambrino" or barber's dish. The Don thinks it probable that he will imitate the Knight Orlando, and divest himself of all his clothes.

XXXII.

While they are talking, they come to the foot of a rugged hill standing apart from the other hills. The Don chooses this hill as the scene of his penance. He is going to turn Rosinante loose to wander at will, when Sancho suggests that he should have him instead of the ass when bringing the message to Dulcinea. The Don says that he is not to go for three days, so that he may witness his self-inflicted tortures ; but Sancho is anxious to be off. He asks for the letter which he is to deliver to Dulcinea. The Don scrawls a note on a leaf of Cardenio's pocket-book, and instructs Sancho to have it clearly copied out by some clerk in the nearest village. Sancho raises the objection that his master's own signature will be lacking from the copy ; nor is he satisfied by the reminder that Amadis never signed his name : Sancho has an ulterior motive in this, because he wants mention made in the letter of the asses promised to him on a former occasion. The Don will give him the original draft in Cardenio's book, and he can show the signature to the knight's niece, Antonia. Then Sancho objects that perhaps Dulcinea may not wish to have a letter in another handwriting : the Don replies that it makes no difference because she can

neither read nor write. Sancho asks who her people are, and recognises Dulcinea as a girl who is known at home as Aldonsa Lorenzo. He praises her strength and her powerful voice; it is no wonder that his master should be mad from love of her. The Don tells him that in his foolish way he has unintentionally hurt his feelings. Sancho begs him to give him the letter and let him go; remarking that it was a pity he did not do so before he had time to make the luckless observation which hurt his master's feelings. The Don takes out Cardenio's book and writes the letter; and when it is finished he reads it over for Sancho, so that he may know the contents by heart, in case he should lose the letter on the way. Sancho distrusts his memory, and prefers that it should be written out in three places in the book as a precaution; in any case he would like to hear it read. The knight reads it aloud for him. Sancho is delighted with its style. He is hurrying away, when the Don insists that he wait until he sees him stripped. Sancho says that it is quite unnecessary, and threatens to give Dulcinea a piece of his mind if she does not give him a favourable reply to the letter. The Don advises him to pull some of the reeds that are growing plentifully in the place; and to keep dropping them on the way, so that they may serve to guide him to that out-of-the-way spot on his return. Then the knight tears off his clothes, stands on his head, and turns cart wheels, yelling like a madman. Sancho cannot bear to look at him any longer so he goes on his way.

XXXIII.

As soon as Sancho is out of sight and cannot witness any more of the knight's performances, the latter sits down on the top of a rock to meditate. He is undecided as to which knight he should imitate: at last he makes up his mind to imitate Amadis. He begins to walk about among the rocks composing odes in praise of Dulcinea, and then he reproaches her for being the cause of his wretched plight. He committed his poems to writing by scratching them on the bark of trees or tracing them in the sand of the river. Sancho continues on his journey, dropping some reeds from time to time, especially at cross roads, until he emerges on the road to Toboso. He reaches an inn; and, while he is debating in his mind the advisability of entering, two person come out who recognise him. They are none other than the priest and the barber. The barber, in order to extract information from him, accuses him of murdering his master and stealing his horse. Sancho tells his business, and the purpose of his errand. They ask to be shown the letter, but when he looks in his pockets the letter is nowhere to be found. All that worries Sancho is the fact that he cannot claim the asses from Antonia. They ask him to repeat the contents of the letter from memory, which, as he warned his master, does

not serve him very well : in fact he mentions things which were not in the letter at all. They invite Sancho into the inn for refreshment, but he remembers the blanket, and requests them to send out food and drink to him where he is. The barber explains Sancho's hesitation to the *bean an tighe*, and brings out some refreshments to him. Then the priest and the barber tell the people of the inn about the plight of Don Cíochóté. The priest suggests that it would be a good plan to dress up one of themselves as a distressed maiden, in order to appeal to the Don in his character of knight-errant ; and so entice him away from his retreat, and eventually get him back home. The innkeeper and his wife think the plan an excellent one. She dresses up the barber in some clothes of her own : a veil covers his beard. They persuade Sancho to join in the plot by telling him that he will be surer of getting the asses if his master comes home. The three of them, the priest, the barber and Sancho turn toward the Sierra, Sancho leading the way. When they come near the place, Sancho proposes that he should go on ahead with an answer from Dulsinea (invented by himself), as the Don would be the more likely to come with them afterwards. The weather is warm, and the place inviting. The priest and the barber recline on the green sward, in the shadow of rock, and fall asleep. There they remain awaiting the return of Sancho and Don Cíochóté.

Don cíocóte

CAIBIÓIOL A H-AON.

É féin agus a muintir agus a cáirde.

Roinnt céadta bliadhán ó shin bíodh aicme laoc as
gluaisead ar fuair na h-Eúróipe, agus Ríoirí fáin
a tugtí oirta. Ní bíodh de faoisaltad as gac ríoirí
acu ac a arim agus a éirde agus a éapall, agus ní
bíodh de éualad aige ac a gíolla. Bíodh an ríoirí 9
fáin agus an gíolla as gluaisead ríompa, féadaint
cá bfaidhí tioránad le rmaictugad, éasóir le
ceartugad, ropaire le marbhad, nó aon gníomh
uair eile le déanamh do tuillad oirdearcar do'n
t-é a déanad é.

10

Nuair a bí an aicme rin ar bit ar fear roinnt aim-
pire, agus iad as déanamh a ngníomhartha, do corruis
rsealta iongantada ar beir d'a n-innirint inr gac
aon ball, 'n-a tdaob féin agus i tdaob na ngní-
omhartha gaille agus gairse a deiridh. Annpán do 15
corruisead ar an rsealaidhead pan do éir ríor
i leabhair, agus do corruis na leabhair ar dól ó
lámh go lámh go dtí gur leatadair, coitciann go
maic, ar fuair na h-Eúróipe. Ní bíodh puinn daime
an uair rin a d'féadad na leabhair do léigead; ac 20
nuair a bíodh pot-duine a d'féadad, bíodh an leabhar
as an nduine rin, agus bíodh lán tige 'n-a timcheall
gac aon torad oirde, agus é as léigead an leabhair

25 dóib, agus a mbéil ar leatao acu as éirteacht leir
 na h-ionghaib éacht a léigti ar an leabhar dóib; agus,
 níl náir b'ionghaob, gac don ruo a léigti ar an leabhar
 dóib fíunne glan ab' ead é, dar leó.

Nuair a tuis luét na leabhar do cumao d'a uat-
 báraige na gniomairca a h-innirtí gur b'ead ba mó an
 30 meap a bíod oirta, do corruigtoar ar na gniom-
 aircaib a déanamh níl' uatbáraige 'nā 'céile; go dtí,
 fé dheire, gur cuabair ear na beartaib ar fad leó,
 san bliúie ruime acu 'ra deabnamh ba ceart a beir
 le rgeal, ac gur cuma leó an domhan cé'cu ba rgeal
 35 san dae é nó náir b'ead, an fad a crieofí é.

Bí a lán daoine náir géill, ó corac, go raib puinn
 fíunne 'ra rgealairdeacht ran na muirdeacta. fé
 mar a cuair an rgealairdeacht i n-annrpianacta cuair
 an aicme rin i méio; go dtí, fé dheire, go meartí
 40 oirdeact fíunne beir i rgealairdeacht muirdeacta, ar
 fuair na h-Éiríope, agus do meartí a beir in rna
 rgealtair fíanairdeacta a bíod agaimn i n-Éirínn
 tamall ó rin.

Do lean meap ar rgealairdeacht na muirdeacta,
 45 agus ar an muirdeact féin, 'ra Spáinn ear, abrad
 ear éir iorí rgealairdeacht agus muirdeact do tuitim
 fé mí-mear i n-áiteanaib eile.

Timceall na h-aimprie rin bí 'n-a cómnuidé 'ra
 Spáinn, i La Mancha, i mbaile beag nác cuimín liom
 50 cad é an ainm a bí air, agus gur cuma liom, duine
 de rna h-uairlib úo gur gnat leó poimnt de rna cóir-
 deaib a bain leir an muirdeact do cimead agus do
 beir acu. Bí aige, anáirde ar raca, rleag muirde
 agus reana-rgiat meirgead. Bí aige reana-capall
 55 lom agus cú; agus bí fé féin, ar nóir an capall, lom
 láirí. Bí fé lom go maic, pé 'cu bí fé láirí go

maid nó ná maid. Ar nór na cor' eile de'n aicme,
ní ró-pabairnead an cotuḡad a cuirlead ré air réim.
Bíod rúp cun d'innéir aise, agus ba mó an éaoirféoil
'ná an mairtfeóil a curtí i n'óanamh an trúp rín. 60
Bíod an feóil b'urte, agus í fuar, cun ruipéir aise.
Leite a bíod aise 'Dé n-Doine. 'D'fáḡad ran tein-
leap 'n-a bolḡ 'Dé Satairainn, agus iarrad de cuir-
linn air. Annpán b'féoiri go mbead colúr mar
róḡluirt aise 'Dé 'Domnaig. Beirlead an pabairne 65
rín uairt trí ceatramna 'd'á mbíod ag tead irtead
cuise de f'airb'leap. 'Do cuirlead an ceatramad
curo eile balcár éadaiḡ air; clóca éadaiḡ uarail,
b'urte beilbeir, agus b'róḡa éadotroma de'n r'uir
éadna, i ḡcór an 'Domnaig; agus caróḡ maid láirir 70
b'íre de i ḡcór laetanta eile na reatmame. Ní
maid de muintir t'ise aise ad bean-t'ise a bí ór cionn
a 'd'ad, inḡean 'uridár a bí fé bun fíde bliadán,
agus buadail a 'deinead p'ioctálam irtiḡ agus amuic
air; buadail a bí go maid cun aipe tabairt 'do'n 75
capall, nó cun r'geide an ḡáiróin 'do bearmad. Bí
fé réim timceall deic mbliadna a' r' 'd'ad, agus é
enámad, deaḡfláintead, lom. Bíod fé 'n-a f'uirde
go mo' ar maidin; agus amuic i 'deanna na
b'riḡaite ba maid leir beir nuair a bíóir amuic. 80

'Deir curo de'n muintir a 'dein reanadair air ḡur
Cíocáda ab' ainim 'dó. 'Deir aicme eile acu náir
b'ead ad Céaránad. 'Do réir na tuairime ir feáir
ir Cíocán ab' ainim 'dó.

'Do tárla, trád éigín, 'do'n 'uin'uaral bo'et, pé 85
ainim a bí air, go 'd'áinḡ fé n-a láim leabair éigín
de leabair r'ḡealaid'eadta na p'oirleadta. 'Do léig
fé an leabair. 'Do taitn an leabair leir. 'Do léig
fé airíir é. 'Do taitn fé níor feáir leir an tarina

90 h-uair 'nā mar a taitn ré leir an céad uair. Do
 foláctuiḡ ré leabair eile de'n tḡaḡar céadna aḡur
 do léiḡ ré é. Do taitn an tairna leabair leir nib'
 féairi 'nā mar a taitn an céad leabair leir. B'i ré
 aḡ foláctar na leabair, aḡur 'ḡá léiḡeab, ḡo 'otí nār
 95 fan don tḡuim i n-don cōr aige i n-don tḡaḡar eile
 ḡnōta. Tḡs ré failliḡe i nḡnō an eḡcáit bḡs a b'i
 aige. N'i feictí cōirōce amuic i 'tceannta na bḡiaḡ-
 aite é, ar muin an cāpailḡ ḡpáḡaiḡ úo a b'i ḡan
 iomaḡ feōla air. B'iōḡ re 'n-a fuidē ar maidm ar
 100 an ḡcēad folur; ac iḡ ór cionn na leabair a b'iōḡ ré.
 Nuair a b'iōḡ a bḡiocfaiḡc ollamḡ, do ḡlaoiḡtí air
 cūiḡe. Ar éiḡin a tḡḡad ré uain do fém ar é 'tce
 le h-don cōmpōrō, nuair riuḡ tār n-air cūn na
 leabair é. Mar rin do ḡac don bēile b'iō eile, leir.
 105 N'iōr b'annam, dā n-éiḡeab an bean-tiḡe 'fan oirōce,
 ḡo bḡeiceab rí an folur ar lapaḡ 'n-a fēōmḡa aige,
 aḡur é ráirōte in rna leabairiḡ i n-meab beic ar a
 leabair 'n-a cōtlaḡ ḡo ráim do fém.

B'i ḡaḡar na paḡóirte 'n-a cōmnuirē 'ra baile
 110 beaḡ. Fear léiḡeanta doḡ' eab é a fuair áḡocēm
 i n-Ollḡḡoil Síḡúénra. Tḡḡad 'uim'uapal na leabair
 uairēanta cūn camte leir; aḡur b'iōḡ ré 'ḡá fīaf-
 maiḡe de cé'cu ba 'ōiō leir ab' féairi de riuḡe,
 Palmeḡin ḡarana nō Amadōir na fḡrance. Deirēab
 115 beaḡbōir a b'i ann, dāḡ'ainm Nioclār, ḡur b'féairi
 Riuḡe na ḡḡéine 'nā doinne de'n beirḡ; ac ḡo raiḡ
 riuḡe doḡ' féairi 'nā Riuḡe na ḡḡéine fém, aḡur
 ḡur b'é fear é rin nā Don ḡalaḡr, 'ḡitáir Amadōir.

B'i an 'uim'uapal boct aḡ ḡabáil do rna leabairiḡ
 120 rin, aḡur aḡ cūimneam ar na ḡairḡiḡeacáir rin, aḡur
 ar na ḡnōmairtáir a 'ōeimōir, aḡur ḡan don pīoc d'á
 mēaḡaḡal air nā ḡur b'fīunne ḡlan an uile fōcal

de'n rígealrúeact. Cimeádo ré i n'aigne an uile
 focal d'ár léig ré ar cómhacaiú, ar gleiceanaib, ar
 aignear, ar cóimrigh, ar buillib triona, ar sonaib 125
 marbhúgáda, ar fúirighe, ar shádo, ar éad, ar
 díogálar, ar an uile fásar puoa doob' ionganraige
 agus ba deacra a chuireamaint 'ná 'céile; agus é
 lán-deimnígáda sup duine a beaó ar a meabair
 aóearpaó náir b'fírinne glan an uile focal de'n 130
 náiméir rin go léir. Na daoine do ríghíob na leabair
 a d'iarraio buaóactaint ar a céile i n-innrint an
 éirí; dá gcuiread duine acu b'éas móir ríor náir
 b'foláir le duine eile b'éas ba dá mó 'ná i do cúir
 ríor; agus an duim'uaral boct lán-deimnígáda 135
 sup b'é puo a bíod tíor ná fírinne ba dá mó.

fé deire do cuair d'á meabair. Bíod ré as
 déanam comparáide ior na ríghíob móra. Ríghie
 tréan, dar leir, ab' ead an Síó Ruí Díar; ac ní raib
 aon b'reit aige ar Ríghie an Clairíon Soluir, an fear 140
 a bí as cómhac leir an dá fáda móra, agus do
 máirib iad aiaon le h-aon ríghab-buille amáin de'n
 clairéam; agus do cúir oiread ran nirt leir an
 mbuille rin sup deinead dá leat de gac fáda díob,
 díreac mar a déanpaó rpeal dá leat de gac b'íob 145
 de dá b'íob luáda!

Iré puo a táinig fé deire ar an maóctnam ran dó,
 agus ar an gcomparáid rin a bíod aige 'á déanam
 ior na ríghíob fáin, ná sup buailead ríreac i n'aigne
 go daingean go raib ceangailte ari féin iméad 150
 'n-a ríghie fáin mar iad! Sup b'é a duairgar, ó cúir
 ré an rígeal níb' féairi 'ná mar a cúir doime eile
 an uair rin é, ari agus éide do glacaó, ari coraia
 do cúir uime, a clairéam agus a ríad agus a fleas
 do tógaint; dul ar muin a capail, agus aripan 155

na meirge ói. Do ceartuiḡ ré i agus do d'eirḡ ré
 i cómh maḡ agus o'féad ré é. Níor b'fuirḡte d'ó é. 190
 Bí móráh d'eirḡcáin le d'éanam uirḡi, mar bí rí b'urḡte
 nó leatb'urḡte i n-a lán áiteana. Fé d'eirḡe bí rí
 curḡa i d'treó aḡe cómh maḡ agus do' b'éirḡi i cur
 i d'treó. Bí don m'ácaíl amáin uirḡi, am'tac. Ní
 raib d'e'n catbáir ann ac an cloḡeann. Bí an 195
 cealltar im'tiḡte. Cuairḡuḡ ré ḡac don cúinne
 d'e'n tiḡ, féadaint an b'faḡad ré an cealltar. Ní
 b'fuarḡ. Cuir ré cloḡeann an catbáir ar a ceann.
 Cuairḡ a plaorḡ ir'teac ann ḡo rámh agus ḡo rocair,
 cómh rocair agus cómh h-oir'eam'nac agus d'á mba d'ó 200
 féin a d'éanrḡi an catbáir an céad lá. Cuḡ ré i n'
 aḡne ḡur b'am'lairḡ a fuair ré plaorḡ a f'eann-ácar
 ó d'útcár. Do tairḡn ran leir. O'féac ré 'ra rḡátán.
 Connaic ré an plaorḡḡin maol! Connaic ré an
 liat'róirḡin cinn a bí air, agus é anáirḡe ar an 205
 rḡrḡuḡal muinil; agus ḡan ionta araon, iorḡ liat-
 róirḡin agus rḡrḡuḡal, ac mar a b'eac colpa r'urḡte!
 Ní d'éanrḡad an colpa r'urḡte rin an ḡnó ḡo d'eó, dar
 leir, mar ceann agus mar m'uinéal ar r'iorḡe fáin a
 bí ceapaitḡe ar ḡabáil trío an n'óomán b'raonac aḡ 210
 d'éanam éacḡ a cuirḡad ionḡnac ar an raorḡal!
 O'amrḡis ré páir'éar maḡ lárḡi, agus d'eim ré ceall-
 tar páir'éir agus r'ocaruiḡ ré ar an ḡcatbáir é,
 oir'eac mar a rocaríorḡi cealltar ceart. Annran do
 cuir ré uime airḡir an catbáir, agus o'féac ré 'ra 215
 rḡátán agus bí a aḡne rarta. Bí a aḡne rarta
 ḡo leórḡ leir an ḡcuma 'n-ar féac an catbáir ar a
 ceann, ac ní raib a aḡne r'ó-rarta leir an ḡcuma 'n-a
 d'oioc'rad an ceann ar d'á mbuailḡi buille 'clair'eam
 air. Cuiḡ ḡo b'feic'rad ré conur a d'oioc'rad ré ar, cuir ré 220
 an catbáir ar b'arra bata, agus tarr'raḡis ré a clair'eam

féin agus buail ré buille de ar an gcealltar. Uein
 ré cimit-a-máilín de'n cealltar, níó nár b'iongnadó.
 Annpán do deim ré cealltar eile, agus cúir ré fún-
 225 raí beaḡa iarpáinn fillte irḡis 'ra páiréar, 'ḡa neap-
 tuḡadó. Nuair a bí ré déanta aise, dubairt ré leir
 féin go n'óanfaḡ ré an ḡnó go h-álumín. Níor
 tḡuail ré le buille 'claidéam é, ámtad.

Bí airm agus éirde annpán aise go h-iomlán, agus
 230 cuimníḡ ré ar an gcapall. Siúó cún na h-áite 'n-a
 maib an capall é. Ba mó-ainveir an capall é san
 amhar. Ar éisín a bí loct maím i gcapall ná maib
 ann. Bí re cóim lom ran ḡur d'óic le duine ná maib
 ann ac cpoiceann agus cnáma, agus go maib a d'á c'í
 235 buailte ar a céile. Ac, dar leir an n'uin'uaral
 go mba leir é, ní maib a leicéir eile d'eac maím, ná
 an uair rin, le fáḡail 'ra doimán, agus búcephalur
 Alexanveir do cúir leir, nó an Dabíeca úó a bí
 aḡ an Síó. Ac caḡ é an ainim ba ceart a tabairt
 240 ar an gcapall? B'píní an ceirt annpán. Tug
 an uin'uaral boct ceirpe lá a d'iarraib cuim-
 neam ar ainim ceart do'n capall. Dar leir, níor
 ceart i n-aon cor eac cóim h-uaral do beir aḡ m'oirpe
 cóim h-uaral, agus san ainim uaral do beir ar an eac.
 245 Do tuis ré ḡur tuḡadó búcephalur ar an eac a bí
 aḡ Alexanveir toirḡ ceann mar ceann cairb a beir
 ar an eac ran; mar ir ionan "búcephalur" agus
 "ceann cairb." Do cuimníḡ ré ar a lán ainimneac,
 ac do cair ré uair iad cóim tuis agus cuimníḡ ré
 250 orḡa, go d'í go d'áinḡ an maectnam ro 'n-a cpoirde.
 Iré ainim a tugḡi 'ra Spáinn ar capall oirpe ná
 "pórin." Ní maib i gcapall an uin'uarail ac
 "pórin," .i. "cábóḡ capall," go d'í an uair rin.
 Bí ré le beir 'n-a capall m'oirpe fáin ar ran amac.

D'a b'fí fí, "Róirín nóimé" ab' ead é. 1r ionan 255
 "anté" 'ra laithim agus "nóimé" 'ra fíaelumh.
 Cuir an t'um'uairal an t'á focal le céile, "róirín"
 agus "anté." Annpán bí "Róirínanté" aise. Cíom
 fé ar an b'focal do fáth d'ó féin. "Róirínanté";
 "Róirínanté," a'beirad' fé. fé 'beir do t'aitn an 260
 focal go h-ionfanta' leir. Dar leir, bí fíaim agus
 ceól agus fíinneam' agus uairleat' la'bar'ra 'ra
 b'focal ná fáth i m'úcephalur ná i m'abíeá,
 ná i n-aimm don éapall m'óiré fáin go fáth t'íat'
 i n-don leabhar air. S'ocair' fé ar an b'focal ran 265
 mar aimm d'á éapall.

Bí aimm aise ar a éapall. Níor m'óir d'ó, annpán,
 aimm do éapad' d'ó féin. Tús re t'í nó ceat'air de
 laetant'air eile as maetnam' agus as cuap'ad', a
 t'íair'air na h-aimme d'fá'gail amad' d'ó féin. fé 270
 'beir do f'ocair' fé ar an t'á focal "Don Cíocóte"
 mar aimm d'ó féin. Deir lu'c reanad'air go t'air-
 beánann ran f'ur "Cíocáda," nó "Céap'ada," a bí mar
 aimm air nóimé fí. Annpán do cúim'í fé ar
 conur mar a cúir amad'ir mar agus fíin le n'aimm féin 275
 aimm a t'íre t'ú'c'air; agus f'ur tús fé "Amad'ir de
 Saul" ar féin, nó "Amad'ir na f'íamce." Cúin beir
 c'óm mair le h-Amad'ir de Saul, tús ar n'um'uairal
 "Don Cíocóte de lá Mancha" air féin. Bí, dar
 leir, annpán, d'ó'c'ín don m'óiré fáin d'ar m'air m'air 280
 d'aimm agus de f'loimé air; agus bí oir'ead on'óir
 tabar'ra aise d'ó féin agus d'á t'ú'c'ais agus a tús
 don m'óiré fáin m'air d'ó féin agus d'á t'ú'c'ais, nuair
 a cúir fé aimm a t'ú'c'á i n-áice le n'aimm féin.

Bí f'ad don f'ur um an t'aca ran aise do éap- 285
 t'í' uair' cúin beir 'n-a m'óiré fáin, t'í'ead mar
 doimne de f'na m'óir'í fáin ar ar léis fé in f'na

leabhairib; gac don ruo ac don nio amain. Connaic ré
 in rna leabhairib ná hairb don ruoie fáin gan ríogán
 290 uapal éigin aise go hairb ré i ngráio léi. Ba cuma
 cé’cu bíoio aicne aise ar an ríogáin nó ná bíoio. Ba
 cuma cé’cu bíoio ‘fíor aici-rin a leicéio-rin do beic
 ann i n-don cói nó gan a beic. Ac ruoie fáin gan
 ríogán uapal éigin aise, agus é i ngráio léi, níor
 295 ruoie fáin i gceap i n-don cói é.

Deirtear go hairb ‘ra cómarpanaict ingean fir
 tuata, cailín dactamail glan deabruigtheac, agus go
 hairb ar ruuin’uapal i ngráio léi. Má bí, ní hairb don
 ríoc o’a fíor ran as an gcailín. Níor labhair an
 300 ruin’uapal hairb léi mar géal air, agus o’a labhair
 ní ró-réio a glacfi a caint. Tuig ré i n’aigne go
 ndéanfaio fi rin an gno oó mar ríogáin. Ní hairb don
 ríoc o’a fíor as an gcailín go hairb an rocapuáio
 ran déanta ‘n-a taoib. Ní h-innteair cao ab’ ainim
 305 oi. Do ceap an ruin’uapal ainim oi, ré mar a ceap
 ré ainim o’a capall agus ainim oó féin. “Dulrínéa”
 an ainim a tug ré uiréi, a gan fíor oi féin agus a
 gan fíor do gac doinne o’ar bain léi.

Nuair a bí an méio rin roair aise bíoio ré as mac-
 310 tnam. “Ó!” doiréao ré leir féin, ar a máctnam,
 “Nac áluinn a beio an rgeal asam nuair a beao
 as gluaireaoct im’ ruoie fáin, agus nuair a beio
 riarda faoais éigin treargaréa ar lár asam—nío
 nac annam as ruoiríib fáin—agus nuair doéarfaio
 315 mar reo leir an bfaao: ‘Ní maic liom an ceann a
 baint oio, a riarda faoais; ac cuirim de gearaib
 oir anoir dul as triall ar mo ríogáin, Dulrínéa
 vél Tobóio, agus tú féin do caiteam ar do
 glúimib ‘n-a láoir agus a ráio léi mar reo: “A
 320 ríogán uapal, cionn tú annio io’ láoir an faao

Capacúliambro. Deinear cómhac don-fir leir an
muirne mó-oirdeire, Don Cioócte de lá Mancha.
Do buaid ré orim le neart a láimhe agus le cródaet
a ghní. Do leos ré m'anam liom; ac do cuir ré de
gearaib orim teact annro as triall oir-ra, a píosan, 325
agus mé féin a tadhairt ruar duir, cun go ttabairfá
orim pé cor ir maic leat."

Bíod ciorde an duin'uairail boict ar mhe le móir-
tair nuair a bíod ré as fáil na cainte rin leir féin.
"Tobóro" an ainim a bí ar an mbaile 'n-a faib an 330
cailín 'n-a cómhuid ann. Ba maic an baile ar an
nduin'uairail ná faib 'fíor as an gcailín, ná as
n-a-tair, ná as doinne dá muinín, go faib "píosan"
deanta aise di. Dá mbeo fíor an tséil acu ba
meaíra do cuise iad 'n-a an fáil. Pé rpeabairt 335
eile a bí ar an bfeair mboict, ba maic an cailín do an
méir rin púin do cimead aise féin.

CAIBIDÍOL A DÓ.

A CÉAD SABBÁIL AMAC.

Sac ollmúcán d'a faib le deanam bí ré deanta:
an caibáir deirghe, an éire rgiomairta glan, ainim
cúirta ar an ead, ainim cúirta ar an muirne féin, ainim
cúirta ar an píosan; sac don puo cúirta i tcead cun
gluairte. Annpán táinig buaidirte aise ar an 5
muirne uairail.

"Ó," ar reiréan leir féin, "féad annro mé fóir
san cor asam 'a cuir díom, agus ná fíor cao é an

5 átar ará liom ar fuair na dtíora! Ní fíor cao
 10 iad na tíoránais atá le rmaíctugadh, ná cao iad na
 h-éagsóiré atá le corús, ná cé h-iaid na faéais móra
 atá le claoib; agus riné an gnó go léir as feiceam
 liom, agus mire as rgaileadh na h-aimríe coru,
 agus b'féidir an caoi as imteacht uaim, caoi ná
 15 tiocfí air, ar gníom éigin ionntaíocht a déanam.
 Ní mór dom gluaireacht gan a tuilleadh mair!

Cuir ré uime an éirí. Cuir ré an catbáir ar a
 ceann. Cuir ré rian agus iallaic ar Rórinanté.
 Socairuig ré na rpuir ar a dá fáil. Dainisín ré an
 20 rgaíocht ar a cuirimín éirí; ré mar a conntaíocht ré, in rna
 leabhair, a déimeadh mairí. Anntan cuair ré ar
 muin an eirí, agus éirí ré an tleas 'n-a láim éirí,
 agus gluaire ré amach an geata a bí ar an tcaob éirí
 u'á éirí, i tleas ná feachíocht domne as imteacht é.
 25 Nuair a fuair ré é féin amuir, agus an raogal mór
 ór a cóirí, agus na gníomairé móra le déanam
 aige, táinig oiríocht eile de éiríocht éirí. Comáin ré
 leir go dtí go raib ré timcheall le ceatmairí mair
 ó'n dtí. Anntan do cuimín ré ar muir a cuir
 30 fiaíocht air rcaíocht. Cairíocht ré an trian, agus do
 rcaíocht Rórinanté 'n-a cóirí-feairí—muir náir mair
 leir. Iré muir féirí an rcaíocht ná ro. Do cuimín
 an mair ar déairíocht a bí déanta aige. Ní raib
 ceatmairíocht u'áon feairí gairíocht amach 'n-a mairíocht fáin,
 35 ná áon gníom mairíocht do déanam, gan é beirí gairíocht
 'n-a mairíocht. Tuig ré i n'áiríocht náir gairíocht 'n-a
 mairíocht fíor é; agus, u'á bíiríocht rin, go raib an gnó go
 léir bun ór cionn. Bí 'fíor aige, ar na leabhair,
 go mbeadh uiríocht na mairíocht aige 'á bíiríocht u'
 40 rmaíctugadh ré áon tíoráníocht, nó u'á déimeadh ré áon
 gníom eile mairíocht, go dtí go gcuirí gairíocht mairíocht

аир. Нуаир а суниниш ре аи ан мейо рин ба тообай
 зо жараѡ ре тар и-аир абаиле ; то баинеаѡ а леичейо
 рин де рпейб аи, ле н-еагла зо пайѡ олиге на мути-
 еаѡта бхирте ѡеана фем аиге. Ыи ре ас маѡтнам 45
 аи феаѡ тамайл, феаѡаинт еаѡ ба ѡеаир тоѡ а ѡеанам.
 фе ѡеире то суниниш ре аи муѡ а леиш ре 1 леаѡар
 ейгин, 1 ѡтаѡѡ фии ейгин а би ас глумиреаѡт аи ан
 жума жѡѡта, асур жан е жайимте 'н-а мутире.
 ир е муѡ а ѡеин ан феар пан на комант леир зо 50
 ѡти гур ѡуаил фийр-мутире ииме аи ан рлиге, асур а
 иарпайѡ аи ан ѡфийр-мутире рин е жайим 'н-а мутире
 фам. Жочауиш ре аи ан муѡ пан то ѡеанам. Ыи
 'фийр аиге, леир, то пейи олиге на мутиреаѡта, на пайѡ
 еаѡуиште ѡ'аон мутире нуа-жайимте ѡул 1 мутиреаѡт 55
 аѡ амдин 1 н-ейѡе жеал ; асур на пайѡ еаѡуиште тоѡ
 аон ѡѡмарѡта, 1 бхуим рѡаѡантатир, то еур аи а ржаѡт
 зо ѡти зо мбайрѡ ре ан ѡѡмарѡта пан амаѡ де
 ѡораѡ жниѡ. аѡ ѡубайт ре леир фем зо нѡеанрѡѡ
 ре ан треан-ейѡе а би аиге то ржмѡр асур то гланѡѡ, 60
 зо ѡти зо мбеаѡ ри ѡѡм жеал ле рнеаѡта, нѡ ле ѡлѡм
 ермине. Нуаир а би рѡаир аи ан мейо рин аиге, то
 ѡѡс ре ан трийан айир ѡун Рѡринанте. То ѡѡс
 Рѡринанте айир ѡун ѡѡѡаир, асур ни н-аи ѡоран-
 айѡе е. Туш ан марѡѡ а рлиге фем тоѡ, асур еаѡ 65
 а рожа ѡѡѡаир то жавѡил. Син маи ба жнаѡт ле мутиѡѡ
 фам а ѡеанам, маи то ѡуигѡѡр гур ѡ'фим маи ба
 ѡѡѡиже ѡѡѡ ѡаѡт ейгин то ѡеаѡт 'н-а ѡтред. Син
 маи а ѡеин ѡон ѡѡѡѡте ан уаир рин. Туш ре а рийан
 фем то Рѡринанте. Ыи Рѡринанте ас рѡѡѡѡ зо 70
 бредж пейѡ, асур ир ѡѡѡа зо пайѡ айне рѡамнеарѡѡ
 аиге ан файѡ на пайѡ фуйр на рпѡр на рийан ас ѡеанам
 аон еур иртеаѡ аир. Ни пайѡ аон трийм 1 н-аон ѡѡр
 ас ан марѡѡ ѡ'а еур 1 Рѡринанте. Ыи ре ѡуар 'пан

75 iallaí, agus é ag macctnam agus ag caint leir féin.

Bí ré ag cuimneam ar na leabhair a rghiothad noimhir
 rin ar na gniomharthaib a deim na muidirí fáin a bí 'ra
 traosgal fadó; agus bí ré 'gá beartuigad i n'aigne
 conur mar a beaó cúntar ar a gniomharthaib féin
 80 in rna leabhair a bí le teacht, agus conur mar a
 "deim Don Cíocóte de lá Mancha a leitéro reo
 de gniom agus a leitéro riú de gniom; conur mar
 a rmacctuis ré le neart a láime ró-óróda a leitéro
 reo de cíoránac, agus conur mar a chearḡair ré i
 85 ḡcómhac aon-ḡir a leitéro riú de piarua fadais a
 bí tar éir buaóactaint ar muidirí fáin an domain
 ḡo léir, agus ḡo raib eagal acu ḡo léir noimhir; agus
 conur mar nár buail a dionḡabáil o'ḡear cómhac
 uime riam ḡo o'ḡi ḡur carad 'n-a cheo an muidirí cíoóda
 90 uaral oirdeire catbuaóac, Don Cíocóte de lá
 Mancha!"

Bíod ré ag caint leir féin ar an ḡcuma ran, agus
 nuair ḡagaó amac 'ra caint oó focal éigin molta air
 féin níba mórtairḡe 'ná 'céile, cuiread ré rḡearḡad
 95 ḡáire ar a baimead pḡeab a' Rórinanté boct a bíod
 ag míoḡarnais.

ḡus ré féin agus an capall an lá ran ḡo léir ag
 cur na rḡiḡe oíob, agus ní bḡuair an muidirí uaral
 aon caoi ar éact ná ar gniom a oéanam, bíod ḡur
 100 fás ré fé Rórinanté a focaruḡad cad é an bótar a
 ḡeóvóir. Bí an oirde ag teacht, agus bíodar araon,
 roir capall agus marcad, buailte amac le tuirpe
 agus le h-ocḡar agus le tarḡ. O'ḡeac an muidirí
 'n-a timceall réacaint an bḡeicḡad ré cairleán
 105 tiḡearna nó boḡán uime boict i n-aon ball, agus ḡo
 bḡeacḡad ré lóiróin na h-oirde o'ḡaḡail oó féin
 agus o'á capall. Bí 'ḡior aḡe, ar na leabhair, ḡur

b'fín mar ba shádt le muidirib fáin a déanamh. Níor
 b'fada go bfeacaib re, tamall uair, tig órta. Cuir *leat*
 ré bhortuagad ar Rórinanté, cun beic ag an tictig 110
 rin, pé rásar é, rap a ttiocfad an doirdead.
 Díneac agur é ag déanamh ar an tictig, do réirdead
 adarc. Bí garfún ag doirdead muc tamall beag
 ar an ttaob eile de'n tictig. Tairtuig uair na muc
 tabairt irteac i gcóir na h-oirde. Séir pé an adarc 115
 cun iad do éirinnuagad. Cóm luac agur d'airig an
 muidir an adarc, do buairead irteac i n'aigne láit-
 neac gur cairleán uaral éigin an tictig órta, agur gur
 tug muintir an cairleán pé ndeara ag teac é féin,
 agur gur ag fáiltuagad noimr a réirdead an adarc! 120
 Bí 'fíor aige, ó rna leabhair, gur mar rin a curti
 fáilte noim muidir fáin nuair a tagad pé cun cair-
 leán; go ndeiread adac an cairleán an adarc do
 réirdead, cun a cur i n-úil do gac doinne de muintir
 an cairleán, íreal agur uaral, go raib an muidir móir 125
 ag teac, agur nár b'foláir dóib go léir teac agur
 úmluagad dó, agur é glacad leir an onóir a bí ag tuit
 dó. Nuair a connac Don Cíocóte buacail na muc
 ag réirdead na h-adairce; b'é an buacail rin, dar
 leir, adac an cairleán, agur cun teac an muidir 130
 do cur i n-úil a bí pé ag réirdead na h-adairce. Bí
 átar tar bárr ar an muidir boct nuair a cuair an
 méir rin 'n-a luige ar a aigne. Táinig pé go doir
 an tictig órta. Bí beirt ban ag an ndoir, beirt
 cailíní amirre do bain leir an tictig. Nuair a connac 135
 an muidir iad níor cailíní amirre i n-aon cor iad, dar
 leir, ac beirt píogan; beirt ingean do'n píg go mba
 leir an cairleán. Táinig an muidir anuar d'a capall,
 agur énom pé ar úmluagad do'n beirt píogan. Agur ar
 labairt leó in rna rtairtaib cainte do curti in rna 140

leabhaibh muidreachta mar cómhád iomr muidre agus
míogán.

“Tugaim go h-úmhál,” ar reirean, “do búr n-uair-
leacht mó-uairle, mó-áir, mó-míogá. an onóir ir dual
145 agus ir ceart a tabairt do búr roilre; agus beirim
a buirócar leir an n’úilmhain gur i tcead búr scair-
leáin do carad mé le linn muidreachta na h-oirde
do tuitim ó néalaidh neimhe ar clár an domáin!”

Bí an beirt cáilíní as féadaint air agus as éir-
150 teacht leir, agus ná fearadair ó talamh an domáin
cath é an rathar tuine é, ná cath é an bhrí a bí aige
leir an rathar ran cainte do labhairt leó. Bí a rúile
ar leatad acu as féadaint air, agus níor labhair domne
acu don focal. Bí ’fíor acu gur rathar éigin tuine
155 é, mar d’airiúdar a glór; ac ní raib ’fíor acu cath é
an rathar tuine é, mar bí an cealltar úo tarraigte
anuar ar a aghaid aige. Bí rgeón as teacht ionta,
agus bíodar as dhuirim lairtis de’n dopur uaid.
Tug ré fé ndeara an rgeón. D’áruis ré an ceall-
160 tar agus tug ré a aghaid le feirgint doib. “A
míogna mó-uairle,” ar reirean, “ná bíod rath ná
eagla oraid. Ní baogal daoid. Níor cuibe dóm-
ra, atá im’ muidre fáin, marla ná tarcuirne ná ear-
onóir a tabairt do bantacht uairle. A mairle rin
165 ar fad atá ceangailte orim a déanamh, do réir dlíste
agus maíalta na muidreachta.”

Nuair a connaic na cáilíní an aghaid lom mí-líthead,
agus an dhuic a bí ar an nduine ar fad, ó mullac
talamh, iré pur a deimeadar ná rgeartad ar gláirí.
170 Níor táirín ran leir. Le n-a linn rin táinig fear an
tíge amac, féadaint cath a bí as cur na scailíní as
gláirí. Fear mór beaúigte ab’ ead é, agus bols
ana-mór air. Nuair a connaic ré an rtróinréir, ba

pō-ōóbaip tó pléaršat ar šaipí ar nór na šcalíni.
 Ac connaic ré an fearš as teacé ar an rtróinréip, 175
 asur mear ré so mb'féioip sur b'feáip beic rtuamōa.
 B́i an fear, asur a cúro aipm, asur a éioe, aipéireac
 so maic; ac b́i an trleas mór fada úo 'n-a láim aige.
 Ruó contabaicéac ab' ead í. Níor b'don tóicín í.
 Níor maic leip an b'fear mbeacúigēte don māsad 180
 óéanam fúicé réim ná fé'n t-é 'na maib rí 'n-a láim
 aige. Iré ruó a óeim ré ná labairt so b'eadš réio
 uppamamail. Ó'úmluig ré tó'n puioie asur tó
 labairt ré leip.

"A puioie uapail," ar reirean, "má'r tóipóin 185
 oiróce atá uait annro tá ré le fásail asat' onóip
 asur fáilte. Tá šac don ruó le fásail asat' onóip
 ac amáin leabairō. Ní'l don leapača asainn."

"Ní óeiméann fan tóipúgeacé ar bit, a Cairtileánais
 uapail," arpa Don Cioócóé. "Óéanpō don ruó mo 190
 šnō-řa, óip iriāo m'arpm asur m'éioe m'ópnáioi, asur
 ní b́ionn tó fúaimnear asain ac an fánaióeacé."

Céap an fear beacúigēte, nuair aipúš ré "Cair-
 tileánac" 'á tábairt aip, sur mear an rtróinréip sur
 ó Cairtília é. B́i 'fior aige réim náip b'ead, ac ó 195
 Annalúřia, ó b'puac na řaraięe; asur áro-éleapáioe
 ab' ead é, asur áro-biceamnac.

"Ac," ar reirean leip an rtróinreip, "má'r mar
 řin atá an řšéal asat, a óuin' uapail, ní b́ionn tó
 leabairō asat so minic ac an čarřais, asur ir řaięe 200
 a óeiméann tú nuair a óeimō tóaoime eile coōlaō.
 Ó'á b'púš řin fan annro asainn; asur šeallaim óuit
 so mbeio tó tóicín tó čúř asat čun na řaięe
 óéanam, ar řeāō bliāōna, ní aipúšim ar řeāō don
 oiróce amáin.

205

Tó pušad irteac é, asur iré a b́i so šabta řuar

agus go crapaíte 'n-a cnámhaib, ó beir ran iallaic
 i scaiteamh an lae go léir, agus an bpoital 'gá tmao-
 cao. Nuair a bí ré ag dul irteaó, dubaíte ré leir
 210 an bpeari móir, proipe an cairleáin, dar leir, aipe
 maic a tabaíte do'n eac; "an t-eac ir feárr," ar
 reirean, "do coituis doinne miam!" O'féac
 'proipe an cairleáin' ar an eac. Má féac ní dub-
 aíte ré don ruo. Do ruo ré an capall go tci an
 215 rtabla. Annran táinís ré tar n-air. Bí an beirt
 cailíní tar éir a scuio rgeóin a cup vóib um an taca
 ran; agus bí duine acu ar gac taoib de'n rcióinréir,
 agus iao a o'iairriar na h-éirde baint de. Bí an
 lúipeac bainte de acu, agus níor b'fuirirte dóib
 220 é, bí na búclaí agus na cnairí agus na cuirleana
 cóim dúir cóim calcaíte rin le meirg. Do teip oirta
 an rgeóinán a baint i n-don cor de, agus ní leogfaó
 ré dóib an catbárr a baint de; mar bí an cealltar
 ceangailte de'n catbárr le mibinib deara, agus níor
 225 maic leir iao do gearraó.

An fáir a bíodar ag déanamh na h-oibre rin dó,
 bí ré 'gá molaó agus ag caint leó mar ba ceapc
 caint a déanamh le miosanaib uairle. Níor cuigeadar
 an rtairdeac a bí ar riubal aige, ac ba cuma leir:
 230 do lean ré air 'gá mairint dóib cao i an onóir a bí
 fágalta aige, agus an dá miosain uairle a beir ag
 rriotálamh air mar a bíodar. Níor cuimhin leir, i n-don
 ceann de rna leabhaib, cúntar ar a leicéir rin o'onóir
 'a tabaíte do'n proipe fáin. Bí, dar leir, buairde
 235 'ra méir rin aige oirta go léir. Ba ró-deacair do rna
 cailínib fanmairt gan gáiré déanamh an fáir a bí an
 obair rin ar riubal acu; ac o'fanadar, mar, bíod gur
 tug an éirde, agus a féacaint ar fao, cáir a n'óirín
 dóib cun gáirí, do cuir an rtairdeac cainte eagal

oirca; go móir móir nuair a bíod ré ag tabairt ríogán 240
oirca agus ag úmhuíghad dóib, agus gan ionta ac
cailíní ainmíre!

Ré beire bí an méir féadadair de'n iarann bainte
de acu, agus táinig an t-am cun bíod a tabairt dó;
agus go deimhin ir aise a bí gá go cruaid le biaod 245
agus le ois! Dé h-Doine ab' ead é, agus ní maib le
fághail aise, do péir beadhaimh, ac iars.

"Cao é an róir éirí atá agat, a ní?" ar reirean
le fear an tise, le míoire an cáirleáin, dar leir.

"Ní'l agaimn ac noinnt beas breac," arfa fear an 250
tise.

"Má tá puinn acu ann," arfa Don Cioócóte,
"d'éanfir ríad an gnó; ac d'a luatact a geóbam
iad iread ir fearr é."

Do cuirtead an bóir ag an n-oorur, i t-riod go 255
mbead an ionfuarie ag an r-riodiréir an fáir a bead
ré ag caiteamh a córa. Annran iread táinig an
cruaidtan. Bí an catbáir ar a ceann ag an bfeair
mboct, agus bí an cealltar ceangailte de'n catbáir.
Ní féadfad ré don ruo do cup irteac 'n-a béal gan 260
an cealltar do cimead ruar d'a agair le n-a d'a
láim. Nuair a bí an d'a láim ar an gcealltar aise,
ní maib an trímáid láim aise cun an bíod a cup 'n-a
béal. D'éirgean do duime de'n beirt cailíní an biaod
cup irteac 'n-a béal dó, mar a cuirpí i mbéal leimib 265
ois. Annran iread a bí an móiráil ar fáir ari. Beirt
ríogán ríod-uair ag f-riodáil ar an gcuima ran ari,
ag cup an bíod irteac 'n-a béal dó! Ní bfuair míoire
fáin maib a leicéir d'onóir! Cao é an iongnad
faoisail a d'éanfir de'n méir rin r-geil, nuair a 270
bead ré r-riodáil ríor i leabair míoireadta, agus
daoine ag léigead an leabair ar fuir an doimain!

'Do 'deineadh an ghnó maic go leór an fáir a bí an
 biað o'á cur i mbéal an tuinn'uarail, ac nuair a táinig
 275 an t-am cun tige tabairt do iriadh táinig deacraíocht
 na h-oibre. Bí a oá láimh ar an gcealltar aige 'gá
 éimeadh ruar o'á béal; ac ní féadfaid ré an cealltar
 do cur ruar áir a dóicim, ná a ceann do leogaint
 riar a dóicim, cun tige o'ól ar don ártac. U'éigean
 280 do muirne an cairleán feadh o'fáigil, nó píopa
 éigin i bfuirm cleite; agus ceann an feadh do cur
 i mbéal an tuinn'uarail, agus an ceann eile de'n
 feadh do cur ríor 'ran ártac; agus annan leog-
 aint do'n tuinn'uarail an deo do deól, nó do
 285 fúgadh cuige ruar ar an ártac, go dtí go faid a dóicim
 deóla aige. Ní mairt a fad ná go gcuirfaid ran na
 cailíní ag gáirí ar a noiceall, ac an t-eagla beir oirta.
 Gac don cor o'ar cur ré de, bí ag dul 'n-a luige ar
 aigne na gcailíní gur duine buile é; nó, murar b'ead,
 290 nár fíodfaid uair é. Níor gá an tmuibléir go léir
 i n-aon cor oá mb'áil leir leogaint do rna cailíní
 na muibíní a bí ar an gcealltar aige do gearrad; ac
 ní leogfaid, agus ní leogfaid eagla doib-rin dul
 fíodfaid 'gá iarraid ar.
 295 An fáir a bí an béile áiríreac ran ar riubal, do
 táirle go doáinig cun an tige doctúir muc a bí 'ra
 cómarraíocht. Nuair a táinig ré i ngiorraíocht de'n
 tíg, do feinn ré ruar poirt ar úirlir ceól a bí aige:
 poirt éigin a bain le n-a éirí, agus a tús le cuirgint
 300 do muintir an tige go faid ré ann. Cóim luac agus
 o'airí 'Don Cíocóte an ceól, do buileadh iriadh
 i n'aigne gur ceól é a bí ag muintir an cairleán 'a
 deánamh ag fáilcuighad poimí féin agus 'gá onóruighad.
 Bí an ríeal go léir roair i n'aigne annan. Cair-
 305 leán uaral ab' ead an tíg óirta. U'é fear an tige

muirne an éairleáin. Beirt míogán ab' ead an beirt
 éairliní. Arán cómh seal le rneácta, dar leir, ab'
 ead an cphúrta dub díomblarta a tugad le n-íte
 úd. Fíon oipeamínac do míš ab' ead, dar leir, an
 puo fearb a tugad le n-ól do trío an nreócán. Bí 310
 šac don puo ar áilleáct an domáin, ásur bí an fear
 boct lán de mórtair ásur de móráil, toirš so maib
 éiríšte leir cómh maic 'n-a céad éuairto muirneácta
 fáin. Bí don níó amáin as déanam buadarta úd. Bí
 ré šan šairm 'n-a muirne fór; ásur bí 'fíor aise ná 315
 bead ré oleáštac do šníom muirneácta do déanam
 so oti so mbead ré šairmte 'n-a muirne do réir
 olíge na muirneácta, ré mar a connaic ré an olíge
 in rna leabmaib a bí 'ra baile aise.

CAIBIDÍOL A TRÍ.

CONUS A FUAIR SÉ A ŠAIRM RÍOIREÁCTA.

Cóm luac ásur bí an cphúrta deirneac de'n arán
 dub itte aise, ásur an díuir deirneac de'n fíon
 ólta aise, trío an nreócán, do bagair ré ar fear
 an tige, ar muirne an éairleáin, dar leir, ásur do
 puš ré irteac i reómra é; ásur ní túirge a bíodar 5
 irtiš, ásur šan ann ac an beirt, 'ná mar a éaic Don
 Cíocócté é féin ar šealacán a dá šlún ar ášair an
 fíri eile amac. Bí iongnad ar an bfeair eile, ásur
 poinnt eagla. Do labair Don Cíocócté.

"A muirne ró-uairil," ar reirean, "cá airge ágam 10
 le h-iarraib oit. Airge iread i a tabairt oitir

cúḡat-ra, aḡur a dḡanpíḡ tairḡḡte do'n cḡne ḡaonna
ḡo léir; aḡur ní éiríodḡad ar ro ḡo ḡtuḡair-pe an
airḡe rin dom!"

15 "Ac, a dḡuin'uairail," arpan fear eile, aḡur ion-
ḡnad a cḡoirde air, "éiríḡ aḡur rocairíḡmír an
rḡéad!"

"Ní éiríodḡad ar ro cḡoirde, a mḡoiríe rḡo-uairail, ḡo
nḡeallpír dom ḡo bḡuít an airḡe le rḡḡail aḡam
20 uait. Ní'l aon dḡuine eile cḡun na h-airḡe tḡabairt
dom ac tḡura, a dḡuin'uairail rḡo-rḡíḡa, aḡur ní éir-
íodḡad ḡo nḡeallair dom ḡo bḡaḡad uait í."

"Tḡabairtḡ dḡuit aḡur rḡáilte, a mḡic ó," arpan
fear eile, "an airḡe atḡ uait, má tḡ ar mo cḡumar í
25 tḡabairt dḡuit."

"Ó, a mḡoiríe rḡíḡa," arpa Don Cíocóté, "tḡáim
ana-bḡuirdeac ḡíot! Bḡí rḡe ḡainḡean im' aḡne ná
h-eiteod' do rḡoilre mé. Aḡur anoir, irí airḡe atḡ
aḡam le h-iarraíḡ ar do rḡoilre ná ro: ḡo nḡéanpḡ,
30 ar mairḡin amḡíreac, mé ḡairm im' mḡoiríe. Níor
ḡlḡeacḡ im' mḡoiríe rḡór mé, aḡur d'á bḡrḡ rḡin, ḡá
ḡcarpí im' tḡreḡ an cḡaor cḡun ḡníḡ mḡoiríeacḡa do
ḡéanam, ní beacḡ ar mo cḡumar an ḡníom a ḡéanam.
Ac nuair a ḡéanpír-pe mé ḡairm ar mairḡin amḡíreac,
35 beacḡ im' mḡoiríe í ḡceart ar ran amac; aḡur ní beirḡ
bac orḡm aḡaíḡ a tḡabairt ar cḡeḡpe h-áḡḡaíḡ an
ḡomḡain, aḡur tḡíorḡnaíḡ do rḡmacḡtuḡad, aḡur éaḡcḡír
do cḡorḡ, aḡur an laḡ macánta do cḡoraint ar an
láiríe mḡí-mḡacánta. ḡéanpḡ anocḡ, mar ír ḡual
40 do rḡéir ḡlḡe na mḡoiríeacḡa, an rḡairíe ír ceart ar
m'árm aḡur ar m'éirde; aḡur beirḡ mé ollam ar éirḡe
lae dḡuit-pe, a rḡí, aḡur ḡéanpír mé ḡairm im' mḡoiríe."

Nuair airḡḡ fear an tḡíḡe an cḡaint rin, aḡur nuair
a cḡuimníḡ rḡe ar an ḡcuma 'n-a rḡaíḡ an dḡuin'uairail

bocht 'sá iompar fém ó táinig ré go dtí an tís, agus 45
ar an ragar cainte a bí aige 'a déanamh, do tuis ré
go raib an duine bocht par beas amú' 'n-a meabair.
Ceap ré poimnt ruilt a beit aige ar an ríoireacht.
Do rgaoil ré a fíuan fém leir an ntuim'uaral mbocht.
Bí ré fém 'n-a ríorie, agus bí ríor olige na ríoir- 50
eacra aige, mar d'eab; agus déanfaó ré ríorie de'n
tuim'uaral ar eirge lae ar maidin.

"Ó tuisim anoir," ar reirean le Don Cioódté,
"go bfuil mianac ríorie uarail ionnat, ní mirté liom
a d'innrint duit sup ríorie mé fém, mar adair; 55
agus sup fiubluigear a lán de'n domhan, i dtorac
mo faošail, as déanamh éacra ré mar a fíobinn caoi
ar iao do déanamh. Annpán, nuair a bí mo fáit
dem' faošal caitte asam mar rin, im' ríorie fáin,
do tánaš annro, agus cuinear ruar an cairleán ro 60
dom fém; i dtreó go mbeaó ré asam cun cómnuróce
ann, agus cun lóiróin oróce do tabairt, leir an onóir
ir dual, d'aon ríorie fáin eile do reolpí an treó
agus do beaó 'n-a šácar."

Dob' fíor do'n ropaire go raib a lán ríubailta 65
aige i scaiteam a faošail; ac ir as déanamh d'roó-šníom
a bíoó ré, agus ní h-as rmaótušao na n'aoine a
deineao iao. Ba beas má bí cúirt olige 'ra Spáinn
ná raib ré 'n-a látair uair éigin, agus ná r'aoiaó
ann é i scoir éigin. Ba beas má bí p'píorún 'ra 70
Spáinn ná raib aítne máit aige ar an t'aoó irtis
de. Nuair a bí oiriao aigiró curta le céile aige,
de toraó šadair'eacra agus pobála, agus cimeao-
raó ruar é an cúir eile d'a faošal, do cúir ré fí
'ra tís órta úo. Siné ragar ríoireacra fáin a bí 75
deanta aige. Níor bac ré, ámtac, an t'aoó ran de'n
ršeal a d'innrint do Don Cioódté an uair rin. Ba

n-innreath féin ní cneorí é. Bí na rpeabhaítoí mó-
láirí ar Don Cíocóité, agus bí 'fíor as an bpeap
80 eile go maith. Do rghaíl ré a fíuán féin leir,
agus do móil ré leir an uile puo, díreac fé mar ba
maith leir.

"Ac féac, a Don Cíocóité de lá Mancha," ar
reirean, "níl réiréal cuíta ruar 'ra éirleán ro
85 asam fóir; agus, d'a bhrí sin, caiteirí an fáire déanamh
ar an arm agus ar an éirí annpú amuic 'ra éirí,
i n-aice an tobair."

"Déanpú ran an suó go n-áluinn, a ní," arpa
Don Cíocóité.

90 Do puig Don Cíocóité an t-arm agus an éirí leir
amaic, agus cuir fé i n-aon éiríann amáin iad, anáirde
ar éann umair a bí i n-aice an tobair.

"An bfuil aon airgeath asat?" arpa fear an
tíge leir.

95 "Níl, a ní," arpa Don Cíocóité. "Ní feaca
i n-aon leabhar mairíreacáta go mbíod airgeath as
mairíreacáta fáin."

"Tá dearmad annran oir, a duim'uarail," arpan
fear eile. "Iré cuir ná fuil aon tairé in rna leab-
100 raib air, mar do cuig luic na leabhar do rghíobad
nárí gá tairé air. Go dtuigra an uile duime gur
puo mó-mairíreacáta airgeath do duime a éiríreacáta beic
ar bótar i gcóinníre: agus féac féin," ar
reirean, "mura bfeacáir aon tairé ar airgeath a
105 beic as mairíreacáta fáin, cuirpú mé geall ná feacáir
i n-aon leabhar mairíreacáta aon coris air. Ní
feacáir aon díre i gcóinníre airgeath a beic as mairíreacáta
fáin?"

B'éigean do Don Cíocóité a d'atmáil ná feacáir
110 fé i n-aon leabhar d'ár léig fé—agus ba deas má bí

don leabhar acu nár léig ré—don tlighe i gcomnuib an aipgíó.

“Ní’l, a dhúin’uapail,” arsan fear eile, “don tlighe ’n-a cónnuib. Agus ’ran ainmíir atá imtígté, nuair ná bíod an t-aipgead ag na míoipíib féin, bíod poimnt 115 de i gcómnuidé agá nšiollaib. Bíod an rparán, agus é teann go maic, ag an míoipe féin nó agá šiolla. Ca b’pior ná go dtuicfaó tionsóirš amac do’n míoipe boct, agus ná beaó leannán ríde ’ná t’raoióeasóir aige do t’iocfaó ag t’uall aip, ar 120 ršamall nó ar ríó šaoite nó ar rplinc tóirctíge, cun fóirctint a d’éanam aip i n-am a šátaip; agus go b’fášfi i n’-aonap é, šan cábair šan cónšnam, go dtí go dtiocfaó an bár aip. Irí mo cómáipile-re duit-re, a míc ó, šan dul ar don cúaipó fánaióeacá šan fšgalcar 125 aipgíó a beic agat i gcóip lae an šátaip. Ba ceapc duit, leip, poimnt leigšreana beic agat, agus eóluir a beic agat ar conur an úráio ceapc a d’éanam díob. Ní fearópaip i n-aon cōp caicín a beaó šád, go c’uaio b’féioip, agat leó.”

130

Dubairc Don Cíocóte go nšlacfaó ré an cōmáipile rin; agus go paib ré ana-buíóeac de’n t-é a bí ag tabairc na cōmáipile dó, i dteannta šac tairbte eile d’á paib aige ’á d’éanam dó. Annran do d’ainš-niš ré an ršiat ar a cúirínn éle, agus tóš re a 135 r’leas ’n-a láim deip, agus ríúo ag d’éanam na fairpe é ar a cúro aipm. Bí ré ag ríubal anonn ’r anall car an dtobar, agus a ríúil go šéar aige ar a cúro aipm; agus šan ampar do mear ré féin šur b’ólc an d’óic é do’n námaio a t’iocfaó cun an aipm a šoio uaió, 140 nó cun don cúro de do b’reit cun ríubail ar éigín.

D’imtíš fear an tlighe irteac, agus d’inníir ré d’á paib irctíš cao a bí ar ríubal ag an b’fear amuic, agus

50 naib an tuine boct ar éadromadct. Ba gárr
 145 so na bádair so léir tuar in rna fuinneogaidh as fairc
 air. O'muir fear an tige dóib sur b'é ruo a bí aige
 'á déanamh ná as fairc an air, mar a déanfaí tuine
 a beaí éin muirneacta do glacad.

"Asur cá nglacfaí ré muirneact?" ar ríad-ran.
 150 "Glacfaí ré muirneact annro ar maroin," arfa
 fear an tige.

"Asur cá bfuil an muirne a déanfaí é gairm 'n-a
 muirne?" ar ríad-ran.

"Muirne an muirne a déanfaí é gairm," arfa fear
 155 an tige.

"Tura!" ar ríad. "Asur, ar nóm, ní muirne
 tura!"

"Deir ré ríad sur b'ead," arfa fear an tige.

"Tá buailte irtead i n'aigne sur muirne mé, asur
 160 sur cairleán an tís reo, asur sur mha uairle móra
 an beirt cáilíní reo; sur dá mgean níos iad, asur
 sur éin onóra tabairt do féin a bíodair as cur an
 bíó 'n-a béal ó cáilínib."

"Ní déanfaí don iongnad de," arfa tuine de
 165 rna cáilínib, "mar gáall ar a ríad sur mgean níos
 muirne; ac má deir ré sur muirne uairle tura tá ré ar
 a meabair glan."

Comáineadair leó mar rin as déanamh fuilte dóib
 féin, asur iad as féadaint amad ar an n'uim'uairle;
 170 asur gar don truím as an n'uim'uairle 'á cur i n-don
 ruo ac 'ra bfairc a bí aige 'á déanamh ar a cur air.
 Tá ngorotí an t-airm uair, nó dá mbeirtí uair ar
 éigin é, bí náirce fágalta do deó aige asur níor b'
 féiríor corúce é gairm 'n-a muirne. Bí an macctamh
 175 ran so gáar ór cómaid a aigne aige, asur dá gáirce
 a deir ré an macctamh irtead ba gáirce a deir ré an

faire. Ní raib puinn eagla aise roim námao a
 tiocfao go h-ordailte, agus doéarfao leir an t-arm
 do tabairt uaid nó tpoio. Bí ré ollam ar tpoio
 a tabairt do pé rašar námao a tiocfao. Ac 180
 rleamnánaide biteamnáis do tiocfao a san fíor
 do, agus beaó imtíste agus an t-arm aise rap a
 bfeicfi é, riné an rašar námao go raib an t-eagal
 aise roim. Oíreac agus an rmaoineam ran ór
 cómair a aise aise, cé buailfao i tceo an tobair 185
 ac cairéaraide a bí tagaite cun an tise órta. Bí
 ártac ar a cuirlinn aise cun uirge bfeic 45
 triall ar a capall. Connaic fear na faire é. Do
 rtao ré o'a fíubal, agus o'iompuis ré cun an
 cairéaraide. Do lábair ré leir go h-ápo agus go 190
 coimteac. *allmhurach*

"A roirne san meabair!" ar reirean, "ná bain le
 teact i ngoirne na n-arm ran! Trealam roirne an
 t-arm ran; trealam an roirne ir tréime o'ar lámuis
 arm sairge riam. Fás annran an trealam ran má tá 195
 aon mear ar t'anam féin ašat!" Níor cuir an cair-
 éaraide boct blúirne ruime 'ra cáint. Bí an trealam
 'ra trlige air, agus ní féadfao ré teact ar an uirge
 san é cur ar an rlige. Do rug ré ar na beilteanaib,
 agus cáit ré an reana-puo meirgeac, dar leir, uaid 200
 anonn pé'n sclór! Cóm luac agus connaic Don
 Ciocóte an earonóir rin 'a tabairt o'a trealam
 sairge, o'féac ré ruar 'ra rpeir. Cuimnis ré ar
 an rašar cainte, do péir na leabair, doireac roirí
 fáin i scómnuide nuair a tugti earonóir mar rin 205
 doib, agus duabairt ré an cáint.

"Ó a Oulrmea! a ríogan m'anama, cadruis anoir
 uim cun na céao earonóra ro do díogailt mar ir
 cóir agus mar ir cuibe do roirne fáin!"

- 210 Le linn na cainte rin do máð úd, do rḡaoil ré
 uaid an rḡiaḡ o'd cúirlinn éle, aḡur cúir ré an oá
 láim ar an pleas aḡur car ré i, aḡur buail ré
 buille oí anuar i mullaḡ an cúnn ar an ḡcairéar-
 aíde! Do cúit an cairéaraidé. O'imtiḡ Don
 215 Cíocóté, aḡur tós ré a tḡealam aḡur cúir ré ruar
 aipír é 'ran aít 'n-ar cúir ré ar otúir é. Annran
 do tós ré an rḡiaḡ aipír, aḡur an tḡleas, aḡur
 comáin ré leir aḡ riubal ḡo bḡeasḡ méir, aḡ oéanam
 na fairé, ḡan blúiré ruime cúr 'ra bḡear a bí ar lár!
 220 Níor oéin fear na fairé don fótḡam. Ní baosḡal
 ḡur oéin an fear a bí ar lár-don fótḡam. Bí a com-
 ríadoiré, cairéaraidé eile, aḡ feiteam leir, aḡur ion-
 ḡnaḡ aipí cao a bí 'ḡá cimeádo. Nuair ná maib an
 céao cairéaraidé aḡ teacḡ, táimḡ an tairna cairéar-
 225 aíde, aḡur ártac aise, féacaint cao a bí aḡ cúir
 an píḡnir aipí. Siúo cúnn an tobair é. Connac ré
 na ruoaf meirḡeaca 'ra tḡriḡe. Do ruḡ ré ar na
 beilteanaib, oíreac mar a oéin an céao fear, aḡur
 do rḡeall ré an tḡealam uaid ré'n ḡclór. Oíreac
 230 aḡur an tḡealam aḡ imteacḡ ar a oá láim, connac ré
 a comríadoiré ar lár. Cúir ré béic ar. Ní maib ac
 leac na béice tagaité ar nuair a táimḡ an tḡleas
 céaona anuar 'ra plaoḡḡ aipí; aḡur do ríneao é, ḡo
 bḡeasḡ ciúnn rocaip, i n-aice a comríadoiré!
 235 O'aipḡ fear an tḡḡe aḡur an cúro eile oé'n
 muintir ipḡḡ an béic—ní n-eao ac an leac-béic; aḡur
 o'aipḡoair an buille a oéin leac-béic oí. Siúo
 amac iao. O'aipḡ an cúro eile oé rna cairéaraidéib
 an leac-béic aḡur an buille. Siúo cúnn an tobair
 240 iao. Connacaoair an beipḡ ar lár; aḡur Don Cíocóté
 aḡ riubal ḡo bḡeasḡ méir anonn 'r anall i n-aice an
 tobair, aḡur a rḡiaḡ ar a cúirlinn aise, aḡur a pleasḡ

ar beartuḡaḡ 'n-a lámh deir aige. Tugadar iarracḡ ar dul cuige cun é bualaḡ. Tug re aḡaíḡ oíḡa. “Fanaíḡ uaim amac, a fíoisíḡ!” ar reirean, “nó 245
 íḡ daíḡ íḡ meara!” Do labairíḡ ré cómh n-áíḡ fan
 aḡur cómh neam-eaḡlaḡ fan ḡur cuíḡ ré rḡeón ionḡa.
 Do rḡaḡaḡaḡ. Bí an fíeacaint íó-fíadáin aige, aḡur
 bí an tḡleaḡ íó-cóntabaḡíḡaḡ. Níor rḡaḡaḡaḡ aḡ
 tamall, ámḡaḡ. O’áimríḡaḡ na cloḡa, aḡur éíoma- 250
 aḡ íḡ léíḡ i n-aonfíeacḡ ar na cloḡa do íaíḡeaḡ
 leíḡ. Tíainíḡ na cloḡa ḡo tíuḡ aḡur ḡo dían aíḡ. Do
 cóíamíḡ ré a céann maíḡ ḡo leóíḡ ar na cloḡaíḡ, leíḡ
 an rḡíacḡ; aḡ do buaíḡeaḡ ḡo tíubairḡeaḡ é ’ra cábaíḡ
 aḡur in ríḡa cóíaíḡ aḡur in ríḡa lúíḡíḡíḡ. Ba cúma 255
 leíḡ. O’fan ré i n-aíḡe an tḡleaíḡm; mar do mear
 ré ḡur cun an tḡleaíḡm do bḡeíḡ leo ar éíḡín a
 bíḡaḡ, ó bí teíḡíḡe oíḡa é ḡoíḡ uaiḡ. Do ḡíaoíḡ
 ré aíḡíḡ ar Oulríḡéa. (Tíuḡ re ḡur b’fín mar a bḡeíḡ-
 eaḡ na íḡoíḡí in ríḡa leabḡaíḡ nuaíḡ a bíḡḡ caḡ aḡ 260
 dul dían oíḡa.)

“A ííḡan uaraíḡ,” ar reirean, “anoíḡ an t-am
 aḡaḡ cun níḡe aḡur míḡnıḡ aḡur meanaíḡna do
 cúḡ íḡeaḡ i ḡcḡoíḡe do íḡoíḡe aḡá cómh n-íḡmál
 dúíḡ. Anoíḡ an t-am aḡaḡ cun íḡínnıḡ do 265
 cúḡ ’n-a ḡéaḡaíḡ, i tḡḡeó ḡo mbuaḡfíḡ ré ḡo
 tḡéan ar an fíoisíḡ náíḡaḡ íḡ aḡ cúḡ aíḡ cómh
 ííóḡmáíḡ!”

Nuaíḡ a bí an cáíḡe íḡn íaíḡḡe aige, do mócuíḡ
 ré ḡo tḡáíḡıḡ a leíḡéíḡ íḡn de neaíḡ ’n-a ḡéaḡaíḡ, 270
 aḡur de míḡneac ’n-a éíḡoíḡe, ná íaḡaḡ re óíḡlac i
 nḡoíḡaḡ a cúíḡ dā mbéaḡ caíḡéaíḡaíḡḡe an doíḡaíḡ
 ar a aḡaíḡ amac!

Le n-a lınn íḡn ííḡḡ amac íeapí an tíḡe. Tíuḡ ré
 ḡo íaíḡ an rıḡḡ aḡ dul íó-faḡa. Do labairíḡ ré leíḡ 275

na cairéarairí. Pé caint a d'ein pé leó do rtao-
adair de rna clocaib. Annpaí do táinig pé ašur do
labair pé le 'Don Cíocóte:—

“féac, a d'uin'uarail,” ar reirean, “meapaim go
280 bfuil gac níó d'éanta ašat atá ceangailte ar d'uin'-
uarail a d'éanam 'gá ollamugac féin cun p'roipeacá
do glacaó. Tá níor mó go mói d'éanta 'nā mar a d'ein
a lān uairle eile sup c'uiréar-ra gairim p'roipe oíca.
Tá an fáipe d'éanta ašat. Tá ceitpe h-uairle 'cluis
285 d'éanta; ašur ní'l ceangailte ar d'oine a d'éanam ac
dā uair a' cluis. Tá gniom eile d'éanta ašat, a
d'uin'uarail, ašur ir minic a c'uiréar féin gairim
p'roipe ar fear ná beac a leac oipeac de gniom
d'éanta aise. Tá rmacc curca ašat ar an rloisirš
290 rin; rmacc go mberc cuimne acu air go ceann tamail.
Dā mb'é do toil anoir leogaint d'óib an beirt rin
atá ar lāi do tógailt leó ašur glanaó ar do maóac,
d'féadpimír an cúo eile d'ār ngnó féin do d'éanam
annpo ar āi ruaimnear. Mar aóubac let' onóir,
295 ní'l réipéal 'ra cairleān ro fōr 'n-a b'féadpí tú
gairim; ac ní'l don gāó leir anoir tap éir an gniū
reo atá d'éanta ašat. Deintear p'roipe do gairim—
ašur ní go h-annam é—ar páic an cáta, ar an b'fōo
'n-a mbionn gniom gáile ašur gairse d'éanta aise.
300 Ar an b'fōo ro pé n-ār gcoraib ipeac d'einir-re an
dā gniom atá d'éanta ašat anoc, a d'uin'uarail;
ašur ar an b'fōo ro pé n-ār gcoraib ipeac ba mair
liom-ra tú gairim ió' p'roipe anoir.”

“Tāim lān-trárta leir rin, a mī,” aipa 'Don
305 Cíocóte, “ašur dā luatacc a d'éanpí é ašur beir
mé imtíšte ar an aic reo ipeac ir fearpí é: mar dā
otugti a cuilleac eapionóra dom tap éir mé beir
gairinte im' p'roipe ašat, ní pášpinn don d'oine beó

ra cairleán, ac amáin an méio díob a glacfa-ra ar
do comairce.”

310

Bí átar ar fear an tige an tictinear cun imtíste
beir ar fear na buile. ‘Do ius na cairéamairíte leó an
beirt a bí gortuigste agus o’imtístear. ‘Do tairiais
fear an tige leabair cuige, agus éiom ré ar é léigead.
Ní iab ‘ra leabair ac leabair cúntairí ‘n-a iab cúntar 315
cirta ríor aige ar an méio féir agus tuiqe agus
coirce a díolaó ré leir na cairéamairíteib. Níor tuis
‘Don Cíocóte ré nveama cao é an rašar leabair é.
Ní cúntairí féir agus tuiqe agus coirce do léig
fear an tige amac ar, ac náiméir éigin míoireacta 320
a bí ‘n-a ceann féir aige, nó náiméir éigin a ceap ré
i látar na h-uairé rin. ‘Bí buacail ag cimeao foluir
tó, mar o’ead, cun go bfeicfaó ré na focail a bí
‘ra leabair. Nuair a táinís ré go dtí páirt ariuste
de’n léigsteóireact, b’éigean do ‘Don Cíocóte é féir 325
do leogaint ar a glúimib. Annpán do léig an fear
eile an náiméir go h-ana-folmantá; mar o’ead sup
caint ana-naomta a bí aige o’á léigead. Tar éir
tamail do rtaó ré de’n léigsteóireact, agus do
buail ré buille maic láirir o’á bair ‘ra leat-ceann 330
ar an míoire nua. Annpán do tós ré clairdeán an
míoire nua, agus buail re buille de ‘ra gualamir air:
agus níor buille ró-las é, ac ní leir an bpaobair a
buail ré an buille. Annpán o’óruis ré do ‘uine
de rna cailinib an clairdeán do cur ar an míoire nua. 335
‘Do ‘dem rí an gúó ran mar a ‘uubiaó léi, agus bí
átar agus móráil an domán ar an míoire nua, a
iáó sup ‘dem an míoigan uapal ran a clairdeán do cur
air le n-a láim uapail féir!

“Cao ir ainnm ‘uit, a míoigan?” ar reirdean. 340

“‘Tolóra’ ir ainnm ‘om, a ‘uin’uapail,” ar riri.

“Abair ‘Donna Tolóra,’ a níosan,” ar reirean.

“‘Donna Tolóra,’ a dhúin’uairil,” ar riri, agus ní
féadfaid a díceall i cimeáid san rgearraíod ar gáirí,
345 ac an t-eagla beir uirí mair gheall ar an nua a
connaic sí as an bfeair buile ‘a d’éanam leir na
carréaraidéib.

Dubairt fear an tige leir an gcaillín eile na rpuir
do cup ar an nuaire nua. Do d’eim. Bí an móiríal
350 céadna ar Don Cíocóité mair gheall air rin; níosan
nó-uairil as cromaí ríor agus as cup na rpor ar a
rálaib do lé n-a d’a láim uairle níosa féin. O’fear-
maig ré d’i rin, leir, cad ab’ ainim d’i.

“‘Mólinéira,’ a dhúin’uairil,” ar riri.

355 “Abair ‘Donna Mólinéira,’ a níosan,” ar
reirean.

“‘Donna Mólinéira,’” ar riri, agus i i maícaib d’u
i laige le neart fonn gáirí, bíod ná leogfaid eagla
d’i an gáirle do d’éanam.

360 D’eim ré a lán cainte leir an d’a níosan, as molaíod
a n-áilleaíca agus a n-uairleaíca, agus ‘gá maíod-
eam náir cuiread gáirí nuaire ar don fear maí le
n-oirleod onóra; beir níosan, Donna Tolóra agus
Donna Mólinéira, as fmoíalaim air an fáir a bí an
365 gáirí ‘a cup air!

Ac bí ana-dítimear cun bócair air. Bí ré ‘n-a
nuaire i gearraí fé d’eirle, agus b’é b’fada leir so
maib ré ar riubal, as loirí éadé le d’éanam. Agus
má bí dítimear air-rean cun imíctí, bí dítimear ba
370 mó ‘ná ran ar fear an tige cun beir rgarra leir.
D’eim ré a lán cainte, fé mair a d’eimead na nuaire in
rna leabraib, as gabáil a buircair le fear an tige
agus as fáigant rlan aige. D’eim fear an tige nointe
de’n tragar céadna cainte leir-rean, ac níos caint

mó-fada í. Fé dheire do cúir pé ruan agus iallaic 375
ar Rórinanté, agus cuair pé “ar muin an eic,” agus
rúto cun bótar é ’n-a muir féam lom dáiríuib, dar
leir féin.

CAIBIDÍOL A CEATAIR.

CAO DO TÁRLA UÓ ANNAN.

Nuair a fuair an Don é féin amuic ar an mbótar
mór, agus é ’n-a muir féam san meapatal ar bit,
agus ceirre h-áirde an domain ór a dómair, agus san
bac air agus a táirgí ríorú riar, ó-úair nó ó-úair,
agus san ar cumar doinne beó, dá mb’é an ní féin 5
é, don corús do cúir leir; d’éirí buile átar ’n-a
ciorde agus ’n-a éirí, agus do glair an buile
átar rin riar ’n-a ceann, agus ríor fan éirí a óroma,
agus ríor tré n-a géirí, agus amac tré n-a cúir-
leannuib; i dtír do dtáirgí gearr-annálaige air agus 10
raoitar agus luar ciorde, le neart agus le mair agus
le meannaima an átar rin. D’éirí do an tréir
do táirg, agus a cúir fáirí ar Rórinanté ríor
ar an mbótar ar fearó tamail. Do éirí pé ar éirí
leir féin ríor gac don dá anál d’á dtáirgí ríor pé; 15
ac rí an éirí a éirí pé in rna leannuib ríor-
eacra a bíor ar ríor d’á nuair a bíor pé as éirí
leir féin ar an gcuma fan, agus ní féirí doinne a
bíor as éirí leir don b’áirí éirí ar an gcum.
Nuair a éirí a anál do do éirí pé ar an gcóm- 20
airle a éirí “muir an éirí” do i dtáir an
airí, agus i dtáir an cúir léir glair ba éirí do

a beirt aige ar a cuapdaibh muirneadta. Cumhniú ré
 ar puo eile, leir. Cumhniú ré náir b'foláir do sholla
 25 muirneadta beirt aige, mar a bíodh ag na muiribh in rna
 leabhaibh. Bí aicne aige ar fear b'ocht 'ra cōma-
 ranaect, agus ceap ré go mb' féidir go n'óanfaid ré
 an shó d'á d'agad ré leir. Níor b'foláir do, d'á
 b'niú rin, d'ul abail ar d'úir rár a maíad ré ar don
 30 cuairt muirneadta. D'iompuis ré abail. Cōm luat
 agus fuair Rōrinanté go raib a d'ad ar an mbaile,
 táiniú r'pionnaid ann, agus táiniú m'ie agus m'nead
 do; oirnead mar a táiniú d'á m'áirir nua ar a fuair ré
 é réim 'n-a muirnead fáin d'áiriribh. Níor d'óid le duine
 35 suir b'é an capall céadna i n-aon cōr é, táiniú a
 leicéir rin de f'odair do. Ní puinn r'liúe a bí curta
 díobh acu, agus iad ag shluairnead go meair ar an gcuma
 ran, nuair ariú an muirne, iriú i scoill b'is ar a
 d'eir, ar d'ad an b'óir, mar bead duine ag sol agus
 40 ag gearán go r'uaímeilead. Do r'ad ré an capall
 agus d'eir ré leir an n'gol.

"Sead!" ar r'iear, "beirim a buid'ar leir an
 n'óil'mam caoi do tead c'úgam, cōm luat ro tar éir
 mo muirneadta do shlacad, ar shíom muirneadta do
 45 d'óanaim! Tá annrúo duine éigin adá ag r'ulang
 éad'óir; agus ní h-éad'óir fuair i, má tá b'niú le
 m'nead shul."

D'iompuis ré ceann Rōrinanté irnead 'ra cōill
 b'is. Do shluair ré r'io an scoill irnead, ré mar
 50 féad ré r'liúe f'áil cun shluairte r'oir na c'annuibh.
 Níor b'f'ad go b'feadair ré puo: buadail agus é
 ceangailte go d'aingean de c'ann d'ar'ie, agus san
 aon luro éad'is uime ó'n d'á c'pómán fuar; agus fear
 m'óir láirir 'n-a f'earam lairir de, agus beirt leatair
 55 'n-a láim aige, agus é ag sabail do'n beirt ar an

mbuacáil, agus gac don liug suil as an mbuacáil 'a cur ar i n-aghaid gac buille de'n beilt o'a mbuailtí ar a cpoiceann lomracta!

"Ó!" adreictead ré, "ní déanfao go deo airir a leicéio! Ní déanfao go deimhin! Ó! a máisreir, bo leos dom agus tabairfao airie nior fearir do rna caoirie feara! Ó, Ó, Ó!"—agus gac don leabóos de'n leatár as teact 'ra rrom agus in rna rlinneánaió air; agus focal éigin mí-céadtao as teact ar an bfeair a bí as gabáil air, i n-aghaid ós gac buille o'a mbuailtead ré air.

Cóm luac agus connaic an ruidie nua-déanta iao cur ré ulfairc ar. "Stao!!" aira Don Cioócóte. Do labair ré cóm n-áro ran agus cóm fearigac ran sur tuit an beilt a' láim an fíir, agus sur beas ná sur 70 tuit ré féin i gceann a cor. O'féac ré ar an bfeair a labair. Connaic ré an fear caol áro, agus é ar muin an capáil, agus a tnealam gairge uime, agus a fleas 'n-a láim deir aige, beartuigte cun gním, agus a rgiac ar a cuirplinn clé aige, beartuigte cun 75 coranta. Céap ré go scuipí an tpleas tré n-a cpoide láitneac bonn, rar a mbead uain aige ar "Dia le m'anam!" do ráo. Do triomuis a ceangsa ircis 'n-a beal, i rtreo go raib rí as ceangal o'a capbal; agus oá bfaao ré éirí air ní féadfao ré oiréao 80 agus don focal amáin do labairc.

Ac do labair an ruidie.

"Nac móir an náirí duit-re," aira Don Cioócóte, "a ruidie gan mear ort féin, beic as gabáil do'n beilt rin ar an mbuacáil mboct ran ná fuil ábalta 85 ar é féin do coraint ort!"

Bí láim an fíir ceangailte de éran eile, agus bí rpleas leir 'n-a fearam ruar leir an gceann.

“Deir ar do fleadh láitheac,” arsa Don Ciocóte,
 90 “agus copain tú féin oim-ra. U’féoir go sguirfimm-
 re i n-úil duit, a cábóis muidhe! ná ceart duit
 duine ir laige ’ná tu féin do bualaó gan cúir!”

Cóm luath agus d’airis fear na beilte camt as
 teacht ar an marcad uachtáraic, táimis a camt do féin;
 95 bíodh suph fan a béal tiumh go maite, agus go maib
 cneactán ’n-a ballaib beata agus rias ’n-a glóir.
 Cait ré é féin ar a d’a glúin agus do labair ré.

“Comairise m’anama ort! a muidhe ró-uairil!”
 arsa fear na beilte, “ná maib me! Buacail
 100 ainmhe atá asam é seo. Tá mionnt caoraic ainne
 asam, agus tá ré seo asam as tabairt aineadair doib;
 agus tá ré cóm failligtheac ran go scaillim caoir
 sac don lá. Ainnean, nuair a caiteim gabáil air mar
 seo, mar sheall ar an bfaillige a deimeann ré, deir ré
 105 suph le raint a deim é, i tseó go mbeaó leatrgéal
 asam cum gan a tuarpoal do díol leir. Ac i láair
 dé, a muidhe uairil, agus mar ir maite liom beite im’
 beataib, tá an t-éiteac aise!”

“An bfuil ré de d’anairdeac ionnat a leiteir rin
 110 de camt do labairt liom, ruar lem’ béal, a cuirpéig!”
 arsan muidhe. “Dar an ngréin rin tuar, ar bionán
 buirde go sguirfimm an tpleas ro tseó’ éiride anonn.
 a cuirpéig! Díol a tuarpoal leir láitheac gan a
 tuilleaó camte, nó bainfao-ra an t-anam arat-ra!
 115 Bain an ceangal ran de an neómat ro!”

Do bain.

“An móir an tuarpoal atá as dul duit ó’n
 bfeair ro, a muidhe?” arsan muidhe.

“Tá, a d’uin’uairil,” arsan buacail, “tuarpoal
 120 trí ráta as teacht cúgam uair, do réir reacht réa-
 laca ’ra mí.”

"Sin trí réalada agus trí picir," arsa Don Cíocóte. "Sin amac an t-aisgead ran láitneac éun an buacalla," ar reiréan le fear na beilte.

"Ó, a muidir onórais," arsa fear na beilte, "am' 125
bhuatair mórde, agus san t-óc-níó ar m'anam, agus
tar an leabair ran a túsar ó éianib"—níor tús an
bíteamhac don leabair—"táim as inniunt na píunne
do' foitire, ná fuil oiréad agus don leatpínge
amán aigirio im' feilt an neomac ro! Mar ir maié 130
liom beit im' beatair, ní'l go denhin a duin'uarail.
Agus ní'l an oiréad ran i n-don éor as dul dó.
Túsar trí féire brós dó ar cáirde, agus do díolar
real leir an mbeairbóir a táinig agus do bair fuil
ar nuair a bí ré breóirte."

135

"Tá go maié," arsa Don Cíocóte. "Do éit ré
leatir na mbros a túsair dó. Cuirimís an leatir
ran i gcoinnib leatir a t-íoma atá seáiréa ro' díar-
re, ó beit as gabáil do'n beit rin air; agus an fuil
úo, 'n-ar túsair an réal do'n beairbóir ar í bair 140
ar, cuirimís an fuil rin i gcoinnib na pola atá bairte
asat féin ar a t-íom anoir leir an mbeilte, agus san
don breóirteac air. Fágann ran an trí réalada
agus trí picir plán. Sin amac an t-aisgead láit-
neac éirge."

145

"A duin'uarail na n-áirann," arsa fear na beilte,
"cad a déanfaid i n-don éor! Ní'l oiréad agus don
real amán aigirio annro asam, ac tásad áiríar ro
liom abairte agus tabairfaid an t-aisgead dó go mac-
ánta; agus tabairfaid duit-re anoir, a duin'uarail, 150
don deairbúgáir ir maié leat, nó don uiríaréac ir
maié leat, go ndéanfaid an méir rin san teir."

"Ní íairíar-ra de deairbúgáir 'ra rseal oir,"
arisa Don Cíocóte, "ac an t-don deairbúgáir amán,

155 Dearbúgadh ír daingine 'nád don dearbúgadh eile.
 Geall dom dár do gairim muirleadta go tabairfí an
 t-airgead do má téirdeann ré leat abairte!

"Ó, a dhúin'uarail," arsan buadail, 'nád n-iarra
 oim dul abairte i n-donfeacht leir! Má téirdeim leir
 160 ceangalódair ré mé ariúir, agus gheóbaró ré do'n beirt
 oim cóim luath agus beir-re inéighe! Ní muirne i
 n-don cóir é, a dhúin'uarail. Níor cuirteadh gairim
 muirleadta maí an áir! Seán rairéir Aluódo ír ainim
 do, agus i n-aice Cuíntanár a cóimuirdeann ré."

165 "Ní deimeann ran blúine deirneleadta, a buadail,"
 arsa Don Cíocóte. "b'féidir," ar reirdean, "go
 maí fear éigin de éirib Aluódo 'n-a muirne, nó
 b'féidir a lán acu. Iriar a gníomairte réin a deim-
 eann dhúin'uarail de dhúine."

170 "Dá mbeadh don uairleadt an, a dhúin'uarail,"
 arsan buadail, "ní beadh ré ag cimeadh mo tuair-
 dail uaim-re! Ní déanfaidh gníomairte de'n tróir
 ran dhúin'uarail d'aoimne."

"Nílim-re ag cimeadh do tuairdail uair, a Ain-
 175 riúir, a mhic ó," arsa fear na beirte. "Téanam oir
 abairte liom, agus tabairfaidh duit an uile réad de'n
 trí réalaí agus trí píor atá molta ag an n-dhúin'-
 uarail duit. Dár gach gairim muirleadta d'á maí
 maí tabairfaidh duit an uile réad acu, agus croífaidh
 180 uirge cúmairte oirte i n-ónóir do'n dhúin'uarail ro!"

"Táim buirdeac díot maí geall ar an uirge cúm-
 airte," arsa Don Cíocóte. "Ach réad! Tabair an
 t-airgead do agus beaí-rá páirta. Tabair an
 t-airgead do gan teir; nó muia d'ugair, dár na
 185 mionna atá tabairte ceana agam tiocfaí-rá éar n-áir
 ag triall oir, agus ní beirí dul uaim agat dá
 dteirdeatá irteac i bpoil trádaí i bpoil uaim!

Cuimníú cé n-é atá ag caint leat; Don Cioctóe ué lá Mancha atá ag caint leat; an puidhe oimheiric, fear imáctuighe luét éascópa agus luét feill. 190 Cuimníú ari rin."

Le linn na cainte rin do éiríochuad dó, o'iompuig ré uata agus eus ré na rpuir do Rórinanté. Níor b'fada go raib ré amuic ari an mbótar ariir, agus Rórinanté ag robar leir go breágh géar, toirg a 195 aghar a beir ari an mbaile.

Bí fear na beirte ag faire ari go dtí go raib ré ar a raðaric. Nuair a bí re imtighé ar a raðaric, o'fan ré ag éirteact le ceól an trobar go dtí go raib an robar imtighé ró-fada uair cun éirteact a tuillead 200 leir. Anrran do labair ré leir an mbuacail.

"Tar eúgam anrra, a Amuoir, "ar reirer, "go noiolad do tuararad leat."

"Caitfir é díol liom," arrran buacail, "an uile réal de, mar duubaric an puidhe uaral." 205

"Díolrad go macánta," arrra fear na beirte, "agus i dtíed go mbeir breir le díol agam ní móir do tuillead do cup leir!"

Do rus ré ar an leanaib, agus bain ré an t-éadac ariir de; agus ceangail ré de'n ériann céadna é, agus 210 bí ré ag gabáil do'n beirte ari dtí go raib ré seall le beir marib ari rad aige. Nuair a bí a aigne párt aige ari, do bain ré an ceangal de agus duubaric ré leir imteact.

"Sead!" ar reirer, "a Amuoir, a míc ó, imtigh 215 leat féin anoir, agus lean an duine buile ú; agus nuair a cíoefir ruar leir innir do sur díolar-ra do tuararad leat go macánta, agus innir do conur a díolar leat é."

"Imteod'o," arrra Amuoir, "agus cíoefad ruar 220

leir, agus cíocfíó ré éar n-aíre annro as tiall oir-íra;
 agus seallaim duit go n-íolfaí ar an muo atá déanta
 asat, agus ar do sheallaimaint a bfuiread leir."

Níor deir fear na beilte ac gáine do cup ar, agus
 225 bí ainmíar boct as sol go fuigeac as imteact do,
 agus a cúir aise.

Comáin Don Cíocóte leir abailte, agus é go móir-
 álaac agus go fáirta i n-áigne mar seall ar an ngníom
 muirleadta a bí déanta aise, agus san a gáim muirle
 230 ari ac ó toirac an lae céadna. Bí an capall as rodar,
 agus an muirle as caint leir féin.

"Ó," adreirad ré, "a Dúirínéa déi Tobóró, ir
 duit-re nác mirta beir mórálaac moiu! Tá ío' ríogan
 as an muirle móir-ghníomac Don Cíocóte dé lá
 235 Mancha; an fear mó-éiríó do glac a gáim muirle
 ar maidin moiu, agus íar a íaib puinn de'n lá curta
 de aise do cóirí éasóirí érom. Do bain ré an beilte
 a' láimh an cláiríle úo a bí as gabáil go neam-
 áctruaíac ar an leabú las ná íaib ábalta ar é féin
 240 do cóiraint ari, agus ná íaib don cóirí déanta aise!"

Siné an íasár cainte do connaic ré in rna leabííab;
 an caint a deirad muiríí fáin leir na ríogíab 'n-a
 mbíóir i ngníó leó, mar d'éad, agus san don ríogan
 acu i ngníóíacat céad míle, b'féirí, do'n muirle
 245 a bíóí as caint ar an gcuma ían léi; nó b'féirí
 san don cóiríníde i n-aon ball ar an ríogíain ac i
 n-áigne an muirle féin! B'áiríreac an áigne í!

An íar a bí an muirle oirdeiríe as caint leir féin
 ar an gcuma ían, táiníí ré go ríí cporáiríe. Bí dá
 250 bóíar as gabáil íar a céile ann, i ríreó go íaib a
 íogá as an muirle duit ar áíar, nó íompáil cun na
 láimhe deiríe, nó cun na láimhe clé. Do írat ré
 íeacaint cao ba céarí ró a déanam. Cúimnííí ré

ar na leabhair, agus ar conur mar a d'aineas muirí
fáin leogaint do'n capall an bótar do choḡaḡ. Cait 255
ré an ttrian ar a lámh amac ar muing an capail.
Tug an capall, níḡ náir b'ionghaḡ, aḡaḡ ar an
mbótar abaitle.

CAIBIDÍOL A CÚIG.

AN CÉAD BÁTARÁIL.

Fluair a b'í ré cúpla míle ó'n gcloisne, connaic
ré cuige, aḡ teacḡ an bótar céadna, poimnt daoine.
B'í reiriar fear ann, agus a rḡáileán anáirde aḡ ḡac
fear díob' ior é agus an ḡrian. B'í ceatnar reirb-
íreac ar capailib' acu; agus tmuir ḡiollaí aḡ ḡiollaḡ 5
miúilí, agus iad 'n-a ḡcoir. Cóm luac agus connaic
ré iad do buailead' irteac i n'aighe ḡur muirí fáin
iad. Do labair ré.

"Stadad!" ar reiriar.

Do labair ré cóm h-áirí ran ḡur rtaḡadair ḡo léir io
ruar.

"Stadad rir an domain," ar reiriar, "murá
n-aoimigir rir an domain ḡurb' i Dultinéa vél
Tobóro an ríogán ir áille 'ra domán." Cuig ré
ó rna leabhair ḡur mar rin ba ceart do muirí fáin 15
labairt fluair a buailfáḡ muirí fáin uime. Fluair
a connaic an muirir eile é, agus fluair aigḡadair an
cainc a cainis uair, cuigeadair ḡo rair an fear boḡḡ
ar a meabair. B'í don áilteoirí amáin orḡa, ámtac,
agus ceap ré ḡo mbead' poimnt ríóir aighe ar an 20
noime buile. Do labair ré.

“A mroipe uafail,” ar peirean, “níl don aicne
 aghainn ar an mbain-tighearna ran aoiriur. Tair-
 beáin dúinn í. Annpán, má feicimid go bfuil a
 25 h-áilleaó cómh mór agus aoiriur, aomó’míó láit-
 peac go bfuil.”

“Dá tairbeánainn daoib í, a bodaig,” arsa Don
 Cíocóté, “cao é an buidéal a beaó ag tual daoib
 mar gheall ar an aomáil rin? Caitéiríob ríob an aomáil
 30 a déanamh san don maóarc fáigail uirí, agus caitéiríob
 ríob dearbhuigáó ’ran aomáil, agus ríunne an rgeíl
 do éiredeamaint iriú 1 núbí rgeoióitib; nó ró-
 raim-pe anoir ar gac mroipe pé leit aghaib, nó oráib
 go léir 1 n-aonfeacó, mura bfuil pé d’urraim aghaib
 35 do ólúge na mroipeacóta san teacó 1 n-aonfeacó
 cúgam, cómhac báir agus beacó! Bodaóa éitig
 ireaó ríob go léir!”

“Caint éruaíó ireaó an caint rin, a rí,” arsan
 t-áilteoir. “Níl don fonn orainn ólúgte na mroip-
 40 eacóta do bhuireaó ná do mülleaó, ac mearaim-pe
 surab í céaó-aicne na nólúgte san leabair éitig do
 tabairt. Beir, b’féoir, leabair éitig agham-ra ’a
 tabairt má dearbhuigim sur b’ í an Dultinca rin
 leac-ra an ríogán ir áille ’ra domán, agus ná peaca
 45 nam í. Ca b’ior dom ná go bfuil rí camrúileac,
 nó b’féoir b’acáruileac; nó geacac; nó rmutac,
 nó biomac; nó camrúonac; nó rragac; nó bacac?
 Nó ca b’ior dom ná go bfuil ríonn uirí? Tair-
 beáin dúinn í agus annpán——” Ní raib uaim aige
 50 ar a tuilleaó cainte déanamh, mar connaic pé ag
 déanamh air, ’n-a lán-rí, an maracó agus a capall
 ar cor-anáirde aige, agus a ceann c’romta aige, agus
 a rleag rínte ríomir amac aige, agus ríúir níme air!
 O’iompuig a lit ’ran áilteoir. B’í pé deimnígteac go

na g-aó an t-pleaḡ ran t-ré n-a éiaḡ i-pteac aḡur riar 55
 amaḡ t-ré n-a órom. Níorí b'aon máit dó léimḡ i leat-
 caoib. 'D'iomróc' an t-pleaḡ 'n-a óiaḡ níba t-paraḡla
 ḡo móirí 'ná marí féaḡfaḡ re léimḡ. Ac t-óieac nuairí
 a bí an t-pleaḡ i nḡioḡmaḡc cúpla riat d'á uḡc, dó
 baíneaḡ baḡtuirle a' Róḡinante aḡur riuḡ ar lár 60
 iorí cāpall aḡur maríac! Táinḡ puinte na rleigḡ
 ar an t-otalaḡ, aḡur ḡluair aḡmaḡ na rleigḡ anonn
 'r anall 'n-a rliḡneaḡaib! Ba ró-máit an baíl ar
 an iuríe ḡo t-áinḡ an t-pleaḡ ar an t-otalaḡ ar an
 ḡcuma ran, marí dó éimeāḡ rí a céann féin ḡan teacḡ 65
 ró-óieac ar an t-otalaḡ. Dá t-aḡaḡ a céann
 anuar t-óieac ar an t-otalaḡ, ba ró-baḡḡal ḡo mburí
 enám a muiḡil, aḡur ḡo mbeaḡ deḡie le n-a éuar-
 daib. Ac ipí a ḡuala éle dó táinḡ éun tairíḡ ar
 t-óúir, marí dó caíḡ an t-pleaḡ riar an ḡuala deaḡ le 70
 n-óieac ran fuinníḡ ḡur iompuiḡeaḡ an maríac
 ar flearḡ a óroma ar an mbótarí. Cuirí ré éun
 éiuḡte ac dó teip airí éiuḡe. Dá b-ḡaḡaḡ ré éie
 airí ní féaḡfaḡ ré éiuḡe. 'D'iomloirḡ ré é féin ar
 an mbótarí cúpla uairí, a d'iaḡiaḡ teacḡ ar a bonn- 75
 aib. Ní raibí aon máit dó ann. Bí an éie ró-ḡrom,
 aḡur na rruirí ró-faḡa aḡur ró-ḡearí. Nuairí a bíḡḡ ré
 ar a órom ní féaḡaḡ ré a fála dó éur ar an t-otalaḡ,
 aḡur nuairí a tairíaiḡeaḡ ré a cōra ruarí éuḡe dó
 r-ḡacaḡ na rruirí a b-ḡirte. Annran, nuairí iom- 80
 puiḡeaḡ ré é féin ar a béal féi, ní féaḡaḡ ré a cōra
 dó tairíac éuḡe ruarí; marí ní lúbaḡ an éie ac ríorí-
 beaḡán, aḡur bíḡḡ an t-eaḡal airí ḡo n-óeāḡfaḡ na
 rruirí óroḡ-obaíḡ dó. An fáirí a bí ré 'ḡá úḡrairí
 réin ar an ḡcuma ran, dó léim an t-áilteḡir aḡur dó 85
 iusḡ ré ar céann de rna rliḡneaḡaib a deíneaḡ de'n
 t-pleaḡ, aḡur érom ré ar an b-ḡearí a bí ar lár dó

léapaó ar a díceall leir an rliarne. Úi ré as gabáil
 ar leir an rliarne go dtí sur deim ré cipíneac de'n
 90 rliarne rin. Annapan o'aimpíú ré rliarne eile, asur
 úi ré as gabáil ar go dtí sur deim ré cipíneac de
 rin, leir. Úi ré as gabáil ar an n'ouin'uaral mboóó
 an fáio a bí ré ábalta ar fearaí ór a óionn. Níor
 féad ré an batapáil go léir do cúir i bferdm ar.
 95 'Oo córain an éioe é ar a lán de rna buillib. 'Oo
 córain an catbáir a ceann maíó go leóir, ac 'o
 loitead an cealltar glan. An fáio a bí an batapáil
 ar riuóal níor rtaó béal an riuíre ac é as rpióiuóán,
 go tréan asur go ríóómar, ar na riuírib san onóir
 100 a bí as b'uread gac ólúge riuíreacóta o'ár deimead
 ríamh.

"Ní meacóacó ré n'oeaia oóim-ra beir ar lár
 annro," aóeiread ré, "ac an bapóurle a leas mo
 óapall tréan! leogtar oom éirúge asur oul ar m'ead,
 105 asur rpióíopaó an uile óuine ríamh asuib, a rlióiríú!"

fé deire do coiread an batapálarde asur do rtaó
 ré. O'imóigóar go léir asur o'fásadóar annpan
 an riuíre boóó asur a óapall. Nuair a bíóóar as
 imóeacó do labair óuine acu leir an áilteóir.

110 "Ir minic oóubair leat," ar reirean, "go gcuir-
 paó do béal féin teimnear ríacailte oró. Ba ró-
 óóóair oó teimnear rpióíde cúir m'oiu oró! Íleapap
 go ríuib deire leat nuair a óonnac as óéanaim oró é!
 O'fearia óuit go móir do béal a óimead óúnta.
 115 Múra mbead an bapóurle bír réiró!"

"Conur féadópaó aoimne a cúimneam go n-íómpóó'
 ré mar rin oró!" arpan fear eile. Ceannaróóe ab'
 ead iad a bí as oul ó óolóóó ó-óear go Múria as
 ceannac ríóóá. Úi aóóar cainte acu an cúir eile
 120 de'n trlíge ó-óear.

O'fásadair Don Cíocóte rínte ar fleas a dhroma
 ar an mbótar. Sair a bhuair ré an bataráil ní raib
 ré ábalta ar éirge. Tar éir na batarála ní raib don
 bheic aise ar beic ábalta ar éirge. Níor cuir ré
 éirge. O'fan ré mar a raib aise, rínte ar a dhrom 125
 agus a dá fáil árdúighe ó'n dtalamh as an dá rpor,
 agus teinnear inr gac ball o'a ballaib beata. Ac
 bí ré as maectnam ar a díceall. Bí ré as cuimneam
 ar na dhóc-tionóirgib go léir a tuic amac do mroibib
 fáin, agus sup léig ré cúntar orca in rna leabhair 130
 mroineadta. Do teip air a dhéanam amac go dtáinig
 ar don mroine fáin acu mí-féan cómh tiubairteac leir
 an mí-féan a bí tagaithe air féin an lá ran. Do leasad
 cuir acu go minic i gac. Do cheadnuigead cuir
 acu go h-olc, i dtreó go rabhadair ainmri fáda san 135
 teact cúca féin. Ac ní feacair ré don cúntar 'gá
 ráo sup leasad doimne acu le bairtuirle capail, agus
 sup veinead rliirneada o'a fleas, agus ainmran sup
 gabad do rna rliirneadaib rin air go dtí nár fásad
 ball o'a ballaib san teinnear! Bí buairte aise 140
 orca go léir 'ra méro rin. Cuir ran ana-rólár
 aigne air. Bí 'fior aise go gcuirfi an cúntar ran
 rior in rna leabhair a bí le teact, agus go bheicfad
 an raozal go léir, agus go 'neórfi ó rliocht go rliocht,
 an cruadotan a bí aise o'a fulang an lá ran. Bí ré 145
 rápta. O'fuingeod' ré oipead eile ar pon an méro
 rin. Bí ré as caint leir féin. 'Sa caint do, leir
 féin, dubairt ré na focail reo:—

“Ó, a maircuir uairil miantua, ó'r tú mo gaoi
 agus mo tigeapna ó dhúctar—”

150

Dínead agus an caint as teact ar a béal, cé buail-
 pad an bótar ac cómarra do ó n-a baile beas féin,
 agus ualac cruicneadotan aise as dul go dtí an

muileann. Connaic ré an fear rínte ar an mbótar.

155 “Airiú cé h-é tú? nó cad tá imčígte ort?”
ar reirean.

“Do buileadh irtead i n-aighe an fíor a bí ar léir gur
b’é Marcuir Mantua, a shol, a bí tagaithe cuise agus
a bí tar éir laðartha leir! I n-ineadh fheadhma tadh-
160 airt ar an gcómhairin, do comáin ré leir as caint
le Marcuir Mantua, ré mar a bí an caint ’ra leabhar
muirneacta. Ceap fear na cruinneactan gur duine
buile a bí rínte. Annrán ceap ré go mb’féidir gur
duine bheidíote é, agus gur rpeadmaoí a bí air.
165 Táinig ré anall cuise, agus bain ré an cealltar bhirte
o’á aghaid. Annrán do glan ré an ceo bótar agus
an paladar de’n aghaid. Annrán o’aitin ré cé bí
aige:—

“Airiú, a duin’uairil a’ éiríde ’rtis!” ar reirean,
170 “cad o’imčíg ort i n-aon cor, nó cad a tús an cor
ran ort?”

Ní bfuair ré o’fheadhma ac tuilleadh ráiméire ar
an leabhar i n-aghaid shac ceirte o’á gcuirteadh ré. “Do
rtad ré de’n ceirtíúcan, agus érom ar fuo éigin ab’
175 feárr n’á ceirtíúcan do déanamh. “Do rsur ré cean-
galada na h-éirde cómh mairt agus o’féad ré é. Nuair
a bí érom na h-éirde bainte de, do cuairdaig ré érom
an fíor, féadaint an raib cneadh ann, nó an raib fuil as
teadt ar. Ní bfuair ré cneadh ná fuil. Annrán
180 bain ré an leat eile de’n éirde o’á uct, agus dein ré
an cuairtad céadna. Ní bfuair ré cneadh ná fuil ar
an uct ac cómh beas. Tóg ré an duine annrán, agus
cuir ré anáirde ar an ualad cuise é, agus focairis
ré ann é i tpeo ná tuitrad ré anuair de.

185 “Ó Rórinanté as mór ó féin i nois an bótar
i scaiteam na haimirre go léir. “Do rus an cómh-

aira air, agus cuir pé an éide agus na siúirleat eile anáirde ar an iallaic, agus ceangail pé ann iad. Annsan do rug pé ar an rhuain agus ar ceannraic an arail, agus comáin pé leir abairle, agus a aigne lán 190 de máctnamh ar cead é an donar puca pé nteara do'n duinn'uaral ran beic rínte leat-mairb ar an mbótar mar a bí pé! An fáid a bí an cómarra as máctnamh, bí Don Cioctóte anáirde ar ualach an arail as ornaðal agus as cneadaiḡ agus as liacharraiḡ le 195 teimnear.

"Cad 'tá ort i n-aon cor, a duinn'uarail?" arsan cómarra.

Níor dein Don Cioctóte ac tuillead de cáint na leabair do rceallad leir. 200

"Díod 'fíor asat-ra, a Séniór Don Rodrígo de Naribáer, supab i an ríogán Duirnéa déi Tobóro an Cairíra áluinn rin ar ar éirídar anoir leat, agus go nteanrao ar ron na ríogna ran, agus go bfuil déanta ceana asam ar a ron, gníomairta muirneacta 205 náir deimead a leicéir riam fóir ar talamh an domáin le n-oirdeaircar!"

"Féad, a duinn'uarail," arsan cómarra, "ná bí as mazaó rúm. Ní Don Rodrígo ir ainim doim-ra, ná Marcuir Mantua. Ir mé Peadar Alonro, do cóm- 210 aira féin. Agus ní Baldoibínór ná Abinodaridér ir ainim doot' onóir-re, ac Séniór Cioctóte."

"Tá 'fíor asam go maic cé hé mé," arsa Don Cioctóte, "agus tá 'fíor asam, leir, go bfuil ro ar mo cúmar; .i. sup mé iad rúo go léir aoubarc, agus 215 sup mé dá muirne déas na ríaince, agus an naonbúir oirdeirc i n-aonfeact; mar buaóir mo gníom-airta ar a ngníomairta rúo go léir i n-aonfeact."

D'éiric an fear eile nuair ariḡ pé an cáint rin.

220 Níor éirte Don Cíocóté, ámtad. Comáin ré leir as
 rteallad na cainte rin uaid ar na leabhaib go dtí go
 rabhadar i n-ácmairéad do'n baile. Do rtao pheadar
 Alonrú larmuid de'n baile go dtí go maib an oirde
 ann; mar níor mair leir go bfeicfadh na daoine an
 225 duin'uaral boct 'ra muict 'n-a maib ré, agus é cóm
 barzaithe bhuigthe batardalta agus bí ré.

Nuair a táinig an doirdead do fleannuig ré
 irtead 'ra trpáio beas, agus táinig ré go doirp tige
 an duin'uarail féin. Bí an tíg 'n-a círéir. Bí an
 230 ragsart ann, agus an bearbóir. Bí an beirt rin ana-
 muintearta, ana-cáirdeamail, le Don Cíocóté. Bí
 an bean tige ann agus í as caint go n-áir.

"Ó, a ádair," ar ríre, "cath tá imtígte ar mo
 mairtírtir i n-aon cor? Nó ca bfuil ré imtígte uainn?
 235 Tá ré féin agus a capall imtígte le ré lá uainn, agus
 ní bfuaramair don madair air leir an méio rin aim-
 ríre! Tá an éirde úo imtígte, leir, agus an ríat,
 agus an trleas. Ologón ó! cath a déanrímito i n-aon
 cor? Cóim ríurálda agus táim im' beadair, ir amlaio
 240 a comáin na leabhair muiréadta ar a meabair é! Ir
 cuimh liom anoir conur mar airígnn as caint leir
 féin é, agus 'gá mairdeam go n-imteod' ré 'n-a muir
 fáin ar fuair an domáin, as loir éad le déanam.
 Surab é an mac mallaéain a beairí na leabhair rin
 245 leir! Tá an duin'uaral dob' fadair éirim aigne do
 maib i lá Mancha curta ar mí-céill acu!"

"Agus féad, a llioclair," aríran bean ós leir an
 mbearbóir, "bíod m'oncuil boct as léigead na lea-
 bair ran do ló agus d'oirde go minic, agus anníran
 250 do cáitead ré an leabair ar a láim, agus cáirígead
 ré a clairdeam ar na fallaib go dtí go mbíod na
 ríutana alluir leir. Nuair a bíod ré buailte amad

ó'n obair rin. Deirleadh ré go mbíod ceathrar fada
 marb aige, agus sac fada óib cóm mói cóm h-áir
 le cairleán. Deirleadh ré náir b'allur a bí leir, ac 255
 gur fuil a bíod aige 'a tabairt, ar na creáctair a
 bíod fágalta aige ó rna fada. Cugainn deoc uirge
 cuige, agus o'laod ré lán an éirísa de'n uirge.
 Nuair a bíod an t-uirge ólta aige, deirleadh ré náir
 b'uirge i n-aon cori é, ac lionn áluinn a táinig cuige 260
 ó éara d'iaoi'deáda a bí aige. Ba mói an oit
 céille dom, a daoine muinteara, san na neice rin a
 d'innirint daoid-re nuair a cugair fé n'eara ar o'uir
 iad, i o'ieod go o'iofod riú agus go n'ófod riú
 na leabair rin rai a mbead an o'iofódail reo deanta 265
 acu."

Bí Don Cioódté agus Peadar Alonrú ar an o'iaod
 amuic de'n o'iar, agus o'airíodar an éaint iriis.
 Nuair airis Peadar an éaint do cuig ré cad a bí ar an
 n'uinn'uaral. Do glaoib ré ar an muintir a bí as 270
 éaint iriis.

"Orsail an o'oir!" ar reirean "do Séniór
 Baltoobínor; agus do Márcuir Mantua acá annro
 creáctnuighe go tiom; agus do Séniór Abinóairiáir
 an Mórac acá annro 'n-a príorúnac as Roimígo de 275
 Narbáir, gobernióir Anticépa!" Siúo amac iad
 go leir nuair airíodar an éaint rin. O'airíodar
 Don Cioódté cóm lusc agus o'féadadair air. Siúo
 cuige iad as fáiltiugad poimir.

"Fanaib go leir riar!" ar reirean. "Cuirar fíor 280
 ar an liais mói Uirgunda, go n'ieinib ré mo éneadaca
 o'féadaint agus do leigear."

"Mo glaoib mo fuil!" arpan bean-tige. "Nac
 mar a bí 'fíor asam cá rai an b'iois as luis ar mo
 máigir! Tar ruar éun do réomra a máigir," 285

ar riri, “ a sur le congnam Dó leigirrimio tú gan don congnam ó’n Uirgundá úo, pé n-é péin.”

Do rugadur leo ruar é, a sur cuireadur ar a leabair é, a sur cromadur ar cuaradac féadaint cá maib na 290 cneadaca. Teir oirta don cnead o’fágaíl! Bí iongnad oirta. D’innir pé dóib annran cad o’imtis ari.

“ Ir amlaib,” ar reirean, “ a bí cat tréan crioða fuiltead a sam ’a tioro i n-a gaid deicniubur faadac 295 de rna faadacuib ba mó a sur ba dána o’á maib ar talam an domain. Bíodur go léir maib a sam mura mbead sur bainead bairtuirle a’ Rórinanté, a sur sur tuit ré!”

“ Sgeimle oirta mar leabmaib!” ar ran bean-tige. 300 “ Curfar ’ra teine amáiread iad mar leabmaib,” ar ran ragar.

CAIBIDÍOL A SÉ.

CONUS DO MEALL SÉ SANCHÓ LEIS.

Bíodur ag ceiptiúcán ar Don Cíocóte, a o’iaimaid a déanam amad uaid conur a caic ré an aimir ó fág ré an baile. Ní maib don mait dóib ann.

“ Tugtar ruo éigin le n-ite dom,” ar reirean, 5 “ a sur leogtar dom corlad déanam. Siné adá uaim.”

Do tuigead go maib an ceart ’ra méio rin aise, pé buile a bí ari i neitib eile. Do tugad an biaid dó, a sur o’it ré é, a sur tuit ré ’n-a corlad go ráim.

10 Do érom an ragar annran ar a fiarfaige de

Beathar Alonró conur a fuair ré an t-uim'uaral, agus cao é an cori a bí ari nuair a buail ré uime. D'innir ré dóib conur mar a fuair ré rince ar an mbótar é; agus d'innir ré dóib cao iad na rpeab-
maoíoi san éiread a bí ar riubal aise nuair a fuair 15
ré é, agus i gcaiteam na h-aimirne an fáro a bí ré 'gá
cathairt a'daile leir.

"Sead!" arsan ragar, "na leabair fé n'eadar
an t-roc-obair go léir. Tar annro amáiread, a
thoclár," ar reirean leir an mbeairbóir, "agus 20
d'éanrímio teine chám de rna leabairb malluighe
reo, i t-riod ná cuirfio ríad don duine macánta ar
a meabair go deó ahiir."

Táinig an beirt ar maroin. Bí Don Ciodóte 'n-a
coidlad nuair a tánaodair. Do tugad eodair feómpa 25
na leabair do'n rragair.

"Tar annro," ar reirean le thoclár, "agus rin
cúgam na leabair reo, 'n-a gceann a'r n-a gceann, go
bfeicead an bfuil don cuir acu nác ceart a lorgad."

"Ó, a dtair," arsan beirt ban d'aon gut, "loirg 30
iad go léir! Táro ríad go léir go h-olc! B'féidir
sur b'é an ceann fágrá san lorgad dóib a d'éanfad
an díogbáil. Loirg iad go léir, a dtair!"

Níor d'ein an ragar ac gáire cur ar, agus tor-
nuad ar na leabairb a feácaint 'n-a gceann a'r 'n-a 35
gceann. Do cuir ré i leat-taoib na leabair maite
a bí oirta. Tug ré an cuir eile do rna mnáib le
caiteam an fuinneós amac. Do cáit na mná amac iad
fonnamar go maic, bí a leitéro rin de gíain acu oirta,
agus a leitéro rin d'eagla acu rómpa. Ceapadair 40
go ríad ruo éigin i bfuirio ríaoirdeadta ar na leabairb
rin, agus náir b'féidir ríad ná réan a beir i n-aon tíg
leó. I lár an ríruuighe dóib, d'airigodair Don

Cíocóté 'n-a féompa féin ašur é aš caint go h-áir.
 45 “Tasairé annro! Tasairé annro!” ar reirean, “a
 muirí tréana! Annro aš ašairé neairé búr nšéas
 o’oiriugá! Tá buaó an éompaic reo aš na muirib
 cúirte ‘á b’reit leó!”

Do mteadair irteac ‘n-a féompa. Bí ré n-a
 50 fearaí i lár an úirláir, ašur a clairéam aige ‘á
 éaraó go tréan; fé mar a beaó ré i lár námaó,
 ašur é ‘šá leašáó leir an šclairéam, ar a ašairé
 amaó ašur ar šac raob ve. Bí ré ‘n-a lán-
 oúireacé, ašur aš šlaóac go h-áir ar na muirib
 55 fáin éun go otabairíoir congnaí oó i šcoinnib na
 muirí cúirte. O’éalaig an beirte irteac air, ašur
 ní šan éontabairte é ó’n šclairéam: baimeadair an
 clairéam ar a lámh ašur šineadair ar an leabair é,
 ašur éimeáadair ann é go oí šur éúnuig fé. Nuair
 60 a bí poimnt ruaimir tasairé air, o’iompuig fé éun
 an trasairte ašur do labair fé.

“Go deimín, a šurpín,” ar reirean, “a áir-ea-
 buig uairil, ir móir an náire óúinne, ašur šur rinn
 an oá muirre óéas oirdeirte, a ráó go leošfimir
 65 do rna muirib cúirte an éraob do b’reit leó!”

“Ná bac ran, a mic ó,” airan rasairte, “níl leigear
 air anoir. U’féirir šur b’é toil an Tigeirna an lá
 ro do šabáil i n-ár šcoinnib, ašur go mberó lá eile
 ašainn féin ar ball. Deim-re aineacair a tabairte oó’
 70 šláinte, i oiréó go mberó ar ár šcumar an lá
 fúšanta o’fpiotálam nuair a tíocfir fé. Meairam
 náé foláir tuirre beirte oir anoir, nó b’féirir tú
 beirte éreacénuigte.”

“Ní’lim éreacénuigte,” aira Don Cíocóté. “Do
 75 éorain mo lámh óear féin mé oirte. Ac táim b’rúigte
 bairteirte batarálta ó’n paršal úo, Don Rolóán,

a beit as gabáil oim le crann dapaige; agus san
don cúir aige oim ac lán a cinn d'éao a beit air, toirg
a fíor a beit aige ná fuil don fear eile beo a d'féao-
paó é tioro ac mipe. Ac cóm riúrálta agus sup 80
Rémaluó de Montalbán ir ainm dom, cóm luac
agus beao-ra im' fuidhe ar an leabair reo díolrío ré
go daor ar, i n-ainmdeoin na d'raoirdéacta acá aige.
Ac tugtar iur éigin le n-ite dom anoir, mar tá gáó
go cruair agam leir, agus págtar fúm féin 85
m'éasgóirta do díogailt."

Tugadar an biaó dó. D'it ré an biaó agus annran
do tuit ré 'n-a córlaó airí. D'fágtadar annran é,
agus d'imtígtar uair; agus ir oirta a bí an iongnadó
agus an alitact, a páó go raib a ainm féin imtígte 90
ar a cuimne, agus sup mear ré sup "Rémaluó de
Montalbán" ab' ainm dó!

D'imtíg an ragarit agus nioclár abail. Nuair
a bíodar imtígte abail, do dóig an beirt ban na
leabair, ac aiháin an méio a ius an ragarit agus 95
nioclár leo díob. Deir an reanacur sup dógadó
a lán leabair an uair rin nári ceart a dógadó, agus sup
móir an truaig iao do dógadó. Ac bí an fuac as na
mháib díob, agus an t-eagal acu rómpa, mar gail
ar an gcuma 'n-ar báineadar a ciall agus a meabair 100
cóm tiubairteac d'féar an tige. Bí ré damgean 'n-a
n-aighe ná beao ní ná paó ar an dtig, ná ar domne
ann, an fáio a beao na leabair d'raoirdéacta ran ann.

Bí eagal ar an ragarit go págadó Don Cioócóte as
loir na leabair cóm luac agus beao ré tagaithe cúige 105
féin ó'n mbatráil. Iré iur ar ar focruigtar ná
reómra na leabair do dúnaó le falla cloice. Nuair
a bí an reómra dúnta ruar ar an gcuma ran acu, ní
beao 'fíor as duine go raib a leitéio de reómra

110 niamh ann, mar gheall ar an gcuma 'n-ar ceapadó é an
 céadó lá. Ólá lá tar éir na h-oibre rin a beir déanta
 o' éirigh Don Cíocóte. Iré céadó ruo ar ar cuimh-
 nigh ré ná sup mair leir cuairt a tabairt ar na leab-
 rai. Siúo i tpeo na h-áite é 'n-ar ceairt na leabair
 115 a beir. Do teir air doir ar tpeomha o' fágaíl.
 Mear ré sup b'amlair a bí deairmáto aise 'á
 déanamh, agus sup i n-áit eile a bí an doir. Cuairt
 ré cun na h-áite eile. Ní rai an doir 'ran áit rin.
 Bí iongnadó air. Tar éir tamail do leabair ré leir
 120 an mnaoi-tíge.

“Ca bfuil reomha na leabair?” ar reiréan.

“Cao é an reomha? nó cao iao na leabair, a
 duim'uarail?” ar ríre. (Bí a ceact foglumta aici
 ó'n ragar.) “Ní'l reomha ná leabair 'ra tís, a
 125 duim'uarail,” ar ríri. “Táinig an t-áirreoir—
 ríogair na Cioire ior rin agus é—táinig ré 'ran
 oirde, an fáto a bír ar do leabair, agus do ríob ré
 cun ríubail leir iao.”

“Ní h-é an diaibál a táinig,” aríran bean ós,
 130 “ac fear ríaoirdeacta éigin. Táinig ré ar ríamail
 an lá tar éir an lae fágaír an baile, a Oncuil.
 Bí ré ar marcaígeact ar ollriart mór ríanna.
 Do túrling ré de'n ollriart agus ríuo irceact
 é i reomha na leabair. Tar éir tamail ríuo amac
 135 é tpe buaic an tíge, agus o' fágs ré an tís go
 léir lán de deact. Nuair a bí ré mictíge, ríuo cun
 an tpeomha an beir agam go bfeicimír cao a bí
 déanta aise. Ac do teir oraim an reomha o' fágaíl!
 Ní rai don tpeomha ann ac cómh beas agus dá mba
 140 ná beao ré niamh ann! Ac mura bfeicamair ruo
 o'airígmair ruo. O'airígmair an éaint.

“Míre Múmatón. Tá ruat agam do'n t-é sup

leir na leabair reo agus an reómha ro. Tá gníomh
 uéanta anns go agus ní fada go n-aipeófar
 teacht tairp! Mire Múniatón.”

145

“‘Fierción’ a mear ré a mád,” arsa Don Cioócóte.

“Ní fearóar.” arsan bean-tiúe, “an ‘Fierción’ é nó
 ‘Fierción,’ ac go raib ‘ción’ mar eirball air, pe’r
 , toman é.”

“I’r fíor,” arsa Don Cioócóte. “Feara atá oile 150
 go n-áirí ar dhaoineacht ipeaó é. Agus ndáirí
 fíochmar dóm-ra ipeaó é. I’r eól dó, ó méir a léiginn,
 go ndéanfar-ra, tar éir airmíre, cómhac donfíir le
 muíre atá ‘n-a éara aise; agus go mbuaófar air,
 i n-aimheóin a dhaoineachta go léir. Siné cúir dó 155
 beir ag cur oim cóim móir. Ac bíod ‘fíor aise uaim-
 re nác don mair dó beir ag cur oim, mar nác fíoríir
 dó an muir atá ceapaithe ag an nDúilmáin do fáir-
 úgáó ná do cur air neamhíó.”

“Oócón, a Oncuil a éiríodé ‘rúis, ar nóm tá ‘fíor ag 160
 an raogal go bfuil ran fíor,” arsan bean óis, “ac
 cao é an baint atá ag neitib de’n troíir ran leat-ra?
 Nár b’fearma dúit fanmáint anns ‘ra baile agann
 ‘nád beir ag imteacht ar fuair an toman ag loir aráin
 a beaó náb’ fearr ‘nád aráin cruicneachtan; agus a 165
 fíor agann go léir sup minic a téirdeann duine amac
 ag loir olua, agus sup bearrta a tagann ré abailé.
 Téirdeann ré amac cun daoine eile do bearrtaó; agus
 bearrtar é féin, agus rgaoltear abailé é san muibe
 air!”

170

“Á, a ‘nóin,” ar peirean, “ní tuigeann turá an
 rgeal i n-aon cor. Sar a mbearraíó doinne acu
 mire, bearrtar agus rtaíar ar na príamháil an
 uile muibe fearóise d’á bfuil ar doinne acu do mear-
 raó barrá méire do cur ar don muibe liom!”

175

“Tugadair fé n-veara an fearis as teacht air, agus ní
dubhadair a tuilleadh.

“O’fán fé ’ra baile go bpeáḡ rocair ar fearó cúis
lá déas. 1 gcaiteam na h-aimprie rin tásad an
180 rásaric agus noclár go minic, agus deimoir ponnit
cainte leir. Bíor reirpan coitcianta ’sá déanam
amad sup b’fearmoe an raogal dá bfeatorí mitorieact
an fáin do neartugad aifir, agus sá rásar eile
mitorieacta, leir. Tásad an rásaric ’n-a coinnib ’ra
185 rseal uairianta, ac do molaó fé leir an rseal go
minic. Do tuigead fé náir b’foláir é glacad péiró,
féadaint a’ bfeatorí é carad ar a céill.

Bí a gnó féin, ámtac, as Don Cíocóte ’a déanam
a san fíor dóib. Bí duine ’n-a cómnurde ’ra cóm-
190 arpanact; duine macánta, má’r oleasctac duine
macánta tabairic ar duine san rairbhear. Duine
boct san puinn doimhir aigne dob’ ead é. Bí Don
Cíocóte as catant air dul i n-aoifeact leir ’n-a
giolla mitorie. Bí bean agus clann as an n-
195 mboct, agus níor mair leir imteact uata. Do geall
Don Cíocóte na huiric a’r na h-airic do ac dul leir.
Níor mair leir imteact ó’n mnaoi agus ó’n gclainn;
ac do tuig fé, nuair a geobad fé na neite móra a
bí as an n-
200 duim’uapal ’a geallamaint do, sup mó an
carrbte fearad fé a déanam do’n mnaoi agus do’n
clainn ’na mar fearad fé a déanam dóib dá bpanad
fé ’ra baile acu.

“I’r fearra duic go mói teact liom,” arsa Don
Cíocóte, “mar i’r mó cuma ’n-a otioctad rairbhear
205 go h-obann cúḡat. Do tuictad amad go mb’féirir
go bpaigmir reilb oileán éigin, de torad cata; agus
do tabairinn duic an t-oileán, agus déaninn gob-
ernóir díot ór cionn an oileán rin i tpreó sup

cuma tú nó ní. Beiteá ro' nís ar an oileán, agus
beiteá as véanam dligte do muinntir an oileáin, agus 210
as cur na ndligte i bfeiróm oiréa."

Níor beas ran. Do coilig an tuite boct. Sanchó
panpa ab' annam dó. Do focairis ré ar dul le Don
Cioócóte, 'n-a siolla muir; as bpat ar go bfeairéad
ré banríogam a véanam d'á mnaoi, agus clann níos 215
a véanam d'á clann, nuair a beaó ré féin 'n-a nís
ar an oileán. Annran do corruis Don Cioócóte
ar poimnt aigis do cur le céile, do féir na cómairle
úo a tug "muir an cairleáin" do nuair a veim ré
muir féin de. Do díol ré poimnt neite. Cur ré 220
poimnt eile neite i ngeall, agus tós ré aigead oiréa.
fé veime bí poimnt maic aigis aige. Do glan ré
an éiré, agus veiris ré an cealltar bairte, agus do
foláchair fé pleas bfeas nua, agus ceap ré lá do féin
agus do Sanchó cun gluairte ar cuairt fánaíveaóta. 225

"Agus tabair mála maic móir leat, a Sanchó,"
ar reirean, "i dtreó go bfeairéimís na neite a veir
maicéanao dúinn a tabairt linn."

"Na bíod eagal ort, a duin'uarail," arpa Sanchó.
"Tabairfad-ra an mála liom agus tabairfad puo eile 230
liom, leir. Ní féiréigean ré liom veit im' coir,
agus tabairfad liom an t-aral atá 'ra baile agam.
Aral maic ireaó é, agus tá ré cóm láirir nác móir le
capall. Béairis ré mé féin agus an mála leir go
neairpleaóac." 235

Nuair aigis Don Cioócóte i tsaob an arail, do rtao
ré agus veim ré maicénam. Bí ré as cuimneam,
féadaint an bfeairé ré i n-aon leabair muirféaóta
go mbíod an siolla ar muin arail. Níor féao ré
a tabairt cun a cuimne go bfeairé. Dubairt ré 240
leir féin, ámtac, go leofaó ré úo an t-aral do

tabairt leir; agus an céad muirne do-éigead a buail-
 fao úmpa go dtreoirfao ré é, agus go mbairfao ré
 a capall de, agus go dtabairfao ré an capall ran
 245 do Sanchó. Cuireadh i rtead 'ra mála ponnit
 léimteada agus neite eile mar rin, ré mar a cóm-
 airtis "muirne an éairleán."

Nuair a bí gac nío rocair acu, d'éaluis an beirt
 amad ar an áit, a gan fíor d'aoinne, díreac ar tuitim
 250 na h-oirde. D'imtis Don Cíocóte a gan fíor d'á
 mnaoi-tige agus d'ingean a d'pítar, agus d'imtis
 Sanchó a gan fíor d'á mnaoi agus d'á élaín.
 Cuireadh an trise díob cóm gáar agus d'féadadh
 é, i dtreó go mbair coim fao ran ó baile ar éirge
 255 lae náir baogal doib, dar leó, go dtreofa do
 luét cuairt a bea ar a dtóir teacá ruar leó.
 Nuair a bíodair, dar leó, ó'n mbaogal ran, do fíu-
 luisdair níba méide. Bí Sanchó ar a fíuáinear, ar
 muin an arail, agus é ag maétna i n'aigne ar
 260 an baogal bjeá a bea aige nuair a bea ré 'n-a
 góberndoir ar an oileán úo. Do tárla gur tug Don
 Cíocóte an tré ceadna air a gáib ré nuair bí ré
 ag dul i n'áonair ar a céad cuairt. Tré lár
 íldeair íonciél ab' ead é. Níor goill an tairna
 265 cuairt air oirleat agus do goill an céad cuairt;
 mar bí ionfuar na h-oirde agus na mairne ann, i
 n-meath nirt agus bpoáil na gíne i lár an lae.
 Nuair a bíodair ag glairleat go méid ar fead
 tairnaill, do labair Sanchó a' maétna a bí aige 'a
 270 déanaí.

"Áit im ar t'ondoir," ar reir, "a muirne uairil
 fáin, gan do gailamairt i dtreab an oileán úo do
 deairna! Bead-ra ábalta ar an oileán ran do
 maéluat, pé fairringe a beid ann."

“Tuig-re an méirí reo, a Sanchó Panra,” aipra 275
 Don Ciocócté. “Nór ab’ ead é i gcóinnuirde amearg
 muidirí fáin, nuair a geibóir reilb oileáin nó tíre, de
 toirad eada agus cruaid-ómhiaic, an t-oileáin ran nó
 an tír rin do bponnao ar a ngiolla, agus gobermóir
 a déanamh de, nó ní. Táim-re lán-éapraite ar san 280
 an nóir maic ran do bpiread. Ní h-ead, ac táim ceap-
 aite ar feabhar do cup ar nóir cómh maic. Ir minic
 ná tugad muidirí fáin eile oileáin le realbugad o’á
 ngiollaib, go dtí go mbíod na giollaí ag tuitim le
 h-aoir; agus an cúir ab’ feáir o’á raogal caite acu, 285
 ag fulang cruaidtáin agus anpóir, fé bpoctai an lae
 agus fé fuact na h-oirde, ag fmoctáil ar a máig-
 rtiúib. Ní mar rin a déanfao-ra leat-ra, a Sanchó.
 Ní móirde go mbead don treachtáin amáin cupra
 díot agat, nuair a bead nígeact éigin buairde agam; 290
 agus go bfeadóirinn ní déanamh díot ór a éionn, agus
 coróinn níosa do cup ar do éann. Ná meap,
 ámhac, gur b’adon níó ró-iongantac é rin. Tuiteann
 gac don traigar iuda amac do muidirí fáin, puadai ná
 bíonn don éionne i n-adon cor leó. U’féirir go fáin- 295
 eód’ go mbead ar mo éumar níora mó déanamh duit
 ’ná mar atá geallta agam a déanamh.”

“Agus má fáinigeann duit, a dunn’uapail, ní
 déanamh díom-ra, beir Siobán ’n-a banpíogam, agus
 beir an mac ’n-a níg-dáimna, agus an élann go léir 300
 ’n-a geallann níog!” aipra Sanchó.

“Cé déanfao don daibta de?” aipra Don Ciocócté.

“Demim-re gac don daibta de, a dunn’uapail,”
 aipra Sanchó Panra.

“Cad ’n-a éad ab’ adó?” aipra Don Ciocócté. 305

“Mar,” aipra Sanchó Panra, “níl adon maic i
 n-adon éon i Siobán éun banpíogna. Tá líonad Dia—

moladh 'r buirdeachar leis—an raogal móir de mígead-
 aib, ní oirfadh rí d'aon mígead acu! 1r 'n-a Siobán
 310 a tógadh í, agus dá n-deintá banríogán reácht n-uair
 ói, ní beadh astat inti tar éir do fáotai d'ac Siobán.
 Ní déanfaid aon puo banríogán d'í. Ní déanfaid go
 deimhin, a d'uin'uairil. B'féidir go ndéanfaid rí
 bainitigearna maid go leor. Ac banríogán! Ní
 315 beadh aon bheir astat ar banríogán a déanam d'í."

"Fás fé Dia í maid'ead. Ac reácht agus ná
 leog-ra doot' aigne beir fáirta le h-aon puo ir írle
 'ná fear mío, pé 'r doimh é," arsa Don Ciocóte.

"Ní leograo, a d'uin'uairil," arsa Sanchó, "go
 320 móir móir ó tá fear dóim h-oirdeiric leat-ra 'n-a
 máisrur astat; fear a tuigir conur an puo ir
 feara a d'oirdeiric mé do tabairt dom."

CAIBIDIL A SEAC.

na muilinn gaoite.

Bíodar as cur na ríge díob agus iad as caint
 ar an gcuma ran. 'Sa caint dóib, do tánaoair i raó-
 aic tinnceall deic gcinn fídeao de muileannaib gaoite.
 Connacodair uata iad ar an maóaire. Do rtao Don
 5 Ciocóte agus d'féad ré oirca.

"Féad, a gíolla," ar seiréan, "tá an t-ádh as
 éirge linn níor luata 'ná mar a níearar a d'eiréad'
 ré linn! Féad tall iad! bheir agus deicnuar
 agus dácad acu; fáda móra gíanna. Tabairt-ra

aḡair̃ oĩta anoir, aḡur tĩoĩoĩaḡo iao aḡur maĩb̃o'ḡo io iao, aḡur beĩo a ḡeũo r̃aĩoĩĩur aḡaĩnn oũĩnn f̃eĩn. Nĩ' l̃ aon eāḡeĩoĩĩ ann. Iĩe oĩĩĩe an eĩoĩaĩo an t-e 'n-aĩ leĩĩ an buaĩo ḡur leĩĩ an eĩĩeāc."

"Ca b̃fũĩĩo na f̃aĩaĩḡ aḡeĩĩĩ, a oũĩn'uaĩaĩ?"
aĩĩa Sanch̃o Paĩĩa. 15

"Nā f̃eĩĩeānn tũ t̃aĩĩ iao!" aĩĩa Oon Cĩoĩoĩe, "aḡur iao aḡ luāĩḡaḡo a nḡeāḡa aḡ buāĩĩĩ eāĩa oĩĩn!"

"Ae! nĩ f̃aĩaĩḡ iao r̃aĩn, a oũĩn'uaĩaĩ," aĩĩa Sanch̃o Paĩĩa. "Mũĩĩnn ḡaĩoĩe iao r̃aĩn aĩā aḡ 20 oĩaĩĩ annĩĩaĩ aḡ meĩĩt aĩĩoĩĩ; aḡur nĩ ḡeāḡa f̃aĩāc na ĩũĩaĩ r̃ĩn aĩā aḡ luāĩḡaḡo, ae f̃eĩĩĩta na mũĩĩeānn aĩā aḡ eāĩaḡo leĩĩ an nḡaĩoĩe, aḡ eĩĩeāc na m̃b̃ĩoĩĩĩte aḡ meĩĩt."

"Iĩ r̃ĩo-l̃eĩĩ," aĩĩa Oon Cĩoĩoĩe, "nā ĩũĩĩ ĩũĩĩn 25 eĩĩũĩĩ aḡaĩ-ĩa, a Sanch̃o, aĩĩ eāo a b̃aĩĩeānn le ĩũĩĩĩeāc an f̃aĩn. F̃aĩaĩḡ iĩeāo iao. Mā tā eāḡĩa aḡaĩ-ĩa ĩoĩĩĩa, im̃eĩĩḡ i leāĩ-taĩoĩb̃ aḡur aḡaĩĩ oĩo ĩaĩĩĩeācā; aḡur eĩoĩĩĩ anoir conũĩĩ a eĩĩoĩoĩaḡo-ĩa na f̃aĩaĩḡ r̃ĩn, b̃ĩoĩo ḡo b̃fũĩĩ oeĩeĩnũĩaĩ aĩĩ f̃ĩeĩo aũ 30 ann i ḡeĩĩnũĩo aon f̃ĩĩĩ aĩāĩn!"

Le n-a lĩnĩ r̃ĩn oĩo f̃aĩo f̃e na r̃ĩũĩĩ iĩĩeāc i ḡeĩĩā-
eān R̃oĩĩnāĩe, aḡur r̃ĩũo eũn na b̃ĩaĩāc ē aĩĩ eĩĩ-
anāĩĩĩe; an tĩĩeāḡ r̃ĩĩte amāc aĩĩe, aḡur an r̃ḡĩāc
oāĩĩḡeān aĩĩ a eũĩĩĩnĩn eĩe aĩĩe. Sĩũo 'n-a oĩaĩo 35
Sanch̃o aĩĩ eĩĩanāĩĩĩe, leĩĩ, eĩoĩn ḡeāĩĩ aḡur b̃ĩ f̃e
i ḡeĩĩaĩb̃ an aĩaĩĩ ĩũĩe.

"ḡeāo! r̃ĩaḡo!" aḡeĩĩeāo Sanch̃o. "Nĩ f̃aĩaĩḡ
i n-aon eĩĩ iao! Mũĩĩnn ḡaĩoĩe iĩeāo iao!"

"F̃anāĩo lĩom, a ĩĩoĩĩĩĩḡ! F̃anāĩo lĩom, a ĩĩoĩĩ- 40
ĩĩḡ!" aḡeĩĩeāo Oon Cĩoĩoĩe, aḡur ē aḡ oēānāĩĩ
aĩĩ na f̃aĩāeāĩb̃ eāānn aĩĩ aḡaĩo, oāĩĩ leĩĩ. "F̃anāĩo

liom!" a d'eipearó ré. "Ír náipead an ruo daoió teitead ó don muirre amáin!"

45 Do neartuis an gaoí beagán agus do géaruis na reolta 'ra capad.

"Ní'l don maic daoió ann!" arsa Don Cíocóte.

"Dá mbead oipead eile gág oiaib, agus oipead eile fuinnim leó, ní tabairfa-ra dul ar daoió!"

50 Bí bailla iarlainn amuic ar an rleas, agus bior ar an iarlann. Táinig an bior iarlainn ar feól an mhuilinn. An túirge 'n-ar teangmuis an bior le h-admao an treóil, do rgiobaó de'n éirinn é, agus do cuipead as feaduiol anáirde 'ran aer é. An

55 buille do buailead ar an iarlann do comáin ré an marcad ar an iallaic riap, trí placo riap ó'n gcapall; agus o'fás ré rinne ar an mbán é, cómh rocair agus dá mbead ré marb. Cimead neart an buille rin an capall boct san teangamail leir an feól. Mura

60 mbead ran bí an ceann rgiobaite de. Do leas an buille é, ámtad. Do rínead ar an mbán e i n-aice an marcais. Do tuit an gnó go léir amac an fáro a bead dume as dúnaó a rúil. Bí an trleas breas nua 'n-a rlipneadaió.

65 Táinig Sanchó cómh tius agus o'féad an t-aral é tabairt leir. Bí an marcad agus Rórinanté annróo ar láir, agus san cor ar an brear ná ar an gcapall. An capall a táinig cuige fein ar otáir. Deim ré cúpla iarraó ar éirge. Fé deir do fuair ré a

70 cora do cur féi, agus o'éirís ré. Com luat agus bí ré 'n-a fearaín do crot ré é fein, agus bain ré cúpla ruatad ar a ceann. Bí Sanchó boct as sol. Ceap ré go iaib a máigrcir marb. Ar ball o'orgail an máigrcir a dá rúil agus o'féad ré ar Sanchó.

75 "Ó, a d'uin'uarail," arsa Sanchó, "ná duibairt le

t'ónóir sup mUILINN gAOITĒ iad?—aSUR ar nÓin do
cíorfaó don duine sup b'eaó, ac amáin duine go mbeaó
muileann gAOITĒ 'n-a ceann féin irċis."

"Éirċ do béal, a Sanchó," arġa Don Cioóóóé.
"Ní cuigeanġ tupa an rġéal i n-aon óor. Muilinn 80
gAOITĒ ireaó iad anoir, ac faċaig ab' eaó iad ó
ciamib. An fġerċón úo na oġaoirġeaċta, an fear
a goir an reómġa aSUR na leabair uaim, irġ a táinig
aSUR ðein muilinn gAOITĒ de rġa faċaċaib reo, le
ruaċ dóm-ra aSUR le n-éaó, i utreó ná faġainn-re an 85
móir-clú a beaó aS dul dom le ceairġ oá mbuaioinn
oirċa 'ra tġoir. Ac ðeirum-re an méir reo leir.
Buaóirġ mo lám-ra aSUR mo claiðeam air fÓr,
i n-amðeóin a bġuil de ðġaoirġeaċt aigġ."

"Go utuġaó Dia ran!" arġa Sanchó. Annran 90
cuir ré a lám ré orġail an duin'uairġil aSUR tÓġ
ré 'n-a fearaġ é. Tar éir tamail cuir ré ar muin
Rórinanté airġir é. Ar éigġin a bí Rórinanté ábalta
ar rġubal, do buineáó a leirġeir de ruċaó ar a
cnaġmaib. 95

Do comáin an rġoirġe aSUR a ġiolla leó go bġeáġ
féir. Tuġaóar orċa an bóċar go lapirġe.

Do labair Don Cioóóóé.

"Ir fearġa ðúinn dul go lapirġe," ar reirean.
"Bionn a lán ðaoine ann i ġcómġnuirġe, ar a lán 100
áiteanna, aSUR ní féirġir ðúinn ġan teáċt ruar le
n-éaċt éigġin ann. Ac ní fearġar an toġan cao a
ðéanfao ġan rġleaġ. Ba móir an tġuaġ an tġleaġ
bġeáġ úo do bġireáó! Ir cuimġin liom sup léigear, i
leabair éigġin de rġa leabġiaib úo a goirġeaó uaim, 105
conur mar a bí an rġoirġe Spáinneáó úo Diéġó
Reirġer ðé ðarġar, aS tġoirġe go ðian i ġcaċ éigġin,
aSUR sup bġur ré a claiðeam. Nuair a bġireáó an

claidream níorá deim an muidir ac zéas móir éiom do
 110 rtiacacó de ériann dariaige, asur leannmairt ar an
 uirioir leir an aim ran. Deim re a leicéir u'éir-
 leac an lá ran ar na móraicéir, 'zā mūrzaó asur 'zā
 marbuzacó leir an ngeis dariaige rin, sur tuzacó an
 buailteoir mar lear-aimm air, asur do lean an
 115 lear-aimm ar a rliocó. Deanrao-ra an muid cēadna
 ran anoir. Cóm luac asur buailfiró ériann dariaige
 umainn, bainrao zéas de cóm mair leir an ngeis
 úo an buailteoir na bairar; asur déanrao, leir an
 ngeis rin, zniómairta do éurfiró iongnacó oir ra,
 120 a Sanchó; asur beir ácar móir oir mar zéall ar tú
 beir ió' ziolia muidir as an t-é a déanfiró na
 zniómairta ran."

"Molacó zo deó le Dia!" arir Sanchó,

"Ac féac, a buin'uairil," ar reiréan, "dā mb' áil
 125 leat ruidé oiréac 'ran iallaic! Táir ió' ruidé i leac-
 taóir inri. Ac b'féoirir sur zoiruirz an leazacó úo
 tú, asur sur b'rimé éur ná féadann tú ruidé ruar
 oiréac."

"Ir fíoir buir rin," arir Don Ciocóté. "Do
 130 zoiruirzéacó mé, asur tá teinnear oim. Ac ní'l
 ceauirzce do muidir fáin don zearián a déanam mar
 zéall ar teinnear. Tá ceangailce air an teinnear
 o'fulang, asur zan a leozaint air zo mbeacó don
 teinnear air."

135 "Ocón!" arir Sanchó, "ir éuracó an muid é rin.
 Ac ba mair liom, a buin'uairil, zo n-airéócin as
 zearián tú nuair a beacó teinnear oir. Ca b'fíoir
 dom—Dia ióir rinn asur zac oic!—ná zo marbóc' an
 teinnear tú a zan fíoir dom, nuair ná h-airéócin
 140 don zearián arat! Am' éacó réim de, an teinnear
 ir lúza a beacó oim ní féadóirinn zan beir as zearián.

Cao a úeapao, a úuin'uarail, má tá ceangailte ar úiolla muipe, leir, san beic as gearán nuair a beic teinnear air? "

Do éirir Don Cioóóóé úáire ar mar gearall ar ím- 145
plúeacó an úiolla.

"Má bíonn teinnear oir, a Sanchó," ar reiréan,
"bí as gearán cóm h-áir asur ir maic leac é. Níor léigear mair, i n-aon leabair muipeacó, so mair ceangailte ar úiolla muipe san gearán nuair a beic 150
teinnear air. Dein oiréao gearán asur ir maic leac, pé'cu beic a éirir gearán asac nó ná beic."

Cómaíneadair leó tamall san labairt. Bí ocrair as teacó ar Sanchó.

"Úa úóic liom," arsa Sanchó, ar ball, "nár 155
míre úúúú ar nóinnéar a éaicéam."

"Tá so maic, a Sanchó," arsan máigirir.

"Ní'á don íonn bíó a éaicéam oim-ra, ac féadóir-re bíó ú'ice má'r maic leac é."

Do íocairis Sanchó é féin ar an aral cóm maic 160
asur ú'féao pé é, asur íarrais pé éiré ar an mála íoinnt bíó asur bíóeal maic móir. Íiom pé ar an mbíó do cógaint asur do leógaint íar; asur, anoir a'r áirir, nuair a bíó an beal íó-írim aise ó cógaint an bíó, báineao pé an corc ar an mbuíóeal 165
asur báineao pé ílogao ar. Do éirir an obair íin ana-íuairínear aigne air. Bí pé ar a íárcacó. Ú'féoirir so mair an íeapócal íaeluinge úo i n'aighe aise :—

"Ír bíeáí é mo íaoíal, maira úéiré a úéiré úom. 170
Ac má 'íeao féin ír íeapó an obair í."

Mair mair an íeapócal ían 'n-a éeann, ní íoláir nó bí íeapócal mar é 'n-a éeann; mar ní mair don

muo i n-aon coir as déanamh don buaibairtá úd. Níor
 175 b'féadair léir shó beaó ar riuabál aige 'nád beic as
 gluaireadót ar an gcuma ran as lois éadót.

Nuair a bí an oirde as teadót oirca, cuadair irtead
 i scoill a bí ar taob an bótair, asur focairuis Don
 Ciocóté ar an oirde do cáiteam 'ra coill rin. Uain
 180 ré géas de ceann de rna ciannaib; ac géas éirion
 ab' ead í, asur níor ió-deacair ar fad i bpiread de'n
 éirionn. Do glan ré i cómh maic asur o'féad ré é,
 asur focairuis ré uircti an t-iarann a bí ar an rleas
 do bpiread. Ba cuimhin leir, annran, sur léis re
 185 i gceann o'á leabhairb sur shad, so minic, le muirib,
 nuair a bío oirde acu 'á tabairt mar rin i scoill
 éirion uaigneac, gan don néal coollata do cuirim
 oirca; ac beic as cuimneam, ran na h-oirde, ar a
 rpreir-bean. Tuig ré, o'á bpiis rin, sur ceairt do féin
 190 beic cómh maic leó. O'fan ré 'n-a búireadót i gcaite-
 eam na h-oirde, as cuimneam ar an rpreir-bean úd
 Duirinéa déil Tobóró, pé'r b'i féin.

Níor b'ionann asur Sanchó. Do fin ré é féin as
 bun cianinn. Ní fada a bí ré rinte nuair a bí ré 'n-a
 195 coollad so rámh. Níor coollail ré ac an t-aon gnear
 amáin; ac má 'reab ní raib an t-aon gnear amáin rin
 leat-éiriochnuigte as an bpeair mboct nuair a bí solur
 na gneine, solur gneine na Spáinne, as taicneam,
 so breas bpoctalac ruairc, ar a ceanaicib. Níor
 200 búirig ran é. Bí na h-éanlaite 'n-a nbúireadót, asur
 iad 'n-a gceadotair ar géasair na gcrann; asur sur
 údic le tuine so nbúireo'oir na maib ar an gcré,
 le neair asur le binneair asur le h-aoibneair an
 ceoil a bí acu 'á déanamh, as fáiltiugad poim solur
 205 na gneine, asur nár cuma leó cé b'aoirde cuirfad
 an fáilte. Níor búirigdar Sanchó boct. Bí a ceoil

féin aš Sanchó 'a d'éanam. Bí gac don ttríann ar, i
 ttréad sup d'óid le duime go maib an áit lán de
 trúmpalánaiú. Do d'uiris a máigrtir é fé deir.
 D'oršail fé a fúile ašur d'féad fé 'n-a tímceall. 210
 Ní maib 'fíor aige i scearc cá maib fé go dtí sup
 féad fé ar an mbuioéal. Táinig a lán-meabhair dó.
 Téarctuis deoó uair. Do ius fé ar an mbuioéal.
 Foraoir, ní maib fe cóm ttróm ašur bí fé inoé poime
 rin! Níor éairín ran le Sanchó, mar níor d'fíor cá 215
 bfaigfi caoi ar éuillead cupi ann.

Ní maib don d'úil i mbiaó, fór féin, aš Don Cíocóte.
 Ní h-ar b'uiread céalacain a bíoó na m'oirí in rna
 leabhair aš cuimneam, nuair a bíoó oiróce cairte
 acu i scoill nó i n-uaignear. Níor mór do Don 220
 Cíocóte beir cóm maic leó, níó náir d'iongnad.
 Tánadair amad aipir ar an mbótar, ašur cómáineadar
 leó i ttréad na beáinan ran lapiré. Tánadair cún
 na beáinan tímceall a trí a clog tar éir meadon lae.
 "Sead, a Sanchó, a inic ó," arfa Don Cíocóte, cóm 225
 luad ašur cónnaic fé uair an beáina, "má tá éadta
 móra le fágail i n-aon ball táro ríad le fágail annro.
 Ac tá an méro reo ašam le ráó leat, ašur cimead
 it' aigne é. Fé cruadotan 'n-a bfeicfir mure ann,
 ná tarraig do élaideam cún mé cōraint an fáro ir le 230
 m'oiríú a beir mé aš ttróro. Tá fé i scoinnib d'lige
 na m'oiréadta d'uit-re ttróro le m'oirie go dtí go
 mbeir tú féin shaimte it' m'oirie. Ac m'á'r d'oiršail
 a c'oirfir aš cupi oim ní'l bac oir mé cōraint, m'á'r
 gáó é."

235

"Tá go maic, a d'uin'uarail," arfa Sanchó.
 "D'éanfad iud oir go h-úmal. Go móri móri ó'r
 duime ríotcánta mé, ašur ná fuil don iud ir lúga
 oim 'ná beir am' ráó féin i mbuigim shan éuir;

240 toirg a fíor a beic agham pé tuine téirdeann ar ná
 ná téirdeann ar ná téirdeann fear na h-eadar-ghábála
 ar. Ac deirim an méir seo leat, a duin'uarail; an
 t-é a cuirfí oim coranócaó mé féin air, pé'cu
 muidne é nó nác ead."

245 "Ní'l don dlighe 'gá corg ort tú féin do coraint ar
 pé námaio a cuirfí ort; ac ní foláir duit rrian a
 cur leo' d'iozrair, aghur gan don iarract a déanamh
 ar mipe do coraint má éionn tú ag troio mé le
 muidib."

250 "Ná bíod eagal ort, a máistrer!" arfa Sanchó.
 "Ní bairfad-ra an t-órougáó ran ac éom beag
 díreac aghur bairfínn an traoire!"

Aghur iad ag caint ar an gcuma ran, do connacadar
 ag teact an bótar éúca beirt manac d'óro Naomh
 255 beineoict, aghur iad ar marcaigeact ar dá míúil.
 Bí cealltar ar gac manac díob, i tpeó náir b'féirir
 a aghaó d'féirgint, aghur bí rgalín gneine anáirde
 ag gac tuine acu. Bí ag teact, lairtair díob, cóirte
 aghur ceatrar nó cúigear marcac, aghur beirt míúil-
 260 iodóirí 'n-a gcoir. Bí irtig 'ra cóirte, fé mar a
 fuairad amac 'n-a díad ran, bean-uairal dírcáiac a
 bí ag dul go Seville; mar a raib a fear ag feiteamh
 léi, cun go raigóir ar bóro luinge cun dul go dtí
 na h-Innoicib. Bí porc éigin ag an bfeair 'ran áit
 265 rin. Ní raib don baint ag an mbeirt manac leir
 an gcoirte. Ir amlaio a cápla díob beic ar an
 mbótar 'ran am gcéadna. Connaic Don Cíocóité iad.
 D'féac fé go gáir oirca. Ní raib an cóirte aghur
 riar ó rna manacáib. Da díoc le h-aoimne gur b'don
 270 buirdean amáin iad.

"A gíolla," arfa Don Cíocóité le Sanchó. "Tá
 dearmad oim-ra nó tá an éact ir mó d'ár beinead

nam le déanam agham-ra anoir. Luét tordaitheácta
 ipead an beirt duib ran. Tá síogán uafal éigin 'ra
 cóirte rin acu, agus ir 'gá fuadac atáio ríad. Tá 275
 ceangailte oim-ra, ó'r muidie páin mé, an síogán ós
 ran o'fuaráilte ó rna-bíteamhnaíis rin, agus déanrao
 é."

"Stao, rtao, a duin'uaíail!" aipra Sanchó. "Ní'l
 'ra beirt duib ran ac beirt manac. O'óio naoim 280
 Deinedict ipead iad. Le luét airtir éigin ipead
 an cóirte. Tabair aipe, a duin'uaíail, agus ná
 buailead an mac mallaictam bob oit! Ir easal
 liom sup mó an t-olc a tiocfio ar an éad ro 'ná mar
 a táimís ar na muileannaib saoiúe úo." 285

"Ní tuigean tuíra gnóti muidieácta, a Sanchó,"
 aipra Don Cioócté. "Ir fíor an muo adeim," ar
 reirean, "agus cíorir láitpeac sup fíor."

Bí an beirt manac as teact so bpead méio, agus
 gan don cuimneam acu ac ar pé gnó a bí 'n-a cúiam 290
 oitá féimís. Connacadar ar a n-aghaid amac, ar
 láir an bótair, an marpac caol áio agus é ar muin an
 éapail a-bí cóm caol leir. Oo labair an marpac
 leo:—

"A beirt cuirpceac!" ar reirean, "rghaioib 295
 amac láitpeac agus leogaid uaid an síogán uafal
 atá o'á fuadac aghaid 'ra cóirte rin, nó imieo'o-ra
 oirad anoir an báir atá tuillte aghaid!"

Oo rtaoadar ruar ar láir an bótair. Ní maib
 'fíor acu, so oti sup labair an marpac, so maib cóirte 300
 ná duine lartiar oioib ar an mbótair.

"A muidie uafail," ar ríad, agus rgeón ionta,
 "ní cuirpceaca rinne, agus ní luét fuadais rinne.
 Manaca o'óio naoim Deinedict ipead rinne, agus
 táimio i mbun ar ngnóta féin. Má tá síogán nó 305

baintigearna 'ra cóirte rin lartiar vinn, ní'l don
píoc v'á fíor aghainne."

"Tugair v'éitead, a parthail!" arsa Don Cíocóte,
agus le n-a linn rin cuir ré na rpuir i Rórinanté, agus
310 riúo cúca é agus an trleas úo a veim ré ve'n ghéagán
rinnte amad aise, beartuigte cun gním. Ar an manac
a labhair iread tug ré aghaó. Nuair a connaic an
manac as véanam air é, agus an rciúir a bí air, níor
veim ré ac é féin do caitéam ve'n míúil anuar ar an
315 mbótar. Ní raib ré ac ar an iallaic nuair a glúair
an trleas ve óruim na h-iallaic riari; i dtreo, dá
mbead an manac 'ran iallaic an uair rin. So ngeobad
an trleas tré n-a cpoide. Nuair a connaic an
manac eile cad a bí imtigte ar a compádaíde, níor
320 veim ré ac iompáil ve'n bótar irtead ar an macaire,
agus an macaire cur ve cóm géar ran so mbeiread
ré ar an nsaot a bíod poimir, agus ná beiread an
saot a bíod 'n-a díad air. Nuair a connaic Sanchó
an fear ar lár ar an mbótar, do tuis ré i n'aigne sup
325 as siolla an muir ba ceart tobad an cómpaie do
beir. Cait ré é féin anuar ve'n aral, agus riúo cun
an manais a bí ar lár é, agus díis ré ar a balcuirí
baint ve. Bí beirt reirbíreac as na manaduib. Do
labhair duine acu le Sanchó.

330 "Cad cuise duit beir as baint an éadais ve'n
duine?" ar reirean.

"Do réir dlige na muirleadta," arsa Sanchó, "ir
liom-ra na balcuirí reo; mar do rug mo máigrtir
buad 'ra cómpaie ro atá véanta, agus ir liom-ra
335 tobad an cómpaie."

Níor cuiseadair-ran an dlige ná an caint, nó an
as masad nó dáiríuib a bí Sanchó; ac do cuiseadair
so maic, má ba masad é, conur é iompáil 'n-a

báirírib. Do connacadar go maib Don Ciocócté tamall uata as caint le muintir an chóirte. Do 340
fuzadar ar cúl cinn ar Sanchó, asur do leasadar cúca é; asur bíodar as rcaadh a shruaise, asur as
gabáil de cíceanaib asur de bóiruib ann, go dtí nár
fásadar muibear a céann, ná cnám leir san teinnear ann.

“Siné coradh an cóirte asat,” ar ríad, asur 345
o’fásadar annran é, asur san ann éiríge de’n bótar.
Um an dtaca ran táinig an manac cuise féin ó’n
bpruib a baineadh ar. O’éiríge ré asur cuir na
reiribíris ar an miúl é. Connaic ré uaid an céad
manac, ’n-a rcaadh ar an macaire, as faighe ar an ngleo 350
féadaint cao é an veirge beadh air. Siúo i n-iaid
an céad manais é ar an scoránáirde céadna. Do
cuir an veirge an talamh díob i n-aonféad, asur ná
feadriadar an domhan céir’b’é an marcad caol áro,
muirar b’é an t-áirreoir féin é, fíogair na Cioirge 355
toir rinn a’r é!

Le linn na h-aimirge rin bí Don Ciocócté, mar a
tubriadh, as caint leir an mnaoi uarail a bí ’ra chóirte.
“A fíogán áluinn uaral,” ar reirgean, “tá ar do
cumar anoir gabáil do fíoga bótar. Tá buaidte 360
asam-ra, le neart na láime veirge reo, ar na méirleadaib
a bí ’gat’ fuadac. Ma’r maic leat ’fíor a veit asat’
foirge cé fuarraigil tú, bíod ’fíor asat sup b’é an
muirge oirveirge, Don Ciocócté de lá Mancha, do
dein an gníomh! Níl asam le h-iairíad oir anoir, 365
a fíogán, ac go n-iompófa tar n-air, asur go fíogfa
cun cainte leir an rpeir-bean cáilce ’n-a bfuilim-re
úmal di, an fíogán áluinn Dultmédá deil Tobóro,
asur a o’innrimt di sup mire do dein an gníomh oir-
veirge reo; sup mire o’fuarraigil túra ó rna méirleis a 370
bí ’gat’ fuadac.”

Bí fear i n-aonfeadct leir an gcóirte. Bircáiac
 ab' ead é. 'D'airis ré an camt aoudairt Don
 Cíocóté. Nuair airis ré go scaitfioul tar n-air
 375 go Tobóró, 'd'éirís ré ar buile. Siúo amac é go
 ceann Rórfinanté. 'Do fuig ré 'n-a 'doin ar admao
 na pleige a bí i láim an mroie, agus éimead ré a
 gheim.

"Imtís leat ar ro i n-aimm an diaibail! agus leos
 380 'do'n cóirte gluairiadct ar aghao; nó dar an gcómaact
 a éiríuig mé bampao an t-anam arat 'd' mbeitead
 ro' mroie react n-uair!"

"'Dá mba 'dum'uairal tú, fuo nác ead," aira Don
 Cíocóté, "bead an rmaact adá tuillte agat leo'
 385 'd'roct-camt curta agam-ra oir tar a maib leat na
 camte páirte agat; ac ní'l ceaduigste 'dom ó 'dlighe na
 mroieadcta mo lám 'do fáilugad leat, a cábóig!"

"'Dá mba 'dum'uairal mé," airan fear eile.
 "Tugair 'd'éitead a cuigiolaig! Cuir uait an
 390 trleas ro agus beir ar 'do élaideam, agus cairbeán-
 pad-ra 'duit gan puinn nígnir cé'cu cat a ragad 'ran
 uirge. 'Dá mba 'dum'uairal mé!' 'Dá mba 'dum'-
 uairal tura bead 'fior agat conur tú féim 'd'iom-
 par, agus gan daome macánta 'do rtop ar an mbótar
 395 mar a 'deanfad pobálaidé! Tarraig 'do élaideam,
 a margail!" airan Bircáiac. ('Bíod ragar rpoirt
 acu 'ra tír rim. 'Do curti geall i 'dtaob 'd'á cat,
 féadcamt cé'cu cat ba tpeire. 'Do beirtí ar an 'd'
 cat, agus 'do curti téad eataricta, agus cat acu ceang-
 400 aille ar gac ceann 'de'n téio. Annran 'do curti
 cat acu ar gac taob 'd'abaimn, agus an cat a bead
 ábalta ar an gcat eile 'do tarraic irtead 'ran abaimn,
 bead an buad aige.)

"Cífir ran láitnead," aira Don Cíocóté. 'Do

rḡaoil ré an tpleaḡ uairḡ, aḡur ḡarraigis ré a 405
 clairḡeam. Cus ré foḡa ré'n mḡircáiac cun an
 anama bamc ar. B́i an ḡircáiac ar marcáirḡeacḡ
 ar a miúil; aḡur b'ḡeárr leir beic 'n-a ḡearam
 ar an ḡcalam; mar ní maib don ionḡaoib aise ar
 an miúil. Ar éigin a b́i uain aise ar a clairḡeam do 410
 ḡarraig, ní áirigim túirliocan de'n miúil. Do ḡárla
 do beic i n-aice an cóirḡe. Níor deim ré ac pillín
 do ḡnapaḡ ar an ḡcóirḡe, aḡur é cun ruar roir a
 ceann aḡur clairḡeam an marcáig eile. Murá mbeaḡ
 a ḡaramlaḡc a deim ré an méro rin b́i a ceann 'n-a 415
 dá leaḡ. ḡáinig an clairḡeam anuar ar an bpillín,
 aḡur do cuair an ceann raor. Siúro an dá clairḡe-
 am aḡ caráḡ aḡur aḡ bualaḡ ar buile annran. B́i
 a rḡiaḡ aḡ Don Cíocóḡé, aḡur b́i an pillín aḡ an
 mḡircáiac, aḡur b́i an beirḡ aḡ bualaḡ aḡur aḡ 420
 coraint ḡo tréan. Ceap an cuir eile a b́i láirḡeaḡ-
 iad do cun ó céile, ac ní leogfaḡ an ḡircáiac
 ḡ'aoimne teaḡc eacarra. Deaibuis ré ḡo n-áro
 aḡur ḡo ḡearḡaḡ dá ḡḡaḡaḡ aoimne eacarra ḡo
 marbḡóḡ' ré é. Le n-a linn rin ruair ré lom ar an 425
 ruirḡe. Do leog an ruirḡe dá rḡiaḡ írluḡaḡ
 beaḡán, i ḡḡeó ḡo maib a ḡuala clé noḡḡaite. ḡ'áro-
 uis an ḡircáiac a clairḡeam, aḡur buail anuar ar an
 nḡualainn buile do rḡoilḡaḡ Don Cíocóḡé ríor ḡo
 ḡḡí an iallaic, murá mbeaḡ an éirḡe a b́i air. Do 430
 móḡuis ré neaḡc aḡur meáḡcaint an buile rin. Do
 cuis ré náir b'áon ḡóicín an ḡircáiac. Do ḡlaorḡ ré
 ar ḡulḡinéa. Connaic ré in rna leabraib ḡur ḡnáḡ
 le ruirḡe fáin, nuair a beaḡ ré i bpúnc, ḡlaorḡac ar a
 rḡéir-bean ré mar a ḡlaorḡaḡ tuine ar naom. 435

“Ó, a ḡulḡinéa!” ar reirḡean, “a plúr na ḡcúilḡionn,
 a ríogán ir áilne 'ra ḡóman! Tar le cabair anoir cun

“Do muinte acá annro i ngsuair as fulang cnuasútaim ar
do fon!”

440 Ní maib an cáint rin ac as teacút ar a béal,
an fáro a bí ré as cnuinnuigead a nipte asur as
árouigead a claiúim cun buille marbuiigead do
bualad ar an bfeair eile. Bí an pillín anáirde as an
bfeair eile, asur a claiúeam anáirde aise, leir; asur
445 é lán-céapaithe ar buille marbuiigead do bualad ar
an muinte. Bí na mná as sol so n-áro. Bí na fíh
as cuit. Bí an capall asur an míúil as déanam ar
a céile. Bí sac doinne deimniigead so marbóc’ na
buillí a bí as teacút duine éigin de’n beirt, nó so
450 marbócí iad ardon.

*

*

*

*

*

“Do rtao an file ar an áit rin!” Do dem an
reanacáirde ruo áiréirde. Do rtao ré de’n rgeal
asur o’fás ré an cómpac ar an noul ran! An dá
sairisdeac ar aghar a céile, asur an dá claiúeam
455 anáirde acu; asur an teime cheara as teacút a’ rúilid
sac fíh acu, asur rtiúir nimneac ar sac fear oib
cun an anama do baint ar an bfeair eile leir an don
buille amáin rin! Asur do rtao an reanacáirde
san a o’innrint oúinn ar buailead an dá buille, nó
460 ar buailead buille acu, nó ar marbuiigead an beirt
sairisdeac, nó ar marbuiigead duine acu, nó ar
cuadar ardon ar! Dob’ áit an criochnuigead ar an
rgeal é. Ir amlaio doeir an rgealairde, as sabáil
a leatrgéil féin, ná maib a tuillead de’n rgeal ’ra
465 rgríbhinn a bí aise féin; asur, o’á bgríh rin, ná maib ar a
cumar féin a tuillead do cup ríor.

Táim-re anoir as cuaroad féacaint an bfeairfínn
teacút ruar leir an gcuro eile de’n rgeal i n-don
rgríbhinn eile.

CAIBIDÍOL A H-OCT.

an cúro eile de'n sgeál.

Seadh! Tá tagairte ruar agham leir an puo a bí uaim. Bí ré damhgean im' aighe náir b'féidir do luét rsgéalaídeacta na Spáinne beirt laoc côm h-uapal, côm cróda, côm fíocmair, côm feargac, le Don Cíocóte de lá Mancha agus leir an mBircáic 5 maonaríta úo, d'fásgaint annrúo 'n-a fearaí ar aghad a céile agus an dá clairdeam anáirde acu, gan a d'innrint láithead car a deim an dá buille nuair a buaileadh iad. Bí an méio rin côm damhgean ran im' aighe náir féadar gan beir coitcianta ag cuarodac 10 agus ag fairde cúgam, ag briac air go dtiocfínn ruar leir an gcúro eile de'n sgeál i n-áit éigin. Fé deirde do éanag ruar leir.

Bíor lá i gcaitair Tolédo, agus mé ag riubal ar mo ruaimnear tré áit na ceannaigheacta. Connac 15 buacail agur beart reana-páirpéar aige. Bí ré ag carad leir na reana-páirpéir do díol le ceannairde a bí ann. D'féadar ar dóinnán de rna páirpéaraid a bí 'n-a láim aige. Connac go raib rgníbhinn éigin iaracta ar cúro acu. Ir beir liom, má feicim 20 rgníbhinn, ma'r ar reana-páirpéar rcmacairte féin é, iarpac a déanam ar an rgníbhinn do léigead. Do ruagar, d' láim an buacalla, ar an bpáirpéar 'n-a raib an rgníbhinn iaracta air. Connac gur 'ran Arabir a bí an rgníbhinn curta ríor. Ní raib eolur 25 agham ar an Arabir. Ní féadfinn an rgníbhinn do léigead. D'féadar im' timdeall, féadaint d' bfeic-

30 fínn doinne de rna rabbaib Móraca a bíod 'ran aic,
 ašur so n-iairfirinn ari an ršrībinn do léigead ašur
 do míniugad dom. Níor b'fada so breaca an rašar
 duine a bí uaim. Sínear cúige an páiréar, ašur
 o'iairriar ari an ršrībinn do léigead ašur é míniugad
 dom, dá mb'é a toil é. Do ruš ré ari an bpáiréar,
 ašur o'oršail ré amac é, ašur éiom ré ari an ršrībinn.
 35 do léigead ór íreal. Níor b'fada so o'táinig ršear-
 tad šáipe ar.

“Cao tá 'at' cúir aš šáipí?” ari a mipe leir.

“Tá,” ari reirean, “ruo atá annro ari imeall an
 leatanaig reo; nóta beaš ari ruo éigin atá 'ra
 40 ršrībinn féin.”

“Ašur cao 'veir an nóta?” ari a mipe.

“Léigfad duic é,” ari reirean, ašur do léig ré
 amac dom an éaint reo: “An Ouirinéa vél Tobóró
 ro, ari a bfuil trádct 'ra ršéal ro óom minic, 'šá ráo
 45 ſur b'í an ríogán ir áilne ašur ir uairle 'ra domán
 í; veirtear, leir, ná raib bean í Lá Mancha oob'
 feárr 'ná í cun muicfeóla do cúir ari ralann”; ašur
 cúir ré ršearctad eile šáipe ar. An túirge, ámtac,
 'n-ari ariugear-ra an ainim, “Ouirinéa vél Tobóró,”
 50 do p'reab mo éioirde le n-ácar. “Oar fiaó,” ari a
 mipe im' aigne féin, “ac b'féioir ſur annro atá an
 cúir eile de'n ršéal breáš úo!” ſógar cúgam a'
 láim an buacalla an cúir eile de rna reana-páir-
 éaraib, ašur o'iairriar ari an Mórac cúir de'n Ariabir
 55 do léigead dom a' Spáinnir. Cúair ré so o'í torac
 an o'órnáin a cúiréar 'n-a láim, an o'órnán a bí
 í n-Ariabir, ašur do léig ré amac dom mar reo, a'
 Spáinnir:—

“Eacra Oon Cíocóté vé Lá Mancha, ó láim
 60 Šio Nameit Ben-Engeli, an reanaóirde Ariabac.”

Cóm luac agus o'airiúgear an méio rin cainte, táinig a leitéir rin o'ácar oim sup b'é mo díceall báir san an t-ácar do tairbeáint! Níor leogair don níó oim, ámhá. Do rugar ar an gcúio eile de rna reana-páirpéaraib' a' láim an ceannairde. Níor 65 deacair dom é. Ní raib don fonn air iad a ceannac ó'n mbuacail. Dubairt ré ná raib don máit ionta. Ceannuigear iad go léir ó'n mbuacail ar leat-réal. Dá mbeaó 'fíor aige cao é an dúil a bí agam-ra ionta, o'féadfaó ré don ruo ba máit leir a baint 70 víom arta. Do rugar an mórac liom i leit-taob, agus o'fiarfaigear de an móir a bairfaó ré víom ar an méio de rna páirpéaraib' a tug tuairirg ar Don Cíocóte de Lá Mancha o'airtíuigaó i Spáinnir dom; agus an t-airtíuigaó déanamh cruinn léir, san blúipe 75 cúir leir ná blúipe baint uair. "Agus," arfa mife leir, "ceap féin do tuararóal ar an obair."

"Déanfaó an obair duit," ar reirean, "ar deic brúint agus daóat mifí, agus dá buiréal cruic-neactan; agus déanfaó an obair go cruinn agus go do rlaótmair agus cun do toile, agus ní beaó ábfaó leir an obair."

"Tá go máit," arfa mife leir, agus do rugar liom ábailé cun mo tíge féin é, cun imní a címeáó air, agus i dtreó náir baogal go n-imteóó' an rígníomn 85 amú' uaim le h-don tionóirg.

Sé reactmame a bí ré ag déanamh na h-oibre. O'airtíuig ré an rgeál go léir go bpeáó cruinn blarfa rlaótmair, mair acá le feirgint annro ríor anoir.

Bí peictiúir ar an gcéat leatanaó de'n Arabir, go agus ríóat na neite a bí 'ra peictiúir rin. Bí, ar taob ann, fear tégairéa láirir, agus é ar muin gearr-

áin a b'í tēasairtē lárthir, leir. B'í clárdeamh i lárthir an
 f'ir r'm, agus é anáirde aige, ar tarrac, 'n-a lárthir
 95 b'eir, fé mar a bea'ó fé b'íneac cun buille marbhuig-
 tēac do buala'ó ar náimairt éigin. Ní r'giat a b'í 'n-a
 lárthir éle aige, ámtac, ac pillín; agus b'í an pillín
 anáirde aige, i n-meao r'gēite, cun a éinn do córamt
 ar pé náimairt a b'í ag cómpac leir. B'í ainim an
 100 f'ir r'm tíor agá córaib, 'ra peictiúir, agus r'roé
 ainim a b'í ann .i. "Don Sanchó d'é Arpétia." Ir
 léir ó'n méro r'm gur "Don Sanchó d'é Arpétia"
 ab' ainim do'n b'ircáiac. B'í ar an tcaob eile, 'ra
 peictiúir, ar agairt an b'ircáiaig amac, marac eile;
 105 fear caol áro, agus é ar muin capall a b'í caol go
 maic agus áro go maic. B'í an marac go lom agus
 go caol agus go r'pásac, agus b'í an capall níba loime
 agus níba caoile agus níba r'pásaiḡe. B'í cnám a
 b'rioma éirigite go n-áro ór cionn na n-arnairtēa aige;
 110 agus i tcaob na n-arnairtēa fém, ba b'óic leat go
 b'féadpá iad do cómpreamh dá mberpá leat-míle
 uata! B'í clárdeamh anáirde, leir, i lárthir an f'ir
 caoil, agus r'giat 'n-a lárthir éle aige; agus, ó'n r'tiúir
 a b'í air, ba b'óic leat nuair a buailpáó fé a buille
 115 go r'goilpáó fé an b'ircáiac ó pláitín r'ior go
 n-iallait! B'í r'griúinn beag eile ag córaib capall
 an f'ir caoil, agus r'roé an r'griúinn .i. "Don
 Cíocóté." B'í, i n-aice leir an b'fear gcaol, fear
 corpánta beauiḡte ná maib r'ó-áro, agus aral ar
 120 ceannr'iaig aige, agus an focal "Sanchó Panra" agá
 córaib.

B'fímé an peictiúir. Ir léir gur b'amairt a b'eim
 an r'griúneoir amac an peictiúir cun a tairbeamc
 cao é an r'ioct i n-ar fás an céao r'griúneoir an
 125 cómpac. Anr'an, nuair a b'í an peictiúir d'éantac

aige, sup lean ré féin ar an rgeál o'mhriint 'ran
Arabir. Seo mar a lean ré air:—

Ói torac as an m'oircáiac le n-a buille. Tug ré
iarracat ar an mbuille do cup i bpeiróm i mullaó cinn
an fíri éaoil; ac bí an ceann ró-éaoil, agus do flean- 130
nuis an claióeam de. Níor éuaró an buille folam
ar fad, ámtac. Do mus an claióeam leir leat an
éatbáir, agus an éluar a bí ar an otaob ran de éeann
an m'oirie, agus an méir de'n éiré a bí ar an otaob
ran ar fad de, ríor go oí an iallaic! Do rgeinn 135
an fuil do tius ar an áic 'n-a maib an éluar, i otreo
sup mear an 'oircáiac go maib a námaio marb aige.
Ói deapmáio air, ámtac. Ní maib ré marb. Níor
mus an faobair leir ac curto de'n éluair. Fuil san
oioóóáil ab' ead an fuil a bí as teacat. Ac mumar 140
óein an fuil oioóóáil do óein rí puo eile. Níor
b'fíú biofán an fearis a bí ar an m'oirie as tornuóad an
éata oó reacar an buile feirge a éainis air nuair
a éonnaic re an fuil, a curto folá féin, agus i ríor go
éromán agus go n-iallaic leir. Cáit re uairó an 145
rgeac, agus éuir ré an oá láim i n-aonfeacat ar
óopnéla an élaróim. O'éirís ré 'ran iallaic, agus
par a maib uain as an m'oircáiac ac ar an bpillín do
cup anáirde éainis claióeam an m'oirie anuar i mullaó
an éinn air. Ní maib 'ra pillín ac coraint fuarac 150
nuair a éainis an buille rin air. Ói an ceann 'n-a
oá leat, ámtac, mura mbead an pillín, oá fuaraisge
é. Níor gearraó an ceann, ac bí an buille éóm
érom ran sup gluar an fuil amac tré éluaraid
agus tré póllríónaib an 'oircáiais, agus ar a béal. 155
Ói ré as ruacat anonn 'r anall, i m'óct tuicim ar
an iallaic. Do tuicfaó ré éun tailim ac sup éuir
ré a oá láim timéall munníl an gearraíin. Do éuir

an buille r̥seón 'ra ḡearrán, aḡur ríúo ar fuio an
 160 m̥ácaire é aḡ m̥t̥ aḡur aḡ r̥p̥m̥úcaó. Níor b'f̥aóa
 ḡur̥ t̥uit an b̥ircáiac̥ c̥un t̥ailm̥. An f̥air̥o a b̥í an
 ḡearrán aḡ m̥t̥ aḡur aḡ r̥p̥m̥úcaó, b̥í Don Cíocóté
 aḡ f̥éac̥aint̥ aip̥ f̥éin aḡur aip̥ a m̥áic̥ac̥ ḡo b̥reáḡ m̥éir̥o
 r̥tuam̥óa. Nuair̥ a t̥uit an b̥ircáiac̥ c̥un t̥ailm̥, 'o
 165 léim̥ Don Cíocóté anuar̥ de R̥órin̥ant̥é, aḡur ríúo
 anonn̥ é c̥un na h-áite 'n-a m̥aib̥ an b̥ircáiac̥ r̥inte
 aip̥ f̥learg̥ a b̥roma, aḡur é ḡan aic̥ne ḡan up̥lab̥ra.
 C̥uir̥ r̥é pu̥inte a élaib̥m̥ aip̥ r̥ḡórin̥aig̥ an b̥ircáiaig̥.
 "U̥m̥luig̥ 'oam̥," aip̥ r̥eirean, "nó bain̥f̥aó an ceann
 170 díot̥!" Níor̥ t̥áin̥ig̥ f̥ocal ar an m̥b̥ircáiac̥, n̥íó
 nár̥ b'íong̥naó. Ní m̥aib̥ 'f̥íor̥ i n-aon̥ c̥or̥ aig̥e caó
 a b̥í aip̥ r̥iub̥al, ná caó a b̥í im̥t̥ig̥t̥e aip̥. B̥í ḡac̥ aon̥
 c̥ont̥aib̥aip̥t̥ ḡo m̥b̥ain̥f̥í an ceann̥ de, m̥ura m̥beaó
 ḡur̥ m̥t̥ na m̥n̥á uair̥le c̥un na h-áite, aḡur ḡur̥ cáit̥-
 175 ead̥ar̥ iad̥ f̥éin aip̥ a nḡl̥úim̥b̥, 'ḡá iarp̥aib̥ i n-aé̋c̥uin̥g̥-
 ícaib̥ aip̥ an m̥iur̥ie uar̥al ḡan a nḡiolla 'o m̥aib̥uḡaó
 oip̥ta. 'O'f̥éac̥ an m̥iur̥ie oip̥ta:—

"A m̥n̥á uair̥le m̥ó-áil̥ne," aip̥ r̥eirean, "n̥í'̋l̥ aon̥
 f̥onn̥ oip̥m̥-ra aon̥ n̥íó a 'óéan̥aib̥ a c̥uir̥f̥aó buair̥oir̥t̥
 180 ná b̥r̥ó̋n̥ oip̥aib̥. Tá aon̥ n̥íó am̥áin̥, am̥t̥ac̥, n̥ac̥ f̥oláip̥
 a 'óéan̥aib̥. Cáit̥f̥ir̥o an m̥iur̥ie r̥eo, ó tá buair̥óte
 aḡam̥-ra aip̥, 'oul̥ l̥áit̥r̥eac̥ ḡo Tob̥óró aḡur é f̥éin a
 t̥aib̥aip̥t̥ r̥uar̥, uaim̥-r̥e, 'o'n̥ m̥íog̥ain̥ oip̥r̥eip̥e, .i.
 Donna 'Oul̥r̥in̥éa, aḡur leog̥aint̥ 'o i a m̥og̥a r̥ion̥óir̥ 'o
 185 c̥ur̥ aip̥."

"Ó! a m̥iur̥ie uar̥ail̥," aip̥ran̥ b̥ean-uar̥al ab'̋ aoir̥r̥e
 acu, "'óéan̥f̥ir̥o r̥é an m̥éir̥o r̥in̥ ḡan l̥eip̥; 'óéan̥f̥ir̥o ḡo
 'deim̥in̥; ḡeall̥aim̥ 'duic̥ ḡo n̥'óéan̥f̥ir̥o!" ḡeall̥f̥aó r̥í
 aon̥ m̥uó an uair̥ r̥in̥, b̥í a l̥eic̥éir̥o r̥in̥ de r̥ḡann̥m̥aó
 190 uip̥t̥i.

"Tá ḡo m̥ait̥, a m̥íog̥an̥," aip̥ra Don Cíocóté. "Ó tá

do gheallamaint agam táim páirta.” B'i a leitéir
 rin de rghanniaid ar an mnaoi uapail náir cuimhne rí
 i n-aon cori ar a fíarfaige cé r'b'i an Donna Dúlínéa,
 ná cao é an áit i oTobóró 'n-a maib rí 'n-a cómhurde. 195

CAIBIDÍOL A NAOI.

CÓMHRÁD AR AN MBÓTAR.

Um an oTaca 'n-a maib an méir rin gnocta déanta
 b'i Sanchó Panpa tagaithe cuige féin ó'n mbataráil
 úo a tug buacailí na manac do. B'i ré éirigthe 'n-a
 fearaib, bíod go maib cnáma teinne aise, agus b'i ré
 as fairde go g'éar ar an gcomhac iorí a máigrtí agus 5
 an bircáiac. Connaic ré an buille do leas an birc-
 cáiac; agus cuig ré láitpeac, i n' aigne, ná maib an
 fearí ran beo ar talam an domáin a o'féarfao
 fearaib of cómaií a máigrtí agus é éirio. Nuair
 aonnaic ré an bircáiac ar láir, do buaileao irteac 10
 i n'aigne go maib an t-oileán úo le págail aise san
 a tuilleao rígnir. Connaic ré go maib an éaint a
 b'i iorí Don Cíocóte agus na mná uairle críocnuigthe,
 agus go maib a máigrtí as dul ar muin Rórinanté.
 Táiní ré agus do rus ré ar an rtoríorí cuí i cimeao 15
 o'a máigrtí. Sar a maib uain as Don Cíocóte,
 ámtac, ar dul anáirde, do rus Sanchó Panpa ar
 lámí ar agus éiríom ré ar an lámí do pógaó. Annpán
 do labair ré.

“A Don Cíocóte, a rí uapail,” ar reiréan, “tabair 20

dom anoir an t-oileán úr a gceallair dom. Tá an
 t-oileán buairíte astat 'ra cat uachtáraic ro; agus ní
 mairte duit é tabairt dom anoir, mar, pé méir atá
 ann, ní baogal ná go mbeaí-rá ábalta ar é bainir-
 25 tiúge. Beiré mé ábalta ar an oileán ran do rmac-
 tuigad éom mairt agus do rmac-tuigead oileán rian,
 ir cuma liom canad é. Beiré mé go veimín, a
 duin'uarail."

"Stad, a mhic ó," arís Don Ciocóte, "agus tuis
 30 it' aigne náic cat oileáin an cat ro atá buairíte
 astat-rá inoiu. Cat cior-bóitair iread é. Ní
 h-oileáin a gceirtear de báir catana de'n tróir ro,
 catana ar cior-bóitair. Ní h-eaó go veimín. Ní
 gceirtear de báir catana de'n tróir ro ac batar
 35 gceirtear agus earba cluair. Bíod foirne astat a mhic
 ó. Geobad-rá—agus ní fad go dtí é—caoi ar gniom-
 artaib a déanam a cuirir ar mo cumar, ní h-amáin
 goberndoir oileáin a déanam díot, ac iuto, b'féidir,
 ir mó go móir 'ná é."

40 Do póg Sanchó an lám airís go dlúe, agus cimead
 pé an rciordoir go dtí go maib an ioríe "ar muin
 an eic." Annpán do cuair pé féin ar muin an arail,
 agus do lean pé an ioríe. Uí an ioríe ag imtead
 ró-géar, agus níor féad pé cimead ruar leir. Do
 45 glaoir pé air.

"Heó! Heó! a máigric!" ar reirean, "fan
 liom! Ní féidir do'n arail boct ro cimead ruar le
 capall ioríe fán!"

Tarraig an ioríe an truan, agus do rtao
 50 Rórinanté. Táinig Sanchó ruar, agus ní túirge
 táinig 'ná mar a labair re airís.

"Meafaim, a duin'uarail," ar reirean, "nár
 b'féidir duinn iuto a déanfimid 'ná dul irtead i

n-eaglaírf éigin ašur rinn féin do cup fé comairce, nó fé tearmuin, na h-eagailre.”

55

“Cao éirge, aihu, go n-éanaimir a leictéir rin, a šiolla!” arsan muirne.

“Sod, a duinn’uairil, o’fášair an fear úo i šcruaó-éar. Ní fearoar ná go mb’féirir sur tugaírf an bár do, nó šeall leir. Táir na bpráitire 60 beannuište reo ana-šnóšad. Má šeibir riao amac sur tura éir’ra éar ’n-a bfuil fé é, b’féirir go mbéarfi oraimn ašur go šcuirfi an olige oraimn. ‘Ní h-ionann dul go tig an ríog ašur teacé ar’: b’féirir sur b’ura šan dul ar iontaoir na mbpráitire 65 rin,” arsa Sanchó.

(Bpráitire beannuište a tugárf ar na conrtáblaité; ar na “peelers”).

“Éirte do béal, a duine!” arsa Don Cioócóte.

“Cár léigir maí i n-aon leabair muirneacáta sur 70 tugaó éun lámha muirne fáin mar šeall ar aon šníom a bí déanta aige? Tá marbuišinn duine fice uair ní féarfaó an olige baite liom, an fáir ir muirne fáin mé.”

“Ní fearoar an traošal, a duinn’uairil,” arsa 75 Sanchó, “cao a baineann le olige na muirneacáta. Ní’l aon tuiršint ašam ann. Ac tá ’fíor ašam go maíe náé aon doicín an éualaéte beannuište do luéte bpuighe ar bóitirib.”

“Ná bíóte ceirte oir, a šiolla,” arsa Don Cioócóte. 80

“Ní baogal duite na bpráitire beannuište an fáir a beaó-ra i n-aice leat. Tábarfínn-re raor tú a’ lámhaib šiúvadé, ní áiruišim a’ lámhaib bpráitire beannuište. Ac innir an méir reo dom, a šiolla. Dar bpríš do móirde an bfeacair maíe fóir do’ fúilib cinn 85 muirne éom cróda liom-ra! Ar léigir maí, i n-aon

leabhar reanaóchair, cúntar ar don fear a bi níba
 tapamla 'n-a buille, níba buaine i rearam trioda,
 níba clirte cun a builli cúir i bfeidm asur cun a
 90 námad do leasad, 'ná mé?"

"Ir amlaio mar atá ré, a duin'uarail," arfa
 Sanchó, "ir duine mé náir léig don leabhar reanaó-
 air nam. Ní féadom é. Níor fogluimigear nam
 conur léigead ná rsgriobad. Ac deirim an méiríeo
 95 leat, a duin'uarail. Ní maib don máigrtir nam fōr
 asam cóim tréan, cóim criođa, le t'onóir; asur tá
 rúil le Dia asam ná tabarpar cun cúntair rinn mar
 geall ar do tréine asur ar do criođaact, a duin'uarail.
 Da maic liom, ámtad, so leasrad t'onóir dom ruo
 100 éigin a déanam do'n cnead ran ar do leatdeann.
 Tá móran folá as teact ar an scluair rin, a duin'-
 uarail, asur tá poinnt canais annro 'ra mála ro
 asam, asur rmeasad bán a cnearóc' cnead ac iad a
 cúir uirici i n-am."

105 "Níor gá do an obair rin so léir i n-don cor," arfa
 Don Cíocóte, "dā mb'ail liom-ra cuimneam ar an
 mbalram."

"Cad é an balram, a duin'uarail?" arfa Sanchó.

"Balram fiéabhair," arfa Don Cíocóte.
 110 "Tá 'fior asam conur é déanam. Tá an maigail
 asam do glan-meadair. An t-é 'n-a mbead an
 balram ran aise, níor gá do cóirde don eagla beic
 aise poim cnead. Níor b'féidir é cúir cun báir le
 raobair ná le rinn. Déanrad an balram ran, asur
 115 tabarpar duir-re i mbuidéal é le cimead. Annrán
 má máinigean so bfeicfir ar láir mé i scait, asur dā
 leat, b'féidir, déanta díom, ruo nác annam do
 ruirre fáin, ní beir asat le déanam ac an leat díom
 a beir ar an dtalam do cógaint so réir asur so

n-aicilíde, agus é cur anáirde airís cruinn i n'inead 120
féin, ar an leat díom a beir 'ran iallaic, agus
annsan dá deoc de'n balram a tabairt dom ar an
mburéal. Cóm luat agus beir an dá deoc ran
ólta agam beir mé cóm maic agus bíor mianh."

"Má'r ríor ran, a duin'uarail," arsa Sanchó, 125
"ná bacaimís an t-oileán úr a seallair dom, ac
tabair dom an maigail cun an balraim rin a déanamh.
Ní iarrfaid don tuairparal eile ar t'onóir ac an méir
rin. Seóbaí dá réal ar gac úrra de san amhar.
Ní beas dom an méir rin cun mé éimead ruar 130
i scaiteam mo fadgaíl. Ní fearad, ámtac, an mbeir
an t-adbair corparamail?"

"Ní beir an t-adbair corparamail," arsa Don
Cíocórté. "Beir oiréad agat ar trí réalaca agus
déanfaid naoi bpínt de'n deoc." 135

"Agus darralia, a duin'uarail, cad 'n-a taob ná
déineann tú lán bairille de láicreac bonn!" arsa
Sanchó.

"Éirí do réal, a duine," arsa Don Cíocórté.
"Múmpad-ra eolur níor doimne go mór 'ná ran 140
duic fór. Ac tar agus déin-re puo éigin do'n cluair
reo anoir. Tá sí ana-teinne agam. Tá an teinnear
ag cur orm níor mó 'ná mar ir maic liom."

Do cuir Sanchó an canac agus an rmeapad bán
leir an scluair. Annsan iread tug an píoire fé 145
noeapra go maib dá leat déanta de'n caibáirí a bí
ar a ceann aige. Nuair a connaic fé an caibáirí 'n-a
dá leat, o'éirig fé ar buile. Bí fé ag imtead ar
a meabair le feirg. Caic fé é féin ar a dá glúin, agus
érom fé ar dearbúgadh ná h-iorrad fé dá béile bí 150
ar an don bóir, agus ná cotlóc' fé dá oirde ar an
don leabair, go dtí go mbead díogaltair uatbárac

155 d'éanta aise ar an nárthair a tuas an corí ran ar a
 cátháirí. Uein ré an dearbhuasáí ran díreac mar
 a connaic ré 'ra leabair é, d'éanta i n'áirí an muiríe
 uairí uíto, Maireuir Mántua.

"Seacáin, a d'uin'uarail," arsa Sanchó. "Cuirir
 de gearaib ar an muiríe uíto uil i láthair na míogha,
 Dúirínéa déil Tobóró; agus leogaint dí pé pionór
 160 ba máit léi cúir ari, agus an pionór ran d'fulaigh.
 Má tá ran d'éanta aise, ní dóic liom sur ceart doct'
 onóirí-re a tuillead díogaltair a d'éanaí ari."

"Máit an áit a rabair, a síolla!" arsa Don
 Cíocóté. "Má tá ran d'éanta aise, ní beaí pé ceart
 165 i n-aon corí a tuillead díogaltair a d'éanaí ari.
 Ní'l agus le d'éanaí, mar rin, ac geara do cúir oim
 féin. Cuirim anoir, d'á b'íis rin, de gearaib oim
 féin gan d'á oiríce do córlaí ar an aon leabair, ná
 d'á déile bíó do cáiteaí ar an aon bóirí, go dtí go
 170 mbuailíró muiríe umam, agus go dtíoiríac é, agus
 go mbairíac a cátháirí de, agus go mbeirí an cátháirí
 ran agus i n-meas an cátháirí reo a b'íreac oim."

"Ní fearar an traogal, a sí," arsa Sanchó. "Ní
 cáitíre na geara ran liom. Cao a d'éanríimí má
 175 bíimí ab'íac gan an muiríe rin do bualaí umainn?
 Ní máit an puo do d'íne beirí as córlaí amuic fé'n
 r'péir, nó pé éirann, nó i b'pluair carraige. Ní puo
 pláinteaímaí d'áon éiríreacíre gan baíre de ar-
 oiríce agus uil a córlaí ar leabair. Ní dóic liom
 180 go maib puinn céille as an Maireuir uíto Mántua,
 agus ní dóic liom sur ró-máit an cáill beirí as
 d'éanaí mar a d'eíneac ré. D'á éagmuir rin agus
 uile, ní gnáí ar na bóiríre reo muiríí ariméa. Ní
 bíonn ar na bóiríre reo ac cáiríreacíre agus luíre
 185 riuáil; daoine ná maib aon cátháirí maí ar doinne

acu, agus ná fearmadair cao é an rásar puo é, mar
ná fearcadair a leitéir i gcaiteamh a rasoal."

"Tá dearmad 'ra méirí rín oir, a shiolla," arsa
Don Cíocóte. "Ní beiríodh dá uair a' cluig eile
ar an mbóitar ro rai a bfeicimíodh fíri ariméa go tiug; 190
oiréad acu agus ná raibh ag iomfuirde Albáca cun
Angelica o'fhadao."

"Tá go maic, má 'reao," arsa Sanchó. "Ac go
mbuairé Dia linn, agus go n-éiríge an t-ádh linn,
i dtreó gur luatao a beir an t-oileán úo agaimn. 195
Táim-re 'sá ceannac go maic mar oileán! Dá mbeo
ré agam, agus mé rocair ann, ba cuma liom ar ran
amao caite i a tiocfao an báir oim."

"Ná duabair leat, a shiolla," arsa Don Cíocóte,
"gan don ceirt a beir oir mar sheall ar an oileán úo. 200
Má teipeann oimn an t-oileán a bainc amaó, riné
rígeaó Danair nó rígeaó Sóbradóra. Oiréamhan-
fíod don rígeaó acu ran tú go breaó. Agus, ó táio
riao ardon ar éalaí tirim, ba cóir gur b'fearr leat
iao 'ná don oileán. Ac págaímí neite de'n tróir 205
ran go tcaid a n-am féimí, agus féac an mbeo
don puo agat a o'ioirfímí."

"Ní'l agam 'ra mála ro, a duinn'uaireil," arsa
Sanchó, "ac inniún agus blúme cáire agus poimnt
cúirtaí aráim; ac ní biaó ceairt iao ran, le cur or 210
cóimair ríoirie cóim cíoóda le' onóir-re ir doóca."

"Oóón, a shiolla, ná ana-beas an tuisint atá
agat in rna neitib a baineann le ríoirieaó fáin!"
arsa Don Cíocóte. "Deirim leat ná fuil ac onóir
ann do ríoirie fáin dá mba ná h-iorfaó ré biaó ac 215
uair 'ra mí! An uair rín féin ní gnaó leó a o'ite
ac pé rásar bíod a tagann 'n-a dtreó. Do tuisfá-ra
an méirí rín dá mbeicá tar éir oiréad leabair do

léigeadh ar an muidreacha san aghur 'tá léigthe agham-ra.
 220 Do léigear a lán de rna leabhair rin aghur ní feaca
 riam fós, i n-aon leabhar acu, cúntar ar don muidre
 páin agh ite bídh, ac muia ráineadh, uair fánaid, go
 mbeadh duine acu 'n-a fuidhe cun féarta éigin a
 h-ollmhóirí cun onóra taidairt do. An cuio eile d'a
 225 n-aimeirí do cáitíoir maireachtaint ar baluicéoir-
 eadh. I r tóca, nídh nác ionghadh, go scaitíoir rágair
 éigin bídh nó ná mairfíoir i n-aon cor. Ac nuair
 ná bíoir coirde ac agh imtheadh tré coillití uag-
 neadh, san dócairí, meairim ná bídh acu ac biadh
 230 tuadh, biadh gairí, biadh mar é rin atá 'ra mála san
 anoir aghat-ra, a gíolla. D'a bhrí sin, a mic ó, an fuo
 a taidneann liom-ra ná cuireadh ré gnuaim oir-ra.
 Glac an muidreacha mar atá rí, aghur ná bí a d'iarraidh
 an traoshail d'iompaíl taobh ríor ruar."

235 "Dair fíadh, ac i r tóca, a d'uin'uarail," arsa
 Sanchó, "Sur toirg san don cothuadh eile beir oirta
 ac an baluicéireadh a bíoir dhóim caol."

"Cé duairt go mbíoir caol?" arsa Don
 Cíocóte.

240 "Maire, ní feadh, a d'uin'uarail. Meair go
 mbíoir go léir caol árd mar t'onóir-re," arsa Sanchó.
 "Ac ar nóin ca d'fíor dhóim-ra conur a bíoir. Níor
 léigear don leabhar riam oirta féim ná ar don fuo
 eile, nídh nác ionghadh; mar ní féadfinn é, mar
 245 duairt let' onóir."

"Tá go maic, a gíolla; ac feiceam ead tá 'ra mála
 aghat. I r muidh d'uin biadh cáiteam. Annpair
 imtheadh agh loirg cairleán éigin 'n-a bfeadfinn
 loirdeán na h-oirde d'fágail ann, aghur ní móir dom
 250 an balram úd a déanam ann. Tá teinneair na cluair
 reo agh cur oim go móir."

U'orǵail Sanchó an mála, aǵur earraig ré amac
 pé biað a bí aige ann, aǵur u'iteaðar an biað i ǵcuib-
 peann a céile, ǵo bpeáǵ ǵráðmáir muinteaíca; bíoð
 ǵo maib an biað ana-éirim, ana-uíomblaíca. Ní 255
 maðaðar aḃrað leir an mbéile, u'á olcar é. Annran
 u'éirigáðar aǵur u'ioícuigáðar cun riuðail, féacaint
 an u'féaḃfíóir baile beaǵ éigim uo ííioirint rap
 a' u'ioícaḃ an oíðce oíca. Éáimig an oíðce aǵur
 níor ííioíreaðar don baile. Uo ííioíreaðar íioinnt 260
 boḃán a bí i n-aice 'céile, aǵur ná maib uo u'aoine
 'n-a ǵcómnuíðe ionta aḃ aoǵaíuí boḃta ǵaḃar. Bí
 an oíðce ana-uíóíca. U'éigean uóib íocaruǵaḃ ar
 an oíðce éaiteam 'ran áic, uá u'faigáðar beic írtaig.
 Bí íeíuḃtean ar Sanchó. Níor éaite na boḃáin 265
 beaǵa leir. Bí ácar móir ar Uon Cíocóḃé. Bí fé,
 uar leir, 'n-a íuóíre fáin i ǵcearic an fáio a bí an
 íaǵar ran cíuaḃtaim aige le íulánǵ.

CAIBIDÍOL A UEÍC.

ÓSTAS NA h-DOŠAIRÍ.

Uo ǵlacáð ǵo fáilteaḃ íaḃ. Ní maib don uoíceaíll
 aǵ na h-aoǵaíuíb íómpa. U'iméig Sanchó cun
 Róínanaté aǵur an í-aral uo cúir i u'íreḃ i ǵcúir
 na h-oíðce. An fáio a bí fé 'á u'éanam ran, íuaíir
 fé baluic bpeáǵ íeóla ǵaḃaíir a bí u'á h-ollmuǵaḃ 5
 írtaig uóib. Uáim an baluic íin a lán uo'n ǵíuaíim
 uo. Níor u'fáua ǵo maib an íeóil ollam. Uo
 íeaḃaḃ íeíce ar an u'íalaíam, aǵur uo cúíreaḃ an íeóil

beiríte ar an reite. Annpán d'iair na h-aoḡairí
 10 ar na rtróinréirib teac̃t aḡur a ruiréar do cait̃eam̃
 ar dtúir, rár a n-iorrfoir féin don ruo. D'iompuiḡ-
 dar borḡa dōmaro ar a béal féi, aḡur cūiread̃ar an
 duin'uaral 'n-a ruir̃e air. B́i Sanchó 'n-a r̃eapam̃
 i n-aice an duin'uarail, aḡ rmuot̃alam̃ air. Nuair a b́i
 15 an beirt ar a rocapac̃t cūn an b́iḡ, do rocapuiḡ na
 h-aoḡairí iad̃ féin cūn an b́iḡ, aḡur b́i an cūir̃eac̃ta
 ḡo léir aḡ ite ḡo mear.

Ar ball do t̃oḡ Don Ciocóté a ceann aḡur d'f̃eac̃
 ré ar a ḡiolla. Do cōḡain ré an ḡneim̃ feola a b́i
 20 'n-a béal aige, aḡur é aḡ f̃eac̃aint ar an nḡiolla.
 Annpán do labair ré.

"A ḡiolla," ar reirean, "t̃áim 'ḡá léiḡeac̃ le
 f̃ad̃a i leab̃raib̃ muir̃eac̃ta, nuair a t̃eir̃d̃ann muir̃e
 f̃áin aḡur a ḡiolla ir̃teac̃ i ñũt̃aig̃ iap̃ac̃ta, aḡur ná
 25 b́ionn 'n-a r̃tim̃ceall ac̃ neite neam̃ḡñac̃ta, ḡur
 cōm̃-uapal iad̃. D'á b́riḡ rin ir̃ cōm̃-uapal anoir mire
 aḡur tura. Tar annro aḡur ruiḡ im' aice ar an
 mborḡa dōmaro reo. Ir̃ méinn liom, ó'r muir̃e f̃áin
 mé, aḡur ó'r tura mo ḡiolla muir̃e, an onóir rin a
 30 t̃ab̃air̃t̃ duit anoir. Tar annro, a ḡiolla, aḡur ruiḡ
 im' aice ar an mborḡa ro."

"ḡad̃aim̃ p̃ámũñ aḡat, a duin'uarail," ar̃ra
 Sanchó, "ir̃ f̃eáir̃ liom ḡo m̃óir̃ fañm̃aint im' r̃eapam̃.
 Ir̃ f̃eáir̃ a r̃eir̃teoir̃ mo cūir̃o b́iḡ liom m̃á iḡim̃ im'
 35 r̃eapam̃ é. D'á éaḡmair̃ rin, ní cait̃neann muḡalt̃a
 ná b̃eap̃a na h-uair̃leac̃ta liom i n-aon cōir̃. Ní
 f̃eac̃of̃inn ḡo deó mo cūir̃o b́iḡ do cait̃eam̃ le com-
 p̃oir̃o d̃á m̃beac̃ oim̃ ruiḡe cūn b́uir̃o amearḡ uair̃le.
 Cait̃f̃inn beir̃ aḡ cimeac̃o an ḡneama im' béal, aḡur
 40 'ḡá cōḡaint ḡo r̃eir̃o, aḡur ḡá leoḡaint riap̃ ḡo mall,
 aḡur aḡ f̃air̃e oim̃ féin rár a ñũeanf̃inn r̃raec̃o ñó

capaictaí nó cneadó, nó puo éigin eile de'n t-róir
 ran. Annpán, nuair a beaó an biaó i'te agham ní
 maísaó ré cun rocair dom. U'féair liom go mór
 fuirde i gcúinne im' donair, agus mo shleim beas bíó 45
 a u'íte ar mo fuaimear, i t-creó náir gáó dom beic
 as faine orim féin; agus go bfeadóirinn mo roga cor
 a tadhairt dom féin, cneadó a déanam dá mba máit
 liom é, nó rraeo nó capaictaí, nó don focham eile
 a u'oirraó dom, gan doinne beic as déanam iongnao 50
 díom."

"Ac, mar rin féin," arsa Don Cioócté, "a shiolla,
 caiteir fuirde annro im' aice anoir; óir, an t-é a
 u'irligeann é féin ártuigtear é. Ártócaó-ra tura
 anoir toirg sur irlioir tū féin." Le n-a linn rin do 55
 puas ré ar cuirinn ar Sanchó, agus tairraiz ré cuise
 é, agus cuir ré 'n-a fuirde i n'aice ar an mborga é.

Níor cuig na h-dogairí don focaí de'n éaint rin a
 bí roir an puirde agus a shiolla. Dá bfaigtoir éire
 air ní feadóirí a cuirgint cá maib an uairleact le 60
 pasáil as duine ó beic 'n-a fuirde ar an reana-borga
 admaio úo. Ní maib doinne acu féin náir cuig tamall
 go minic poime rin 'n-a fuirde air, agus níor cuimh
 leo go bfuairadar don uairleact ar. Níor cuig-
 eadar an rgeal, ac níor labradar focaí. Comáin 65
 gac doinne leir as íte ar a díceall. Ní tur a bíodar
 as íte. Uí ártac maic móir fionn acu; fionn na tíre.
 Ní maib ré ró-daoir, ac bí ré go maic agus go láir.
 I n-ártagib leaóair a cimeáotí an fionn 'ra tír rin an
 uair rin. Do ttiomuigti cpoiceann gabair, agus 70
 do fuaigti ruar go daingean é, uirleact mar a bíó ré
 ar an ngabar; an fionnaó larmuic agus taob na
 feola de irteac. Annpán bíó ré 'n-a mála, agus
 nuair a liontí an mála ran de'n fionn bíó ré i

75 bfuirim an gadaim. Cimeadad an reite an pion san
 reabhuasad. Bí áitead piona de'n tóroo ran as na
 h-aoisairib úo. D'óladar féin a ndóitín de le n-a
 scuro bío, asur tugadar a ndóitín de, so rial, do'n
 beirt, do'n muirne asur d'a siolla. Nuair a bí a
 80 ndóitín feola itte as gac doinne, do cuirlead capn
 móir de mear dardac ar na reitib a bí mar éadac cláir
 acu, asur érom gac doinne ar na cnóib rin a d'íte.
 Nuair a bí poinnt acu itte as an muirne, tós ré lán
 a glaise díob asur bí ré 'gá leogaint tré n-a méir-
 85 eannaib.

"Ó," ar reirean, "nác breáas an raogal a bí as
 daoine fadó! Stóe an biad a bíod as daoine an
 uair rin, asur bíod a ndóitín as gac doinne. Ní bíod
 soio ná fuadac ann an uair rin, mar nuair a bíod
 90 a ndóitín as gac doinne ní bíod don gá le soio ná
 le fuadac. Ní bíod ní ná imirne ann, mar ní bíod
 don gá le rmaót. Ní bíod dlíste ná maasalta
 ann, mar ní deintí don éascóir; asur nuair ná déin-
 tí don éascóir, ní bíod don gá le dlíste cun éas-
 95 córa do cór. Ní bíod a curo féin as don duine
 fé leir. Da le gac doinne gac don puo. Ní h-innrtí
 éitead an uair rin. Ní bíod don gá le breáasab,
 mar ní bíod don puo as doinne le ceilt ar a cómar-
 rain. Ní bíod ar daoine mómar a déanam ná gparad,
 100 treabhad ná fuirne, raotruasad earras, ná baint
 fógmair. Bíod an mear ro ar na ciannaib; an míl
 i bpluairib na gcarrairreac; an rpiúnán ar an tóor;
 an rúg talman ar an itir; an rúg crasb ar an rgeic;
 an t-uball ar an ngeis; an deoc breáas pion-uirge 'ra
 105 tobair; asur na reite rin so léir cóm flúirreac ran,
 cóm h-iomadamaíl rin, so mbíod ndóitín na mbeir-
 tead díob i n-díad na ndaoine, asur ndóitín na

n-éanlaite i n-óiaró na mbeiríodae. An Saoḡal Órta a tugáir ar an Saoḡal a bí an uair rin ann.

“ Níor lean an Saoḡal Órta ran, ámhac. D’imtiḡ ré. 110
 Táinig ’n-a óiaró Saoḡal náir b’órta; Saoḡal náir
 b’fóḡanta. Táinig raint, i dtreó sup mair le ḡac
 doinne na neite fóḡanta ḡo léir a cimeádo aise réin,
 aḡur a máo sup b’iad a cuir réin iad. Annran do
 táinig ceilt aigne aḡur éiteac aḡur marbuaḡaó doaoine, 115
 aḡur ḡoio aḡur fuadao aḡur éaḡcóir, aḡur éigean
 aḡur lámháirí aḡur cor ar bols.

“ Annran ireao do cuireao iudireacáir fáin ar bun,
 cun las do coraint ar láirí, cun rmaacáir do cup ar
 cuirpácaí, cun bantpáca do óion ar oic, cun 120
 cabpáca le macántaáir i nḡuair, cun cómaáca na
 h-éaḡcóra do cup ar neamhíó. Siní mo ḡairm
 beata-ra. Ir iudire fáin mé. Ní bíonn iudire
 ḡan ḡiolla aise, aḡur iré an fear ro mo ḡiolla-ra.
 aḡur anoir a b’áiríre, a aoḡairí na nḡabair, ó tá búir 125
 mbiaó aḡur búir n-óeoó tabairta aḡaib dúinn cóm
 rial, mearar sup b’é ba luḡa ba ḡann dom a d’innrinc
 doaoib cé h-é mé, aḡur cé air ḡo b’fuil an cómaoine
 móir ro cupá aḡaib, aḡur mo buiréacáir aḡur buir-
 eacáir mo ḡiolla do ḡabáil lib d’a báir.” 130

An fáir a bí an caint fára ran, ar an Saoḡal Órta,
 ar riubal aḡ Don Cioóóte, bí na h-aoḡairí aḡ éir-
 teacáir leir. Ba beaḡ an mair d’óir rin, ámhac. Níor
 cuigeadar oireao aḡur don focaí amáin de’n caint.
 Ní maib ’fíor acu ó talam an domáin cao a bí ar riubal 135
 aise ḡo dtí sup labair ré an focaí deirineac, aḡ
 ḡabáil a buiréacáir leo. Cuigeadar an méir rin,
 aḡur bí ácar órta. Níor cuig Sanchó don focaí de’n
 caint domáin ac cóm beaḡ leir na h-aoḡairí. Mar
 ar cuig ré an caint do cuig ré neite eile. Do cuig ré 140

Sur maič é an biač ašur an deoč, ašur bí ré aš ite
ašur aš ól an fáir a bí an cáint doimhin ar riubal.

“So deimhin, a duinn’uairil,” aipra duine de rna
h-aogairib, “tá ácar ana-móir orainn a ráč Sur
145 féadamaip búir mburdeacar do cuilleam cómh
h-uipirce. Tá cómarra ašainn ’ran áit reo ašur ip
cipuagš gan é annro anoir ašainn. Tá mbeač ré annro
čabdarpač ré amhán breagš dooir. Buacail ana-
deagš-čreiteac ipač é. Tá ré ábalta ar čeól do
150 feint ar rébeic, ašur ba breagš leat beic aš éirteacč
leir aš léigead leabair!”

Le n-a linn rin cé buairpač čúca ipceac ac an
buacail čeatna.

“Ó, a Antónió,” anran fear a bí aš cáint, “bíor
155 mar aš cipacčt oip anoir vireac. Bíor ’á innrint
do’n duinn’uairil ro so čabdarpač amhán. Duinn do
mbeicá annro. Anoir, ó čainip, ršaoil čúšainn an
t-amhán ran a deim č’oncail, an ršaric óš, duic, ašur
so mbí na daoine so leir ’á molač.”

160 “Deanpač, amuige! má’r don pléirúir lib é,”
aipra Antónió. Do fuit ré ašur čuš ré doir an
t-amhán, ašur ipé a deim é so ruairic ašur so ceolmar
ašur so biinn. Bí an t-amhán cómh maič ran sur iairr
Don Ciocóté air amhán eile do šabáil doir.

165 “Ó, fairre, a duinn’uairil!” aipra Sanchó, “čair
na daoine reo čar éir oibre an lae čur doir, ašur
tá čuipre oipč anoir ašur cočlač; ašur ní ceair
duinn 140 a čimeacč annro aš éirteacč le h-amhánair.
Am’ čaoč féin de ip amháič mar acá an ršéal ašam
170 tá mo volš lán o’feól rššanta an šabair šle-
baig úo, ašur poinnt fiona curč annar ar an breól
ašam, ašur ní fáda so mbeir mo fúile aš dúnač ar
a čéile le cočlač.”

“Tá an ceart agat go deimhin, a gíolla, i dtuair
na n-aoine reo. Ní maic an buídeacair dúinn oíche, 175
de bádai a bfuil déanta acu dúinn, iad a cimeádo ó'n
ruaiminear atá tuillte go maic acu. Deim-re tú
féin do fócarruigheo cun coollata annsan i n-áit éigin.
Óm maic agur o'féadair é. Im' mairde fám dóm-ra,
áméad, ní h-ari coollao ná ar fuan ir ceart dom 180
beir ag cuimhneam, ac ar déanam faine agur ar
máctnam. Ac fari a focarruigheo tú féin cun coollata
tar agur féad an éluar ro airí. Tá rí ag cur oim
ar éuma ná taitheann liom.”

Do bain Sanchó an t-éadac de'n éluar, agur bí 185
fé ag cur an éanaig agur an rmeadao báin airí uiré.
O'féad buacail an amáin uiré.

“Fan go fóil, a dúin'uairil,” ar reirean, “agur
cuirfad-ra ceirde leir an gcluar rin a éneapócaio
go luac í.” 190

O'iméig fé amac agur tug fé leir irteac lán a
dúin de bileógaio mórmair. Cuir fé na bileóga
'n-a béal, agur éogain fé iad go mion. Annsan dein
fé ceirde díob, agur cuir fé leir an gneao iad,
agur éanagail fé go daingean an ceirde ar an áit 195
a bí teinn. Níor b'fada gur bainead an nín ar
an dtéinnear.

“Seo anoir, a dúin'uairil,” ar reirean, “fág an
ceirde rin ar an gcuma fan agur ní beir don gáio
le n-a tuilleao leigheana agat.” 200

“Ob' fíor dó. Do éneapúig an ceirde rin an
éneao.

CAIBIDÍOL A H-ADONÓEAS.

SGÉAL PEADAIR.

Saib a saib uaim acu ar beir iméighe a córlaib do buail cúca irteac buacail eile agus mála ar a muin aige; mála aráin ó'n gcáitig. Cáit ré de an mála. Baile beas, nó ríaró beas ná saib aib ó'n áit, 5 ab' ead an cáitead.

"An bfuil adon rgeal nua agat ó'n gcáitig a peadair?" arsa duine.

"Tá," arsa peadar, "rgeal ana-buairc, bíod sur rgeal ana-ghreannamair é. Tá an rcoláirte mór, 10 an t-aothair Cuiorortom tar éir báir. Fuair ré báir ar maidin iníu, agus tá ré i mbéal gac doinne ar an gcáitig sur le gráib do mairréla a fuair ré báir."

"Cé h-i mairréla?" arsa Don Ciocóte.

"Cailín ana-breás iread í," arsa peadar.

15 "Ingean do 'Liam Sáirbhí.' Bíonn sí ar na cnoc-aib agus ar na gleann-aib reo ag dothairéad, í féin agus cailíní eile. Duim'uaral ana-sáirbhí ab' ead a h-áir. Bí ré i rcoláirte Salamanca i tcorac a rdothail. Nuair a táinig ré abailé ó'n rcoláirte 20 bí ainm mór léiginn air. Deirte go breadad ré na réiltíní do léigead ar an rpeir 'ran oibce, agus go tuisgead ré an uile cor o'á rcuiread an rrian oi, agus an uile cor o'á rcuiread an rgealac oi. Agus, o'á cómarca ran féin, o'innreath ré dúinn poim ré 25 nuair a bíod éiclip le tead."

"'Éiclip' an focal ceart," arsa Don Ciocóte.

"Abair 'éiclip'."

"O'innreath ré dúinn, leir, poim ré," arsa peadar,

san don truím a cúir i gcaint an mairne, “nuair a
bíos bliadain fearc as teacht.”

30

“‘Bliadain fearc,’ nó ‘bliadain tium,’ ir ceart a
rád,” arsa Don Ciocté. “Ná h-abair ‘bliadain
fearc.’ Níl a leitéir sin d’focal ann.”

“‘Bliadain fearc,’ nó ‘bliadain fearc,’ nó
‘bliadain tium,’” arsa Peadar. “Ir cóm-olc iad, 35
pé cuma ’nair maic leat iad do rád. D’innreath pé
dúinn cat ba ceart do cúir ’ra talamh cun ríl, do
féir an rathar bliadna a bíos le teacht. Do glacadh
a dtair asur a d’aime muinteartha a cómairle, asur
bí a rian oirthe; bíos barrai maice acu ar a gcuid 40
tailim gac don bliadain, asur do fadóbhairgí do
tuig.”

“‘Arctolairdeacht’ nó ‘arctologia,’ a tugtar ar
an ealaíon a bí as an bfeair ran,” arsa Don
Ciocté.

45

“Ir cuma cat é an ainm a tugtar ar an ealaíon,”
arisa Peadar, “ac bí an t-eóluir ran aise, asur
móran eile eóluir, leir. Ac pé ’n domhan é, beagán
aimirne tar éir é teacht adairle ó Salamanca, do cáit
pé de a culaic léiginn asur cúir pé uime culaic 50
dothair, carós reite caorac; asur tós pé a bacal ’n-a
láim cúise asur ríth ar fuair na ngleannra é amearg
na n-dogairí! Bí iongnath asur alltaic oirinn do
léir. Ba gáir do bpeacair ná raib pé i n’ donair.
Bí a cara, Ambhóirí, le n-a coir. Teir oirinn a 55
d’éanath amac cat pé n’eaira do’n beirte ríoláirí rín,
beirte ógánac cóm h-uairle, cóm léigeanra, imteacht
ar an gcuma ran ’n-a n-dogairí! Timceall na
h-aimirne céadna do táirle do bfuair dtair Crioror-
toim báir. asur gur fan a cúir raibíur do léir as 60
Criorortom. Saibírear ana-moir ab’eat an raibí-

near ran; eiríad bheadh mór fada fairríos, aigeas
 agus ói agus ollmáitear éar bárr. Ar ball do
 gluair an ríéal 'n-a cógarmae eadramn sur le ríad
 65 do mharrae a deim ré aogaire de réim agus a gluair
 ré mar rin ar mear na n-aogairí eile. Uí ré as bair
 air go mbuailfadh ré uimpí 'ran aogairead, agus go
 mb'féidir, nuair a cuirfadh ré i n-iúl do méir agus
 oile a ríad ói, go bporfadh rí é.

70 "Ir mair doim, ámta, a d'inniric cé n-í an
 mharrae éruad-éoirdear ro. Ní dóca sur aigeir-
 re, a duin'uarail, tead éar a leirdeir mair de cailin,
 dá mbeir cóm n-aorad le Sarna—"

"'Sára' a mearair a ríad, a mair," arsa Don
 75 Cíocóte.

"Déanfir 'Sarna' an ríad, a duin'uarail," arsa
 Peadar. "Ac, ar nóm, má bíonn t'onoir as cur
 irtead oim agus as tead rómam ríad don neómar
 ar an gcuma ran beir lá ríad an leir ann ríar a
 80 mbeir an ríéal éirídeir asam!"

"Saib mo leiríéal, a mair ó," arsa Don Cíocóte.

"Ní cuirfadh irtead oir a tuillead seallam duit é.
 Ní cuirfadh go deim. Ir ríad an ríéal ran éirtead
 go cuim leir. Comair leat air."

85 "Sead, a duin'uarail na n-áran," arsa Peadar,
 "bí fear eile 'ran áir reo asam, agus bí ré níba
 fairdeir fíor 'ná áir éirídeir. Uí, 'n-a mair
 pórtas aise, an bean ba bheadh agus ba éirídeir-
 naise dá ríad 'ra d'áir ar fad. Ac fuar ríad bair
 90 ar an gcéad duine cloinne, agus mair ad' ead an
 duine cloinne rin. Do bair éirídeir an ríar le near
 buadair i n-áir a mair, agus fuar ré bair. O'ran
 an fairdeir as an leand, agus b'éirídeir dá n-oncail.
 do'n trair, a cúmar a glacad air réim. O'fáir

an leanb, agus eus fad domne fé n-deara go faib pí 95
 as tairbeaint áilneacta a mátar. Nuair a bí pí
 ceirpe bliathna déas, ba léir do fad domne go
 mbeas pí nív' áilne go móir 'nā mar a bí a mátar.
 Ar ran amac ní faib domne a éiríod i ná bíod agus
 molaod Dé go h-áir mar gheall ar a leicéir d'áil- 100
 neact do cup ar don daonairde. Com luac agus ba
 mír d'á h-oncuil cuimneam ar cleammar a déanam
 oi, ir amlaib a bí uairle óga na dúitche as baint tofac
 bótar d'á céile as teact 'gá h-iarraib air. D'éir
 fé leó. Annpán, ar ball, d'innir fé do'n cáilín cé'r 105
 b'iaod agus cao a bí uata. Dúdarit riri leir ná
 faib don fonn pórtá uiréi; go faib pí mó-ós cun an
 cúram rin do glacod uiréi.

"Ir fíor ran, a 'nghín ó," arpan pasair. "Ca
 aimpir do dóitín agus, agus, mar a deir an sean- 110
 focal, 'Ir fearr féadaint poime duine 'nā dā féad-
 aint 'n-a d'iar.'"

"Do lean an rgeal mar rin ar fear ruim aimpirie;
 na h-ógánaig uairle as teact, agus an fpeasra céadna
 d'á tadarit d'óib; an pasair 'gá innrint do'n cáilín 115
 cao a bí uata, agus an cáilín as cup an rgeil ar acla.
 Déarfad duine, fé deir, nāc dā féadaint a bí aice
 'á tadarit poimpi ac fíde féadaint! Ir d'óca go
 mb'féirir gur ceap pí go faib a h-oncuil boðar
 acu, agus gur mír léi a h-agar a tógaint de. Pé 120
 cúir a bí aici leir, níor aighmair don blúipe amám go
 oí gur gluar an rgeal ar fuair na dúitche go faib
 Marpéla tar éir imteact ó tíg a h-oncuil, agus
 éadac ban-aogaire do cup uimpi, agus dul amearg
 na mban-aogairí eile, ar fuair na ngleannra, as 125
 aogaireact gabar agus caorac mar iaod!

"Cao ir d'óic leat a tuit amac annpan, a duin' uairil?

- 'Neórfad-ra ran tuit. Níor fán ógánac uapal o'a
 maib 'ra tuitaig, i ngsioriaet ríde míle do'n áit reo,
 130 ar don taob, náir áit de a cuio éadaiḡ uapail, aḡur
 náir cuir reite caorac uime, aḡur náir tóḡ a baéal
 doḡairaeáta, aḡur náir ḡluair amac ar fuair na
 nḡleannta, aḡ doḡairaeáet ḡabair aḡur caorac!
 Bíodair ḡo léir aḡ bpaet ar ḡo bfeádróir teáet ruar
 135 'ran doḡairaeáet leir an don ban-doḡairae amáin, le
 marpéla. Ní'l puinn de báir a raotair acu, ámhac.
 Labriann rí ḡo réim le ḡac doinne acu nuair a buailir
 ríao uimprí 'ran doḡairaeáet; ac má tpaéctann doinne
 acu léi ar ḡráo, nó ar póró, ní baogal ḡo tpaéctann
 140 ré an tarpa h-uair léi ar don níó de'n tpaóir ran.
 Tá an tuitaig loitite millte, cpaéata amuic 'r amac
 aici! Na h-ógánaig uairle ḡo léir cuirta ar éat-
 tromaet aici! Iao aḡ imteaet ar a n-amleap; ḡan
 ar cumar átar ná mátar cómairle leapa ábairt
 145 doib. Bío ríao aḡ imteaet ar fuair na ḡcoillte,
 aḡur tá a bfuil o'admao in rna coilltib céadna
 loitite acu. Ní'l cpaann de'n admao ran ḡan amim
 marpéla ḡeáirpá le rḡiam air, ar an uile órlac o'a
 coir, ḡo o'tí ḡur baogal do'n cpaann ḡo bfeódró ré
 150 tré earba na coirte! Irtaig i o'tig buile ba ceart
 iao ḡo léir a beir, o'a mbear ceart le páḡail. Tá
 Cmuorortom boet tar éir báir mar ḡeall uiréi, aḡur ir
 oóca náe ríor an 'mó ógánac eile acu do ḡeóbaró
 báir mar ḡeall uiréi.
 155 " Tá ré cóim maie aḡat, a tuit'uapail, tuit ḡo o'tí an
 troóirao. Deirtear ḡur páḡ ré le h-uóáet ḡo
 ḡeairpí é o'adlaeo amuic i láir an mácaire, mar a
 h-adlaepí mórac! Deirtear ḡo ḡeairpar an uaiḡ
 a oéanaim aḡ bun cpaann cuir, an áit 'n-a bpeacairó
 160 ré marpéla an céao uair maí. O'óruis ré a lán

neite eile sup cum a iad nó págánaí. Agus ná leos-
par a déanaí. Acé deirtear ná lamáiríó Ambhróio
san sae nío a déanaí fé mar atá órvuigste 'ran
uóacé. U'píú duic dul ann, a duinn'uarail."

"Ragao ann san amhar," arpa Don Ciochóte, 165
"agus táim ana-buiréac díot-ra, ana-buiréac so
veimín, mar gheall ar a bfuil inirte agat uóinn cóm
bpeáí, cóm poléir, cóm cruinn."

"Acé, a duinn'uarail," arpa Peadar, "ní feadap-ra
leat na n-ionghaí raogail atá ag tuicim amac 'ran 170
ait reo anoir mar gheall ar mharpéla. Acé b'féirí
so n-airéofa tuilleat ag an rocpato amáireac."

Sanchó a bí tuirpéac a uóicín de'n éaint. Bí a
fúile ag uóinaí ar a céile le corlaí. Bí a lán de'n
éaint agus ní féirí fé, an uair rin ná maí ó rin, 175
cé'cu ba éaint 'n-a éluair í nó éaint i uóairéam,
agus ba éuma leir.

"Ó, a máisgíar a époirde 'rtí!" ar reiréan, "ir
míro duic dul a corlaí."

Do focapuis na n-aoíarí an míoipe éun corlata 180
ar éuma éigin. Tug fé an éuro eile de'n oirde ag
cunneam ar an rpoiréan Duirinéa vél Tobóro,
agus 'gá focapugao i n'aigne so maí bí cóm bpeáí
de míoíam le Marpéla, nó níba bpeáí. U'iméig
Sanchó, agus rin fé é féin roir Rórinanté agus an 185
t-apal, agus corlaí fé so ráim; bíro so maí na
n-arnáíóca teinn so maí póir aige. Ó'n guma uó
'n-ar éug buacailí na manac rocar an cómíaric uó.

“Ašur o’fíarfaigšmaíř vóib cao fé nveapa vóib na
comaršai vóláir a veit oířa. O’innrešvar vóinn 30
conur mar atá óig-bean áluinn šur b’ainn vóí Maršla
’n-a cómnuróe ’řan áit reo, ašur šo b’fúil vó na řir
óša šo léir ar a meabair le řrác vó; ašur ná řuil
aon máit vóib ann, mar ná tugañ ří aon tořrác
ar aoinne acu pé veabřam a vóinn air ná pé 35
řaróšřear a vóinn aige. Ašur o’innrešvar vóinn
šur le řrác vó a řuair an vóine reo atá le
n-avólacaó bár.”

Ví an řřéal šo léir acu. Nuair a ví veire řáivóte
acu ’n-a řaóš, o’iomřuiš vóine ve řna maršacaíř 40
ašur vó labair pé le Vón Cíocóřé.

“Šabaim řárvóš ašat, a vóin’uairil,” ar řeirean,
“ac ar mřite leat mé ’šá řiarřaiše vóit cao fé
nveapa vóit veit i n-aim ’ř i n-éivóe aš řabáil řřivó an
vóivóaiš reo, ašur an vóivóaiš cóm řivóřánřa?” 45

“Iř amłaró mar atá an řřéal ašam-řa, a vóin’-
uairil,” arřa Vón Cíocóřé. “Ili lamálann mo řairm
beařa vóm řabáil řřivó an vóivóaiš ar a młairit ve
cuma. O’řearaíř meacřa ašur vó lučř pléirivóir ivaró
vó ceapaó an beařa vóš ašur an vóivó buacaó; ac vó 50
ceapaó cřuavóřan ašur anřivó ašur conřabairř,
ašur řarř ašur ocarar šo minic, vó řna řearaíř ar a
vóřřar řivóří řáin. Iř cearř vóm a vó’innřinř
vóit, ó cřuirř an cěirř cšřam, šur ve’n aicme řin
mire, cun vó řeivóire.” 55

Nuair aivřšvar an caint řin uair, vó cřivřešvar
’n-a n-aighe cao a ví air, šo řaíř bárřan éigín ar a
meabair. Iliř leog an řear a cřuir an cěirř aon
nívó air; ac vó lean pé ar an řceirřivóřán, řeacaint an
vřešvapaó pé a vóšnam amac cao é návóir an 60
bárřam.”

“ Ní maíť a tuisim, a dúin’uapail,” ar reirean, “ cao é an rađar đairme an đairim rin ar a dtuđtar mđir-eađt an řain. Ar mđrte leat a d’innrint dom, le 65 toil t’onđria, cao é an rađar i nđ cao iao na duail-đairi do leanann i? ”

“ An amłairđ, a dúin’uapail,” arfa Don Cíocóťé, “ nár léiđir na tuairiđi atá i reanađar ar đniom-
arđaiđ ionđantađa an řiođ uapail úo a bí i Sarana 70 rađó, an ři Arđúr—nđ Arđúr, mar a tuđtar air annro ’ra Spáinn? Deirtear i reanađar Sarana nác amłairđ a řuair řé bár i n-aon cđr, ac řur b’amłairđ a đein řiađ duđ de le đraoirđeáđt, ađur řo đřuil řé beđ řór ře’n nđraoirđeáđt řan; ađur, tar éir ann-
15 řire řo đtiocřđ řé airiř ’n-a řiođt řéin ađur i řéim mar a bí řé rađó. Tá an nřđ řin ’n-a n-aighe ađ muinđir Sarana řo léir; ađur mar đeall air řin ní marđuiđtear řiađ duđ cđrđce ’řan oileán řan. Iřé an ři řin a cđir ar bun an t-đřđ mđir-eađta ar a
80 dtuđđi Rřoiri an Úúřđ Ćimceallaiđ. Ađur innřtear i reanađar an úřđ řin na đniomarđa mđra đaile ađur đairđe a đein na mđiri uairle řin. Lanřlot an loca ab’ ainim do đuine acu, ađur tá đánta řilř-eađta annro ’ra Spáinn řéin ađainn ađ molađ a
85 řřéine ađur a uairleáđta. Sin mar a đoruiđ đřđ na mđir-eađta, ađur bí an t-đřđ ađ méađuđađ ađur ađ neařtuđađ řo đđ řur leat an mđir-eađt ar řuair an đomáin řo léir. Iřé đliđe na mđir-eađta řan nác řoláir do’n řear a đlacann i mar đairim beađa
90 a řaođal do caitėain ađ mteáđt ó áit řo h-áit ađ lorđ eáđt le đéanam, ađur ’đá nđéanam nuiř a đađair řiađ air; ađ řmađtuđađ řioránađ; ađ cab-řuđađ le lađaiđ; ađ tabairt conđanta do đaintreá-aiđ; ađ corđ đac éađcđria, ađur ađ cur cřř i đřeřđm.

Ríorí fáin a tugtar orda, agus ír duine acu mire, 95
a duin'uarail."

Tuigeadar go léir annran go maib an duin'uarail
boet ar a meabair, agus sur b'féidir gac don puo a
molaó leir 'ná beit as cupi 'n-a coinnib i n-aon puo.
Bibaldo ab' ainim do'n fear a bí as cupi na cainte 100
air.

"Measaim féin, a puirne," arsa Bibaldo, "go
b'fuil gairim ana-éruair glacaithe asat ort féin,
cóm cruair le h-aon gairim d'a b'fuil le fágail 'ra
domhan; níor cruair go móir 'ná gairim na manac 105
ir géirne maígal."

"Ír maib an ceart, a duin'uarail," arsa Don
Ciocóte, "beata an puirne fáin a beit níor cruair
'ná beata an manais; mar ír cairbúige, agus ír mó
le fad 'ra traogal, beata an puirne fáin 'ná beata 110
aon manais acu. Bí na manais as déanam trorp-
garó agus as suirde Dé oiminn; ac bíonn an puirne
fáin amuic fé fearctainn agus fé fneactaró agus fé
gaoit, as trior le fatacaib, as fmaectugaró tíoránac,
as coraint daoine macánta ar luét fogla agus ar luét 115
gadarbeacta. Agus i rtaob an triorgaró, ír minic
a bíonn an puirne fáin as déanam trorpgaró a bíonn
níor déine go móir 'ná an triorgaró a deimeann aon
manac acu. Bíonn an manac as suirde cun Dé ar
ron na ndaoine, ac bíonn an puirne fáin as cupi toile 120
Dé i b'feidm ar b'roc-daoinib. Má deimearó nígte
agus uairle móra de éirí acu mar géal ar a
ngníomaircaib, do tuilleadur go cruair é, le n-a
scuir alluir agus le n-a scuir fola."

"Táim ar aon aigne leat 'ra méirí rín, a puirne," 125
arsa Bibaldo, "ac cóm fada agus a céirann mo
cuirgint-re tá neite áirighe ír beir le puirí fáin

a d'éanam, agus ní féidir liom a d'adomáil sup ceart
 120 130 a. Seo níò acu. Nuair a bíonn an muir fán
 130 as dul i scai, nó nuair a bíonn ré i gcontabhairt ó
 náimh, nó i n-aon éuaðtan 'oe'n tróir fan,
 glaoðann ré ar a leannán nó ar a rpéir-bean, agus
 cuireann ré é féin ar a comairce, cóm maic agus
 sup d'óic leir go bfeadpad rí fíuicín air, agus í,
 135 b'féidir, fice míle uair an uair rin! Da d'óic liom
 féin sup i leic Dó ba ceart do'n muir dul an uair
 rin. Measaim sup raḡar páḡánaḡta do duine mu
 a d'iarrair ar mnaoi náí féidir a iarrair ac ar Óia,
 molaḡ go deḡ leir!"

140 "féad, a duin'uarail," arsa Don Cíocóité, "ir fíor
 go bfuil ceangailte ar muir fán, nuair a bíonn ré
 as dul i scai nó nuair a bíonn air aḡair a ḡairt
 ar contabhairt anama, cuimneam i n'aigne ar a
 rpéir-bean agus é féin do cup ar a comairce;
 145 agus labhairt léi, le ḡráḡ ói, fé mar a beaḡ
 rí or a cómair. Ní ḡráḡ do labhairt amaḡ. Ní beaḡ
 do an focal do ḡráḡ fé n'fiacalaib. Ac tá cean-
 ḡailte air, do réir tliḡe na muirbeaḡta, focal de'n
 tróir do ḡráḡ léi. Cíir an tliḡe rin go foiléir
 150 inḡ ḡac leabair muirbeaḡta d'ár leigead miam. Ac
 nuair a cuirir ré é féin ar comairce na rpéir-mná,
 ní'l don níò 'á corḡ ar é féin do ḡairt ruar do
 Óia, leir, agus a iarrair ar Óia é ḡairt raor."

"Ní feadair an domán, a muir uarail," arsa
 155 bíbaltoó. "b'féidir go ttiocpad an baḡḡal mō-
 obann air, agus nuair¹ beaḡ labairḡta aḡe leir an
 rpéir-mnaoi ná beaḡ uain aḡe ar labhairt le Óia.
 Agus d'á éaḡmuir rin, caḡ a d'éanpad an muir ná
 beaḡ don rpéir-bean aḡe?"

160 "ní'l a leicéir ann, a duin'uarail!" arsa Don

Ciocócté. “Ní mroipe fáin i n-aon éor an fear ran. Ní’l tuisge na mroipeachta aise ‘á cómlíonadh. Ní baineann pé linn.”

“I’r uóca, do’n péir rin, a mroipe uapail,” arsa Buidaloo, “go bfuil leannán, nó rpéir-bean, de’n 165 tróro ran aghat-ra féin? Sabaim pároúin aghat’ onóir mar sheall ar an gceirt a éirí cúgach!”

Do rtao Don Ciocócté, aghur táinig ornao ó n-a éoríde. “Tá a leitéro agham gan amhar,” ar reirean, “ac ní fearoar ar mírte leir an ríogain 170 éailce mire ‘ghá innrint cé n-i. Ac, ó éirí t’onóir-re an éirí cúgham éom ríbiaita, ní féiríir liom gan a t’innrint duir gur Dúlrinéa i’r ainim tó; aghur gur i tTobóro, i Lá Mancha, atá cómnuríde uirí. I’r ríogain i i n-uairleacht. Tá buao i n-áilneacht aici 175 ar innáib an domáin. I’r ór a folc. I’r folur a n-éaróan. I’r ghuar gac rúil léi. I’r póir i mbláit gac ghuao léi. I’r mil a béal. I’r rneachta a cpoiceann, le gile. I’r bláit áilneachta na cine daonna go léir i. Má tá an fear ran le págail ‘n-a bfuil 180 pé de dánarídeacht ann a páo nác i Dúlrinéa vél Tobóro bláit áilneachta na cine daonna go léir, veirim leir, ruar le ‘n-a béal, go tuisge pé a éiteac; aghur déanrao an t-éiteac ran t’aghairt air, le faobair nó le rínn, i gcomparac donéir, i látarí ríógh!” 185

“Tá a leitéro agham-ra leir,” arsa Buidaloo, “Ríogain áluinn ipeao i dar liom, ac ní beao pé de dánarídeacht ionnam i éirí i gcomparáir le Dúlrinéa vél Tobóro. I’r iongnao liom, ámtac, nár airígear go tóir ro tráct ar Dúlrinéa vél Tobóro! I’r oic 190 uaim ran a beir le n-admáil agham gan amhar.”

“An dáríríub ataoi, a duin’uapail!” arsa Don Ciocócté.

“Lom dáirírib, a muidre uarail,” arpa bíbaloo,
 195 “asur ip náirleac an puo le h-aoimáil é, mar a
 veirim, a leicéio de síogam le h-áilneacé asur le
 h-uairleacé a veit ‘n-a cóinnuibe i Lá Mancha a san
 fíor dom!”

Bí a maib láirleacé as éirteacé leir an mbeirt an
 200 fáio a bí an méio rin cainte ar riubal. Do tuig-
 eadair so léir so maib an muidre boct níba mó so
 móir ar a meadair ‘ná mar a mearadair ar tóúir é
 veit. Iao so léir ac amám Sanchó. Do éireo
 Sanchó an uile focal maib de caint an muidre. Bí
 205 iongnad air, ámtac, a ráo náir airis ré féin maib
 poimip rin don tráct ar Oulpinéa, ná ar a h-áilneacé,
 ná ar a h-uairleacé, ac cóim beas le Bíbaloo. Ac
 ba cuma leir. Bí aicne maib aise ar Don Cíocóté,
 asur bí ‘fíor aise ná véanfad ré bpleas.

CAIBIDÍOL A TRÍ-DÉAS.

SOCRATO CRÍOSOSTOIM.

Le n-a linn rin connacadar so léir as teacé ‘n-a
 tóireó, tré orsailt ioir dá rliab, timceall fíde dume
 de rna h-aoşairib, asur caróga t’olann duib umpa,
 asur fleargana ar a sceannab acu. Bí reirdear
 5 acu as iompari epócar, asur fleargana blát ar an
 scpócar.

“Siní an trocraio!” arpa dume de rna h-aoşairib
 a bí i n-aonfeacé le Don Cíocóté asur le Bíbaloo.
 “Tá corp Críosostóim ar an scpócar ran acu; asur

táirí ríad éun an éuirp t'adlacad as bun na cairr-10
aige rin tall, mar a bfuil an crann cuirp."

Do géaruiḡ an éualact ran, asur éanáadai ruar
típeac nuair a leogaḡ an érócair ar an tcalam.
Deannuiḡ an tād éualact t'ā céile. Do ḡruio Don
Ciocócté, asur an nuimtir a bí le n-a coir do ḡruio-15
eadair irteac i n-aice an érócair, asur t'féacadair
ar an ḡcoirp. Connacadair ḡur coirp tuim'uairil
an coirp; ná maib an tuim'uairil tar deic mbliadna
ficir t'aoir nuair a fuair pé bār; ḡur tuim'uairil
briedḡ tacaḡail cumarac deaḡcúmta é nuair a bí pé 20
beó. Bí roinnt leadair asur roinnt rḡrībinní i
n-aice an éuirp ar an ḡrócair. Bí ceatḡar fear asur
ráinní asur rluairte acu, asur iad as oḡḡailt na
h-uaḡa as bun na cairraige, i n-aice an érainn éuirp.
Ní maib don focaí camte ar riuḡal, ac ḡac doinne 25
ciúin.

Tar éir tamail do labair tuine de'n treirear
a bí as iompar an érócair, 'ḡā taḡairt leó éun na
h-aice.

"An bfuilir lán-deimniḡteac, a Ambroir," ar 30
reirean, "ó'r oir atā uḡact Crisostom do cōm-
lionaḡ, ḡo bfuil an uaiḡ 'ran áit ceairt asat?"

"Táim," arpa Ambroir. "Ar an áit reo típeac
iread t'innir pé a deacraí tōm-ra ḡo minic. Ar
an áit reo típeac, as bun na cairraige reo, i n-aice 35
an érainn éuirp rin annan, iread do luiḡ a rúile
an céad uair riam ar an annrḡian ró-áluinn rin,
Marpéla, ḡo bfuil rin óḡa na tūitce curta ar mipe
asur ar mícéill asur ar aimleat aici. Ar an áit
reo iread do labair pé léi, 'ḡā innirint tī ḡo maib 40
ḡráḡ aige tī tar na beairtib, asur mura bḡórrad
rí é náir b'féirir tō beic adraḡ beó. Do tūiltuḡ

rí d'ó go tuis. 'Do d'ibhir rí uairtí é san truaḡ san
 tair. Ní maib de fuim aici 'n-a b'ár nó 'n-a beata
 45 ac marí a beaḡ aici i mb'ár nó i mbeata an beirib'is
 aitta. Arí an áit reo ireaḡ d'innir ré d'om an r'geal
 go léir, annro aḡ bun na carraige reo; aḡur annro
 aḡ bun na carraige reo ireaḡ d'iarir ré orim an uairtí
 reo a d'eanam d'ó, aḡur a corip do cúir ré éiré intí.
 50 ná bíoḡ don p'ioe d'á mearaḡal orit ná go b'fuil an
 uairtí 'ran áit ceairt aḡam."

Le n-a linn rin d'féac aḡ doimne ruar arí b'arra
 na carraige. D'féac Ambriór ruar. Cé beaḡ tuar
 'n-a rearam arí an gcarraig ac m'arréla!
 55 B'í aḡ don duine d'á maib láir'ead aḡ féacaint
 ruar uiré. An muir'ir a connaic go minic ceana
 í, bíoḡar aḡ féacaint uiré cóim d'úit ran gur d'óic
 le duine or'ea gur d'irné an ceao maḡaric maib acu
 d'á f'áḡail uiré. B'ib'ao aḡur Don Ciocóté, aḡur
 60 an méio d'aoime eile a b'í ann ná reacaḡ maib noimir
 rin í, do baineaḡ, ba d'óic le duine, a meabair f'aoḡ-
 alta d'ioḡ. N'ioir labair doimne. Na f'ir a b'í aḡ
 d'eanam na h-uag'a do r'eaḡar cóim maib le cáe;
 na láma arí na h-airim acu, aḡur íaḡ aḡ féacaint ruar
 65 arí m'arréla. Fé d'eiré do éruinn'is Ambriór a
 meabair:—

"Caḡ a tuḡ tuis annro, a annr'ian álunn!" arí
 reiréan, "nó an amlaḡ a táim'ir cun féacaint arí an
 obair aḡ d'eanḡ aḡat! N'ioir b'áon ionḡnaḡ d'á
 70 d'eaḡaḡ r'geir f'ola a' beal an cúirp reo le linn tú
 teaḡt 'n-a láir, marí ir tuis a maib é. B'féirir
 gur cun go b'eir'ea an fuil rin a táim'ir. Féac annar
 arí an b'ear m'boḡt! Tá ré go tréit ic' d'iaḡ! B'í
 ré leaḡan láirir r'ar a b'earaḡ ré tuis. Tá ré
 75 r'inte maib orí do cóimair annro annor. Arí an áit

reo a fuair pé an céad madarc oir. Nuair a bí pé
 ag dul cun báir dubairt pé sup annro a caiteí é cúir.
 Tá an uair agaimn 'a déanam annro 'ran áit 'n-ar bain-
 ir-re an t-anam ar. Cao tá uair anoir? Tá mbead
 pé beo ní'l don fuo a d'iarraíá air a déanam ná déan- 80
 pad pé láirthead tuir, bí a leiréir pin de éion aise
 oir. Má tá don fuo agat le h-iarraíad anoir oraimne
 déanfimid é san teip; mar ir pinn a cáirde, agus tá
 'fior agaimn so maí sup b'píné a cairthead leir tá
 mbead pé beo. Don níó ir maí leat a déanfimid, 85
 abair é agus déanfimid é. Cao tá uair? Cao a
 eus annro tú?"

Θο λαβῶσαι ρί.

“Éirt liom tamall beag, a Ambrois,” afi riri.

“ Níor tánas annro cun a iarraidh oir-*ra* ná ar 90
 don duine eile don ruo a déanamh. Cúin mé féin
 do éoraint ar bhí gcaint ipead tánas; cúin mé
 féin do éoraint ar an gcaint rin adá iáirde agat-*ra*
 annran anoir, or cómair a bfuil de daoine ag éir-
 tead leat, agus ar éaint d’a róir a bíonn ar riubál 95
 agaid coitianta. Dar lib, ir mipe a mairb an duine
 rin. Tá éagóir érom agaid ’a déanamh oim leir an
 gcaint rin. Má éug Cuiorortom gpió dom cat é
 an leigear a bi agam-*ra* air rin? Níor éugar-*ra* mairb
 le cuirgint dó, oir mairb ná donaisge, go mairb don 100
 éileamh agam ar a gpió. Níor cuirgear mé féin ’n-a
 éreó. Níor imigear air don élear de rna cleairb
 ir gnat le mairb óga a d’imirt ar fearairb óga cun
 gpió na bfeair ran do éairac oiré. Tá n-imirinn
 cleairbdeat de’n tróir ran ar Cuiorortom; agus 105
 dá dteairaginn a gpió oim leir an gcleairbdeat
 ran; agus dá dteiraginn diúltad go tur dó, annran,
 nuair a iair ré oim é poad; agus dá ngoilead an

- 'diúltao' ran ar a éiríodé, agus go scaillfao ré a
 110 íláinte mar sheall air, agus go mbeao an diúltao
 ran 'n'a éiríodé báir aise, o'adomócamn láithead go
 mbeao an ceart agus cúgam. Ac níor deinear
 nam don nio dá fóro. Fiafraigim an méro reo
 díot, a Ambroir. Dá mbeinn-re im' cáilín buíde
 115 duibh shánnha mícúimta míodatanail, an dóic leat an
 ttabarfao Criorortom a sháo dom? Tá 'fior agus
 go dian-mait náce baogal go ttabarfao. Má tug
 ré a sháo dom, ir mar sheall ar mo bpeágtac a tug
 ré dom é. Ní mire dein bpeág mé féin. Ní dóm-ra
 120 a tug ré a sháo, ac do'n bpeágtac a connait ré
 oim. Níor deinear-ra don úráio de'n bpeágtac
 ran cun é meallaó cúgam. Deinear a málairt.
 Tugar toga an aipeadair gan a tabairt le cuirgint
 do go raib don loig i n-don cor agus ar a sháo, ná
 125 ar sháo don fíor eile ac cóim beag. An amlaio a
 mearfá a ráo liom go raib ceangailte oim an fear
 ran do pórao mar sheall ar gur tug ré sháo dom?
 Ca b'fior duit ná go mb'féirir gur tug tuilleao
 acu sháo dom, leir? Má bí ceangailte oim an
 130 fear ran do pórao bí ceangailte oim an cúro eile
 acu do pórao, leir. Ní dóca go ndéarfá go raib
 ceangailte oim iao go léir do pórao! Bíod ná
 ttabarfao don fear eile ac é féin sháo dom, an
 amlaio a beao ceangailte oim é pórao agus gan
 135 don sháo agus do? Ní'l sháo ná fuat agus o'don
 fear beo. An bfuil ceangailte oim don fear i n-don
 cor do pórao mara mait liom féin? Ir aic na
 daoine rib! Tánaas amac annro amearg na scoillte
 agus na ngleannra ro, as doghaireac mo shábar,
 140 i scómluadar na scailíní eile reo atá annro as
 déanam ná h-oibie céadna, i tpeo go mbeao an

t-aerí polláin agham, aghur an t-uaignear; aghur i
 otriobh go b'féadfinn beir agh d'éanamh mo máctnamh
 i láthair mo Tígearna; aghur i otriobh gur b'féadairt
 a b'féadfinn mo éiríobh aghur m'aighe do éimeadh 145
 glan ó gac rmaoineamh mígeanmnaihe. Siné an
 raigar beatha atá ceapaithe agham dom féin an fáir
 iré toil an Tígearna mé fáigáil ar an raogal ro.
 Iluair a glaoibh an Tígearna oim, tá fáil agham
 go mbéarfad tair n-air agh tual air, gan tpuallu- 150
 gao, an b'eadgácht ro do cuir fé oim. Tá rocair
 im' aighe agham gan pórad i n-aon éirí.

“*Մա՛ր շնած ծոմ-բա եւ իմիշ եմք ո՞ւ իրօրօրեօմ
 Ինչ բնի բն յոգարն է. ինչ հ-սրբած ձօնն ճշմիւս ձմիր
 շար միք բն յոգարն է.*

155

“I’r cuige a tánas annro anoir cún na cainte rin-
 do plá’b liú; cún a d’innirint d’aoib cad é méir na
 h-éascópa atá a’gáib ’á d’éanam oim le núbri gcaint.
 Bíod ciall a’gáib feara. Má’r annrigan me fan-
 aib uaim amac. Ná tagaib doimne a’gáib im’ góipe 160
 go gcuiread fíor ari. Cuiriú uaiú an cúlcaint a’gáib
 an trómaibdeacú ro atá a’gáib ’á d’éanam oim. Tá
 a plá’b le plá’b a’gáib liú plá’bte a’gáib. Glacaib an
 cómaible atá tabaibta a’gáib d’aoib. Ac cuigiú an
 méir reo uaim. Pé’cu a glacúib ríú an cómaible, 165
 nó ná glacúib ríú, ní cuirfad a cuillead ruime i núbri
 gcaint, mar ní’l don beann a’gáib oimib.”

An fairo a bí sí ag caint bí na rúile acu go léir 'á cur tréit. Bí na rúile go léir spreamuighe uirthi agus san ar a gcumair bogadh ói, bí an raibair éom 170 spreanta ran. Ba dóic le tuine gur cuir a h-ail-neacht fé uiraoirdeacht iad go léir. Bí sí imighe de'n carraig, agus an cnocán amac curta ói aici, ran a uiraoirdeacht éom féin ó'n uiraoirdeacht! Annpán

175 do bós cuir acu cún riubail fé mar a bheoíir as cuim-
neamh ar imtheacht 'n-a diaibh. Cóm luaft asur a
connaic Don Cíocóité an bogadh cún riubail rin, do
tarrmaidh re a claidheamh asur do labhair fé go h-áirí:—

“Ná leanadh don duine aghaidh an bean uasal
180 ran!” ar peirean. “Don duine aghaidh, uasal ná
ipeal, a corrdóir cor leir cún i leanamhaint, luis-
físh m'fearas-ra go troma air asur go meap." Iy léir
ó'n scaint atá páirtíe aici ná c'féoirí b'ár C'piorp'ortom
a cún 'n-a leir i n-don cor. Iy léir go b'fuil éas-
185 cóirí troma déanta aghaidh uirí le n'úr scaint. Iy
duallgar gac muiríe fáin bantíac't do coraint ar
éascóirí de'n tróirí ran. Coranó'o-ra Mairéla
oraidh-re. Ná baineadh doinne aghaidh le h-i leanam-
haint. Doinne a bainídh iy do iy meap."

190 Do ríad an bogadh cún riubail. Do c'píocnuigeadh
an uaidh asur do cuiríad an corp ríor intí, asur do
uáiní i asur do cuiríad cloic m'ór troma anuair uirí.

U'fás Don Cíocóité plán as na h-aothairíbh a tús
lúiríin na h-oiríde noime rin do, asur as na
195 h-uairíbh a buail ar an ríise uime.

“Tá fé cómh maíe agat teacht i n-donfeacht linne
go Seville,” arfa Uíbalad leir. “Áit íreath é
'n-a mbeirí caoi agat ar éactaibh a déanamh ann go
minic; níor minicíge 'nád mar a beadh agat i n-don
200 treibh bailí eile 'n-a b'féarfa aghaidh a t'abairt."

“Táim ana-buirdíe dhíot, a duim'uairí, asur
dhí go léir,” arfa Don Cíocóité, “ac ní féoirí dom
dul go Seville go dtí go mbeirí mo g'nó déanta
agam ar dtúir amearas na ghenoc ro i 'n-ár dtimíceall
205 annro. Airísim go b'fuil b'íeamhais, asur luic
fogla, asur luic daoine m'arbhíad, i b'folac in rna
h-áiteanaibh díamara ro; asur ní móirí dom an dhíoc-

aicme rin t'fhiaðac agus do éipead agus do ruasad agus do glanad amac ar an áit."

Do rḡaradair. B'i Don Cioócóte ceapaité i n'aigne 210
féin ar Mairéla do leanamaint agus a t'innrint
t'i go maib ré ceapaité ar i coraint ar a námaio. Ac
ní mar a ceaptar a deintear go minic.

CAIBIDÍOL A CEATAIR-DÉAG.

CAÍT NA hGRÁSEIRÍ

Nuair a cuir Mairéla an cnocán amac t'i t'imtí-
rí irteac i scoill a b'i ar bairia an cnocáin, agus
ríor ar an ttaob eile de. B'i a lán admaio as fár
ar na cnocánaib agus ar na gleanntaib móir-timceall.
Nuair a b'i Bidalad agus na h-uairle a b'i le n-a 5
coir imtígte ar bótair Seville, agus na h-aoḡairí
imtígte abailte, tug Don Cioócóte aḡair ar an genocán
ruar, i n-diaid Mairéla. Tug Sanchó aḡair ar an
genocán ruar i n-diaid Don Cioócóte. T'imtíḡ Don
Cioócóte irteac 'ra coill mar a bfeacaid ré Mairéla 10
as imteact. T'imtíḡ Sanchó irteac 'n-a diaid 'ra
coill céadna. Siubluigdar an coill rin roir, riar,
ó-tuaid, ó-dear. Má siubluigdar ní bfuairadar tárḡ
ná tuairirḡ ar Mairéla. Siubluigdar cnocáin agus
coillte agus gleannta eile móir-timceall, agus b'é an 15
rḡéal céadna acu é. Ní bfuairadar tárḡ ná tuairirḡ
uirḡi i n-don tpeod baili t'ár ḡabadar. Fé deirne do
rḡadadar, tar éir teact amac a' ceann de rna coilltib,
ar inre bpeaḡ ḡlar a b'i as imeall na coille. B'i lár

20 an lae ann um an taca ran, agus bí ana-bhoctal ann.

Bí tuipre ar an gceathrar, agus tar, agus ocarar. Céar an beirt fear an iúipe agus an siolla, gur mairt an iúo rtao i n-imeall na coille, fé rḡát na gciann, agus a tuipe cúu díob agus iomint bío a
 25 cáiteaíh. San amhar bí Rórinanté agus an t-aral ar an aigne céadna i tcaob an bío; mar bí fear briedḡ glar boib ar an íre, fear a cúirpao fonn ingir ar don capall nó ar don aral.

“Tá fé cóim mairt aḡaimn rtao annro ar fear
 30 tamail, a siolla,” arsa Don Cíocóté, “ḡo n-imtḡe an tear ar an ngiein.”

“Iḡ fíor do cáit, a tuiu’uapail!” arsa Sanchó.

Do túipling an beirt. Do bameao an béalbac a’ béal Rórinanté, agus an ceannrac de ceann an
 35 arail; agus do rḡaoileao cun an féir glar iao, agus ḡo deimín ba mairt an díol orca é. Do h-orḡalaao an mála a bí aḡ Sanchó, agus do tḡao ar an biao agus an deoc a bí ann, agus éiom an beirt fear ar ocarar agus ar tar a baint díob féin: agus má ba
 40 mairt an díol ar Rórinanté agus ar an aral an fear glar a tabairt díob; ba ró-mairt an díol, leir, ar an mbeirt fear an biao agus an deoc a tabairt díob.

Nuair a bí a ndóicín ite aḡ an mbeirt fear rín-eaoar tóirra fé rḡát na gciann; a ceann ar túitóis
 45 aḡ ḡac fear acu; agus ba ḡairi ḡo rabaoar ’n-a gcoilaao, agus an siolla aḡ rianntarmaiḡ ḡo ceólmair.

Do tárla, an faro a bí an iúipe fáin agus a siolla ’n-a gcoilaao, ḡo tḡaimis irteac ’ran íre céadna,
 50 eualaao ḡráiréirí agus iomint capall acu, t’á mbieit ḡo tḡí aonac éigin.

Nuair a bameao an béalbac a’ béal Rórinanté, do

fásad an iallaic aih, agus níor cuirheadh urcail aih. Nuair a connaic pé na capaill eile tamall uaidh, ar an inpe, táinig mian deasgómarpanaicta aih agus 55 rúto pé n-a noéin é. Nuair a táinig pé 'n-a mearf, ámtad, ní deasgómarpanaict a tusaodar do ad a málairt. O'iompuigodar aih agus éiomadar ar é léarad leir na coraidh deiridh.

Nuair a connaic na gráirí an capall iaraicta 60 tagaithe amearf a scapall féin, éiomadar ar éaint go h-áir; agus iad as earfainí agus as lúirig, agus iad as iut anonn 'r anall amearf a scapall féin, a u'iarrair an capall iaraicta do deiridh amad uata agus do uibirt. Bíodar as earfainí agus as lúirig 65 agus as gabáil o'á scleatadair ar Rórinanté boct, go dtí gur tuit pé 'n-a énaipe ar an tcalam. Do uuirig an gleo an beirt a bí 'n-a scoila. O'orsaladar a rúile, agus o'féadadar i tceid an foiraim. Bí am acu uiréad ar Rórinanté o'feirgint as fásail 70 na bataríla, agus ar é o'airint, rap ar tuit pé. Do iut an beirt i tceid na h-áite.

"Meafaim, a giolla," arfa Don Ciocté, agus iad as teact ar raotar cun na h-áite, "nád mairí iad ro. Daoine gan uairleact ipead iad. Tá bpiis rin, tá 75 ceatuiscte uirt-re cabruigad liom-ra cun oiofaltair a déanam oirta mar gheall ar a bfuil déanta acu ar Rórinanté."

"Oiofaltar a déanam oirta!" arfa Sanchó.

"Airiú," ar feiréan, "cao é an oiofaltar ir féirir 80 uinne a déanam oirta. Tá bpeir agus ríde uinne acu ann! Níl ad beirt asainne ann. Níl an beirt féin asainn ann. Níl ad uinne go leit asainn ann!"

"Éirir do béal, a giolla!" arfa Don Ciocté. "Ir cuma nó céad fear mé féin!"

Siúo cúca é! Siúo cúca Sanchó cómh maic, nuair a
 connaic pé an buinne a bí pé n-a máisrigh. Do buail an
 muir buille 'ra gualainn air duine acu le n-a
 claidheamh, agus seáir pé an guala irthead trío an
 90 scapóis leatair a bí air an bfeair! Nuair a connaic
 an cúro eile an buille rin, siúo timcheall air an
 mbeirigh. Do léaradair an beirigh leir na cleatacaib.
 Bí Sanchó rinte air an dtalamh rair air féad pé don
 buille i n-aon cor a bualaó, agus bí an muir air
 95 fleairg a dhroma rair air féad pé an tarra buille
 do bualaó. Do tugad na cleataca go trom agus
 go tiug do'n beirigh nuair a bíodair air lár.

"Táto ríad marb!" arair duine.

"Cad é ar leigear-ne oirca!" arair duine eile.

100 "Cad é mar obair do a claidheamh a dh'imigh oirann!"

"D'a luatac a beimio imighce ar an áit reo iread
 ir fearr é!" arair trímáó duine. "Má beirio na
 braidre beannuighce annro oirann ir dúinn ir
 meara!"

105 Bualigadair cúca a dtreád capall. agus d'imighdair.
 D'fan an muir agus a giolla rinte air an áit 'n-air
 leagad iad, agus ba dhó le n-aoinne a éirad iad go
 rabadair marb. Ní rabadair marb; ac, má 'reád, ba
 seall le báir an t-anaite dhóib. Bí an anál ionta,
 110 ac ní raib i n-aoinne de'n beirigh don cor a cup de.
 Bí Rórinanté 'ra cár céadna uiréac. Bí an anál
 ann, ac ní raib pé abalta air don cor a cup de. Ní
 raib don iarraic aise 'a dhéanam air éirge.

Nuair a bíodair gearra-tamall air an gcuma ran, cé
 115 buailad 'n-a dtreó ac Ballacán, .i. aral Sanchó.
 Aral ballac ab' ead é, agus "Ballacán" a bí ag
 Sanchó mar ainm air. Buail pé cúca air maol a
 maige do péin, nuair a bí a bolg lán aise de'n fear

b'péad̃ b'p'p̃ a b'í ar an inre. D'féad̃ ré o'p̃ta fé mar a b'ead̃ iongnad̃ ari cao a b'í 'á gcimead̃ annan rinte. 120 Nuair a connaic ré ná maib̃ don corruigeas Rórinanté 'á cur ar, ná as doinne de'n beirt; cós ré a ceann asur cuir ré ualfairc béiceana ar a eus mac alla ar na coilltib̃ mór-éimceall.

"Ó, a Dallacámin a' éiríde 'r'cig, an t'ú ran!" 125 arsa Sanchó. Táinig Dallacán éirge, asur éimil ré a pur o'á clusir. Le linn é 'gá déanam̃ ran. cuir Sanchó a lám̃ anáirde asur do ruig ré speim ar muing ari. D'áruig an t-aral a ceann, asur leir an áruigad̃ ran o'áruig ré Sanchó ó'n t'calam̃. 130 Ar ran níor b'fada go t'áinig Sanchó éirge féin. D'féad̃ ré 'n-a éimceall. Connaic ré a máistrir rinte.

"A Don Ciocóte, a uarail! A Don Ciocóte, a uarail!" ar reirean, go tréit. 135

"Cao tá uait, a Sanchó, a b'páir?" arsa Don Ciocóte, cóm̃ tréit leir.

"Go t'adairad̃ t'onóir don lán béil aihán de'n f'eo Ular úo dom," arsa Sanchó. "B'féirir go leigirrad̃ ré teinnear batapála cóm̃ maic le gac 140 teinnear eile."

"Ir píor duit-re rin, a gíolla," arsa Don Ciocóte, "do leigirrad̃ go deim̃in. Ac mo o'á m'le deacair ná fuil ré asainn anoir! Ní'l ré asainn, ac beirim-re mo b'páirir muirre duit go mbeiré fé asainn fé ceann 145 o'á lá, nó go maigad̃ an r'géal ana-dian o'rim."

"Tá ran go maic, a d'uin'uarail," arsa Sanchó, "ac an 'mó lá ir o'óic let' onóir a beiré t'adairc annro asainn rapa mbeiré lúe ar gcer aihir asainn?"

"Ní féirir liom-ra an éirir rin do réirdead̃, a 150 gíolla," arsa Don Ciocóte.

“Ác tá ro ašam le páo,” arí reiríean. “Míre fé
 nveáir an tlobairtí reo go léir. Ní páoí fé ceairt
 ašam i n-aon corí mo clairíeamí do láimíreáil i
 155 gcoinnibí doaine náir muidirí marí mé féin. Uíneair
 éagcórí ‘ra méirí rín. Anníran do ceatuirígeatí an
 catí do gáabáil im’ coinnibí marí géalí arí an éagcórí
 rín, marí géalí arí gurí búríearí olíge ná muidíreáctá.
 Uá búrígí rín, a Šancho, a míre, tuígí-re an méirí reo
 160 anoirí uaim. Má curíearí oráinní aíríí arí an gcoinní
 ro, ašurí gurí tuatíeá gán uairíleáctí a cúiríeí
 oráinní; ír orí-íra a búríeí íatí do tíoíre ašurí do
 rímaíeíuígíatí. Anníran, má tágánn muidirí nó uairíle
 aší cabúrígíatí leó, uéaníraí-íra túbí coráinní oríeá le
 165 neairí mo láimíe uíreí féin. Ír eól uíre, ó rína
 gníomíaríeá atá uéaníeá ašam, catí é an neairí atá
 ‘íra láimí uíreí reo!”

“Féac, a uínní-uairíe,” aríra Šancho, “ír uínníe
 ríotíeánníeá míre; uínníe boíctí míníe macánníe íreáí mé.
 170 Níl ríuáctí ná míoríeairí ašam u’aoínníe beó. Do máíe-
 rínníe ó éíreíre don uíreíe-gníomíe a ríeáíeíe uéaníeíe orínní.
 Tá beánníe ašurí cláinníe ašam le címeáíe ríuáí. U’á
 búrígí rín, a uínní-uairíe, íarííeíe oríe an méirí reo
 címeáíe íe’ aígíe. Ó’n lá ro amáe ní eáííeíeíeíe’íe-íra
 175 cláiríeánníe i gcoinnibí don uínníe beó, uairíe ná íreáí.
 Don uínníe a uínníe don uíreíe-gníomíe ríuánníe orínní, ná
 uéaníeíeíe don uíreíe-gníomíe orínní go uéó, máíeíeíeíe anoirí
 uóíeíe go léiríe é, ó éíreíre; bíeíeíeíe uairíe nó íreáí, ríeíe-
 bíeíeíeíe nó boíctí. Ír cúnníe líomíe an uínníeíeíe catí é an ríeáíeíe
 180 íatí!”

“Ó, a Šancho, a búríeáíeíe,” aríra Don Ciocóíe, “ír
 eíuáíeíe éíeíeíeíe gán ríomínníe beáíeíe anáíle ašam. ašurí
 ríuáínníeíeíe beáíeíe ó’n uínníeíeíeíe atá ‘íeíeíe arína ro
 ašam, go uíeíeíeíeíeíeíeíe uínníeíeíe catí é an uéaníeíeíeíe atá

opu! Ní d'éarfao anoir ac an méio roo. Nuair a 185
 tiocfaid an t-am 'n-a mbeid an t-oileán úto ašam le
 tabairt duit ašur nuair a beid tú ió' gobernoir
 or cionn an oileáin rin, cao a d'éanaimíó má bionn
 tura šan mipead šan crio'daet šan neart šan rear-
 amáet cun do pišeaet do coraint ar náinóaid!" 190

"Iy tpuas, a duin'uarail," arpa Sanchó, "ná
 raib poinnt de'n mipead ran ašur de'n crio'daet
 ran ašur de'n neart ran ašur de'n trearamáet ran
 ionam nuair a táinis an miad ro anoir orainn. Ac
 go deinin féin, a duin'uarail, iy mó go mói an 195
 šad atá ašam an neomat ro le plártaraib 'ná le
 caint. Corruis tú féin, a duin'uarail, féacaint an
 bfeadofá eirše; ašur féacaimir cun Rórinanté,
 féacaint an bfeadofimír é cup ar a coraib. Tá
 mb'ail le Rórinanté ciall a beit aise, ašur fanmáint 200
 ó rna capail iaraetá úto ní tiocfao an miad ro
 orainn. Féac cóm šapta ašur dein ballacán a šnó.
 O'fan pé aš inšior do féin. Tá a pian air: tá a bolš
 lán anoir, ašur ní'l don teinnear in rna h-arnaid-
 caib aise, muřab ionann a'r Rórinanté!" 205

"Iy fíor," arpa Don Cioóóé. "Iré Rórinanté pé
 n'oeár an o'poc-obair go léir, ašur tá díolta ar aise
 go maít."

"Iy d'óca," arpa Sanchó, "ná féadofaó an
 ršéal a beit ar a malairt de cuma aise, ó'r eac 210
 p'oirie fáin é. Má'r cpuadcan atá i n'óán do'n
 p'oirie ní foláir a cion de'n cpuadcan a tead ar
 eac an p'oirie. Iy maít an puo náir inéis don puo ar
 an aral. O'féoir go bfeadofaó an t-aral mire
 o'iompair anoir, ašur go bfeadofimír áit éisim 215
 r'p'oirint 'n-a bfeadofimír cóir leigirte o'pášail rap
 a t'ciocfao ar o'óce orainn."

D'éirigh Sanchó, agus ba deacair dó ran. Is mó
 ríneadh agus cneadh agus ologón a cuip ré ar ran a
 220 faib ré n-a fearaí. Annpán tuig ré congnamh 'a
 máistrí cun éirigh. Ní ceart a máó sup éirigh an
 máistrí i n-aon cor. Do teip glan air é fein do
 dímuighaí ruar. Is amháid a bí ré 'n-a lúbán; a cora
 ar an tcalam, agus a ceann cionta ríor, i tcead
 225 go faib an ceann ná c mór ar an tcalam i n-aice na
 scor. Níor d'eim Sanchó ac an t-aral a tabairt
 i n'aice, agus leogaint do luige anonn air; i tcead
 go faib an ceann ar ríle ríor ar taobh de'n aral, agus
 na cora ar ríle ríor ar an ttaobh eile. Bí Rórinanté
 230 ar a coraib um an taca ran, agus é as corruigh a
 cor féadaint a' bfeadfaid ré aon cipeim a ríubal.
 I n'iaid 'céile táinig leir an ríubal a déanamh.
 Annpán do ceangail Sanchó é d'eirball an arail.
 Do fuig ré fein ar ceannuac an arail, agus do gluairead
 235 eadair: Sanchó ar corac, agus ríeim ar an tceann-
 raig aige; an t-aral 'n-a diaid, agus Don Ciocóte
 tsearna air, mar a deaí mála coirce; agus Rórinanté
 as tead ar deire, as tairrac a cor 'n-a diaid go
 níghm.

CAIBIDIL A CÚIG-DÉAG.

AN TIG ÓSTA.

Bíodair as gluairead go n-ana-ríor. Ní faib
 'ríor acu cá rabhadair, ná cao é an tcead baill 'n-a
 rabhadair as dul, ac bí ré de fearaí oirca go faib a
 n-aghaid ar an mbótar poiblíde a san ríor dóib, agus

níor b'fada go dtánaodair amac air. Ní fada bíodair 5
 a's cur na rúige díob ar an mbócar nuaire a conn-
 acadair tigh órta.

"Tigh órta irlead é," arsa Sanchó.

"Ní h-eaó," arsa Don Ciocóte. "Cairleán irlead 10
 é: cairleán míos nó cairlean muirne, agus geódmíto iú
 cóir agus onóir ann."

Do leanadair a's áiteam ar a céile; Sanchó 'gá 15
 náb sup tigh órta é, agus Don Ciocóte 'gá náb sup
 cairleán é; agus ní raib an t-áiteam cnióchnuighe
 acu um an dtaca 'n-ar i'roireadair an tigh. I láir an 20
 áitímh díob do buail Sanchó an clór irlead. Bí
 fear an tigh 'n-a fearam 'ra dorpur. Connaic ré,
 dar leir, an duine marb agus é tpearna ar dhom
 an arail, mar beaó mála coirce.

"Airíú, cao a máirb an duine!" ar reirean, "agus 20
 cao ab áil leat 'á tabairt annro irlead!"

"Ní'um marb," arsa Don Ciocóte, "bíod sup 25
 geall leir dom," agus ir ar éigin féad ré an méio
 rin cainte tabairt leir.

"Cao t'imtigh air?" arsa fear an tigh, agus é 25
 páirta i n'áighe nuair nác duine marb a bí a's teacó
 cuighe irlead.

"Ir amháir a tuit ré le fánaíó fáille, agus ba 30
 dóbair go marbúighe é," arsa Sanchó.

Do muigh irlead é. Bean ana-donna ana- 30
 cáitanaó, ab' eaó bean an tigh. Cuir sí neite
 i dtreó láirlead cun fóiréim ar an nduin'usraí a
 tuit le fánaíó na fáille. Bí ingean aici, cailín
 daóamail glan, agus bí an ingean a's cabruighe léi
 'ran ollmúcán. Bí cailín aimrigh ann agus ba 35
 neamhoitcianta an maóirce i. Bí sí timcheall trí
 troighe ar doiríoe. Ágair leatán uirí. Cainte

uircti a bí cóm beas ran sup dóic le duine ná maib
 ré ann i n-aon cor. Súil léi ana-móir, agus an trúil
 40 eile ana-beas; rúil acu as féadaint ircead ar an
 gcamcín, agus an trúil eile as féadaint uairt amad.
 Dúin ar an gcaitín mboet; agus an dúin cóm móir
 ran, i gcomparáid le n-a méir féin, sup dóic le
 duine sup b'uatac éigin a bí ar a dhom aici. Mar
 45 gheall ar an ndúin do caitcead rí fannaint coirde
 ar a cromaib, as féadaint ar an uatam. Do cuircead
 i féin agus an ingean ruar ar locta cun go ndéan-
 ftoir leabair do rocairgead do'n mtoipe fáin.
 Socairgead an leabair, agus b'fíin an leabair
 50 áiréiread. Ceitce cláirca garbha agus iad curca
 rocair ar dá thioradán; thioradán fé'n gceann tíor
 díob, agus thioradán eile fé'n gceann tuar díob;
 agus an ceann tíor núb' doirde 'ná an ceann tuar.
 Ar na cláircaib rin anuar bí margalum de feana-
 55 rúra go b'péadpá na riangáin do cómpeam ann bí ré
 cóm caitce rin: agus gan féi, toir é agus na cláirca,
 ac feana-mata flocair, a bí cóm tanairde le cuit,
 agus a bí lán de cnaróiginib olua cóm cruair le
 cloicínib garbél. Do rínead anuar ar an leabair
 60 rin Don Cíocóte boet, agus do cuircead mar clúad
 ar bairlín a bí cóm cruair cóm garb le cnarár; agus
 rúra eile, margalum eile, mar an gceann a bí féi
 tíor. Nuair a bí ré rínte ar an leabair rin, táinig
 an trúir ban, bean an tige agus a h-ingean agus an
 65 caitín beas ainmhe, agus cuircead pláirtarai leir
 go dtí go maib ré clúad le pláirtarab acu. Níor
 féad an caitín ainmhe a déanam ac an polur a éimead
 do'n beirt ban eile.

Tug bean an tige féi ndéara an ragar roirgead
 70 a bí air. "Ba dóic le duine ar na h-úrtaib duibha

ro," ar riri le Sanchó, "Sur batapáil a fuair an duim'uaral boét."

"Ó ní h-eaó," arsa Sanchó. "Splinnceana aSur faðarceán na carraige a cuir na h-úrtaí rin air. Do buailead 'n-a scoinnib é nuair a bí ré aS rleamnušaó 75 ríor ar éiactán na faille. aSur féad, a bean an tige, má 'ré do toil é, cimeáto blúipe beas de'n bunac ran dóm-ra. Ní deirim ná go bfuilim-re, leir, 'n-a gátar."

"aSur, aihu, an amlaio a tuitir-re, leir?" ar 8c riri.

"Ní h-amlaio, á bean an tige," ar reirean, "ac, nuair a éonnac mo máigrtir aS tuitim le pánaio, táimis a leicéio de rSanniaó orm Sur mar a céile 85 dom é aSur o'á otugti áro-batapáil dom."

"Ambriaatar Sur oóca Sur ríor é," arsan cailín ós. "Ir minic a taibrušaó dom féin go mbínn aS tuitim anuar de mullaó cairleáin, aSur go mear-ainn ná beinn aS an ocalam go deó, aSur ainran go mbínn ar maidin éom bhuigte éom baršaité aSur a 90 beinn oá otuitinn oáiríuib!"

"Sead," arsa Sanchó, "ac do fuarar-ra an bpué aSur an baršaó aSur san mé aS taibreadh i n-aon éor ac mo oá fúil ar dian-leaóto! Táim éom teinn oíread aSur tá mo máigrtir, Don Cioóóte." 95

"Caó é an anim é rin a deiri ará ar an noim'-uaral?" arsan cailín ainripe.

"Don Cioóóte oé Lá Mancha, ir anim oó," arsa Sanchó. "Roipe páin iread é, aSur níor táimis 'ra traošal fóir roipe páin a buaópaó air i gniomariéuib 100 saile aSur sairše."

"Caó é an rašar duine roipe páin?" arsan cailín ainripe.

“ 1r aic an ceirt i rin,” arsa Sanchó. “ Cár caitir
 105 do fadógal go dtí ro. agus a pád ná fuil ’fíor asat
 cad é an rásar duine muirne fáin? 1r rásar duine
 muirne fáin, a ’ghnín ó,” ar reirean, “ ná duine a
 gheibeann bacairí, agus annsan go nveintear níos de.
 Bíonn ré lá san bliúine ar domhan, agus an lá ’n-a
 110 úairé ran bíonn ré ’n-a níos agus oileán breáas aise
 le bponnao ar a gíolla.”

“ Agus má’r tura gíolla an muirne fáin reo conur
 a tárla ná fuilir ió’ iarlá, ní áirísim beic ió’ níos? ”
 arsa bean an tise.

115 “ Tá ré luac fóir, a bean an tise,” arsa Sanchó.
 “ Ní’l ac mí ó corruigmar ar ár bpanaídeact as loirg
 éact le déanam. U’á éagmair rin, nuair a bíonn
 muirne fáin as loirg éact, 1r minic nác iad na h-éacta
 a bíonn uairé a tásann ’n-a tpeó; ac éacta ná paib don
 120 coinne aise leó, ná b’féidir don loirg aise oiré.
 Deirim an méir reo leat, ámtac. Má tásann mo
 mairgair cuise féin ó’n dtuicim úo a fuair ré, agus
 má’r fuo é go gcuirfao-ra úiom mo bártan féin, ní
 beiré duin’uairé ’ra Spáinn a beiré níor doiré ’ná mé.”
 125 Le n-a linn rin do labair an muirne, Don Cíocóte
 féin.

“ Cieró mé leir, a níosan áluinn uairé, ní mioré
 duic-re móir-ríu a beic oiré toirg sup túsair
 órtairéact dom-ra annro ió’ caitleán. Ní ceairt
 130 do duine labairt go h-áiré as molaó a deagréite
 féin. Ac ’neórré mo gíolla duic cé h-é mé. Ní’l
 asam féin le pád ac go gcuirfao-ra cuimne, an fáiré
 a fásfar amearg na mbeó iné, ar do deagréiminn
 féin, ar áirnéact do pearran, ar uairleact do deag-
 135 lais. Agus i tóao ná h-inéine áluinne doncuinn
 ran acá ió’ aise, do labairinn léi an caint ba ceairt

do muidne fáin a labhairt le n-a leictéir, mura mbeadh an oílre ir duál uaim do'n níosam nó-uairal o'a nsoirtear Dúlpinéa."

O'airis bean an tige agus an ingean agus an cailín 140 aimpire an méirín cainte, ac níor tuisgeadair i n-aon cori cao a bí ar riubal as an ntuin'uairal. Bí 'fíor acu sup fasar éigin ribialtaáda a bí 'ra cáint, ac ba mar a céile dóib é agus dá mba ar Sreisir a déanfaó pé an tríbialeáda.

145

Do cuirtear na plártaí le Sanchó, leir, agus do fásad annsan an beirt.

Bí leabair eile ar an locta, i n-éagmar an dá leabair a bí as Don Cioóóte agus as Sanchó. Cair-
éarairde ab' ead an t-é bí 'ra trímáó leabair. Bí leab- 150
air an cairéarairde i scean de'n locta, leabair Sanchó 'ra ceann eile de'n locta, agus leabair Don Cioóóte i lár bail. Do tuit a coolaó ar Sanchó so luat tar éir na bplártaí do cup air. Bí pé cuirtear 155
so maí, agus cóm luat agus bain na plártaí an ním ar an oteimnear dó do tuit a coolaó air. Níor tuit coolaó ná ruan ar Don Cioóóte. Bí pé as cuimneam ar na muidirí fáin 'n-ar léis pé tuairgí fada oída in rna leabair; conur mar a tásad níosam uairal éigin, nó rpeir-bean éigin, nó bean 160
uairdeáda éigin, as trímá ar duine acu 'ran oíde, 'gá fuargailt a' bpaigvinear, nó as leigear a cnead-áda, nuair a bíod pé leat-maró tar éir cómraic a déanam le fada éigin uatbárad. Níor tuit coolaó ná ruan ar an gcairéarairde ac cóm beas. Bí a dá 165
fúil ar dian-leatá, agus é as feiteam le duine éigin. Bí pé as feiteam le Maítorinéir. Siné anim a bí ar an gcailín aimpire. Ba bpeas an anim i ar cailín boct a bí cóm micúmta.

170 Bí a lán raiḡreana fíona aḡ fear an tḡse. Bí
 fíon ana-mait aḡse, aḡur bí fíon a bí mait ḡo leōn
 aḡse, aḡur bí fíon ná raib ró-mait aḡse, aḡur bí fíon
 ná raib aḡ cuibḡac aḡse. D'éarḡaḡ ré féin ná raib
 aon oḡoc-fíon aḡse, aḡ bí cōm h-oic aḡur a ḡeōbḡí
 175 i n-aon tḡ ḡrca 'ra Spáinn.

Bí rocair aḡ an ḡcairéaraidē le Maḡtorḡnér ḡo
 nḡoioḡaḡ rí mōrḡnán: mait mōr de'n fíon ab' fearr a
 bí 'ra tḡḡ, aḡur ḡo oḡaḡarḡaḡ rí cuḡḡe ar an loḡta é
 nuair a beaḡ muinḡir an tḡḡe 'n-a ḡcoḡlaḡ; aḡur bí
 180 ré 'n-a oúireacḡ aḡ feiteam léi, aḡur aḡ cuimḡeam
 ar an mōrḡnán bḡeāḡ mōr a beaḡ aici aḡ teacḡ.

CAIBIDÍOL A SÉ-DEAS.

"AN FATAḡ OḡAOIḡEACḡA"

Fé d'éirḡe o'airḡḡ ré aḡ teacḡ i trío an bḡóirḡe.
 O'airḡḡ Don Cíocóḡé, leir, an oúine aḡ teacḡ trío an
 bḡóirḡe. Ní raib de folur ar an loḡta aḡ an méio
 folur a táinḡ ó lampa a bí ar cḡocḡaḡ 'ra bḡóirḡe.
 5 lampa ana-oúir ab eaḡ é. Ní ró-mait an folur a
 tḡḡ ré 'ra bḡóirḡe féin uair, ní airḡḡim irḡḡ ar an
 loḡta.

Táinḡ Maḡtorḡnér trío an bḡóirḡe. Connaic
 Don Cíocóḡé aḡ teacḡ i. Oo busileacḡ irḡeacḡ i n'
 10 aḡne ḡur rḡéir-bean éirḡin i a bí aḡ teacḡ aḡ tríall
 air féin, aḡ rḡoḡḡint air, fé mar a ḡaḡaḡ a leicéio
 aḡ tríall ar na rḡoḡḡib fáin in rḡa leaḡraib. O'airḡḡ
 ré aniar aḡur fúir ré ar éairḡe na leapan. Ní

feacaibh riri é, mar bí an locta níba doiréige 'nó an póirre. B'éigean oi teacó 1 n-ácmairéacó 15 rari a' b'féaróaró rí iompáil cun na h-áite 'n-a raió an cairéaróiré aó feiteam léi. Com luac aóur éáinis rí ácamairi a dóitín do Óon Cioóóte, do rín ré amac a lám fáda éaol éruairó, aóur do ruó ré ríeim óain-
 gean ar cuirlinn uiréi, aóur érom ré ar rcaraió- 20 eacó éigin camte ar leabair éigin ruiréacó do rceallao léi. Tús rí cúpla iarracó ar a ríeim a bogao ó'á cuirlinn, ac ní raió don máit ói ann. Connaic an cairéaróiré an ríeim aóur an únráiré. Céap ré ríur amlaio a bí an óuin'uaral a ó'iarraió 25 an mórnán a óaint oi. Sleamnuis ré a leic 'n-a n-áice. Níor áirís Óon Cioóóte don blúiré amáin go ótí ríur buaileao buille óorin irceao 'ra óéal air, aóur ríur ríneao ríar ar éleite a óroma é ar an leabair éruairó, rian áitne rian urlabra! Óo óoirceao 30 an mórnán. Cuir Maruóorner ríreao nímneao áiréi, aóur do léim rí anáiré ar leabair Sanchó, aóur óein rí ceirclín oi réin anuar ar éliab an ríur óoicé! Nuair a ruair Sanchó an ruó móri érom anuar ar a éliab céap ré ríur érom-luige a bí tagaité air. Érom 35 ré ar únráiré aóur ar éicáil aóur ar óórnáil. Nuair a bí Maruóorner aó rágail na n-óóirne aóur na ríceana, tús rí uaité óóirne aóur ciceana go meair aóur go láirir. Eataréa réin ab' féáir é. Nuair a ruair an cairéaróiré go raió an mórnán óoiréite bí 40 ré ar buile. Érom ré ar rágáil ar an ruiré do ciceanaio aóur do óóirnió. Ní raió ré rárta le ciceanaio aóur le óóirnió. Óo léim ré anáiré ar éoré an óuin'uarail, aóur érom ré ar rágáil do éoraió ann. Óo ríuair an óá éroréán ó rna éeitére 45 éláracaió, aóur ríúó ríur leabair aóur éláracá aóur

muirne agus cairdearaidhe anuas ar an úrlár i n-don-
feacht. Do éirí an locta go léir leir rin. D'airiú
fead an tige an fotham. Siú do teacht trío an
50 bpoirre é agus roluir aige. Táinig ré irtead.
Connaic ré a maiú 'ran áit as gabáil rceallaó ar a
céile. Do ruig ré ar an gcairdearaidhe, agus bí ré
a d'iarraidh Don Cíocóte do coraint air. Bí an
cairdearaidhe ró-láidir do. Connaic ré Maruitorner
55 tall, agus í féin agus Sanchó as gabáil ar a céile.
Siú anonn é.

"Sgeimle ort, a toice," ar reirean, "ir tuar
fé nveár an obair reo! Cé tug an mórnán ro
annro!" ar reirean nuair a buail a cor i scoinnib
60 an mórnáin. Érom ré cun an mórnáin a tógaint.
Le linn cromadó do tuit an coinneal uair agus
do múcaó i. Tug ré rnap ar ceann Mairuitorner,
dar leir. Ní h-ar a ceann a ruig re, ámtac, ac an
ceann Sanchó. Érom réar Sanchó do léarad, mar
65 ceap ré gur b'i Mairuitorner a bí aige. Érom
Mairuitorner ar eirean do léarad mar ceap rí gur
b'é Sanchó a bí aici. Bí sac 're mbuille as Sanchó
orta arson. Do tárla go maiú duine de rna bráit-
rib beannuighe as teacht cun an tige le linn na
70 h-uair rin. Bí ré ar tóir biceamnaig a bí tar éir
éalóó ar an bpoirín. D'airiú ré an t-éirleac fo-
tham ar an locta. "Iré ríú do atá ann san amhar,"
ar reirean, "agus ir amlaio atá fead an tige a
d'iarraidh sreama címeáó air!" Do ruig ré irtead.
75 D'airiú ré an fotham ar an locta. Siú fé d'ein
an fotham é. Táinig ré irtead ar an locta.

"Fóghaim tige na rígeadta oraid go léir!" ar
reirean. "Duine de rna bráitrib iread mé!" Ní
maiú don léar roluir 'ran áit an uair rin. Érom an

bhíodair ar útamáil 'ra doirídeacht. Do mianis dó, 80
'ran útamáil, sur ruig ré gheim ar féaróis fíri a bí
rínte ar a dhom ar an tólamh. “ Éiríis ar ran,”
aríran bhíodair, “ asur cabruis liom cun na tóise cur
i bfeirm!” Níor éirí an t-é 'n-ar leir an féaróis
cor de. Bhí an bhíodair cúpla crochad ar an 85
bfeirm.

“ Dúntar na doiríre!” ar reirían. “ Ná leog-
tar don duine amac! Tá duine marb annro!”
Do ríad an fíodam láiríde. D'éaluis fear an
tíse amac, asur do rí ré cun a fíodma fíin, asur 90
bí ré 'n-a fíam-cóolad, mar d'éad, san a tóillead
rígní. Do rí an cairídeiríde cun a leapan fíin, asur
bí ré 'n-a cóolad go carad. D'éaluis Marítoríné
amac asur do rí rí cun a leapan fíin. Do cimead
an bhíodair a gheim ar féaróis an duine marb. 95
Ar féaróis Dón Cíodóte íreab bí gheim aise.

“ Tugtar folur cúgam!” ar reirían, “ asur
dúntar na doiríre! Tá dhóid-obairí deanta annro!
Tá duine marb annro. Cairíar gheim fíadail ar an
t-é deim an gníom ro!” 100

Níor tug doimne don fíreagíra ari. Níor dóid le
duine go raib doimne beo 'ran áit ac é fíin. Do
ríadail ré uair an féaróis, asur d'ímíis ré as loirí
folur. Ní raib an folur le fíadail. Tug fear an
tíse toga an airdíar ná beab. Do míc ré gac 105
don lampa 'n-ar féad ré teac ar, asur gac don
doimneal, asur do ruig re leir íad. D'éiríean do'n
bhíodair dul go dtí an tinteán mar a raib an tme
coisilte. Tar éirí ruim airdíre d'féad ré fíreagíro
fíadail, asur i fíreab, asur lampa nó doimneal do 110
larab. Bí ré tamall maic as carab leir an méirí
rín a déanadh ríar a tóiríis leir. Ní raib ré d'íreab

imtiúgte ó'n locta nuair a tórnuiú Don Cíocóité ar
teacht éiríse féin. Do labhair sé, go tréit.

115 “A Sanchó, a bhrátair,” ar reirean, “an bfuil-
eann tú ió' coislaí?”

“Am bhrátair féin ná fuilim, a máistrí,” arsa
Sanchó. “Ocón, ocón!” ar reirean, “ní dóic
liom go bfuil diaibál i n-irreann ná fuil bailiúgte
120 ‘ran áit reo!”

“Go deimhin féin, a Sanchó,” arsa Don Cíocóité.
“Ní mirtíe duit rin a rá. Tá an cairleán ro fé
dhráoiúeáct, nó ní'l léigean ná eóluir ašam-ra.
Éirí liom, a Sanchó,” ar reirean, “go n-innreao
125 nio ršéal duit; ac ní foláir dom ar dtúir an leabair
a éirí ort ná tráctairí coirúce amaí ar do beal le
h-aon duine beó ar an puo atá ašam le h-innrimt
duit, go dtí tar éir mo báir.”

“Tá go maí, a máistrí,” arsa Sanchó, “dar
130 an leabair ro ní tráctairí!”

“Ní foláir dom an leabair do éirí ort, a Sanchó,”
arsa Don Cíocóité, “le h-eašla go n-éanrinn
dóigbáil clú d’aoimne.”

“Ná deimhin leat go bfuilim ‘a dearbúšat duit,
135 a máistrí,” arsa Sanchó, “ná tráctairí air go dtí
tar éir báir doct’ onóir, ašur tá rúil le Dia ašam
ná beirí ort é címeáto abšao šan innrimt.”

“An bfuil oirreao ran dicitíir ort lem’ báir!”
arsa Don Cíocóité ašur ionšnaí air.

140 “Ní h-é rin é, a máistrí,” arsa Sanchó, “ac ir
duine mé ná réadann rún a címeáto abšao. Do
ršoilrəat ort dā šcaitinn rún a címeáto abšao!”

“Ir cuma ran, a Sanchó,” arsa Don Cíocóité, “tá
iontaoiú ašam arat; ašur tá ‘fíoir ašam šur
145 b’ionmúin leat mé, ašur ‘neorřao an rún duit. Do

tárla níó uatbárac dóm-ra anocht, a Sanchó. Ní
 maðar abaró tar éir luigte annro, ar an leabair
 éruairó reo, nuair a táinig cúgam irteac tríó an
 bpdóire rin an níosan éailce ba bpeásta d’á bpeaca
 maíh im’ fúilb cinn. “Bí cormlaact mór aici le 150
 n-ingean níos an éairleáin reo. Ní fearóar ar b’í
 í nó náir b’í. Nuair a bíor as caint léi bíor ’á éumh-
 neam náir níosan faogalta i n-aon óor í, ac sup
 b’ainseal í a táinig cúgam éun mé d’fuarasailt ó’n
 ttrioblóir reo atá oim maí géal ar an mbataráil 155
 úo a tús na gnáreirí dom. Níor tusaó uain tó,
 ámhac, ar puinn tairbte déanam dom. Ní maib
 puinn cainte déanta asainn le n-a céile nuair a
 buail puó éigin ná feaca buille dóim irteac ’ra
 béal oim; i ttriob sup ríneac ar fleas mo dhoma 160
 mé, asup sup baineac mo meabair faogalta díom!
 Fatac draoiðeacta éigin a buail an buille rin oim
 san amhar. Fear coranta ab’ eac é, maí a tuisim,
 do’n níosan a bí as caint liom. Iré cúir náir fearóar
 é d’feirgint ná é beir fé draoiðeact. Ir gnát 165
 fatais de’n tóir a beir fé draoiðeact.”

“Bí níor mó ’ná aon fatac draoiðeacta amáin ann,
 a máigricir,” arsa Sanchó, “bí tuiúr nó ceatpar acu
 as gabáil oim-ra an fear a bí an t-aoinne amáin acu
 as gabáil oir-ra. Tá an tís lán díob!” 170

An fear a bí an beir as caint ar an gcuma ran
 d’éirig an cairéarairde ar an leabair, maí a maib fé
 rinte ’á leogaint air beir ’n-a córlaó. Tós fé a
 bpdóra ’n-a dóim leir, asup d’éaluis fé amac lartiar
 díob, asup d’iméig fé; asup níor b’fada go maib rúige 175
 maib fada curta aise roir é féin asup an tís órta.
 Cóm luac asup bí an roir as an oificeac, táinig fé
 tar n-aí go tó an locta go bfeicac fé, dar leir,

an duine marb; agus go n'óranfaidh sé an t-é deim
180 an gníomh do shábháil 'n-a p'piorúnaid. Bí sé as
teacht trío an b'pior. Connaic an beirt é as
teacht.

"Ó, a m'áirí," arsa Sanchó, "ríodh an fáca
d'piorúnaid uío cúiginn a'p'pior!"
185 "Ní h-é," arsa Don Cíocóité. "Deir na leabhair
ná leogaidh fácaidh d'piorúnaid d'aoimne iad
d'f'piorúnaid."

Táinig an t-oificead. Bí iongnadh a'p'pior a
connaic sé an beirt as caint le n-a céile, agus san
190 don duine marb i n-aon b'pior 'ran áit. Connaic sé
an f'piorúnaid a'p'pior Cíocóité, agus an d'piorúnaid a'p'pior;
agus bí tuairim aise gur b'p'pior an duine a céad sé
a bí marb.

"Seadh, a m'ic ó," ar f'pior leir, "conur t'aoimne
195 tú a'p'pior?"

D'féad Don Cíocóité ruar i'pior an dá f'pior a'p'pior
f'piorúnaid.

"An marb rin ir d'pior leat ir ceart duit labhairt
le m'pior f'pior, a c'piorúnaid!" ar f'pior leir, "nó
200 a' b'pior f'pior asat cé leir go b'p'piorúnaid tú as caint,
a duine d'piorúnaid!"

Níor deim an t-oificead don b'piorúnaid a'p'pior a'p'pior
b'pior a'p'pior an lampa a bí 'n-a l'piorúnaid aise agus é c'piorúnaid
i n-a'p'pior leir an b'pior a'p'pior "c'piorúnaid" a'p'pior. Do
205 b'pior an lampa Don Cíocóité i'pior an dá f'pior, agus do
m'piorúnaid an f'pior. D'p'piorúnaid an t-oificead leir f'pior
'ra d'piorúnaid, agus é go b'p'pior de f'pior. Bí re d'p'piorúnaid
n'piorúnaid go f'pior duine marb 'ran áit, agus go m'piorúnaid
l'pior f'pior de p'piorúnaid aise le shábháil agus le
210 c'piorúnaid, b'f'piorúnaid; agus l'pior f'piorúnaid m'pior aise le
f'piorúnaid a'p'pior: agus b'p'pior an duine marb beo 'n-a

beačairò, aš tabhairt thòc-éainte uairò! Nìor b'fada
 go ruidh ré còmh fada ó'n àit ašur b' an cairé-
 ariòe.

CAIBIDIL A SEACT-DÉAS.

AN BALSAM.

“Iré an fadaò thairòbeačta é san àmhar!” agra
 Sanchó.

“Iré fìor!” agra Don Cìocóte. “Iré é san àmhar.
 Ašur ir àmlairò mar atà an ršéal ní h-aon mair
 beir a thairairò beir ruar le n-a leiréir. Féadann 5
 fadaò thairòbeačta é féin a cimeáto do-fairšite, ašur
 ní féirir do thime thògaltar a thèanam air. Éirig,
 a Sanchó, má tá ar do cumar éirig, ašur glairò
 ar thòbermòir an cairleáin reo, ašur fair uairò dom
 poimnt ile ašur poimnt falainn ašur poimnt fìona 10
 ašur thòir de'n luidh rin, .i. pórmuirie, go thèinead
 an balram úr aoubairt leat. Ambriachar go bfuil
 gáto go cruairò ašam anoir leir mar balram. 1
 tteannta a ruidh de thaircanairò ceana oim, tá mo
 cuir fola aš teact go tuis ó'n àit 'n-ar buail an 15
 fadaò thairòbeačta úr mé 'ran éadan leir an lampa.”

Sašar tige ab' ead an balram. Thèirig Sanchó,
 ašur ba thèair do ran; b' na cnámha go léir còmh
 teinn rin aige i thairò an tó thairáil, an thairáil
 a tuis na thairéirí tó ašur an thairáil a tuis ar 20
 an locta tó. Ac thèirig ré. Thèirig ré aiaò an
 póirre. Buail thime uime 'ra póirre. “Ó, a thime

macánta," ar reirean, "beinn buirdeac go deo díot
 dá bfeadóir a d'innhínt dom cá bfaighinn fear an
 25 tise."

"Cao é an gnó atá agat o'fear an tise?" arsan
 duine

"Tá," arsa Sanchó, "cun go bfaighinn uairt doim
 nórmuie agus gráinne palainn agus bhaon ile agus
 30 bhaon fíona cun leisir a déanam do duinn'uaral
 atá annrúto iriis ar an locta Ríoirie fáin ipeas é,
 an iuríre fáin ir fearr 'ra domán. Tá se annrúto
 iriis rínte leac-mairb i noiaró an fácais atá 'ra
 cairleán ro fé dhaoirdeact."

35 "Téanam ort," arsan duine, "agus tabairfao-ra
 duit na neite rin atá uairt."

B'é fear an tise an duine. Níor cuir fé é féin i
 n-úil do Sanchó, mar ceap fé ó n-a caint sup ar a
 meabhair a bí fé. Tug fé do na neite a bí uairt, agus
 40 do rghaoil fé tar n-air ag triall ar a máisricir é, agus
 táimis fé féin agus tuilleas de muinici an tise leir.
 Fuair fé a máisricir díreac mar fás fé é. Bí fé
 rínte ar a dhom agus a dá láim ar a ceann aise,
 agus é ag gearán go duainéireac ar a ceann. Ní
 45 rairb puinn díoghbála déanta o'á ceann, ámtac. Bí
 cnarós mairt móir ar an áit 'n-ar ceangmuis an lampa
 leir an gcloigeann, ac níor cuireas don gearmas ann.
 An fluéir a fuair Don Cíocóte fé n-a méireanaib,
 agus sup ceap fé sup b'fuil é, níor b'fuil é i n-aon
 50 cor. Curo de'n ile a doirteas ar an lampa ab' ead
 é. Ac bí an cnarós móir go mairt agus temn go
 mairt, agus bí an fear boct ag gearán go duainéireac.
 O'éimis fé agus slac fé na n-ábair, agus éiom fé ar
 an mbairam a déanam. Do mionuis fé agus do bhuis
 55 fé an nórmuie, agus annsan do mears fé ar a céile

na ceitíre neitíe i n-áiréad a fuair pé ó fear an tige.
Nuair a bíodas meargaití go maith aise ar a céile,
cuir pé ar an tceime iad agus beirib pé iad. Nuair
a bí an meargad beiribte go maith 'n-a deoc aise, cuir
pé amac ar aisgean é ag fuaireadh. Annpán do cionn 60
pé ar an uile íadgar deirimneacht do déanam or cionn
an aigín. Dubhairt pé ceitíre fiúro paitoir or a cionn,
agus ceitíre fiúro ábhe, agus ceitíre fiúro íalbhe; agus
deim pé éadct glúmála agus cómaircái róirio or a
cionn. Nuair a bí veirí na glúmála déanta aise, 65
cuir pé an deoc irtead i mbuidéal rtáin a tug fear
an tige dó. Nuair a bí an buidéal lán o'fan cur
maith de'n deoc ar an aisgean. Céap pé, ó bí a íalbh
ann ag féadaint air, go dtairbeánfaid pé dóib gan
a tuilleadh ígíur tairibte an tige. Oól pé timcéall 70
bíunt go leit de'n méirí a bí ar an aisgean. Bí pé ag
féadaint 'n-a timchéall ortá ar feadh tamail bhig tar
éir an méirí rin a beic ólta aise. Níor b'fada go
bfeacadar ionpáil lié ag teadt air. Sar a íalbh
'fior acu cad a bí cúca o'ionpuig a foile, agus do 75
rteall pé amac or a gcómar an uile bpaon o'a íalbh
ólta aise de'n balram! Annpán táinig úiplicí folmhá
air. Do lean na h-úiplicí folmhá air go dtí go íalbh
pé ag réiríead alluir de. O'idairí pé ortá rúra do
caraid air agus é cur 'ra leabaid. Deineadar. Tar 80
éir tamail, agus é ag réiríead an alluir de, do
tuit a corlad air. O'fan pé 'ra corlad ran ar
feadh breir agus trí h-uairí 'cluis. Annpán do
dúiríg pé. O'éiríg pé 'n-a íuibíe, agus bí re cóm
h-éadotrom, cóm reolta, cóm h-aibíg 'n-a íláinte agus 85
'n-a mírnead agus beadh pé dá mba ná tabairí don
badairíl íamh dó!

Bí ré go ráirta i n'áine. 'Dap leir bí balram

“Cao é an cúir náir léiríochas ré leat. Níor léiríochas ré leat toirg san tús beir saimíte ro’ n-íre.”

“Aur darrá nác é fíad, a d’uain’uairil,” arís Sanchó, “má bí fíor asat é rin cao n-a tóob duir 125 leosaint dom an n-ó diablaíde do cúir írteac im’ bolg i n-aon cor!”

Ac bí ré as teac cúige féin. Connacadar go raib ré ó baogal, bíod go raib ré ana-las.

Bí Don Cíochóte féin n-a lán-neairt, ámtac, um 130 an taca ran, aur bí ana-íreinar air cun gluaire ar an áit. Cúis ré náir b’fíor cao iad na h-éasóirte aur na tóir-ghníomhairte a bí ar riubal, i lár na h-uairí rin féin, b’féirí, i n-áiteanaib eile ar fuair an domáin, aur san é féin ann cun iad do cor 135 nó do díogairt! D’imíochas ré amac aur cúir ré an iallait ar Rórinanté le n-a dá lán féin. Connaic ré in rna leabhair go ndéanad n-íre fán an gnó ran uaireanta, san feiteam le n-a n-íre, nuair a bíod gníom mór éigin le déanam, aur íreinar 140 mór leir. Do raib ré an t-aral, leir, aur íreairíochas ré a cúir éadair ar Sanchó, aur cúir ré anáirde ar an aral é. Connaic ré píce i n-aice an fálla ’ra éirí. Do rus ré ar an bpíce aur íreac ré é mar íreac n-íre. Bí muintir an tíge go léir as dorur 145 an tíge óirte, aur a rúile ar dian-leacac acu as féacaint air an fáir a bí ré as déanam na h-íre rin. Bí an cailín ós, ingean fíir an tíge, ’ra dorur as féacaint air, i t-éanna na cor eile. I n-asairíochas ac don cúir cor d’as scuiread Don Cíochóte de, 150 d’féacac ré anonn uirí aur cúiréac ré orna éirí ar. Ar a raib léirte as i leabhair n-íreacac do cúis re i n-áirí, ó b’ingean do ríoch an íreac i, go raib ceangairte air ríad aur ionnóir do íre-

155 beáint uí. Cúin fan a tairbeáint uí iread bí pé as
 féadaint anonn uiréi asur as ornaíol. Cúis riri pé
 n'oeaia é as féadaint uiréi ar an gcuma fan asur as
 ornaíol, asur bí ana-éruas aicí do'n tuin'uaral
 boct, mar do cúis rí sur b' amlaio a bí teinneap 'n-a
 bolg i n'iaio an balraim!

CAIBIDÍOL A H-OCT-DEAS.

AN CAITEAMH ANÁIRDE A FUAIR SANCHÓ.

Nuair a bí an beirt, an m'oirie asur a gíolla, roair
 asur ollamh cúin gluaire, an m'oirie ar muin Rórin-
 anté asur an gíolla ar muin an arail, ar muin b'ail-
 acáin, do labair an m'oirie:—

5 “A shobernóir uarail,” ar reirean, “ir ceart dom
 a d'aoimáil anoir, as imteact dom ó'n gcairleán
 níosa ro, sur cuirlead cóir máit orim ó tánas, cóir
 mar ba ceart a cup ar m'oirie fáin. Táim ana-
 buideac díot, a shobernóir, mar seall air rin. Asur
 10 anoir, ó'r m'oirie fáin me, ba máit liom do deas-
 órtairdeact do cúiteamh leat. Má tá don námaio
 asat, don cuirpthead atá ar aigne marla eadairt
 duic nó dochar a déanamh duic, nó a dein don díogbáil
 namh duic, ní'l asat ac a d'innirint dom-ra cé h-é
 15 asur déanrao-ra díogailtar air. Ní'l annran ac
 an puo atá ceangailte orim a déanamh do péir na
 n'oualgaipí atá ar m'oirie fáin.”

“A m'oirie uarail,” ar ra fear an tise, asur do
 labair pé cóim r'eamda, cóim mórcúiread, asur do

leabair an fuirne. “I r méinn liom a pád leat’ onóir, 20
láirneac bonn, nác gáth doct’ onóir don vóigalcar
a déanamh ar doinne car mo ceann-ra. Má tugann
doinne marla dom tá dá láim mairte láirne óruaó
asam féin cun vóigalcar a déanamh air, gan con-
nam ót’ onóir-re ná o doinne eile. Níl asam le 25
h-iarraibh anoir ar t’onóir ac mé víol ar an órtar-
eact a tugadh duit ’ra tigh órta ro, asur ar an gcóir
rin a veirir a cuireadh ort ann, asur ar an méir
cuige asur éorann a tugadh do’n capall ran asur
do’n aral. 30

“Ém!” arsa Don Cioócté. “An tigh órta an tigh
reo!”

“Ireadh go veimhin, asur tigh creideamhac, óm
creideamhac asur atá le fágaíl i nsgioraact ceao
míle do’n áit! Ní h-i tcaob mé féin ’á pád é.” 35

“Má ’readh bí veaimhac oim-ra. Meapar sur
cairleán é,” arsa Don Cioócté, “asur sur cura a
gobernóir.”

“Pé raGAR é, bíodh pé ’n-a cairleán nó n-a tigh
órtá, i r mire a gobernóir mar i r liom féin é. I r 40
cuma cad a meapair-re, a fuirne uapail, ac go n-
víol-
fir mé ran a n-imtighir.”

“Ní féidir dom don víoluiGEact a tabairt duit.
Deadh pé i scoinnibh tlighe na fuirneacta. Ní feaca
i n-don leabair fuirneacta sur víol fuirne fáin riam 45
ar a lóiróin ná a’ pé cóir a cuireadh air.”

“Féac, a míc ó,” arsa fear an tigh, “ná. bí am’
boórad leat’ leabhair fuirneacta! Ní feadar cad
a baineann leó. Víol liom an t-airGEact atá asam
ort asur imtigh do bótar. Níl uaim ac mo cuir 50
féin.”

“Ná bí-re am’ boórad-ra, a tuactaláin fir órtá!”

55 aipra Don Ciocóté, agus le linn na cainte rin do
 náð dó bain ré ciotadó ar an bpíce, agus fáid ré na
 rpuir i maotán Rórinanté, agus do rsiúro ré amac
 seata an clóir san oipead agus féadaint 'n-a diad!

Do rit fear an tige agus do rus ré ar ceann ar
 bailleán.

60 "Caiteir-re díol," ar reirean le Sanchó, "nuair
 ná díolfaó do máigirtir!"

"Am' bmaatar ná díolfaó," aipra Sanchó. "Conur
 féadoinn-re díge a bpiread ná féadfaó mo máig-
 rirtir a bpiread?"

65 "Ir deap an beirt rib!" aipra fear an tige.
 "Cuireann rib rmaó ar bíteamnáid agus san
 ionaid rémíg ac bíteamnáig! Díol me láitread nó
 ir duic ir meara!"

Do buail an clóir irtead le n-a linn rin ceatar
 clóidíirí ó Ségódia, triúr rnatadóirí ó tobair
 70 Corroda agus beirt cómarpan ó marzaó Sébille.
 Luét rpoirt agus ruilt agus caiteam aimpire ab' ead
 an naonbar acu. Do h-innread dóid cad é an cúir
 a bí ag fear an tige cun fir an arail. D'imtíg duine
 acu irtead agus tús ré leir amac ar an dtig rúra
 75 mór leatan láirir nua. Táinig an ceatar ba treire
 acu agus do rusadair ar ceitne cúinne an trúra,
 agus tarraigeadar na cúinni i dtreó go raib an rúra
 teann. Annpán do rus an cúir eile acu ar Sanchó,
 agus tógadar anuap de'n arail é, agus caiteadar
 80 irtead ar an rúra é. Cóim luat agus bí ré irtig ar
 láir an trúra, do érom an ceatar ar beit ag bogad
 agus ag teannad an trúra, agus i n-aghaid gac
 teannad d'a dtugaidir dó do caitei Sanchó anáirve
 'ra rpeir. Do cimeadóir an rúra teann go maic nuair a
 85 bíod ré ag teact anuap air ar an rpeir, i dtreó ná

teangóó' ré leir an tatalam. Annpán do bogtí an rúra, agus tarraigeaó an ceathrar na ceitíre cuinní ariú le n-a lán-neart, agus do caitecti Sanchó anáirde ariú rár a mbíod 'fíor aige cao a bíod as imteaóct ariú! Comáineadair leó ar an gcuma ran, as bogsaó 90 agus as teannaó, agus saó don léim áluinn uaidíneac as Sanchó 'á tadhairt anáirde 'ra rpeir, agus fear an tige agus a paid láríneac as cup an anama amac as sairí, agus saó 'ne ngnear soil agus béicige agus earraimí as Sanchó 'á déanamh, agus an t-aral 95 annróo as féacaint ar an obair, cómh rtuamóa le bpeiteamh.

Ní paid Don Cioóócté imtígte cómh fada ó'n áit ná sur ariú ré an gleó agus an uafairt sairí. Do rtao ré agus o'éirt ré leir an ngeóin. O'airú ré 100 an béiceac. O'aitin ré glór Sanchó. Siúo tar n-air é ar coranáirde. Táinú ré so oí an geata. Bí an geata dúnta, daingean. Níor féao ré túirliocan de'n éapall. Bí a énamh ró-temn. Bí páile an élóir ró-áir agus níor b'féoir do léimt irteaó. 105 Níor féao ré a déanamh ac beit as féacaint irteaó de óruim na pálaó agus as rpióiuóán ar an muinrí a bí as déanamh an rpoirt. Níor cuineadair-ran blúire ruime 'n-a cúro rpióiuóám. Tuilleaó rpoirt ab' eao é oóib. An siolla as éirge anáirde 'ra 110 rpeir agus as teaóct anuar ar an rúra, cómh deap, cómh gleóócte, agus an ruíre as féacaint irteaó ari, de óruim na pálaó, cómh fíóómar, cómh fearraó, cómh malluigte!

Ré deire do coineao an ceathrar. O'éigean oóib 115 rtao. Bí na cúiríní áluir leó, agus teinnear 'n-a gcuirleanaib. Do leogaóar an rúra anuar ar an tatalam so deap péir. Do ruagaóar ar Sanchó agus

cuirfeadh ar 'n-a fearaí é ar bhonnaibh a éor. Annpán
 120 do dháradar a clóca ari agus cuirfeadh anáirde ar
 an aral é. Bí an fear boct buailte amach, traocta,
 imearcta, le tuirre agus le meirbán cinn agus le
 tarct. Connaic Mairtornér an tnuic a bí ari.
 Táinig truaigh aici do agus tug sí cúlra uirge cuige.
 125 Connaic Don Cíocóité an t-uirge.

“Stao! rtao! a Sanchó, a mic,” ar reirean.
 “Ná n-ól an t-uirge rin! marbó’ ré tú! Féach, tá
 curo de’n balram annro fóir agus-ra. Ól cúpla
 bhaon de’n balram agus beir tú cómh maic agus
 130 bír maí.”

“Ach, a duin’uairil,” arsa Sanchó, “nác cuimín
 leat rú? Ní mairre mire, a duin’uairil, agus ní
 méirctigeann an balram ac le mairre. Ní beag liom
 de’n balram! Cimeáto agus féin é i n-ainim an
 135 diabail do!” Duabairt ré an focal deirneac ran ré
 n’riacalaib. Tos ré an cúlra ó Mairtornér agus
 cuir ré cun a beil é. Cómh luac agus teangmuis
 an t-uirge le n-a pur do rtao re.

“Maire, a n’gín ó,” ar reirean, “ná tabairfá
 140 bhaon beag fíona dom?”

D’imctis sí agus tug sí deoc fíona cuige agus
 díol sí ar a póca féin ar. Má bí sí gránna bí
 sí rial. D’ól Sanchó a deoc. D’orrladar na
 ceáirde an geata do agus d’imctis ré ar muin an
 145 arail. Ní ró-mear a d’imctis ré. Bí ré go troma-
 éirdeac agus go las tar éir an caiteam anáirde
 a bí fágalta aige. Táinig ré ruar le n-a máigrtir,
 agus san amhar ní raib don fonn cainte ari. Bí
 an tearbad bainte i gceart de, má bí a leicéir ari
 150 maí. Connaic Don Cíocóité an ghuaim a bí ar a
 siolla boct. Do labairt ré leir.

“féad, a shiolla,” ar reirean, “tá buailte irtead im’ aighe go bfuil an cairléan ran fé dhraoidéad. An ceathrar úto a bí ‘ac’ caiteamh-ra anáirde leir an bplaincéad, níor dhaoine raogalta i n-aon cor iad! Dhaoine ó’n raogal eile ab’ ead iad. Cuireadair mé féin fé dhraoidéad ar fead tamail nuair a bíor ag féadaint oíca, agus tura ag dul ruar ‘ra rpeir agus ag tead anuar ar an bplaincéad cóm h-éarza agus dá mbead rgiatáin oíca! Mura mbead mé beic fé 160 dhraoidéad acu d’féadfinn Rórinanté cur ear páile irtead de léim, nó d’féadfinn preabad ar an iallaic agus léimc irtead mé féin, agus an claidéamh a d’imirc oíca nuair a connac an dhóc-úrda a bí acu ‘a tabairt duit. Mura mbead mé beic fé 163 dhraoidéad beinn cúca irtead, agus seallaim duit sur tapad a cuirfinn a málairt de cúram oíca. Tá’ fíor agam go maic ná fuil ceatuisge do muir, do réir dlighe na muirdeada, a claidéamh do noctad ná a pleag do beartugad cun cómpaic, agus san 170 ‘n-a coinnib ac cábdga. Tá’ fíor agam, leir, ámtad, ná féadfad aon dlighe mé cora ar dhogaltar a dhéanamh oíca rúto nuair a connac an dhóc-úrda a bí acu ‘a tabairt duit-re. Dá bfeadainn dul ear páile irtead d’féadfinn rian mo lám oíca, rian a lean-175 fad díob ar fead tamail.”

“Go deimh féin, a máigreir,” arsa Sanchó, “ní san rian mo lám-ra a beidir im’ diaid annrúto anoir, dá bfeadainn aon ruo a dhéanamh an fáto a bíor ar an bplaincéad acu, ac níor féadar. Ní túirge a binn 180 tagairt anuar ar an bplaincéad, agus iarraidt agam ‘a dhéanamh ar mo dhonnad a gabáil, ‘nár mar a binn ag imtead ruar ‘ra rpeir airir agus ná feadar cé’cu agam’ ceann nó agam’ coraid a díob torad, ag gabáil

185 ruair ná aš teac̃t anuair. Ac̃ an aihuŋeann tú leac̃
 mé, a thúin'uarail? Tá ré dainŋean im' aigne náć
 o'raoi'oeac̃t, ná don ruo i b'fuirim o'raoi'oeac̃ta, do
 éimeá'ó tú ŋan 'oul t̃ar iáil ir'ceac̃, pé ruo eile pé
 n'oeá'p é. Ní'l don o'raoi'oeac̃t o'p̃ta rú'o. Ní' oeam̃-
 190 ain aeir ná púcaí iao, ac̃ fuil ašur feóil mar̃ mé féin.
 Tá a ainim ašur a f'loinne féin ar ŋac̃ aoimne acu.
 O'airiŋinn aš caint le n-a céile iao ašur iao 'am'
 éai'ceam̃ anáir'oe. Peaoar Martinér ir ainim do
 thúine acu, ašur Ténópió Hérian'oeér ir ainim do
 195 thúine eile acu. Ašur Seáŋan na Cio'óige ir ainim
 o'feair an tiŋe. i ŋcár, a thúin'uarail, pé ruo a
 éimeá'ó tú ŋan 'oul t̃ar an bpáile ní h-don ruo
 i b'fuirim o'raoi'oeac̃ta a 'oein é. Ac̃ iré ruo ac̃á
 ašam 'á éuimneam̃, a thúin'uarail, ná, má leanam̃
 200 puínn eile aim'p̃ie aš lo'p̃ na n-éac̃t ro a'oeirir-re,
 ašur má buaileann puínn eile oe rna macal'ongai'b
 reo umainn, i n-meao na n-éac̃t ac̃á uainn, ŋo
 mbeir'om̃ i o'ceao, ar bail, ná h-aic̃neo'm̃io cé'cu
 ir rinn féin rinn nó náć eao ac̃ o'aoine éiŋin eile.
 205 Iré mo t̃uairim láir'ir ná'p b'feairra thúinn ruo a
 o'éan'pim̃ir 'ná iompáil a'baile. Tá an p'óŋmar ann
 ašur an buaint le o'éanam̃. B'feairra thúinn beic̃
 aš tabairt aipe o'ár nŋnó 'ra baile 'ná beic̃ aš
 ŋluair'ea'c̃t mar̃ reo ó ait ŋo h-ait, aš 'oul ó tiŋ an
 210 oeam̃ain ŋo tiŋ an o'ia'baile."

"A Sanchó boic̃t," ar'ra Don Cíocóte, "náć
 minic a'oubairt leac̃ ná fuil t̃uirŋint ná eólu'p ná
 b'p̃eic̃eam̃antar ašat in rna neic̃ib a baimeann leir an
 p̃uip̃ea'c̃t? Éirt do béal ašur bio'ó foir'ne ašat.
 215 Tio'p̃io an lá ašur éir'p̃ir ŋo foiléir ŋur ŋairim áro
 onó'pac̃ ŋur b'ea'ó an p̃uip̃ea'c̃t. An b'fuil don ní'ó
 ar t̃alam̃ an o'm̃ain ir mó féao'fa'ó á'car do éur ar

aighe an duine 'ná buaó b'feic i gcaó, t'roir le námaio
 ašur an námaio do élaio? Ní'l, gan amhar."

"D'féidir é a duin'uarail," arsa Sanchó, "ní 220
 feochar an traoḡal. Tá 'fiof ašam, ámhac, ó cor-
 nuigmaidir air, mar m'ioineacó, nó ó cornuig t'onóir-re
 air, ba ceart dom a ráó, náf nušamair buaó ar don
 námaio ac amáin ar an m'oircaiaó úo. An uair rin
 féin, bíóó sup buaóir-re air ríúo le neart do láime 225
 féin, do bain fé leac na cluairé díot ašur leac an
 élogaio rin ar do ceann, a duin'uarail. Larmuic
 de'n méio rin ní'l fáḡalta ašainn ac an uile fáḡar
 oioó-úrío ašur earoioa ašur batapála inr ḡac
 áit 'n-ar tušamair ár n-ašaió; ašur i oteannta 230
 an cáinnáin, an caiteamh anáirde úo a fuamar-ra,
 ašur é fáḡail ó oaoimib a bí fé o'raioideacó, ó oaoimib
 ná beio ar mo cúmar coioce é o'ašairt oia."

"Ašur náó finé oineac acá aš b'ioeacó mo oioide
 ionam, a ḡiolla," arsa Don Cioóóé, "gan a beic 235
 ar mo cúmar é o'ašairt oia. Ac beio ran ar mo
 cúmar feara. Ní móf oom claióeamh o'raioideacó
 do íolácar oom féin; claióeamh a buaóir ar ḡac
 cómaacó o'raioideacó, ašur ná leoḡfio o'aoon o'raioi-
 eacó teaó i nḡoipe an t-é 'n-a mbeio an claióeamh 240
 ran ḡabó ari. Oá mbeacó a leicóio im' láim ašam
 ó oiaimib ir tapaió a beinn car páile irteaó cúca
 ríúo ašur malairt ríóir tabaró ašam oóib.
 D'féidir ḡo oiooifinn fuar leir i n-áit éigin. Bí
 a leicóio aš amaoir, ašur ir mar ḡeall ar an ḡclaió- 245
 eamh ran a beic aige do tuš fé mar ainim air féin
 "Ríoipe an claióim ar lapáó." Ní raib aš m'ioipe
 maí claióeamh ab' fearr 'ná é. Bí faochar air a
 ḡeárrfaó an t-arm coranta ba o'ruaó, pé neart
 o'raioideacó a beacó ann."

“Seadh, a dhúin’uairail,” arís Sanchó, “ašur féad, nác dona an ršéal ašam-ra é. Má šeibeann tura an claidheamh ran d’éanfiró fé cairbhte duit-re,” ac ní d’éanfiró fé don blúipe cairbhte dóm-ra mar ní
255 muirpe mé. Ní d’éanfiró fé dom ac mar a d’ein an balram.”

“Ná bíod ceirt ort a šíolla. D’éanfiró Dia muo maidt duit fóir. Ac féad! Cáir fásair an mála úo a bíod ar do béalaid ašac?” arís Don Cíocóte.
260 O’féad Sanchó ríor ar an áit ’n-a mbíod an mála aige ar a béalaid. Connaic fé an áit polam. Do rtao fé.

“Ac, a dhúin’uairail,” ar peiréan “tá an donar ar fao anoir orainn! Do díméad an fear ciotaic
265 úo an mála i ngeall leir an airtseao a bí aige o’á éileamh orainn, ašur níor mócuigear uaim é šo oti šur labhair. Ir d’óca šur bain an caiteamh anáiríoe úo a lán dem’ méadair díom.”

CAIBIDÍOL A NAOI-DÉAŠ.

CAT NA ŠCAORAIC.

Le n-a uinn rin do rtao an muirpe. Bí bočairpe móir ceoig tamall rómpa amac ar an mbótar, ašur é aš teacit ’n-a oirpeo. Ceo bóčair ab’ ead é, ašur é aš éirše de’n bóčair, fé mar a bead na céadta
5 beiršigead nó na céadta fear aš coirívedacit ar an mbótar ašur aš teacit i oirpeo na n-áite ’n-a maib an beirt ’n-a fearam. O’féad an muirpe ar fearo

tamail ar an mbótaire ceóig, agus éáinig mar beaó
raochar air agus toct agus coris anála. Do labhair
fé.

10

“A shiolla,” ar reirean agus rannán ‘n-a shíor,
“tá an lá tagaite fé veire! Tá an lá tagaite
‘n-a bfeicfir-re cao é an gníomh agus an neart
atá ‘ra lánh reo! Féac an bótaire ceóig rin, a
Sanchó. Mór-íluas armála atá as teacht an bótar 15
a leic cúgáinn fé nveár an bótaire ceóig rin. Tá
mbeirfá-ra ábalta ar na leabhair do léigearó éirí
sur ríóighe móra as coirveacht ar bótar a cuir-
eann ruar ceo bótar ar an gcuma ran. Táto ríao
annran anoir, mílte ríóig acu, ó shac don páirt ve’n 20
domhan, agus iao as coirveacht ar an mbótar ran,
as teacht i n-ár vtreó.”

“Má ‘reao, a ‘uin’uairil,” arfa Sanchó, “tá
tá mór-íluas as teacht cúgáinn. Tá bótaire mór
ceóig as teacht cúgáinn ó’n vtaob eile reo, leir, 25
féac.”

D’iompais Don Cíócóte. Connaic fé an bótaire
eile. Do lap a tá fúil le h-áchar. “Ir fíor! Ir
fíor!” ar reirean. “Tá an ríeal níor féarr 30
mór ‘ná mar a mearar! Tá an tá mór-íluas ann. 30
Tiocro ríao cun a céile timdeall na h-áite reo.
Buailfar cat eatarra annro.”

“Agus cao ir ceart dúinne véanam, a ‘uin’-
uairil?” arfa Sanchó.

“Cao ir ceart dúinn a véanam, a shiolla, ac an 35
ruo a veimeann ríoirí fáin i gcóinnuibe, páirt a
sháil leir an vtaob ir laige. Sin mar avreirtear
in rna leabhair. Ac ní fear léiginn cura, a shiolla,”
arfa Don Cíócóte.

“Féac, a shiolla,” ar reirean, “an mór-íluas ro 40

atá annro aḡ teac̃t cúḡainn ó'n tulaob̃ ro, iré fear
cinn pian atá or̃ta ná Am̃laoiḃ-ḡan-fearmann, áro-
an oileáin móir ar a tustar Tioḃraio Ḃán. An
móir-ḡluaḡ ro aḡ teac̃t lartiar uínn, ámtac̃, iriao
45 r̃lóig̃te na ḡCár̃taḃ Manñtaḃ iao aḡur iré Ceann
Capaill na Cuirlean atá 'n-a ceann-uḡraio or̃ta.
Tustar Ceann Capaill na Cuirlean air mar bíonn
a cuirle uḃar lom̃raḃta aig̃e nuair a bíonn ré i
b̃r̃moḃḡuin caḃa."

50 "Ac cao é an cúir atá aḡ an mbeirt rin ar a céile,
a uuin'uarail?" ar̃ra Sanchó.

"Tá ruac̃ fíoc̃mar̃ acu u'á céile," ar̃ra Don
Cíocóté. "Páḡánaḃ malluig̃te ir̃eac̃ an t-Am̃laoiḃ-
ḡan-fearmann ro, aḡur tá ré i nḡráḃ le h-inḡin áluinn
55 atá aḡ Ceann Capaill na Cuirlean. Ní tabar̃r̃o
fear na Cuirlean an inḡean uḃ ac ar don c̃oinḡioll
am̃áin, ré rin ḡo n-iompóir̃ ré 'n-a C̃ríor̃taioḃe aḡur
ḡo réanr̃o ré c̃ier̃oḃam̃ M̃ahomet."

"Uar ro aḡur r̃úo," ar̃ra Sanchó, "ac tá an ceart
60 aḡ fear na Cuirlean, aḡur ḡeḃbaḃ-ra a páirt c̃óm̃
f̃aḃa aḡur a maḡaio mo neart."

"Uéanr̃ir̃ an ceart 'ra méio rin, a ḡiolla," ar̃ra
Don Cíocóté. "Ní ḡáḃ uo uine beit 'n-a m̃oipe
c̃un páirt a ḡabáil leir̃ an ḡceart."

65 "Tá 'ḡior̃ aḡam, a uuin'uarail," ar̃ra Sanchó, "ac
cá b̃raig̃m̃io áit c̃un an arail reo uo cúir ann, i t̃r̃eḃ
ḡo mber̃o ré le páḡail aḡainn i ñoieir̃o an móir-caḃa?
Níor̃ air̃ḡear pian ḡur ḡnáḃ uil i ḡcaḃ ar m̃uin
arail."

70 "Tá an ceart anñan aḡat," ar̃ra Don Cíocóté,
"ac ir̃ cuma uuit cao a uéanr̃o ré. Beir̃o capaill
uo uḃoic̃in aḡat tar̃ éir̃ an caḃa, nuair a beir̃o an buac̃
aḡainn. Ní uer̃im ná ḡo mb' f̃éir̃oir̃ ḡo mbeac̃ aḡam

féin capall a bheir níor féidir 'nád Róimanté reo. Adé tair liom annro, ruar ar an gcnocán ro, i dtreó 75
 go mbeirí naðarc maic aghainn ar an dá fluað aghur go
 bfeadóraf a d'innrimt uuit cé h-íad na h-uairle atá
 i gceannar na mbuideoan acu."

D'iméig an bheir ruar ar an gcnocán. Nuair a
 bíodair ar an gcnocán ní raib an ceó bóchari cóin 80
 triom roir íad aghur an dá "mór-fluað" aghur bí fé
 nuair a bíodair éir ar an mbóchari.

"Éir liom anoir go cruinn, a gíolla," aghur Don
 Cioóóóé, "aghur tabair fé noeara na h-uairle fé
 mar a tairbeánraf uuit íad. Ó, cao a bfuil ann 85
 oíob! Cao a bfuil ann oíob! Féad an ptoiríe rin
 tall go bfuil an éiré órta uime, aghur an león ar a
 rgiat aige 'n-a luige ag coraib na ríogna. Siné
 laðra Cailce, tigeairna bnocharo an óir. An fear
 eile úo go bfeiceann tú an éiré blát-óirta uime, 90
 aghur na trí coróinní aige ar talam uairne. Siné
 Miceál óg na mbó, áro-éaoiréad an gaoirais. Aghur
 féad an trímáó fear ran lartoir oíob, an fear mór
 gágaó ran gur cuma nó fadó é. Siné gairgíreáó
 na Deárganan Daoğalaige, tigeairna na tóirí n-Árábía. 95
 Cpoiceann ollpéirte nime atá mar arim 'n-a láim aige;
 aghur ífé ruo atá 'n-a láim éle aige, mar rgeit, ná
 an geata a bí ar an tceampul úo a leas Samron ar
 na Philirtínig nuair a deir fé an oíogaltar mór
 órta le n-a bár féin. 100

"Adé iompuiğ aghur féad ar an mór fluað eile. Féad
 an fear ran ar toraó. Siné Taóğ Néill, ó Carraig
 Clíodna, fear nári buaóóó riam fóir air i gcaó 'nád
 i gcóirac. Féad an rgríbinn rin ar an rgeit atá
 aige, .i. "Mi-á-ú." Toraó annime na ríogna 'n-a 105
 bfuil fé i ngráó léi an rgríbinn rin. "Míáúlína,"

ir ainm uí. Iníean íreab í u'Amhlaoib an Nigéain,
tígearna an hAlla Sairib."

Comáin fé leir ar an gcuma ran as áireamh na
110 níste asur na n-uair asur na n-áirísteac móir
a bí ar an uá "móir-íluas." Uí Sanchó boct
as éirteact leir an áireamh asur as féadaint 'n-a
tímeall iní gac aon tíeó bail, 'ran áit 'n-a íaib ceó
bótar asur 'ran áit ná íaib, asur é as teir ar móir-
115 íluas ná áirísteac a u'féirínt toir tíar ná áll!

"Stao! rtao! a uim'uairil," ar írean. "Cá
bhuil na uoime íin áveirí? Ní féirí lóm oíreao
asur aon uíne amáin acu u'féirínt í n-aon tíeó
bail! Nó b'féirí gur b'amhlao atá uíaoísteact
120 éirí u'á ímírt oírt, fé mar a bí u'á ímírt oírt nuair
a bí na uíabail úo as tabairt marísteacta an púca
uom ar an bplamceao!"

"Cao é íin asat 'á íáó, a ííolla?" arí Don
Cíocóte. "An amhlao ná h-áirígeann tú an íotairam
125 atá acu 'á uéanam, íotairac na n-eac asur íéim-
íeac na n-áoirí asur tíríteac na n-íumana u'á
bpléaríao!"

"Ní áiríím, a uim'uairil," arí Sanchó, "aon
ní u'á íóírt ran, ná ní íeíím aon móir-íluas. Ac
130 éím an bótar íoir asur an bótar íar lán ué áoiríib
asur u'uanab, asur íao ío léir as cur an anama
amae as méilí. Uá móir-íluas caoirac a éím, asur
íao íeín asur na h-uain as méilí."

"Íganíao atá íasáíte oírt, a ííolla," arí Don
135 Cíocóte, "asur tá an íganíao íar éir íaóarí uo
íúí a uáínt uíot! Ueíneann ííeón íuo ué'n tíóírt
ran le uíne uáíeanta. Ó tá an í-easat oírt ran
anníran, nó uíuo íarí ó'n íeontabairt asur íab-
áííao-íao íeín asáí ar na ílííííí íin. Uííííí

páirt le muidhe na Cuirlean agus bhuirfai cat go 140
luat ar Amhlaoibh-San-fearlann!" Le n-a linn rin
comáin ré an dá rpor irthead i maotánais Rórinanté,
agus riú ar aghaid é 'n-a rplanc!

"Ó rtao! rtao! a d'uin'uairil!" arsa Sanchó,
agus é ar coranáirde 'n-a d'iaid cóm mear agus 145
o'féad an t-aral rít. "Stao, a d'uin'uairil!
Caoirhe agus uain irthead iao! Ní'l don muidhe ann,
ná cat, ná mílú, ná fear nígáin, ná fear cuirlean,"
ar reirean. "Caoirhe agus uain as méiligh irthead
iao go léir! Stao, a d'uin'uairil!" 150

Níor b'adon máit d'ó beir as glaothac. Níor ariúg Don
Cíocórté an glaoth, nó má ariúg níor cuir ré don truím
ann. Siú irthead amearg na scáorac é agus, "Cíocórté
abú!" ar reirean go h-árth agus go binn, agus éiom
ré ar na caoirhe do leasad le n-a rleas muidheadta 155
cóm tuig agus o'féad ré iao do fáthad ar a d'eir agus
ar a cli. Connaic na h-aothairí an t-éirleac a bí aise
'á d'éanam. Do liúghdar air rtao. Níor cuir ré
don truím ionta, ac é as comáint Rórinanté anonn
'r anall agus é as fáthad na scáorac. 160

"Cá bfuil ar anoir! a Amhlaoibh-San-fearlann!"
adairhead ré. "Cá bfuileann tú! Tairbeáin tú
féin! Seairm annro ar m'aghaid amac, agus corain
tú féin oim má tá ionat tú féin a coraint. Seairm
annro or mo cómair, agus cuirfad-ra i n-úil duit 165
nác i n-airge a d'éanfai an éasóir ar fear na Cuir-
lean, ar níg uairil na scáirleac Mannac!"

D'aimriú na h-aothairí na cloca agus éiomadar
ar na clocaib do mairhead leir. Do léim cuir de rna
clocaib de'n treana-éirde mairgead, agus níor d'ein- 170
eadar don ceataige. D'í an éirde ar a cliad agus ar a
d'iom, ac ní mair don coraint ar a dá cliadán. Do

buaíl cloc máit móir tìom é 'ra éliatán. 'Do bhuir
 rí 'dā arna ann. Cuir bhuiread na n-arnaí'óca a leitéir
 175 'de pian 'n-a taob' sur ceap ré go maib an bār aise.
 Cuirinnis ré ar an mbalram. Tarraais ré an buiréal
 amac ar a póca asur cuir cun a bheil cuise, cun go
 mbairp'ad ré 'deoc i n-am ar rár a 'otioep'ad an bār
 aip. Ní maib ac bolmac bainte ar an mbuiréal aise
 180 nuair a táinig cloc eile i n-urcár aip. 'Do buaíl
 an cloc ran 'ra béal é. 'Dein rí rligipeac 'de'n
 buiréal. 'Do rceall rí an balram ar fuir an bōc'ar.
 'Dain rí t'pí riacala ar an p'ioipe, asur 'do león rí
 méipeana na láime rin a b'í as cimead an buiréil le
 185 n-a béal. Tuit ré anuar 'de'n capall. 'Do r'it na
 n-aoḡairí cuise cun tuillead pionóir a cur aip.
 Nuair féac'adar aip, asur é r'inte ar an mbōc'ar, mear-
 adar go maib ré marb acu. Táinig r'ḡannr'ad orca.
 'Bí easal orca sur b'aoḡal go ḡr'oc'pí iad mar ḡeall
 190 ar é marb'usad. C'ruinnis'adar na caoiria, an méir
 a b'í beó acu, asur tōḡadar an méir a b'í marb acu,
 r'eadt ḡcinn, asur 'do r'iteadar ar an áit cōin mear
 asur 'o'féad'adar é.

An f'air a b'í an méir rin 'á 'deanam, b'í Sanchó
 195 boct as féacaint ar an nḡairḡe a b'í as 'Don Cíocóte
 'á 'deanam, asur ar an éirleac a b'í aise 'á 'deanam
 ar na caoiria, asur ar an ḡcit cloc a b'í as na n-aoḡ-
 airí' b' 'á c'ait'eam leir go 'otí sur tuit ré ar an
 mbōc'ar. 'Bí ré ar buile cuise nuair a cōnnaic ré as
 200 marb'usad na ḡcaorac é, ac nuair a cōnnaic ré ar
 lár é 'do r'it ré cuise láit'ead. 'Bí na n-aoḡairí
 imt'ig'ce um an 'otaca ran.

"Ó, a 'duin'uarail," arpa Sanchó, "nā du'barc
 leat leogaint 'dōib f'ém, nā maib ionta ac caoirpe
 205 asur uain, asur ní 'deanr'á fuir ornn!"

“féad, a shiolla,” arís Donn Ciochórté, “nád uat-
 bárad an nármaid é rin atá agam! Bíonn ré coitcheanta
 ag teacht ciorra oim agur ag imirt a cúro d’iaoiréadta
 im’ coinnib, le neart éada, nuair a bíonn ré go mbead
 clú nó onóir le fágaíl agam le buad cáta nó cruad- 210
 cómraic! Mór-rluag fear airméa ab’ ead iad, ac
 cuir ré riú i rioct caorac agur uan iad le d’iaoiré-
 ead, mar olc oim-ra. Tá bearta de’n tróiró ran
 aige ’á déanamh oim i gcóinnuib, an roaire fill!
 Éirig-re ar muin an arail anoir agur lean iad, agur 215
 éirig go mbeo riad tar ii-aír ’n-a rioct féin airm,
 agur sur mór-rluag fear airméa iad, díreac mar
 adubairt leat. Ac ná lean iad go fóil. Tá puo
 agat le déanamh dóm-ra rai a leanaí iad. Tar
 annro agur féad a’ b’éadofá a déanamh amac an ’mó 220
 riagal atá bainté aram.”

Do leat Donn Ciochórté a béal cóm leatán agur
 o’féad ré é. Do érom Sanchó anuar, agur cuir ré
 a fáile cun an béil, agur bí ré a d’iairíad a déanamh
 amac an ’mó riagal a bí iméighe. Fuair ré baluit 225
 an balraim. Níor éirig an baluit rin leir. An
 neómat ran díreac íreac o’oibrig an bolmac a d’ól
 Donn Ciochórté rai ar b’iread an buiréal. O’iompuig
 an goile agur do rceallaó a raió ’ra goile ruar
 íreac ’ran agair ar Sanchó! O’iompuig an d’
 goile, i gcóinnib a céile, láiréac, agur fágaím
 annran iad!

CAIBRÍOIL A FÍCE.

CÓMAIREAMH NA BPRÍACAL.

Cóm luath aghur o'féad Sanchó éiríge, do ríe ré
 cun an arial cun ruo éigin fághail ar an mála, ruo
 éigin a déanfao tairbhte dó, daí leir. Táinig ré so
 oí an t-arial, ac fopaoíe gáar, ní raib don mála le
 5 fághail ar an arial. Cimead fear an tábairne an mála
 mar a duibhíad. Tuic a lúg ar a las i gceart as Sanchó
 boct nuair a cuimníe ré ar an méio rin; an mála aghur
 a raib ann iméighe aghur an gáó so cruaid leir.

"Ó mair, ó mair, ó mair!" ar reiréan. "Caó a
 10 déanfao i n-don cóp i n-don cóp! Táim ar mo
 méadair as an n'uim'uairal ro! Nác oim a bí an
 donar náir fan 'ra baile ar mo fuaimnear i n-inead
 beic as iméadé ar an gcuma ro ar fuair oútaig
 iaraéta le uim'uairal atá fe d'paoiréadé, nó fé
 15 mí-ad éigin a cuiréann 'n-a luige air sup móir-rluas
 arimála ríata caorac, aghur sup áro-rí cúige reite
 cam-adarac! Iméad'o abailé! Ní fanfao a
 cuillead aige. Ré tuairtaral atá as teadé cúgam
 fághad aige é aghur maicéir mé dó é, an uim'uairal
 20 boct. Aghur i otaob an oileam úo a géal ré dom,
 bíod ré as a roga Tomár!" Bí a ué anuar ar
 dhom an arial aige aghur é as macénam aghur as
 caint leir féin ar an gcuma fan.

Bí Don Cíocóté tall rínte ar an mbótar. Bí
 25 Rórinanté ar taob an bótar, aghur é as plocad an
 féir glair dó féin ar a fuaimnear. Tar eir tamail
 o'éiríe an píoie, aghur táinig ré aghur do ruo ré ar
 an rruam, aghur ruibluig ré féin aghur an capall anonn
 so oí an áit 'n-a raib Sanchó aghur an t-arial.
 30 Connaic ré an ghuam so léir ar an nglia.

"Cait' d'íot an ghuaim, a gíolla," ar peirean, "'1r mairg a báirdéar i n-am an anaithe, mar tagann an ghrian i n-íad' na fearcanna.' Tá gac don ruo ag gabáil i n-ár gcoinnib' cóm' fada anoir ní féidir gan achargadh éad' go luad. Ní leanann aimir b'ead' 35 i gcóinnuib'. Ní lúga 'n'á mar a leanann r'poc-aimir i gcóinnuib'. N'á veinead' mo t'rioblóidí-re don buaidíre duit. Ní'leann tú féin páirtéad ionta."

"Nílím páirtéad ionta, anead, a d'uin'uarail!" arfa Sanchó. "Má 'reab' b'féidir n'ac mire, ac 40 d'uin'éisín eile, a fuair marcaigead' an p'uca ar an bplainead' úo in'ed! Agus ír d'ed' go mba le duine éisín eile na m'laí a b'í ar an aral ro. Táio r'ad im'ighe pé duine go mba leir iad."

"An bfuil na m'laí im'ighe?" arfa Don Cíocóte. 45

"Ní'lio r'ad annro pé'r d'oman é, a d'uin'uarail," arfa Sanchó.

"Má'r mar rin é ní'l don ruo le n-íte agaimn!" arfa Don Cíocóte.

"D'airgear t'onóir 'á r'ad," arfa Sanchó, "n'ac 50 g'ad' do r'oirie fáin don earba b'í a beir air coir'ce an f'air a g'eibeann pé luib'ad' ag f'ár ar an d'calam, mar go mbíonn eóluir aise ar conur bia' d'aint arta."

"Mar rin féin, a gíolla," arfa Don Cíocóte, "b'fearr liom bulóg m'ait aráin anoir 'n'á iad mar 55 luib'ad'. Ac tar ar muin an arail rin, a gíolla agus téanam orit. Tugann Dia, mola' go deó leir, ruo le n-íte do r'na corra-míolaid'. Ní t'péig'íó pé rinne anoir, go móir móir ó'r ag téanam a f'eirb'ire adáim'io. Cuiréann pé an ghrian ag tait'neam' ar 60 gac don duine, ioir oic agus m'ait. Cuiréann pé an fearcainn ag tuitim i n-don'fead' ar an n'duine f'oganta agus ar an n'poc-duine."

“Ír easal liom, a dhúin’uairil,” arsa Sanchó,
65 “Súir dein t’onóir dearmad de’n gairm beata ba
ceart duit a beit astat.”

“Conur ran anoir, a gíolla?” arsa Don Cíocóté.

“Aród, a dhúin’uairil,” arsa Sanchó, “meairim
súir fearr a dhéanfa feanmóin ná mar a dheinann tú
70 muineacht fáin.”

“Ír oir-ra atá an dearmad, a gíolla,” arsa Don
Cíocóté. “Ní foláir do’n muine fáin an uile fadgar
eólur a beit aige. Ní foláir dó beit ábalta ar
feanmóin a dhéanamh, nó ar don tragar eile cainte
75 dhéanamh, or comair pobuil nó or comair don duine
amháin, or comair a gíolla, cuir i gcár, éomh maic
asur a dhéanfa pé troir i lár cata nó comhac
donair. Níor bain an tréas namh an bior de’n peann,
ná an peann de’n tréas.”

80 “D’féirir é, a dhúin’uairil. Bíod astat,” arsa
Sanchó. “Ac níor mhór dhúinn bhorcuas ar ro
asur lóiróin do foláitar dhúinn féin i gcóir na h-oiré.
Go dtugair Dia ná beir don plaimcéadai ann, ná
luic caiteamh anáirde, ná púcaí ná luic tairóir-
85 eadta. Asur má bíonn súir é an diaibál a dhéanfa
leir iad roir cóir ceart!”

“Cuir do gúide ruar cun dé, a mic ó,” arsa Don
Cíocóté, “asur reól mé pé treo ’n-ar maic leat é.
Ac tar annro asur cuir do lámh irteac im’ béal
90 féadaint an ’mó fiacal atá imtighce uaim.”

Cuir Sanchó a méar irteac ’ra béal asur érom
pé ar cuarad mór-timceall.

“An ’mó fiacal a bí astat’ onóir ar an ttaob ro?”
ar reiréan.

9 “Ceirre cinn,” arsa Don Cíocóté, “i n-éasmar
na rair-fiacail, asur iad go léir go láir, asur
gan don léic i n-don ceann acu.”

“Cuirimís cad tá agat ’á ríad, a Duinn’uairil,”
arís Sanchó.

“Tá ’fíor agam go maí, a gíolla, cad tá agam 100
’á ríad,” arís Don Cíocóte. “Ceirpe cinn agus an
copp-fiacal atá agam ’á ríad.”

“Má ’read, a Duinn’uairil,” arís Sanchó, “táir
riad go léir imtígte. Ní’l fiacal ná copp-fiacal
’ra taob’ ro deo’ béal lartuar. Tá an áit cómh lom 103
lem’ bair, agus ní’l lartíor ann agat ac fiacal agus
leat-fiacal.”

“Táim cheadta!” arís Don Cíocóte, “b’féidir
liom sur lám a bea’ bainte díom, ac náir b’i an lám
dear í. Béal san fiacala, a gíolla, ir cuma é nó 110
muileann san bhoínte. Ir mó ir fiú fiacal ’ná cloc
loghair. Ac ní’l don leigear air anoir. Cairpar
beir fáirta. Neite de’n tróir san atá i ndán do’n
muirhead, agus ní foláir cur ruar leó. Tar ar an
aral a gíolla, agus comáin leat agus leanrao-ra 115
tú cómh piéir agus ir maí leat é.”

Cuair Sanchó ar muin an arail agus cuair Don
Cíocóte ar muin Rórinante, agus do ghluireadar
araon, ag ríam san an bótar, go piéir agus go rígin.
Bí an ríeal go h-ole acu araon. Bí tar agus 120
ocair agus cuirpe ar an mbeir, mar bí na málaí
imtígte agus ní ríad don blúipe bíó ná ríge acu.
Ac ba ruarac le ríad an tar agus an t-ocair a
bí ar Don Cíocóte readar an teinnear a bí ’n-a béal
agus ’n-a taob. Bí ruar ag Sanchó do nuair a 125
tus ré ré ndeara a gíipe a bí an teinnear air, agus
duair ré leir réin go mb’ féidir, dá mbeirí ag
caint leir, go maolóe’ an caint an teinnear. Cíom
ré ar caint.

“Táim ’á cuinnear, a Duinn’uairil,” ar rírean, 130

“Súir b'é ruo fé n'eadar na tiubairtí reo go léir atá tagaithe orainn ná an peacadó atá déanta agat' onóir i scoinnib na muirleadta.”

“Agur cad é an peacadó é rin, aihuú, a shiolla?”
135 arfa Don Cíocóté.

“Dearbhuigir, a dhin'uarail,” arfa Sanchó, “ná h-iorrá d'á b'éile ar don b'óro, agur ná coisloir d'á oirde i n-don tigh, go dtí go dtiocfaí ruar le Malan-
14 torínó úo, an móraic, nó pé ainm reo agam air, agur go mbainfá a cloisad de.

“Do bhuirir an leabair ran, nó, ruo ir cuma nó é b'iread, níor cómlionair é.”

“Dar ro 'r rúo, a shiolla, ac tá an ceart agat!”
arfa Don Cíocóté. “D'imtigh fé ar mo ceann glan.
145 Agur féad, táinig an tiubairt úo an plaincéio oir-ra
mar shéall ar an b'ailiige a deirir le san a cup
i n-úil dom go raib an dearmad ran agam 'd
deanamh.”

“Conur féadfaid don milleán a beit oim-ra 'ra
150 r'geal, a dhin'uarail!” arfa Sanchó. “Níor tugar-
ra don leabair, agur nuair ná tugar leabair conur
féadofinn leabair a b'iread!”

“Níor tugar don leabair, ac ní faomann ran tú.
Taoinn tú páirtead 'ran oic a deinead mar taoinn
155 tú páirtead 'ra b'ailiige a deinead,” arfa Don
Cíocóté.

“Má 'read, a dhin'uarail,” arfa Sanchó, “reac-
ain agur ná leos ar do cuimne an gnó airir, le h-eagla
go dtiocfaid na púcaí úo ag t'iall oim, agur go
160 dtadairfóir cuairt eile ar an b'plaincéad dom!
Tagann meirpán im' ceann f'or nuair a cuimnighim
ar an scaiteamh anáirde úo!”

CAIBRIDÍOL A H-AON A'S FÍCE.

“AN PRÍOSÚNAÍ SA CÍOISTE.”

Tuit an oiríche oiríche agus iad agus caint agus cup
tré céile ar an gcuma ran. Bí an oiríche ana-dorcha,
ac comáineadar leo. Bí an t-ocair ar oiríche, agus bí
Don Cíochóir agus bhrat ar go mbuailfadh tuis oiríche
umpá luath nó mall ar an mbótar poiblíche rin. 5

Níor buail aon tuis oiríche umpá, ac do buail fuad
nár b'é umpá. Tugann doiríchead na h-oiríche go
h-obann 'ra tuis reo na Spáinne. Iar ar éirí a bí
an grian tar éirí dul féi nuair a bí duib na h-oiríche
oiríche. Bíodair agus dul ar aghaid ran an bótarí cóm 10
mair agus d'féadadair é 'ra doiríchead. Caraí, nó
iomparáil de'n bótarí d'ar cuireadar díob, connadair
agus déanaim oiríche, an bótarí céadna, éad de réil-
tínib foluir agus iad agus cuit agus léimuis anonn
'r anall. Táinig rianair ar Sanchó. Bí ré lán- 15
deimniúead gur b'iad an rianuis ríde iad. Táinig
creadán air agus do réir fuair-allur amad tré n-a
ballair beata go léir. Ní raib Don Cíochóir féin
gan ponnit eagla air. Do ríad an beir ar an
mbótarí agus iad agus fair ar na réiltínib, agus na 20
réiltíní agus tead 'n-a tuis go réir, agus iad agus
pinnce agus léimuis agus agus bogad anonn 'r
anall, agus iad agus dul i méir fé mar a bíodair agus
tead. Bí Sanchó agus cuit agus cup allur de,
agus móituis Don Cíochóir mar beaí a grianuis agus 25
éiríge 'n-a reair ar a cíoigeann.

“A Sanchó!” ar an ríde. “Tá ré buailte

irtead im' aighe go mbeid caoi agham anocht ar éad
a déanam nár dein m'oire fáin a leicéio miam fód,
30 i n-don páirt de'n doimhan!"

"Dia le m'anam! a duinn'uairil," arsa Sanchó,
"cao a déanfao i n-don cor má'r púcaí iao aghur
má tá plaineádo acu! Má bío riao ran go léir am'
éiteas nánáirde marbó'io riao ar fao mé ran a
35 leofaio riao uada mé!"

"Íde raḡar iao ní leofaio-ra ódib baint leat an
tuirur ro, murab ionann aghur an uair eile úo, nuair
nár féadair dul tar páile irtead cúca. Níl don
páile annro roir mé aghur iao. Tá rúige agham annro
40 cun mo élaíoin do riamráil aghur o'imirt oirca. Ná
bíod ceirt oir!"

"Ac cao a déanfao a duinn'uairil," arsa Sanchó,
"má cuirio riao fé óraoi'deact tú mar a deimeadair
an uair úo? Cao é an tairibte rúige oirḡailte duit
45 má bíonn tú fé óraoi'deact acu! Ó Dia le m'anam!"

"Éirt do béal, a ḡiolla," arsa Don Ciocóte,
"aghur bíod m'irnead éigin aghat. Ir ḡeárr go
ḡcuirfaio-ra i n-úil duit naḡ ḡáó duit don eagla
beir aghat rómpa, má'r diaḡail ó irneann féin iao;
50 aghur ní deirim ná ḡur b'ead."

Níor bfaioa ḡur tḡadair fé n'oeaia, amearḡ na
péilctíní, mar beaó daoine, aghur mar beaó léinteada
ḡeala oirca. Nuair a connaic Sanchó na daoine,
dair leir, aghur na léinteada ḡeala oirca do éiom a
55 fiacala ar beir aḡ bualaó ar a céile, aghur bí fé
i puoet tuicim ar a coraid le neair eagla. Bí tim-
éall ríde duine ann aghur na léinteada ḡeala oirca,
aghur iao ar éapailib, aghur ruo mar beaó cóirte
dub aḡ teact n-a noiaíó, aghur reirear marcad
60 i noiaíó an cóirte, aghur léinteada duba oirca; aghur

ní h-ar capailiú a bí an peirearí ran ac ar mhúilí, mar bí na léinteada duba ríor, seall leir, so talam leó.

Bí crónán éigin bhrónac, uaisneac, ar riubal as an scuio acu a bí in rna léinteadaib seala, asur bí 65 an éualaét so léir as sluaireadét so h-ana-réir asur coinnle ar lapad acu ’n-a lámab. Bí an oirde ana-ciúim. Fé mar a tánaoan i nsgiorradét do’n beirt, do méaduig an rsgannrad ar Sanchó. Níor mar rin, ámtac, do ’Don Cioócóte. Ir amlaib 70 a táinig ana-mirneac do, asur do luig a sruais anuar ar a ceann aihir, nuair a fuair fé sur daoine raozalta iad.

“Sead!” ar peirean in’ aigne féim. “Tá an éaoi 75 tagaité fé deire! Anoir a déanrad an gníom a rsgíobfar i leabrabí mroireadéta. Ssgíobfar an gníom ro i leabrabí mroireadéta an domain, asur beir a cúnatar o’a léigead inr zac don páirt de’n Eúróir, amearg uaral asur íreal, an faid a beir daoine ar an raozal. Luét fosla íread iad ro. Tá mroire 80 uaral acu ’n-a príorúnac ’ra cóirte rin, asur é beó-gunta, b’féirir, tar éir cómráic donair a déanam le mroire éigin eile. Nó b’féirir sur míogan uaral éigin atá ’ra cóirte acu, asur sur ’sá fuadac atáir ríad!”

85

Le n-a linn rin bíodar tagaité démar a dóicín do cun labairta leó. Dearcuig fé a rleas, asur focaruiig fé é féim ’ran iallaic, asur eus fé asair oirta i lár an bótarí:—

“Stadair!” ar peirean, so h-áir, asur fuinn- 90 eam ’n-a slóir. Do rtaoanar so léir láicneac. “Inniró dom so fírinneac,” ar peirean, “cé h-iair ríó, cao ar daoib, ca bfuil búr oiriall, asur cao

τὰ ῥα εἴριτε ριν ἀγαῖθ. Μὰρ μέγαρμι ἱρ ὁδοῖνε
 95 ριβ ἀτά τὰρ εἴρ ὁποῦ-ḡnímh ἁ ὀέανῃ ἀρ ὀυῖνε εἴγιν,
 νό ḡυρ ὀεῖνεᾶθ ὁποῦ-ḡníomh εἴγιν οῖαῖθ. ἱρέ μο
 ḡνό-ῥα ἀν τ-έολυρ ραν ὀ'ῥάḡαῖλ υαῖθ, μὰρ καῖτῥαθ
 ὀῖοḡαλταρ ἁ ὀέανῃ οῖαῖθ-ῥε μᾶ'ρ ριβ ἀτά εἰονταε ;
 100 ὀεῖνεᾶθ οῖαῖθ εἴ."

Ὁ λαῖαιρ ὀυῖνε ἀκυ-ῥαν.

"Τὰ ὀῖτῃεαρ οῖαῖνν, ἁ ῥῖρ ῃᾶῖτ," ἀρ ρεῖρεαν.
 "Τὰ ἀν τῖḡ ὀῖτα ὀῖῥαθ ἀρ ῥο, ἀḡυρ καῖτῥῖμῖο ὀεῖτ
 ἀḡ ἀν ὀτῖḡ ὀῖτα ραν εἰmh λυαε ἀḡυρ ἱρ ῥέροῖρ εἴ. ἡῖ'λ
 105 ῥέ ὀ'υαῖν ἀḡαῖνν ἀνοῖρ ἡα εῖρτεᾶνα ραν ḡο λέῖρ
 ἁ ῥῃεḡαῖρτ ὀυῖτ." Ἄε ἡ-ἁ λῖνν ρῖν ρῖν εῖḡ ῥέ ἱαῖρ-
 ἀετ ἀρ ḡαῖᾶῖλ εῥᾱ ἀν ῃῥοῖρε.

"Σταθ!" ἀῖρῥαν ῃῥοῖρε, ἀḡυρ εῖḡῖρ ῥέ λᾶmh ἀρ
 ῥῃᾶῖν καῖαῖλ ἀν ῥῖρ ἁ λαῖαιρ. "Ταῖαιρ ῥῃεḡῃᾶ
 110 ἡῖοῖρ εῖνεῖρτα ῃ'ἡᾶ ραν οῖῃmh νό ῥόḡῃᾶῖν καετ ἀḡυρ εῖḡᾶθ-
 εἰmhῥαε οῖαῖθ ḡο λέῖρ τῃέ ἡ-ἁ εἴῖτε ὀδοῖθ, ῥέ ἡ-ἱαθ
 ριβ ῥέῖν!"

ἡυαῖρ ἁ εῖḡῃεᾶθ ἀν λᾶmh ἀρ ἀν ῥῃᾶῖν, ὀ'εῖḡῖḡ ἀν
 καῖαῖλ ραν ἀρ ἁ εἰοῖαῖθ ὀεῖḡῃθ. Ὁ ῥῃεᾶῃḡῖḡ ἀν
 115 ῃᾶῖρεᾶ ῥῖαρ ῥῖοῖρ ὀε'ἡ καῖαῖλ. Ἐῃῃᾶῖε ὀυῖνε εῖῖτε
 ἀκυ ἀν ῃᾶῖρεᾶ ραν ἀḡ τῃῖτῃmh, ἀḡυρ ὀ'ῖοḡῃᾶῖḡ ῥέ
 ἀρ Ὁν Ἐῖοῦῖτε.

"Ὁ εἰοῖῃε ῃ'ἡ ὀῖαῖαλ, ἁ εῖῃᾶῖεᾶῖᾶῃε ὀῖεᾶῃḡᾶῖḡ!"
 ἀρ ρεῖρεαν, "τὰ ἀν ὀυῖνε ῃᾶῖθ ἀḡατ!"

120 Ὁ'ῖοḡῃᾶῖḡ Ὁν Ἐῖοῦῖτε ἀρ ἀν ὀῖεᾶῖρ ραν, ἀḡυρ
 εῖḡ ῥέ ἡα ῥῃῃῖρ ὀο ῤῥῖῃᾶῃῃε, ἀḡυρ εἰmhᾶῖν ῥέ ἀν
 τῃῃεᾶḡ τῃῖο ἀν ὀῖεᾶῖρ, ὀαρ λεῖρ, μὰρ ἁ ὀέανῥαθ ἀον
 ῃῥοῖρε. Ἀḡḡῃῥαν ὀ'ῖοḡῃᾶῖḡ ῥέ ἀρ ἀν ḡεῖῃῃ ῃῖτε
 ἀκυ. ὀῖοὀαρ-ῥαν ἀḡ καῖᾶθ ἀῃῃῃḡ ῥ' ἀῃᾶῖλ, ἁ ὀ'ἱαῖρ-
 125 αῖθ ὀυῖλ υαῖθ, ἀḡυρ εῖρεᾶν ἀḡ καῖᾶθ ἀῃῃḡ ῥ' ἀῃᾶῖλ
 ἁ ὀ'ἱαῖρῃᾶῖθ τεᾶετ οῖῃεᾶ. ὀῖ Sanchó ἀḡ ῥέᾶεᾶῖντ

ar an gcairmire, agus é ag tóanam iongnadó ‘a máistrigh agus de Róinancé. Níor mear pé mair
 go dtí an oíche rin go raib oiread anamamlácta
 i n-aoinne de’n veirt. Bí Róinancé ag léimniú 130
 agus ag capad cóm n-anamamlail agus dá mba
 bnamac trí mbliadán é; agus bí an iudhe ag fuasad
 a námar roir agus riab, i tceid sup dóic le duine
 go raib fide lám dear air agus pleas inr gac lám
 acu! Pé deire o’imtiú luét na gcomhle de’n bótar, 135
 irtead ar an macaire, agus gluaireadar inr gac
 don tceid baill ar fuair an macaire, ag teicéad le
 n-a n-anam ó’n námaro uatbárac. Sochrao ab’ ead
 iad. Criócar ab’ ead an “cóirte.” Salmairead
 na marb an ciónán a bí ar riubal acu. Do buairead 140
 irtead ‘n-a n-aighe nuair a connacadar Don
 Cioócóte ag léimniú anonn ‘r anall ar an mbótar,
 a ‘dairriar iad go leir a marbad, sup b’é an mac
 mallactam é, agus sup cun an cuirp a bheir leir a
 bí pé. Dob’ iongnantac ar riadar iad féin agus a 145
 gcomhle ag gluairead ar cor-anáirde ar fuair
 an macaire, agus ná feadriadar cá riadar ag dul
 ad beir ag cur na rúge díob!

“O!” aipra Sanchó, in’ aighe féin, “ir iongnantac an
 fear mo máistrigh! San ann ac é féin agus a riad sup 150
 cuir pé teicéad agus dearg-fuadar ar a leicéir de
 rluas! Féad mar a iúir ríad, ó don fear aindín!”

An fear a tuit riab ríor ‘a capall, bí pé rínte
 ar an mbótar agus san cor aige ‘a cuir de. Connac
 Don Cioócóte é nuair a bí an cuir eile imtiúte irtead 155
 ar an macaire. Táimú pé agus fearaim pé ór a
 cionn, agus cuir pé iunn na rleisge le n-a ríóirnaig.
 “Úimniú dom nó bainead an t-anam arat!” aipra
 Don Cioócóte.

160 “Úmhuigim duit,” arsan fear a bí ar lár, “asur ní mairte dom é. Táim úmhuigthe go maith asat, seallaim duit é! Tá mo ceathraí bhirte asur ní féoir dom éirge ar ro. Má tá don daonnaét i n-don cor ionat, a dhuin’uairil, na mairb mé. Ba péacath
165 ana-móir duit mé éur éun báir, mar bainim leir an scléir asur tá cur de rna n-óiróib beannuigthe glacaithe asam.”

“Asur cat é an diabhal a tug annro tú má’r duine de’n cléir tú?” arsa Don Cíocóté.

170 “Tug mo mí-áth, ir dóca, a dhuin’uairil,” arsan fear a bí ar lár.

“Tá mí-áth ir meara ’nā é ór do éionn anoir,” arsa Don Cíocóté, “muia otugair dóm-ra freasra cruinn fírinneac ar gac ceirt de rna ceirteanaib úr
175 a éurpear éugair ó éiamib.”

“Tabairas asur fáilte, a dhuin’uairil,” arsan fear a bí ar lár.

“Alonró lóper ir ainm dom féim, a dhuin’uairil,” ar reirean, “asur i n-Alcobentor a iugath me, asur
180 ó cáthair báera do tánas, mé féim asur an t-aoinne déas eile úr d’iméig ar teiteath uait ar fuair an mácaire. An corp atá ar an scrothar ran tall bíomair ’á bpeit linn go dtí cáthair Segóbia éun é d’athlacath. Corp dhuin’uairil ipeath é——”

185 “Cé mairb é!” arsa Don Cíocóté go feargac.

“Níor mairb aoimne é, a dhuin’uairil,” arsan fear a bí ar lár. “Ir amhar a táimis éasceuar air, plán beo mar a n-mairtear é, asur fuair pé bair le toil dhé.”

190 “Tá go maith,” arsa Don Cíocóté. “Ó fuair pé bair le toil dhé ní gath dóm-ra díogaltar a déanam ar aoimne mar seall ar a bair. Ac dá mbeath don

duine ciontaí ‘n-a báir beaí ceangailte oim-íra dul
 agus a báir a ‘ó’asairt ar an bpeair a beaí ciontaí.
 Ír ceairt dom a ‘ó’innínt duil sup írdeir fáin míre, 195
 agus sup Don Cíocóte de Lá Mancha ír ainm agus
 ír íomne dom, agus supab é mo sháim beaía beir
 as shuairead ar fuair an domáin as leigear éas-
 cóiría agus as cup an éirí i bpeiríom.”

“Má’r cúrraíde éascóirí do leigear é, a duin’ 200
 uairil,” aríran fear a bí ar lár, “ba máit liom a
 ‘ó’iarríad ar t’ónóir anoir mé tósaínt ar ro agus an
 éascóirí a deim t’ónóirí féin oim do leigear má’r
 féirí é. Ír easal liom náí féirí. Tá easal oim
 so bfuil mo cor búrte ‘n-a búríar, agus ír baosál 205
 ná beirí don máit so deó aipíí mti!”

“Tú féin fé n-deáir é,” aríra Don Cíocóte. “Éan-
 búirí annro agus léimíeada bána ar éirí agus, agus
 léimíeada duíá ar éirí agus, agus írdeir ar íarad
 agus, agus ír so léirí as cínóán, i t’neó supí tóic 210
 le don Cíoríaríde supí díabail aníor ó írpeann ír!”

“Tar annro, a shíolla,” ar íreiran le Sanchó. Níor
 leos Sanchó ar sup aipíí fé é. Bí shó ír féin
 aige ‘á deánam. An mííl so íarí na málaí bíí
 agus díge ar a míin ‘ó’íarí fé i n’íarí na cor’ eile, 215
 agus bí fé as íngíor tó féin i n’íis an bóíar. Do
 táirí so bfuairí Sanchó shíim arí, agus so íarí na
 málaí bíí aige ‘á baint de, agus é ‘á íaríaríad so
 cínóínamíarí agus so íaríarí ar míin an íarí a bí
 aige féin. Nuairí a bí an íaríaríad íarí deání 220
 aige táimíí fé. Tóíaríarí eataríá an íarí bóí a
 bí ar lár, agus íaríarí íaríarí ar é cup ar íaríarí
 a cor. Tar írí tamíil díí ‘ó’íarí fé íaríarí. Tar
 írí tamíil díí eile ‘ó’íarí fé cúpla íaríarí a
 íaríarí. Ar íarí do íaríarí, bííí so íarí an cor 225

gortuighe go maic ná paid pí bpipte. Cuireadh anáirde ar an miúil é, i n-meab an bíó, agus dubhadar leir aige tabairt dó féin agus a comhláraithe do leanúint.

230 “Nuair a tiocfir ruar leó,” arsa Don Cíocóte. “Gaid mo leatrigéal-ra leó mar gheall ar an rgeimle úo a tugar dóib; ac abair leó ná paid leigear agham air, mar gur méarar gur bíteamhnaig iad, nó marair bíteamhnaig iad gur díabail ó ipreann iad, agus go
235 paid ceangailte oim iad do thoir pé ragar iad.”

“Agus abair leó,” arsa Sanchó, “gur b’é duine do thoir leó agus do cuir an ruas agus an teitead oirca ná Don Cíocóte de Lá Mancha, an gairgídeac uaral, an ríoir gurab ainm agus ríoinne dó an
240 Ríoir ghuamda!”

CAIBIDÍOL A DÓ A’S FÍCE.

AN RÍOIRE GHUAMDA.

D’imig fear na coire bpipte náir bpiread, agus nuair a bí pé imighe d’iompuig Don Cíocóte ar Sanchó agus d’féac pé go géar air.

5 “Cad a cuir irteac ro’ ceann, a gíolla,” ar rírean, “an Ríoir ghuamda tabairt oim?”

“Tú féin a cuir irteac im’ ceann é, a duim’uairal,” arsa Sanchó.

“Mé féin!” arsa Don Cíocóte. “Conur féadomh ruo do cuir irteac ro’ ceann-ra náir táinig don
10 máctnaib de irteac im’ ceann féin?”

“Arthó, a dhúin’uapail,” aipra Sanchó, “nuair a
 connac tú aš léimpiš anonn ’r anall aš tpioto ašur
 aš cónipac leir na daoine tpiatoeac̃ta úo, mearar
 ná feaca miam ašair̃o duine aš fēac̃am̃t cōm̃
 šruamŏa ašur o’fēac̃ t’āšair̃o dom, a dhúin’uapail; 15
 ac̃ ip̃ ođca šur̃ oo bēal a beit̃ šan fīacala fē nōeār̃
 ē. Pē puo fē nōeār̃ ē o’fēac̃air̃ ana-šruamŏa.”

“Ip̃ cuma cao fē nōeār̃ ē anoir, ac̃ tām̃ ana-
 buir̃eac̃ oiot̃ mar̃ šeall aip. Nī folāip̃ oo puipe
 fām̃ teir̃iol̃ fē leit̃ a beit̃ aipe. Tām̃ aš cuap̃oac̃ 20
 im̃’ aip̃ne fēim̃ le f̃aōa a o’iarp̃air̃o cuim̃neam̃ aip̃
 teir̃iol̃ fē leit̃ oom̃ fēim̃, ašur̃ bī aš teip̃ šlan oip̃
 šo oti šur̃ lab̃raip̃-re an f̃ocal ran anoir beaš leir̃
 an b̃feair̃ ran a o’im̃tiš. Ńušair̃ “an Ríoire
 Šruamŏa” oip̃. Nī p̃aib̃ teir̃iol̃ fē leit̃ miam̃ aš 25
 puipe fām̃ leat̃ cōm̃ oear̃ ná cōm̃ neam̃c̃oip̃c̃ianta
 leir̃ an oteir̃iol̃ ran! Nī fēir̃ip̃ liom̃ a Ńuir̃šint̃
 cao a Ńuir̃ an f̃ocal ip̃teac̃ io’ Ńeann. Ip̃ ođca šur̃
 b’ē an f̃air̃o at̃a Ńun eac̃t̃ra mo beac̃a-ra oo ip̃šiõb̃aō
 aip̃ ball, šur̃ b’ē Ńuir̃ an f̃ocal ip̃teac̃ io’ Ńeann, mar̃ 30
 ip̃ f̃ocal ē a o’fēac̃air̃o šo n-ana-oear̃ ’ra leab̃air̃.
 Tām̃ buir̃eac̃ oē’n f̃air̃o ašur̃ oiot̃-ra, a šiol̃la. Tā
 in p̃na leab̃raib̃ a leig̃ear̃, “Ríoire na Ríogan” mar̃
 teir̃iol̃ fē leit̃ aš puipe acu; “Ríoire an P̃hoenip̃r̃”
 aš duine eile acu; “Ríoire an Šp̃iõra” aš duine 35
 eile; “Ríoire an Ūāip̃” aš duine eile; ašur̃ mar̃
 p̃in oōib̃. Ac̃ nī’l aon teir̃iol̃ cōm̃ maip̃ leir̃ “An
 Ríoire Šruamŏa” aš aoim̃ne acu šo b̃feaca-ra cūntar̃
 aip̃ in p̃na leab̃raib̃. Tām̃ ana-buir̃eac̃ oē’n f̃air̃o
 ašur̃ oiot̃-ra, a šiol̃la!”

40

“Aililiú!” aipra Sanchó, ašur̃ oo teip̃ aip̃ a
 Ńuilleaō oo p̃aō.

“Nī móip̃ oom̃,” aipra Don Cíoc̃óte, “cōm̃ luac̃

45 aḡur beir̃ caoi aḡam air, aḡair̃ tuine, aḡur an aḡair̃
 rin aḡ féacaint ana-ḡruam̃da, do péintáil air mo
 rḡeic̃ annro; i tceod, ḡac doinne ó'féac̃air̃ air an
 rḡeic̃ ḡo mbeir̃ 'ḡior aḡe ḡur mire an fear̃ oir̃deir̃c,
 an Ríoir̃e ḡruam̃da."

50 "Anraig̃, a 'duim'uarail," ar̃ra Sanchó, "ní ḡad̃
 duic̃ don p̃eic̃t̃iur̃ ḡruam̃da do cur̃ air do rḡeic̃.
 mar̃, ḡac doinne féac̃air̃ 'ran aḡair̃ or̃c f̃ein beir̃
 'ḡior aḡe, air an ḡc̃eac̃ am̃air̃c, ná ḡuoir̃e ḡruam̃da
 ḡo t̃c̃i t̃ú!"

55 ḡam ran ḡáir̃e ar̃ an m̃uoir̃e. Ac̃ níor̃ lean an
 ḡáir̃e aḡrao. Táir̃is níó cun a aḡne a ḡam an fonn
 ḡáir̃i ḡo tapair̃ de.

"A ḡiolla!" air̃ reir̃ean.

"Teac̃t, a 'duim'uarail," ar̃ra Sanchó.

60 "Ca eac̃al or̃m ḡo b̃ruilim f̃e ear̃ḡaine na
 h-eac̃ailre! Tá eac̃al or̃m ḡo b̃ruilim f̃e coimneal-
 báac̃ad̃! Ma' r̃ r̃aḡair̃c iad̃ r̃úo ḡo r̃air̃ na léim-
 teac̃a bána or̃c̃a táim t̃amanta! Coir̃ r̃ó-ḡrom
 ir̃eac̃ r̃aḡair̃c do bualac̃."

65 "Ca b̃r̃ior̃ duic̃-re ná d̃óim̃-ra a 'duim'uarail
 ḡur̃ r̃aḡair̃c iad̃! B̃ior̃ f̃ein lán-deim̃nig̃ceac̃ nár̃
 d̃aoine r̃aoḡalta i n-don c̃or̃ iad̃. Céap̃ar̃ ḡur̃
 r̃iar̃raí iad̃, aḡur̃ b̃i r̃ḡanñrao or̃m le h-eac̃la ḡo
 mb' f̃eoir̃i ḡo r̃air̃ plainc̃eac̃ acu aḡur̃ ḡo mbeac̃
 ḡac 're t̃uoir̃ar̃ acu or̃aim̃n ar̃aon, 'ár̃ ḡac̃iteam̃
 70 anáir̃de air̃ an b̃plainc̃eac̃ ḡo t̃c̃i ḡo t̃cioc̃rao an lá
 or̃aim̃n."

"Aḡur̃, anoir̃ a c̃uim̃nig̃im air̃, ca b̃r̃ior̃ dom̃,
 anoir̃ f̃ein, air̃ r̃aḡair̃c i n-don c̃or̃ iad̃!" ar̃ra Don
 Cíoc̃óte.

75 "Ir̃ f̃ior̃, a 'duim'uarail," ar̃ra Sanchó, "aḡur̃
 f̃eac̃, a 'duim'uarail," air̃ reir̃ean, "tá tap̃e aḡur̃

ocair ar orainn, agus tá an biaó agus an deoc annro
 agham-ra, ar muin an arail reo. Ná beaó ré cómh
 maic aghainn dul i leic-taobh i mbail éigin agus puo
 éigin a 'íte? "

80

"Ní móir dom dul agus féadaint 'ra cóirte rin
 tall," arsa Don Cíocórté, "féadaint cao é an ragar
 an duine marb, nó an bfuil ré marb ar fao."

"Má tá ré marb, a duim'uarail," arsa Sanchó,
 "tá ré ó bagoal. Ní féadfaí don puo don díogbáil 85
 a déanamh dó. Ní mar rin dúinne. Má'r éasguar
 a maib é b'féoiri go dtósfimír an galan uair! I
 féar, dar liom-ra, gan dul 'n-a goirte. D'a éas-
 muir rin, a duim'uarail, iad rúo sup éuir an teiteaó
 oirca, b'féoiri nuair a cuigfíoir ná maib éúca ac don 90
 fear amáin go dtiocfaó mífneac dóib agus go dtioc-
 fíoir tar n-air. Annran b'féoiri ná beaó ré cómh
 h-uirte an puas do éur an tarra h-uair oirca."

Le linn na cainte rin do fáó dó, bí Sanchó agus
 an t-aral as dhuirim éun riubail. Do lean an 95
 puirte iad go bpeáí réir, gan a cuilleaó cainte
 déanamh. Do gluaiseadar de'n bótar agus irteac
 i n-orzailt a bí ioiri dá énocán ann. Nuair a bíodar
 iméighe camall irteac do leatnuig an orzailt, agus
 bí an áit go bpeáí uaigneac lebéalta. D'orzail 100
 Sanchó na málaí úo a baim ré de'n míúil, agus do
 leat ré na málaí ar an bfeair glar agus éuir ré an
 biaó anuar oirca. D'ic an beirt a ndóitín, agus bí
 gáó acu leir. Nuair a bí a ndóitín de'n arán agus
 de'n feóil itte acu táimis tar oirca. Má táimis 105
 ní maib don níó acu do baimfaó an tar oirca. Do
 mear Sanchó go maib biaó agus deoc in rna málaib.
 Ní maib. Bí an deoc i n-áit éigin eile ar an míúil,
 agus o'fan ré 'n-a diair. Ní fanfaó mura mbeaó

110 Don Ciocóté beirte ag glaothac ari mar a bí. Níor
b'adon maite beirte ag cuimneam ari rin an uair rin, am.

"Ní féidir gan uirge beirte i n-áit éigin annro, a
duin'uairil," ari Sanchó, "tá an féar glar ro
rúinn ana-borib. Tá ré cóm maite agaimn gluairead
115 tamall eile irtead 'ra gleann beas ro agus b'féidir
go mbuailfadh tobair nó rructán umaimn."

D'éirigh ari agus buaileadar rómra ríto an
ngleann beas; gheim ari rruam an capail ag Don
Ciocóté, agus gheim ari ceannraig an ari ag Sanchó.
120 Ní fada a cuadar nuair ariughdar ruam uirge, ré
mar a beadh rructán móir uirge agus é ag tuirim le
ránaid de rruim faille, agus an faille ana-áir. Bí
áir móir ari an mbairt nuair ariughdar an ceol ran.
Ba gairi go mbeadh deoch breá ag acu! Ad ir ari
125 éigin a bí an t-áir ran tagairte oirta nuair ariughdar
ruo eile. D'éirigh ari, i n-donfead le tuirim an
uirge de rruim na faille, foiram iaimaí, ré mar a
beadh rruir nó ceair a fad ag rruir iaimaí
acu, agus ruo éigin acu d'á léir leir na rruirib
130 iaimaí; agus anoir agus ari, i láir an foiram agus
an éirig, do buairt buille móir rrom, ré mar a
beadh don fad amám a bí cóm láir leir na fad-
adair eile i n-donfead, agus nác rruirte a bí aige
ad óir, agus go raib ré 'gá corairt réir ari na
135 rruirib. Do tuir a lus ari a las ag Sanchó nuair
aig ré an éirir rin 'á déanam ag na rruirib
iaimaí agus ag an óir móir. Táir iaimaí de
éirteasla ari an rruir réir, ad níor leas ré do Sanchó
é éairte ré n-deira. Do rrad an beirte ari fad
140 tamall. Ré deirte do léir Don Ciocóté ari muir
an eir agus do labair ré.

"Fáir giorra na h-ailaite reo dom, a giorra,"

ar peirlean. “Tá éagcóir éigin ’á d’éanam annrú. Tá don fear láiríu amháin ’gá coraint féin ar tñíu. Ó’r pñíe fáin mé tá ceangailte ornn dñl agur an 145 éagcóir rin do coris; páirt a gádhail leir an don fear amháin i gcomnib an tñíu. Fan-ra liom annro, a gñolla, go ceann tñí lá. Mura mbeao tagaite cúgac um an dtaca ran imtís abáile. Má’r maic leat ruo a d’éanam a cúiríro átar ornn éiríis ag tñiall 150 ar mo pñogain, Dñlínéa, agur innir dñ conur mar a d’neinar gñíom uaral, gñíom do taitñeas lñ agur do tairbeánas dñ méro an gñáó atá agam dñ.”

“Ocón ó, a máigrtir a éroíre ’rtis,” arsa Sanchó, “cao é mar am é reo cun dñl ag d’éanam éact? Tá 155 an oíóce pñ-doréa. Ní feicfar an gñíom. Ní lúga ’ná mar a éifar rinne má iompúigmió tar n-air agur gan a leogaint oramn gñl aipúgmair an cómñac ro i n-aon cor. Ir minic aipúgear an pasart ’á pñó, “An t-é cōgñíro claióeam, le claióeam a cúiríro ré.” 160 Má tñíóann tñra ipceac ’ra cómñac ran ní féiríu tñ tñact beó amac ar—Ó, an aipúgeann tñ na buillí tñoma! Agur, a máigrtir a’ éroíre ’rtis, má págann tñ annro mire ro’ dñáíó, ní tñíge beíó tñ imtísge uaim ’ná mar a cúiríro an t-anam tñr teit aram 165 le neart pñannas. Ó, a dñm’uapail, ná pág annro ro’ dñáíó mé! D’pásar mo tís féin agur mo bean agur mo clann cun beit im’ gñolla agac, agur gñall-air dom go n’deanpá pñs dñíom ar an oileán úó, pé ball ’n-a bñuil ré. I n’ineao ran ní h-oileán ná 170 inre atá agam d’á págail ót’ onóir, ac imtñact uaim agur mé págáilt annro ’ra dñíóceact agur ’ran uaignear gan dñine ná dñonnaióe i n-aon cómñar dom. Féac, a dñm’uapail, ní pasda uaim an lá anoir. Tá an tñerólin éiríge ruar go h-ana-áro ar an 175

ppéir. Tá an meádon-oiríche curta óinn aghainn le fada. Fan go lá, a dhúin'uarail!"

"Ír aic an duine tú, a shiolla," arsa Don Cíocóte.

"Ní féidir duit an ppéir a ó'feirgint, tá an oiríche
180 cóim' doiríca ran. Conur ír féidir duit an tpeirílin a
ó'feirgint nuair nác féidir duit an ppéir a ó'feir-
gint!"

"Á, a dhúin'uarail," arsa Sanchó, "ír 'mó ruo
a cídeann duine go mbíonn ríannrao air. Ír 'mó ruo
185 a cídeann ríannrao ná feiceann duine san ríannrao.
Ní féidir doot' onóir-re an níos rin a cuirgint mar
ní raib ríannrao ná easla raib oir. Ní mar rin
dóim-ra. Nuair a tagann easla oim i gceart mear-
aim go bfeicim rppio m' gac cúinne doiríca, agus
190 púca m' gac ríairt; go móir móir ó tugao an caic-
eam anáiríche úr dom ar an bplancéao."

CAIBIDÍOL A TRÍ A'S FÍCE.

SGÉAL SANCHÓ.

An fadó a bí Sanchó ag caint ar an gcuma ran ní
raib a dá lámh díomáoin. Bí an doiríceacht ann,
agus níor b'féidir a ó'feirgint cao a bí ar riuabal agá
dá lámh. Do leos ré dó féin ciomao ríor, agus
5 cuir ré urcail go daingean ar dá cóir torais
Rórinanté! Le linn an urcail a beir daingean
ar an gcapall aise, do mear an beirt gur neartuis
ar an bpostram a bí ag na rúirtib iarraimn agus ag
an óir móir 'a déanamh.

“Ó! faipe go deó, a shiolla!” arsa Don 10
Ciocóte, “taoi’nn tú am’ éimeádo annro leo’
éaint gan éipeaó, agus an cat ar riubal annróo
agus an éaoi as iméaó uaim ar shíom uapal a
véanamh!”

Le n-a linn rin éomáin pé an dá rpoir irteaó 15
i scliaóán Rórinanté. Do léim Rórinanté, ac má
léim níor féao pé dul ar aghaó. Bí an dá coir
topaig ceangailte dá céile, agus ní féaoaó pé a
véanamh ac beic as poc-léimig. ‘Sa poc-léimieac do
ir mó a téiréao pé i ndiaó a éuil ‘ná mar a téiréao 20
pé ar aghaó. D’á éagmar rin bí gac don éontaó-
air, dá leantí as cup na rpoir ann, go raíao pé ar
mullaó a éinn! Do rtaó an maricaó de beic a
d’iarríao é éomáint.

“B’féoir, a duin’uapail,” arsa Sanchó, “Sur 25
b’amlaó atá an capall boó cupá pé émaoíreao
as an námao úo atá agat agus a bíonn coitíanta
as cup neic bun ór cionn oíamn.”

“Tar a bfeacaí maí, a shiolla!” arsa Don
Ciocóte. “Siné víreao an puo atá véanta. Tá 30
ráirt gabá agam’ námao i scoinnib puie an úiro,
agus tá émaoíreao cupá aige ar Rórinanté.
Éuaó meánamna mo máctnamh éuige. Bí ‘féoir aige
go maó ceapaic ar ráirt a gabáil le puie an
úiro mar géal ar é beic as trió i n’áonair i 35
scoinnib an éaómar. Ní’l leigear air anoir. Cae-
ram fanmáint annro go ótaó rofur an lae
éúgáinn.”

“Dá mba maic leat é, a duin’uapail,” arsa Sanchó,
“do ‘neóppinn ríeal duic. Nó b’féoir Sur b’féair 40
let’ onóir túirliocan agus luige annro ar an óalamh
atá go breáig tinn, agus gíear a éolaó duic péin,

fé marí a d'eiripir ip gñáct le m'oiriú fáin a d'éanaíh nuair a bíonn tuirpre mó-mór oréa."

45 "Ná trídéct liom-ra, a gíolla, arí óoúlaó ná ar fuan an fáio atá an caé uatbárac ran ar riubal annrúo ašur mé aš éirteaóct leir! Má tá ršéal ašac le h-innrínt dom innir dom é, ašur éirtpao leat óóm maít ašur a leogfiré potaríam an éaca ran dom éir-
50 teaóct le h-aon ruo eile ac leir féim."

"Tá go maít, a d'uin'uairil," arpa Sanchó.
"Táim anoir díneac aš tornušac an ršéil. An ruo a bí ipé a bí. A maít oráinn go léir ašur a mí-maít ar ári namáio, ó ip íao atá aš mē i n'oiaró
55 an uile! Ašur marí a d'eir an Rómánac úo Cātó an gluaimeám, 'an t-ole do'n t-é bíonn aš loirš an uile.' Ašur ipé b'píš atá leir rim, a d'uin'uairil ná ro, .i. sup ceapc oot' onóiri do fuaínnear a ceapac, ašur šan beít aš mē ar fuaio an domáin aš loirš
60 an uile. Sup b'feairia d'úinn iompáil ašur bótarí éisín eile éabairc oráinn, marí go deimín n'í linníto aš oul ac ó ršannraó go ršannraó marí atá ašáinn."

"Comáin leat, a gíolla, ašur innir an ršéal, má tá ršéal ašac le h-innrínt ašur fás fúm-ra pocapu-
65 šac ar caó é an bótarí a šeóbmíto," arpan m'oirpe.

"Tá go maít, a d'uin'uairil," arpa Sanchó.

"Bí fearí óš 'n-a óómnuríde trídéct i n-Értrémaóúra ašur aošairpe caorac ab' eacó é—ní h-eacó, ámhac, ac aošairpe šabari ab' eacó é—ašur lópac Ruac
70 a tucrí marí áinnim aip. Bí an t-aošairpe caorac ran, nó an t-aošairpe šabari ran, nó an lópac Ruac ran, bí pé i nšpáó le ršíúirpe de cáilín luac láioiri óš, 'n-arí b'áinnim oi Tóralba. Inšean aošairpe ab' eacó an ršíúirpe de cáilín luac láioiri rim, ašur aošairpe
75 ana-faíobíri ab' eacó a h-acair—"

“Má leanann tú ar an gcuma ran, a shiolla, as fáth na bhfocal aifíir agus aifíir eile,” arís an muidir, “ní beir an rígeál innte asat lairteig de dá lá! Innte an rígeál go deir cuinnighe cónsairiá, mar a d’éanraíó tuine ciallíná, nó éirí ar!”

80

“Táim ’á innte ar an gcuma ’n-ar h-innraíó dom é, a d’uim’uairil,” arís Sanchó. “Ní féadfaí go deo é d’innte ar don cuma eile. Agus go deimhin ní ceir doot’ onóir a d’iarráiró oim nóir nua d’éanraí, agus go ndeir an sean-focal linn ‘ná bair nóir’ 85 agus ná deim nóir.”

“Innte é pé cuma ’n-ar maí leat é, ó’r éirí dom fanmaí annro agus éirteáit leir,” arís an muidir.

“Seo, a d’uim’uairil, mar a d’uairil, bí an t-aois- 90 aife úo, an lópaí Ruá, bí pé i ngráí leir an scailín, le h-innraí an aoisáife íaróirí úo. Sgríir de cailín luat láirí mairneáil ab’ ead í. Bí pí cón láirí cón mairneáil le fear ós, agus go deimhin do tugad pé ndeara go maí iarráit de muid éirí 95 i bhfuim féaróise as fáir ar a béal uadair, as cúinne a béil, ar gac taob.”

“Aifí, an amlaí a bí aife asat uirí?” arís an muidir.

“Ní h-amláí, a d’uim’uairil,” arís Sanchó, “ac 100 an fear a d’innte an rígeál dom a d’uairil pé liom go maí an uile focal de’n rígeál fíor, agus dá mbeim as innte an rígeál cónóe náir innte dom é d’innte oíreá mar a ’neóirí é dá bfeirí gac nio ann lem’ fíirí péim. Náir innte dom an leabair a cáb- 105 aife go maí an uile focal de fíor. Bí an gráí go h-ana-móir as an lópaí Ruá do cailín na féaróise bíge; ac, mar ír gíad, táirí an mac mallaíam agus

110 òein ré coirimearḡ eatarḡa. B́i 'f́ior aici ḡo maib an
 ḡráḡ mór aḡ an lópaḡ oí; ac, i n-meao don ḡráḡ do
 ḡairbeánt oḡ, ip amlaib a òein rí ḡac don oíceall
 a o'féao rí cun a ḡairbeánt oḡ ná maib don beann
 aici aip. Òein rí neite ba meara 'ná ran féin. Òein
 rí ḡac don oíceall a o'féao rí cun éaoa do cup aip.
 115 Ipé puo a táinig ar an oá oíceall ran do'n lópaḡ
 Ruao ná ḡo oḡáinig fuat f́ioćmaḡ aise oí i n-meao
 an ḡráḡa. Táinig an fuat cómh mhinneac ran aise oí
 ḡur f́ocapuis ré ar imḡeaḡt ar fao ar an aic, aḡur oul
 cun cómhnuibḡe i oḡip éigín eile, i oḡreḡ ná feicfaḡ
 120 ré i ḡcaiteam a faoḡail aipir í!

“Bailis ré a maib de ḡabmaib aise aḡur cómaín
 ré moimir amaḡ iao t́ré mácáipe Eḡrḡémaoúpa, i oḡreḡ
 na t́ipe ar a oḡuḡtar Porḡuḡal. Nuair a fuair an
 cailín ḡo maib ré imḡiḡḡe, aḡur ḡur le fuat oí féin
 125 a b́i ré imḡiḡḡe, táinig ḡráḡ aici oḡ, ḡráḡ cómh mór
 oíreac aḡur a b́i aise oí i oḡopaḡ.”

“Sin maḡ ip ḡnát le mnaib a oéanam i ḡcómhnuibḡe,”
 arpan puipie, “oímeap a ḡabairḡ do'n t-é a ḡuḡann
 ḡráḡ oḡoib, aḡur anpán ḡráḡ ḡabairḡ do'n t-é
 130 ḡuḡann fuat oḡoib. Comáin leat.”

“B́i an ḡráḡ cómh mór ran aici oḡ ḡur f́ocapuis
 rí ar imḡeaḡt 'n-a oíaoḡ. O'imḡis rí 'n-a coip, cor-
 lompaḡḡa; cleit 'n-a láim aḡur mála beaḡ ar a
 ḡualaimn aici. Deirḡear ḡur b́iao puoaí a b́i 'ra
 135 mála beaḡ aici ná f́ḡacáinín ḡloime, aḡur paḡa beaḡ
 o'á ḡpuais, aḡur ṕpóicín beaḡ buibḡe 'n-a maib paḡar
 éigín péinte ann aici cun beit 'ḡá cimitḡ o'á
 h-aḡaoḡ. Ní feaoar an maib don puoaí eile 'ra
 mádilín aici nó ná maib.

140 “Ac táinig an lópaḡ Ruao aḡur a ḡréao ḡabap
 ḡo b́puac na h-abann ar a oḡuḡtar an ḡuaoiána.

'D'oiri tó a tpeáto a bpeic tap abainn. Bí tuile móir
 'ran abainn, ámtac, agus níor b'féirí toul anonn
 tpearna na n-abainn ac le báto. Bí ré i gcuadéar.
 Bí 'fíor aige so maib cailín na féaróige ar a tóir. 145
 Bí ré as féadaint 'n-a timceall féadaint an bfeicfaó
 ré báto i n-aon ball. Fé beire connaic ré iarzaire
 agus bátoín ana-beas aige. Ní féatfaó toul anonn
 'ra bátoín ac aon gabar amáin agus an bátoir.
 Bí trí céato gabar aige. Ní maib aon ruo i n-aon 150
 cor le déanam ac iao a bpeic anonn 'n-a sceann
 a'r 'n-a sceann. Do cuir an bátoir gabar irceac
 'ra báto cuige, agus do ruo ré anonn an gabar ran.
 Bí fíadaint air beic ana-aiceac air féin agus ar an
 ngabar ran, le n-easla so léimfaó an gabar, agus 155
 so n-iompófi an bátoín, agus so mbátfi é féin agus
 an gabar. Do ruo ré an gabar ran anonn. Annran
 táinig ré anall agus do ruo ré gabar eile anonn.
 Bí ran so maic, agus táinig ré anall agus do ruo
 ré gabar eile anonn. Féac, a 'duin'uarail, leo' 160
 toil, cimeáto cúntar cruinn ar na gabraib a bearfai
 anonn; mar m á caillean tú ar an gcóirpeam oipeao
 agus aon gabar amáin ní féatfai aon focal eile
 de'n rgeal a 'uinnirint. Ní móir dom a 'uinnirint duit,
 a 'duin'uarail, so maib an porc ar an tcaob éall 165
 de'n abainn ana-pliuc, ana-falaac, lán de 'uaoib;
 agus so mbíto an bátoir boct ana-faao a 'uairraio
 zac aon gabair do cur ruar ar an bporc ar lán fá-
 ála. Ac táinig ré anall agus do ruo ré leir anonn
 gabar eile; annran gabar eile; annran gabar eile." 170

"Abairaimir so bfuilto ríao so léir beirce anonn,
 agus ná bí anonn 'r anall ar an gcuma ran leo, nó
 beir an bliadain ircis rai a mbeir ríao so léir éall
 asat."

175 “An ’mó gábhair atá beirte anonn anoir, a thúin’-uairail?” arís Sanchó.

“An ’mó gábhair atá beirte anonn? An diaibál a bfeadóir!” arís an muirne.

“Ó mair, Ó mair! a thúin’uairail, ná duibairt leat
180 cúntar a címeádo ar na gabhair fé mar a bdeirí
anonn iad. Féad anoir, riné an rgeál go léir loitíte!
Ní féidir don focal eile de’n rgeál a d’innrint nuair
nár címeádaí cúntar ar cómhleáin na ngabair, fé
mar a rugaó anonn iad!”

185 “Aililiú!” arís an muirne. “An amlaí nác féidir
an rgeál a d’innrint san cúntar a címeádo, ’n-a
gceann a’r ’n-a gceann, ar na gabhair úo, fé mar a
rugaó anonn iad, san cúntar don gabair acu do
leogaint ar lár?”

190 “Ír amlaí go díreac, a thúin’uairail,” arís Sanchó.

“Nuair iarrair ar t’ondoir a d’innrint dom an ’mó
gábhair a bí beirte anonn, agus nuair a duibair-re ‘an
diaibál a’ bfeadóir,’ d’imtis an uile focal de’n rgeál
ar m’áighe glan. Níor fán oirlead agus léar amháin
195 de agusam! Ac ní’l leigear air anoir. Níor címe-
ádaí cúntar ar na gabhair a rugaó anonn, mar
aduibairt leat.”

“Ta an rgeál cíocnuigte de’n léir rin?” arís an
muirne.

200 “Cóm cíocnuigte agus do cíocnuigeaó don
rgeál miam, a thúin’uairail,” arís Sanchó.

Cuir an muirne gáir ar i dtíreó gur noct fé a d’ian-
dal a bí san fiacala. Ac ní feacaó Sanchó an
d’iandal. Bí an doirdeacó ann.

205 “Go deimhin agus go deairbhta, a giolla,” arís
muirne, “Ír rgeál neamhoitcianta é. Ní dóic liom
gur h-innread rgeál eile mar é miam, agus níor

críochnuigeadó rseál eile niam mar a críochnuigir-re an rseál ran. Da dóir go mbeadó 'fíor agham féin sur mar rin a beadó, ó'n éirum aigne atá aghat. 1r 210 amhlaid atá foctiam an cáta ro 'n-a bfuilimíó agh éirteadct leir tar éir do meabair faogalta baint uíot!"

"B'féidir é, a duin'uarail," arsa Sanchó. "Ac tá 'fíor agham féin go dian-maict go bfuil an rseál 215 críochnuigcte, mar rtaoann an rseál uípead 'ran áit 'n-a noemtear deapmíad i gcómpream na naghbar aghur iad o'a mbieit tar abainn anonn."

"Sleasadó cuige mar rseál!" arsan muirne aghur fáid ré na rpuir i gcliactán an capall. Érom an 220 capall boct ar poc-léimnigh aghur ar uil i noiaid a cúil. B'éigean uóib fanmáint mar a maadair go uctí go bpeacadar an céad amrgharmac de folur an lae. Nuair a connaic Sanchó an céad amrgharmac ran, do érom ré ríor, a san fíor do'n muirne, aghur 225 bain ré an t-uicéall de Rórinanté. Do érom an capall boct ar fiubal. Cóim luac a'r fuair an muirne aghur fiubal é, do cuig ré go maib an oiaoidéadct bainte de. Ní túirge cuig 'ná mar a bain ré triail eile ar na rpuir. Má bain, o'fpeasair Rórinanté aghur do 230 léim ré ar aghaid.

"Tá buaidcte agham ar mo námaio, a giolla!" arsan muirne. "Tá an oiaoidéadct imctigcte de Rórinanté! Béarfao buad an cáta leir! Fan-ra annran go ceann trí lá, a giolla, mar adubairt ceana 235 leat. Mura rtaasao tar n-air cúgac um an rtaaca ran imctigh abailte, aghur tabair an teadctaireadct úo dom' míogain, do Uulriméa vél Tobóró. i rtaob an tuararodail atá agh uil duic, deimear uóadct do réir na uilge rar ar fágar an baile. Tá do ceart 240

seáiricta amac duit 'ran uóadé ran, agus b'féidir
tuilleadh 'n-a ceannra. Má tagaim plan ó'n scaé
agus buadh agam, ná bíod don píos u'a meapatal
ort ná go dtabairfai duit an t-oileán úo a sealladh
245 duit."

CAIBRIDÍOL A CEATHAIR A'S FÍCE.

an muileann úcaireadéta agus "CLOSAO
mambríno."

Bí Sanchó ag sol go fúroac um an dtaca 'n-a
raib an éaint rin ráirde ag an muidre. "Ní féad-
fínn fanmáint annro id' díaró, a dhin'uairil," ar
reirean; agus do lean pé é, an muidre ar muin an
5 eic, agus Sanchó 'n-a éoir agus an t-aral ar
ceannraig aige, agus an t-éirleac potaraim ag dul
i n-éagrámlaet pé mar a bíodar ag teacé 'n-a
cóimgar.

Bí cráinn mhóra áirde ór a gcionn an fáir a bíodar
10 ag teacé trío an ngleann beag. Tánadar amac
ar an ngleann agus bíodar ar inre glar ná raib nó-
leatán. Connacadar uata anonn, ar imeall an inre
bis, romnt botán, agus faill mhóir áirde laiciar díob.
Bí an t-éirleac potaraim ar riubal, agus ba léir gur
15 i n-áit éigin i n-aice na mbotán a bí an potaraim 'a
déanam. Táinig iarracé de rgeón i Rórinanté nuair
a fuair pé é féin ag dul nó-admair do'n potaraim.
Do labair an muidre go cnearta leir, agus do meall
pé leir é cun na h-áite 'n-a raib an potaraim 'a déanam.
20 Ní gan cneatán a bí an muidre féin. Bí pé 'a cur
féin pé gurde a míogna, mar a cíod pé in rna leab-

faib ba shnát le ptoirib fám a déanamh. Deir an
 rgeal sup glaoib ré ar Dia naireanta, leir. Cimead
 Sanchó admair go maic dó. Crumaó ré pior anoir
 agus aipir agus o'féadad ré amac ioir coraib Rórin- 25
 anté, féadaint an bfaid ré don naðaric ar pé donar
 tiablaireadta a bí as déanamh an focharaim go léir!
 Cuireadar timceall fice péirre díob ar an gcuma
 ran. Bí cliaidán carraige ioir iad agus an aic 'n-a
 faib an fochar 'a déanamh Caradar timceall ar 30
 an gcarraige. Annpán do connacadar an obair go
 léir! Cad a connacadar? Connacadar muileann
 úcaireadta agus é as obair ar buile! Rotana as
 carad, agus rlabraí as rgeadais, agus rámtad
 móra láirre fada iarmhín as éirge agus as tuitim 35
 agus as ráb agus as carraic, agus ceirre máinleadaí
 móra troma agus iad as éirge anáirde 'ra rpeir,
 go bnead péir, agus annpán as tuitim annar ar an
 iomair, mar a faib an t-éadad, agus go gcuirtear an
 talam le meadaint an buille tugaróir nuair a 40
 tuitir annar.

O'féad an beir ar a céile, an ptoir agus an giolla.
 Bí an ptoir boct as féadaint go n-ana-leam de
 féin, agus leam de'n muileann úcaireadta ran a bí
 tar éir úcaireadta dáirib a déanamh ar an móir- 45
 gairge a bí gairge amac aige dó féin. Bí dá pluc
 Sanchó as at i tpeó sup badoal go rgoilfad oirca,
 agus a dá fúil i moct léim amac ar a ceann, bí a
 leiréir o'fonn gairí aip, agus é a o'iarraib an gairre
 cimead iirig. Fé deir do pléar an gairre amac 50
 o'a ainhéoin. Cuair ré in rna tritib dúbá as gairí.
 Nuair a bíob triteam curca de aige tadar triteam
 ba déine 'ná ran aip, mar cuirighéar ré ar an gcuma
 'n-a faib an oirde poim ré cairte aige féin agus as

55 máisgair, a5 toul i laige le r5annrao noimr an
muileann úcaipeaéca ran!

Da ró-dóbaip ró. ámtac, díol 5o daor ar an rult.
Bí an púipe a5 féacaint air a5 toul ó tpiúeam 5o
tpiúeam, a5ur 5ac aon béic aige nuair a 5eibeao ré
60 a anál. Cuir puo éigin i n-aighe an púipe 5o raib
an 5iolla a5 masao féi. Cós ré ruar an tpleas
a5ur buail ré púirs oi air! 'Sa ceann a meap ré é
bualao. Da maic an maire a5 an n5iolla é, do
cpom ré a ceann i tpié 5ur anuar ar a flinneánaib
65 a táinig an buille.

"5peaoao cú5ac, a cábóis!" arpan púipe.
"Conur féaoínn-re 'fíor a beic a5am 5ur muileann
úcaipeaéca a bí ann! Tá caiteige maí a5ac-ra ar
a leicéioí, mar ip ar a meaps a có5ao cú, a cábóis!
70 Ac nuair aipúir an t-éipieao potaíaim bír a5 cpic
le r5annrao. Tá 'fíor a5ac 5o maic ná raib aon
blúipe easla oim-ra. O'd cómaíca ran féin do
cánas annro, a5ur do tiocpinn annro o'd mba ceat-
par faáo a beao ann i n-meao na ceitpe máintléaoí
75 móra ran. Deimteap faáoao díob an neómat ro,
a5ur mura nveimeao-ra iao do tpiro a5ur iao do
rmaócu5ao bí-re a5 masao púm."

"5abaim pároúin a5ac, a tóin'uarail," arpan
5iolla, "ní n-a5 masao pút-ra a bíor ac a5 masao
80 púm féin. Síoe cuir a5 5áipí mé. Cuimnigear ar
an r5annrao a bí oim aipéir 5an 5áo 5an maócanar,
a5ur níor féaoar 5an an 5áipe rin do déanam. Da
dóbaip dom díol ar an n5áipe rin, ámtac."

"O'd mbeao 'fíor a5am 5ur b'fíne cuir a5 5áipí
85 cú ní buailpínn an buille úo oic. Ac ip ceap do
5iolla féacaint noimr, a5ur 5an 5áipe ná cuigpí
do déanam."

“Iy cuma liom feara, a dhúin’uairil,” arsa Sanchó, “cé’cu gáire a tuigfí nó gáire ná tuigfí a beir agham le déanamh págsaó san déanamh iad, 90 umac-ra pé’r dothan é. Ac págsaim fút féin anoir é, a dhúin’uairil, ar b’féidir dom rtaonaó ó gáire déanamh, umam féin aoirim, nuair a cuimnígear ar an gcuma ’n-ar cáiteamair an oíche aréir?”

Ní duabhairt an muirne don futh leir an méir rin. 95 rgaol ré cairp an cáirt rin.

“Iy dóic liom, a dhúin’uairil,” arsa Sanchó, “go bfuil cit ag tead.”

Dob’ fíor dó. Do torthuis bjaonaó fearaana ar tuicim. 100

“Tá ré dóm maic aghainn dul irteac ’ra muileann ro,” arsa Sanchó. “Ní h-alairó dhúinn rinn féin a fliucáó.”

Bí a leitéir rin de sháin ag an muirne ar an muileann agus ar a maib irtis ann gur b’féidir leir 105 fanmáint fé’n bfeartain ’nā dul irteac ann. B’éigean do’n shiolla fanmáint fé’n bfeartain, leir. D’iompuigdar i leir na láimhe deire, agus tugadair bótar eile oirca.

Ní fada a bíodar ag cur na rliže díob ar an 110 mbótar fan, nuair a tug Don Cíocóte fé nbeara fear ag tead ’n-a gcomuib agus é ar muin capail. Bí ar ceann an márcais futh mar a beaó cairpín óir. Bí an cit iméighe agus bí an shuan ag cáiteamh, agus bí an cairpín óir ar ceann an márcais ag cáit- 115 neamh ar dearg-laraó, mar a beaó shuan eile. Nuair a donnaic Don Cíocóte an cairpín óir rin, d’iompuig ré agus do labhair ré le Sanchó.

“Féac, a shiolla,” ar reirean, “iy fíor an rean- 120 focat; Nuair a dhúntar doir oirgaltar doir eile 120

1 n'inead.' 'Dí, dar liom, caoi agham ariéir ar éadct
uadúarac a déanamh, ac do cuir an muileann úcairpe-
eaceta úo amú' mé. 'Do dún an muileann an dorur
orim. Tá dorur eile orghailte anoir dom, ámtac.
125 An bfeiceann tú an muiríe rin atá ag déanamh oriamh
i leit an bótar? "

"Cím, a d'uin'uairil," arsa Sanchó.

"Tá clogaó Mlambhínó ar ceann an muiríe rin,
an clogaó úo go noubairt leat sur d'imear an
130 dearbúghaó mar gheall air. Troidfaó an muiríe rin
anoir, a giolla, agus bainfaó an clogaó ran de;
agus annran beir an clogaó agham ar mo ceann
féin le ceart cóirpaic."

"Seadain, a d'uin'uairil," arsa Sanchó, "le
135 h-eagla go mbeaó ré 'n-a muileann úcairpeaceta ariúr
agaimn!"

"Sreadaó cúgac, a bheallám," arsa Don Cíocóté,
"caó é déanfaó muileann úcairpeaceta de clogaó!"

"Ní feadaí an domhan, a d'uin'uairil," arsa Sanchó,
140 "ac ir eagal liom go bfuil dearmhaó ar t'onóir."

"Caó é an dearmhaó a féadfaó beir orim, a
amaóam?" arsa Don Cíocóté. "Ná feiceann do dá
fúil an muiríe rin ag teacó cúgaimn an bótar i leit
ar muin a capail, agus clogaó óir ar a ceann?"

145 "Cím an fear, a d'uin'uairil," arsa Sanchó, "ac ní
capail atá féi, ac arailín beag ballac mar an t-aral
ro agham féin, agus cím iuró éigin buirde ar a ceann."

"Cíonn tú iuró éigin buirde ar a ceann," arsa
Don Cíocóté. "Siné clogaó Mlambhínó. Iméig
150 i leit-taóib annran agus fás fúim-ra an muiríe rin
agus éirí a tparáilac a bainfaó-ra an clogaó
ran de san puinn camte déanamh leir!"

"Oiríofaó i leit-taóib, a d'uin'uairil, ná bíod

eadal oir, agus fanfaid i leit-taobh leir. Ac go
 tuasair Dia ná muileann úcaireadta a tiosair 155
 ar dúinn aihir!" arfa Sanchó.

"Má eadann focal eile amac ar do béal, a shiolla,
 i taobh muilinn úcaireadta, ná i taobh don tragar
 eile muilinn, ionrócaid oir agus imiré'd muileann
 oir, féac! Meirfaid tú! Déanfaid rnaoir deo' 160
 enámaib!"

Do éib Sanchó boct éirge, agus níor éirge focal
 eile ar. Do fáid Don Cioócté an dá rpor irteac
 i maotánaib Rórinanté. Do éirge ré a éann agus
 beairtuis ré a fleas, agus níor ar aghair é i scoinnib 165
 an fíri a bí as teac. Connaic an fear boct as
 déanaim ari é, agus an rtiúri buile ari, agus an trleas
 rinte amac uair aise. Éirge rghair an an bfair
 mboct. Ní fíorir ré an traozal cad é an ragar
 ruad é. Ari éirge féad ré "Dia le m'anam!" do 170
 fáid.

"Géill dom láirneac, a éirge!" arfa Don
 Cioócté, "nó cuirfaid an trleas ro riar tré lári do
 éiré!"

Do éirge, leir, ac nuair a éirge an fear an 175
 ruadair a bí féi do éiré ré é féin riar ríor de'n aral,
 agus o'fás ré an t-aral annan, agus do léim ré féin
 éir éirge irteac agus do éiré ré an maéirge anonn
 de an fáid a bí féi 'n-a éiré! Nuair a bí tamall
 reatá déanta aise o'féac ré riar. Connaic ré ná 180
 rabtar ar a éirge, ac níor rtaid féi de'n rir a bí aise
 'á déanaim. Connaic ré go rair an maéirge buile
 tar éir túrliocan o'á éirge, agus go rair níor éirge
 'n-a láim aise, agus go rair féi as muidéad go h-ana-
 géir ari. An éirge éir iré a bí 'n-a láim as an 185
 bfair buile.

CAIBIDÍOL A CÚIG A'S FÍCE.

CEAD CAINTE.

Miar ab' ead an "clogaó óir," miar beapabópa!
 Beapabóir boct ab' ead an "muirne" a ceap Don
 Ciocóté a bí aige. Bí an fear boct as dul, ar muin
 an arail ballaig, ó baile beas anonn go baile beas
 5 eile, cun daoine do beapabó asur poimnt beas páige
 do tuilleam. Bí an miar aige, miar beas púair, mar
 a bíod as gac don beapabóir. Bí ré as teact ar a
 ruaimhear an bótar aniar nuair a táinig an cié fear-
 tana úo air. Cuir ré an miar anáirde ar a ceann
 10 i dtreó ná fliucfí cairpín a bí air. Nuair a flean-
 nuig ré riar ríor de'n aral do tuit an miar ar an
 tatalam. Nuair a connaic Don Ciocóté an miar ar
 an tatalam, do léim ré anuar de Rórinanté asur do
 tós ré an miar. Le u-a linn rin táinig Sanchó ruar.
 15 "Féac air rin, a shiolla," arsa Don Ciocóté asur
 cuir ré an miar i lámh Sanchó.

"Dair fiaó, a duim'uarail," arsa Sanchó, "ac ir
 bpeáig an miar í. Ir fiú píora coróimneac í an cúro
 ir lúga de."

20 "Píora coróimneac!" arsa Don Ciocóté.

"Cad ir dóic leat atá ió' lámh agat, a shiolla?"
 ar reiréan.

"Meapaim, a duim'uarail," arsa Sanchó, "sur
 miar beapabópa í, asur go denmín féin miar máit
 25 iread í."

"Mo tpuas do ceann gan éiall!" arsa Don
 Ciocóté. "Clogaó muirne iread é, clogaó óir.
 Siné clogaó Mlambpínó. Tabair dom i leir é. Níl
 don tuirgint agat!"

“Tóg ré an mhar a’ lámh Sanchó agus buail ré anuar 30
ar mullach a cinn féin i. Bí ré tamall ’gá carach
agus ’gá h-iomparáil féadaint cá raiú an cealltar ba
ceart a beic ar an “sclosga.”

Bí ’fíor as Sanchó go dian-maith ná raiú ’ra
“clogaó óir” ac an róir méire a bíod as beara- 35
bóir nuair bíod an robur aise le déanamh inti cun
na féaróige do bogaó agus do glanaó rai a scuip-
faó ré an faobair uiré. Dá b’fíor rai, nuair a’fíor ré
“clogaó óir Mambhínó” ’a éabairt ar an méir, bí
i moét r’fíor a’fíor le fonn fíor, ac bí an t-easal 40
a’fíor. Nuair a éannair ré an mhar anáirde ar éann
an m’fíor cúir ré r’fíor fíor ar i n-aimh’éoin
an easla. O’fíor Don Cioóóóé a’fíor agus an fíor
as torruíad ar laraó ’n-a dá fíor.

“Cao ’tá ’at’ cúir as fíor anoir, a fíor?” ar 45
reirean.

“Táim ’gá éinnéann, a t’uim’uair,” arfa Sanchó,
“nár beas de féo an cloigeann le méir a bí ar Mam-
bhínó agus a raió gur féo a plaor as an m—— an
t-áiréac ran do líonach!” 50

Bí an m’fíor fáir.

“I’fíor,” ar reirean. “Bí cloigeann ana-móir
a’fíor. Fear ana-móir ab’ ead é, agus ní féarfaó fear
móir san plaor móir a beic a’fíor. I’fíor an t’fíor
nár fáir an cealltar ar an sclosga ro. Ac 55
meairim go t’fíor cao o’fíor a’fíor. Fuar t’fíor
fannatá éigin fíor a’fíor agus le t’fíor ’ran a’fíor
do fíor ré an cealltar de, agus t’fíor ré é le fíor
fíor éigin ar leat an méir ab’ fíor é! Ac c’fíor fíor
agus do fíor i’fíor i’fíor éigin, nó i’fíor fíor, 60
fíor-fíor as t’fíor ar fíor fíor éigin agus cúirfaó
cealltar nua a’fíor. Go t’fíor ran ní’l asam ac é

éimeádo ar mo céann cóim maicé agus o'féadfao é.
Coranócaio, pé mo céann ar na clocaib'."

65 "Coranócaio, a duin'uaíail," aipra Sanchó,
"mura fuo é go dtiocfaio caiteamh na gcloic mó-óian
oirt, mar a táinig nuair a buailead 'ra béal t'onóir
agus a baimead na fiacala arat, agus do bpiread
an crúirga úo go maib an balram ann; an balram
70 breáas úo suir dóbair do mo éirioe-re agus m'ae do
éur trém' béal amac!"

"Iy cuma i doaoib an balraim, a gíolla," aipra
Don Cíocóte. "féadfao tuille de do déanamh
don uair iy maicé liom é, agus beio do dóicim asat-ra
75 le fágaíl an uair a beio gáó asat leir."

"Ná bac mire 'n-a taoib, a duin'uaíail," aipra
Sanchó, "ní beas liom de! Ní blairfinn aipir é dá
bfaigimn nígeadé na Spáinne aip! Ní doicé liom go
mbeio don gáó asam leir. Táim lán-céapaité ar
80 san mé féin do éur i n-don contaóairt feara. Mura
mbeio cnead oim ní beio don gáó le leigear asam;
agus mura mbeio gáó le leigear asam ní beio gáó
leir an mbalram úo asam. San amhar b'féioir go
mbuailead an luicé oiaoióeacéa úo umainn agus
85 go gcuirí ar plaimcéad aipir me, 'am' caiteamh anáirde
'ra rpeir. Ná cuirar ní beio asam le déanamh ac
mo fúile agus mo béal do dúnao, agus ceirclín a
déanamh díom féin, agus m'anál a éimeádo, agus leo-
gaint doibh iao féin do cuirirúgaó leir an rpoirt.
90 Ní beio baogal oim an fáio ná buirpíó an plaim-
céad!"

"Iy móir an náire duic, a gíolla," aipra Don
Cíocóte, "beic as cuimhneamh oipead ran ar an méio
úo rpoirt. Nuair a deintear éasgoir ar éirio-
95 tairde iy ceairt do é maicéamh. Níoir deinead don

“Díoghbáil duit. Dá n-éinrí don díoghbáil duit is fearó a bheim féin éar n-aíre cúca agus díoghaltar déanta agam oíche maí gheall air.”

“Tá go maí, a dhuin’uairil,” arsa Sanchó, “ac ead a déanfaim leir an aral ro? Ba dóic liom sur 100 maí an iud dom é cógaint i n-inead an arail reo atá agam féin. Is dóic liom sur fearr é ’ná m’aral féin.”

“Tá ré i gcomnuib’ d’líghe na púipeadta, a gíolla,” arsa Don Ciochórté, “námaio do pobáil nuair a buair- 105 tear air. Dá gcaillead’ púipe a capall féin ’ra éat beaó ceadaighe do capall a námaio do cógaint, ac gan ran ní beaó.”

“Is cruaid’ an d’líghe d’líghe na púipeadta,” arsa Sanchó, “agus a iad ná leospí do dhuine aral do 110 málairtiugad’! An dóic leat, a dhuin’uairil, ar mírte an éulaí do málairtiugad’? Is fearr an éulaí atá ar an aral ro an beaibópa ’nó an éulaí reo atá ar m’aral-ra. An dóic leat an mírte an málairtiugad’ déanam’?”

115

“Ní cuimhin liom anoir, a gíolla,” arsa Don Ciochórté, “go bfeaca féirtead na ceirte rin i n-aon leabair de rna leabairib’ púipeadta d’ár léigear; agus dá b’fíis rin ní féoir liom a iad sur mírte.”

“Tá go maí, a dhuin’uairil,” arsa Sanchó. 120 Dáin ré an treana-éulaí lúithead’ anuar d’á aral féin, agus éirí ré air an éulaí b’ead’ nua a bí ar an aral eile. Annpán éirí ré na reana-leataraíca b’írte ar an aral eile. Annpán d’iméig an beirt agus íocaíugadair iad féin i n-aice ríueta an muintinn 125 úcaíheadta; agus d’íteadair a ndóicim de’n biaó úo a fuairadair ar an aral úo na rocpaíoe. Tugadair a gcúl, áin, leir an muintinn. Ní féarfaó Don

Cíocóté aḡair̃ a ṡabair̃ air̃, b̃i a leit̃ẽir̃ r̃in de ḡr̃áin
130 aḡe air̃.

Nuair̃ a b̃i a ñóic̃in it̃e acu aḡur cuir̃ o'uir̃ge
an t̃r̃ruṡáin ól̃ta acu (p̃é ḡr̃áin a b̃i aḡ Don Cíocóté
ar̃ an muileann ní r̃aib̃ don loṡt̃ aḡe ar̃ an uir̃ge),
cuair̃ Don Cíocóté ar̃ muin Rórinanté, aḡur cuair̃
135 Sanchó ar̃ muin an ar̃ail, aḡur ḡluair̃eadãr̃ c̃un
r̃iubail, aḡ loir̃ḡ éaṡt̃. Níor̃ ṡoḡar̃ don b̃óṡar̃ õóib̃
f̃éin reacãr̃ a céile. Oo leoḡaṡ õo Rórinanté an
b̃óṡar̃ õo ṡoḡaṡ, aḡur õo lean an t̃-ar̃ail Rórinanté,
aḡur b̃i ḡaṡ níṡ mar̃ ba c̃óir̃. Sin mar̃ a ṡeineaṡ
140 muir̃í f̃áin i ḡcóm̃nuir̃e õo r̃éir̃ na leabãr̃. B̃i
Sanchó r̃ár̃ta. B̃i a bol̃ḡ l̃án, aḡur b̃i an iallaic̃
nua f̃é n-a ṡóin, aḡur b̃i máḡr̃c̃ir̃ maic̃ aḡe. B̃i an
muir̃e r̃ár̃ta. B̃i a bol̃ḡ-r̃an l̃án, leir̃, aḡur b̃i r̃é
aḡ cur̃ na r̃liḡe de õipeaṡ mar̃ a c̃onnaic̃ r̃é in r̃na
145 leab̃raib̃ a cuir̃eaṡ muir̃í f̃áin an t̃r̃liḡe õóib̃
i ḡcóm̃nuir̃e; ceaṡ a c̃inn a ṡabair̃ õo'n c̃apall, aḡur
leoḡaint̃ õo a r̃oḡa b̃óṡar̃ a ṡabair̃ air̃.

B̃i an maṡṡnaib̃ r̃an i n-aḡne Oon Cíocóté, aḡur
b̃i a aḡne ḡo n-ana-r̃ár̃ta. B̃i r̃é 'n-a r̃uir̃e r̃iar̃
150 'r̃an iallaic̃, aḡur a õá r̃áil r̃áir̃te uair̃ r̃íor̃ aḡe,
aḡur a c̃eann anáir̃oe aḡe, aḡur é aḡ f̃eaṡaint̃ uair̃
ar̃ an r̃p̃éir̃, aḡur é aḡ cuim̃neam̃ ar̃ Oul̃r̃inéa, õipeaṡ
mar̃ a c̃íor̃ r̃é in r̃na leab̃raib̃ muir̃ieaṡṡa ḡur ḡnác̃
le muir̃e f̃áin beic̃ aḡ cuim̃neam̃ ar̃ a r̃p̃éir̃-bean.
155 Sp̃éir̃-bean i ḡceair̃ ab' eaṡ Oul̃r̃inéa, mar̃ ní f̃eaṡair̃
Don Cíocóté r̃iam̃ i beó ar̃ t̃alam̃ ameair̃ḡ õaoime.
Ní r̃aib̃ inṡi aṡ mar̃ a beaṡ iom̃aḡḡ a b̃i c̃úmṡa aḡe
amaṡ ar̃ a máṡṡnaib̃ f̃éin. Aṡ õo ṡuir̃ r̃é, ar̃ na
leab̃raib̃, ḡur mar̃ r̃in ba ḡnác̃ le muir̃e f̃áin r̃p̃éir̃-
160 bean, nó leannán r̃íṡe, nó r̃íog̃an uar̃ail éir̃in, õo
c̃umaṡ õo f̃éin, aḡur beic̃ i nḡr̃áṡ léi, aḡur beic̃ aḡ

glaodac uircti cun é d'fuarthait nuair a beaó pé
i ngeibinn éruair. Nuair a fuair pé é féin as gluaire-
eact ar an mbótar, asur a shiolla 'n-a diair aniar,
asur cead a éinn as Rórinanté, asur Dúlpinéa déil 165
Tobóró annrúo tuar, dar leir, amearg na rthamall;
ba muipe fáin i gceart é, má bí muipe fáin ar bit
nam. Bí pé ana-fárta i n'aigne.

Bí Sanchó ar muin an arail as teact le pálaib
Rórinanté. Bí maectnam i n-aigne Sanchó, leir. 170
Bí ana-dúil aige a maectnam a d'innrint d'a máig-
rtir, ac bí easal air go mb' féoiri nár ceart dó
labairt go dtí go labairt leir. Pé muo a bí le páo
aige bí as teir air é éimead iriis. Do d'muo pé an
t-aral amac i n-aice le coir veirió Rórinanté. 175

"Ar b'é toil t'onóra cead cainte tabairt dom,
a d'uin'uarail?" ar reirean. Táinig an muipe ar
a maectnam asur d'féac pé riad air.

"Tá go maic, a shiolla," ar reirean. "Dein do
cainte, ac ná bí d'fao léi." 180

"'Sdó, a d'uin'uarail, ríod atá oim," arfa Sanchó.
"Táimí as gluaireact anoir ar fuair na n'óuicis
iarcata ro, tura as loirg éact le déanam asur tú
'gá n'óanam éom tiug asur tagann tú ruar leó, ac
ní feiceann aoinne iao. Ir ceart na h-éacta ro a 185
d'eimeann tú do rthiobad ríor i leabrais; ac conur
ir féoiri iao do rthiobad ríor i leabrais mura
bfeicfar iao? Ir d'óic liom féin sur b'é muo ir
ceart dúinn a déanam ná dul pé láim ároiríog éigin,
nó pé láim impiríe éigin, i dtreó go b'féadfa-ra do 190
gníomairta déanam i reirbír an ároiríog rin nó an
impiríe rin. Annran do éirí do gníomairta, asur do
molpí iao, asur do curpí i leabrais iao, asur beaó
d'aoine 'gá léigead asur as déanam iongnad d'íob.

195 Δγυρ β'φείτοιρ ζο ζκυρφί μ'αίνιμ φέιν 'ρα λεάβαιρ
 λειρ. Μά κυρταρ, άμή, τά ρύιλ άζαμ ná τρᾶέτφαρ
 αρ αν βρλαινέαο. Νί τρᾶέτφαρ. Νί βαοζαλ ζο
 'οτρᾶέτφαρ, μαρ ní φεααίθ άοιυνε αν οβαίρ άέ tú
 φέιν, α 'οιυν'υαράιλ, άγυρ βί αν 'οραιο'θεάέτ οριτ αν
 200 υαίρ ριν."

"Μεαράιμ, α ζιολλα," άρρα Όον Cíocóté, "ζο
 βρυιλ α λάν 'οε'ν έεαριτ 'ρα μᾶέτναμ άτά 'θέαντα άζατ
 άγυρ 'ρα' έαιντ ριν άτά μᾶί'οτε άζατ. άέ τuiζ αν
 μέρο ρεο. Νί ρολάίρ 'οο μ'οιριε φάιν α λάν 'οε'ν 'οομᾶν
 205 'οο ριυβάλ αρ 'ο'ύίρ άζ 'θέαનાμ έάέτ, άγυρ άί'νε βείτ
 'αίρ αμεαργ na 'ο'τίορ'έτα μαρ ζεαλλ αρ μέρο α έρ'ό'θ-
 άέτα, ραρ α λυίζφαθ ρέ ιρτεαέ ι ρειρ'βίρ άον μίοζ ná
 άρ'ορ'μίοζ ná ιμ'ριε. άννρᾶν μά βιονν μί nó άρ'ορ'μί
 nó ιμ'ριε ι ηζυαίρ, άγυρ α náμᾶι'ο μ'ό-λᾶί'οίρ 'οό, άγυρ
 210 ιηζεαν άλυιunn όζ άίζε, κυριεανν ρέ ρι'ορ αρ αν μ'οιριε
 φάιν έυν έ έορᾶιντ αρ αν náμᾶι'ο. Ταζανν αν μ'οιριε.
 Τρ'οι'οεανν ρέ αν náμᾶι'ο. Όυα'όανν ρέ αρ αν náμᾶι'ο.
 Όιονν ζᾶίρ'οεάέαρ άγυρ άρ'ο-μᾶοι'οεαμ άγυρ τειντε
 ενάμ αρ λαράθ αρ ρυαί'ο na τί'ιε. Cíonn αν μίοζαν
 215 όζ αν μ'οιριε φάιν α βυαί'ο αρ náμᾶι'ο α η-άέαρ.
 Τυζανν ρί ζρᾶ'ό έλέιβ άγυρ ρεαρι α ερ'οι'οε 'οό. Cíonn
 α η-άέαιρ conur μαρ άτά αν ρζέαλ άι'ι. Cíonn ρέ,
 λειρ, ζυρ έυζ αν μ'οιριε υαράλ ζρᾶ'ό άγυρ ρεαρι α
 έρ'οι'οε 'οο'ν μίοζαιν όιζ. 'Οειντεαρ αν έλεαμᾶαρ.
 220 Ρόρταρ αν λᾶναί'α. Όί'ο na τειντε ενάμ αρ λαράθ
 άι'ί'ρ αρ ρυαί'ο na τί'ιε. Ταρ έίρ βεαζάιν άιμ'ριε
 ταζανν αν βάρ αρ αν ιμ'ριε, nó αρ αν άρ'ορ'μίζ. 'Οειν-
 τεαρ ιμ'ριε 'οε'ν μ'οιριε φάιν."

"Δγυρ έα'ο μαρ ζεαλλ αρ αν ηζιολλα, α 'οιυν'-
 225 υαράιλ?" άρρα Sanchó.

"Τυζανν αν τ-ιμ'ριε νυα α ζιολλα λε ρόρα'ό 'οο
 μᾶοι' υαράιλ έίζιν 'οο μᾶί'ιβ έοίμ'οεάέτα na μίοζνα."

“Ac, a thúin’uairil ní oirfadh ran tóim-ra i n-aon
 cor, mar tá an treana-bean ašur an éilann im’ díaró
 ’ra baile.”

230

“Ašur nác ’mó cuma ’n-arí bfeidhí do’n nís óš
 comaoine cúir arí a šíolla i n-éašmair é pórach le
 n-aon mnaoi íreal ná uairil? Arí nóim, bíodó nác
 thúin’uairil tura fóir, dá mbeinn-re im’ nís ná beaó
 ré arí mo cúmar iarla nó tigeairna tíre déanam 235
 vóit?”

“Darí fiaó ac beaó, a thúin’uairil, ašur annran
 beaó an treana-bean ’n-a baintigeairna, ašur beaó
 an éilann ro atá ’ra baile im’ díaró beidhí ’n-a
 níosnaid ašur ’n-a bphionnraib! Oócón ó! ní fíor cá 240
 rtaofar! Ašur beidó mo élóca briedš, móir, fada,
 deairš oim féin, riarí fíor šo rálaid oim! Ná bíodó
 aon píoc dá mearaéal oir, a thúin’uairil, ná šo
 bfeadóir an élóca deairš šo briedš rtuamda oim.
 Bíor tamall im’ fearí toraig arí éualacé éigim, ašur 245
 bí šúna fada oim, ašur ambriacáir šo šcuirfadh ré
 iongnadh oir, a thúin’uairil, a feadbar dá fhead an šúna
 ran oim.”

“Ní deimim aon daóta de,” aríra Don Cíocóité,
 “ac nuairí a beidó tú ío’ píaíoda thúin’uairil caiteirí 250
 aine níor feáirí a tabairt dóim fíoróis rin oir. Bíonn
 rí uairianta cóim šairb le torí aicinn ašat! Caite-
 rí tú féin a beairadh šac aon lá nó ršéirfíor rí oir.
 ’Neorfíor rí do šac doinne nác píaíoda thúin’uairil
 i n-aon cor tú ac a málairt.”

255

“Íré mo éuairim, a thúin’uairil,” aríra Sanchó,
 “šo bfuil neite móra i n-óán dúim.”

“Bí deimništeac de rin, a šíolla,” aríra Don
 Cíocóité.

“Dá bñis rin,” aríra Sanchó, “níl ašaimn le 260

“Déanamh, a dhúin’uairail, ac beic d’g molaó Dé
róimáinn.”

“Go gcuirib’ Dia ar ár leab rínn!” arís Don
Cíocóté.

CAIBIDÍOL A SÉ A’S FÍCE.

NA DAOIR LOINGEAS.

Do rtaodadair d’á gcaint, mar do connacadair cúca
an bótar ruo a cuir fíadaint orda rtao. Connaca-
dair d’áféas fear aghur iad ceangailte d’á céile le
rlabha mói tnom iarlainn a bí d’g d’ul ó mhuineál go
5 mhuineál orda, i dteo go rabhadair féin ’n-a rlabha,
d’g ríubal i n’daio d’céile ’n-a n’duine r’r ’n-a n’duine,
d’g a lánna ceangailte go daingean le cuibheadaib
iarlainn. Bí beirt maircaó ’n-a n’daio aniar aghur
arim teine d’g d’ac fear díob, aghur beirt fear ’n-a
10 scoir aghur arim faobair d’g d’ac fear díob.

“Cé h-iaó ran, a gíolla?” arís Don Cíocóté.

“Fíi iad ran, a dhúin’uairail, adá ceapaithe cun
daor-oibre déanamh ar na loingear. Tátar ’gá
mbreit cun na loingear anoir,” arís Sanchó.

15 “Náó ait na daoine iad,” arísan m’oipe, “d’g a
ráó go mbeoír d’g d’ul cun oibre ar an gcuma ran!”

“Ní beoír d’g d’ul cun oibre ar an gcuma ran, a
dhúin’uairail,” arís Sanchó, “d’á mbeo leigear acu
air.”

20 “D’g an i scoinnib’ a d’toile adáio ríad d’g d’ul
cun na h-oibre?” arís Don Cíocóté.

“Seallaim dhuit suas b'ead, a dhúin'uarail,” arsa Sanchó, “lom díreac i gcóinnib a d'oilé!”

“Aisur cé 'tá ag déanamh an éisim rin oirca?” arsa Don Ciocórté.

25

“An ní, a dhúin'uarail,” arsa Sanchó, “nó b'féidir suas ceart dom a rá, an olige; ac ar nóin iré an ní do cuireann an olige i bfeidm. Róghairí iread iad a dein dhóc-ghníomharca, aisur do d'aoirad iad cun na h-oibre rin a déanamh ar na loingear, aisur cácar 30 'gá mbreic cun na loingear anoir.”

“Tuigim,” arsa Don Ciocórté. “Díonn d'innrint ar gac rígeal. Ní taitneann an córuad rian atá ar na fearaid rin liom. B'féidir go bfuil éagsóir déanta oirca. B'féidir suas cuiread éideac 35 ar curo acu. Ir minic a crioctó dhúine 'rian éagsóir. Má tá éagsóir déanta oirca ir ag ríoiré fáin atá iad d'fuarthait.”

“Seacain, a dhúin'uarail,” arsa Sanchó. “Ní'l don éagsóir 'd déanamh oirca rian. Ní'l 'd déanamh 40 leó ac an pionór atá tuillte acu do cun oirca.”

Le n-a linn rin bí an ríadha fear tagaithe ruar cun na h-áite 'n-a raib Don Ciocórté aisur Sanchó. Do dein Don Ciocórté anonn ar dhúine de'n beirt go raib an t-arm teine 'n-a láraib acu. Do labair 45 ré go bheadh réim cnearta leir an bfeair.

“Ar mairte leat, a fíir mairt,” ar reirean, “a d'innrint dom cao fé n'ead na fíir rin a beic d'á reólad cun ríubail ar an gcuma neamhoitcianta rian?”

“Daoir loingear leir an rígh iread iad, a dhúin'uarail,” arsan fear, “aisur cácar 'gá mbreic cun na loingear cun d'aoir-oibre déanamh. Siní breic atá tabairca oirca. Sin a bfuil agam-ra le rá d' 'n-a d'aoib.”

50

55 “Tá go maít, a ùine macánta,” arsan muirne,
 “ac, murá mirté leat é, ba maít liom a ò’fíarfaíge
 de shac feara díob cao a òein ré ar an rliúge a cúir ‘ra
 óruaótan ran é. Ba maít liom a fíor a beir a sham
 cao tá le iáð a shac feara díob mar leatrgéal dó
 60 féin.”

“Ó’féac an feara ar an muirne. Connaic re an
 trleas, a shur connaic ré an claióeamh, a shur connaic
 ré an féacaint shuamóda cóimíteac a bí i nshúir an
 muirne. Tuig ré i n’áigne go mb’féoiri shur b’féairi
 65 é shlacad go péir.”

“Táir na páipéir anro a sham, a ùin’uairil,” ar
 reirean, “a shur cúntar oirca ar na roóc-shíom-
 airtaib a òein shac cuirpíteac acu ran; ac mar rin féin,
 meairaim go bfuil ré cómh maít a sham leogaint duit
 70 iad féin do ceirtuigad, mar a òeirir. Tar ‘n-a
 rotaac má’r maít leat é a shur ceirtig iad. Ní dóic
 liom go ‘neórfiú doinne acu don bpreas duit ‘ra
 ceirtuigad, mar tá ‘fíor acu go léir go bfuil na
 páipéir a sham-ra anro.”

75 “Do òein Don Cioócote ruar ar an shacad feara, an
 feara a bí i rotaac an trlaóira.

“Cao fé nóeara duit-re beir ‘ra cár ran?” ar
 reirean. “Innir an fírinne dom.”

“Mé beir i nshráð fé nóear é, a ùin’uairil,”
 80 arsan feara.

“Tú beir i nshráð!” arsa Don Cioócóte a shur iong-
 nad air. “An iadib don cúir eile cúgat ac shráð?
 Dá bpreaóad shráð ùine cúir ‘ra cár ran ba ceart
 mire beir ann cómh maít leat-ra.”

85 “Ní mar a céile an dá shráð, a ùin’uairil” arsan
 dooir. “Ir amlaib a tuítear-ra i nshráð le bor-
 céad bpreas línéadais. Do cógar é mar shéall ar

méir an ghráda a bhí agham do'n línéadac úr. Ní rḡar-
 finn leir coirḡce dā mḡcead liom. Ac do mḡad oim
 oirḡac aghur mē 'ḡā ārouḡad liom cun riubail. Ní 90
 maib don coraint agham le dēanam oim fēin. An
 bean ḡo mba lēi ē nī maib don uiraim aici do'n ḡrād
 a bhí agham-ra do'n línéadac úr. Ní maib don truaḡ
 aici dom. Do rḡmúrālaḡ ḡo maic mē mar ḡeall
 air. Tā pian an rḡmúrāla ran annro ar mo dā ḡlinn- 95
 eān, aghur beirḡ ḡo ceann tamail. Tā cōmream na
 mbuilli le lēiḡeāḡ oim mā'r rḡolāirce cū."

Cuireadair ḡo lēir uail ḡāirí ruar, d'ā méir
 pionór a bhí agh an rlabra mór d'ā cur oirḡa.

"Aghur cao a cḡs tura annro?" arḡa Don 100
 Cioḡḡtē leir an tarina fear ar an rlabra. Ní bḡuair
 ré don fḡeasra ó'n bḡear ran. Níor fēad an fear
 ran a dēanam ac beir agh ornuil aghur agh rileāḡ.
 Bī rḡut dēor anuar ó n-a ḡúilḡ aghur ḡac don ornad
 agh teācḡ uair 1 tḡreo ḡur dōic le duine ḡo tḡacḡfí 105
 ē. Cḡs an cēad fear fḡeasra tar a cēann.

"A cēolḡoirḡacḡ fēin fé nḡeara dō ran beir
 annro," arḡan cēad fear.

"Aililiú!" arḡan mḡoirḡ, "an amlāir a curtar
 daoine cun daoir-oibḡe mar ḡeall ar beir agh dēanam 110
 cēol! Ní cḡiḡim ē."

"Sioḡ bḡiḡ acā leir," arḡa fear an ḡunna. "Nuair
 a curtar an pian ar duine acu ro cun na fīrḡinne
 d'fārḡad amac ar a bēal, mā dōmḡiḡeann ré a coir
 tré nearḡ na péine tḡḡann an cur eile 'cēolḡoir' 115
 air, aghur nī tḡḡtar don truaimnear dō an cur eile
 d'ā fāoḡal. ḡadairḡ beirḡdēac ē rin, a dūim'-uairil.
 D'adōmḡiḡ ré fēin ḡur b'ead nuair a cuiread an pian
 air. Do buailḡ cēad buille dē'n rḡmūrḡe air,
 aghur do cuiread ré bliadna daoir-oibḡe air, aghur 120

ní rtaodann ré ac d'as sol. Tá sháin as an gcuid eile
 air, toirg náir éimeádo ré an domháil irctig. Dar leó,
 ba éairt do shan an daor-bheir a tabairt air féin,
 amad ar a béal féin; asur go veimhin ir dóic liom-ra
 125 go bfuil an ceairt 'ra méir rin acu."

"Ir dóic liom-ra, leir, é," arsa Don Cíocóté.

"Asur tura," ar reirgan leir an dtáimh do fear,
 "cad a tug annro tura?"

"Deic n'úcat a beir i n-eairnam oim, a duin'-
 130 uairail," arsan fear.

"Deic n'úcat?" arsa Don Cíocóté. "Tabairfad-
 ra fide d'úcat duit láirnead má fadomann ran tú
 ar an ngnair reo."

"Níor tugad i n-am dom iad," arsan fear. "Dá
 135 dtugstí dom an t-airgead ran i n-am d'féadofinn
 bneab a tabairt do éirnead na cúirte, asur bneab
 eile do'n atuirnae a bí im' coinnib, asur do raorfi
 amad mé, asur veimhin as riubal na rriáirde anoir
 i Sócorobéir, i dtolédó, go raor rábáirca, i n-inead
 140 beir annro im' daor, fé'n rlabra ro as dul as triall
 ar na Supáirib bneáirca úo!"

"Cad é an raar muo an Supára?" arsa Don
 Cíocóté.

"Siné ainim a tugaimid ar hac loing de rna loim-
 145 gear ro 'n-a scaitimid an daor-obair a déanam
 oirca," arsan daor. "Ac ní fearr beir as caint. Tá
 Dia láirir—Sin a bfuil le rá do asam. Ir maic i an
 foróne."

Comáin an muir leir ar an gcuma ran as ceir-
 150 tiúcan oirca go léir i dtad na gcorta a bí déanta i
 gcóinnib na rliže acu, i dtad na ngnómarca fé
 nneara dóib beir ceangailte ar an rlabra, as dul
 eun na daor-oibre ar na loingear. Táinig ré go dtí

don fear amháin go faib ceangal air níba déine 'ná
 mar a bí ar doinne de'n doinne déas eile. Fear ós 155
 ab' ead é. Ní faib ré ear deic mbliadhna fícto. Bí
 ré deas-cúimta, deabruigtead go maic, ac é beic
 camfúilead. Bí a dá fúil iompugte irtead cun a
 céile, ré mar a beoir ag faie ar a céile. Bí ré
 ceangailte de'n trlabha ré mar a bí an curo eile, ac 160
 bí fúinra láirir iarmann ar a muineál, i tceannra
 lúibe an trlabha, agus anuar ó'n bfuinra ran, larmuic
 de'n dá gualainn air, bí dá labar maic láirir
 iarmann, agus iad ag dul cóm faoa rior lé n-a dá
 lámh, agus an dá lámh ceangailte díob. I tceannra 165
 an méirín bí rlabha ran cóm air, agus ceann de'n
 trlabha ran ceangailte de coir leir, agus an ceann
 eile ceangailte tuar de'n fúinra a bí ar a muineál.
 Bí iongnad ar an muir nuair a connaic ré na
 ceangalacla daingeanra go léir.

170

“Cad 'n-a taob na ceangalacla beic cóm daingean
 ar an bfeir ran feadar na fir eile?” arfa Don
 Cioctóte le fear an gunna.

“Mar tá níor mó déanta ar an rlighe aige 'ná mar
 atá ag an gcuro eile go léir i n-aonfeact,” arfa fear 175
 an gunna.

“Áro-cuirpthead iread é,” ar reirean. “Díob go
 bfuil na ceangalacla ran go léir air,” ar reirean,
 “nílimíó ró-fíúpálta de. Níl don teóira leir. Ir ar
 éigin ir féirir o'don traifar ceangalacla é címead, 180
 tá ré cóm láirir, cóm n-ábailta, cóm glie rín. Tá
 breic deic mbliadh air an turur ro. Ní gá dom
 ac a o'innrint duit, a duin'uarail, gur b'é rín an
 cuirpthead móir Síner de Parramonté, an biceamnac
 go bfuil aicne ag an nóbtaig air.”

185

“Go réir! go réir, a glolla na mbiceamnac,” arfa

Shínér. “Bíodh go bfuil sunna ioláim aghat ná bí agh
tríomairdeacht oiraimn. Féadadh gach doimne irthead ‘n-a
choinriar féin——”

190 “Cuir uait an t-rioc-múineadh, a claidirne,” arís fear
an sunna, “nó ir duit ir meara!”

T’féad Shínér air amach ar an t-á campfúil agus níor
cnearta an féadaint a táinig arta.

“Fanaimir go fóil,” arís reirean. “Beidh lá eile
195 agh an bpaorach,” arís reirean.

Annran t’féad ré ar Don Cíocóité:

“Má tá don ruo aghat le tabairt dúinn, a marcais,”
arís reirean, “ir fearr é íneadh cúlaimn agus leogaint
dúinn ár mbótar a tabairt oiraimn. Ruo leamh íreadh
200 é beidh agh ceirtiúchán ar dúine i t-aoibh a beatha. Ní
gádh duit a tuilleadh ceirteana cup cúlaimra anoir i
t-aoibh mo beatha féin. Tá mo beatha ríghíobtha agham.
Do ríghíobair leir an láimh reo an cúntar go léir.
Féadfar an cúntar do léigeadh ar ball nuair a beidh
205 an leabair criochnuigthe agham.”

“Ir fíor tó é,” arís fear an sunna. “Tá an
leabair ríghíobtha. Do ríghíob ré ircis ‘ra púorún
é, agus go deimhin do ríghíob ré go h-ana-mait é.
T’fás ré ircis ‘n-a díar é i ngeall le t-á céad
210 réad.”

“T’fásar,” arís Shínér, “agus fuarzalócaid fós
é t-á mbeadh t-á céad dúcat air!”

“Cao é an ainm atá ar do leabair?” arís Don
Cíocóité.

215 “Beatha Shínér de Parramonté,” arís Shínér.

“An bfuil ré criochnuigthe aghat?” arís Don
Cíocóité.

“Conur féadfaidh ré beidh criochnuigthe agus gan mo
faozal criochnuigthe fós!” arís Shínér.

“Meapaim sup duine tréitead tú,” arfa Don 220
Cíocóte.

“Duine míadómaraí íreab mé,” arfa Síner, “ac
ir minic fear tréitead míadómaraí,” ar reirean.

“Ir minic bíteamnas míadómaraí a meapair a ráb,”
arfa fear an gunna. 225

“Dubairt an puo a meapair a ráb,” arfa Síner,
“asur deirim ’n-a teannta ran nác cun príorúnaí
bocta mar rinne do máibúgab a cuireab an t-arm
ran i d’láim, ac cun rinn a bpeit cun na loingear i
n-ainim an ríog. B’féidir dá gcuirfá cuise mé sup 230
gairm an moill orim-ra puo do ráb a bainfab curo
de’n éirge anáirde díot. B’féidir sup doic leat ná
fuil ’fíor asam cao a tuit amac ’ra tig órta an lá
úo fabó—ní déarfao a cuilleab.”

Tós fear an gunna an bata a bí ’n-a láim deir aise, 235
asur tug ré fé Síner do bualaó. Do óruio Don
Cíocóte irtead eatorra:

“Díot foirne asat,” ar reirean le fear an gunna.
“Ní ceart é bualaó asur é ceangailte cóm cruab.
Ní’l rgaoilte aise ac a teanga. Ní mirté poinnt de 240
ceao a teangan a tabairt dó.”

“Asur, a bpaítre ionnuine,” ar reirean leir an
dáréas príorúnaí, “ir méinn liom a d’innrint daoib
sup puirpe fáin mé. Iré gnó puirpe fáin ar an
raogal ro ná daoine beab i ngeibinn d’fuarasailt 245
ar an ngeibinn. Tá fé daingean im’ aigne-re sup
ceart dom, ó’r puirpe fáin mé, rib-re d’fuarasailt
ar an gcuabótan ro ’n-a bpeiceann mo dá fúil rib
a beit anoir. Ac ní ceart do puirpe fáin fuarasailt
a déanam le h-éigean má’r féidir an fuarasailt rin 250
do déanam so breabé méir. Féac, a cáirde,” ar
reirean leir an luét cimeabóta, “níor dein na fir

rin don díoghbáil daoib-re. Má deineadar t'roo-
 ghníomhartha ní h-oiriúib-re a deineadar iad. Ua
 255 b'físh rin ní'l don cúir aghaib-re oirca. I t'caob an
 fíosh, aghur i t'caob oibhe an fíosh ar na loingear úo,
 ní baoghal ná go mbeir a d'óicín luét oibhe ag an
 físh. Ní baoghal go b'fághar obair an fíosh gan
 déanamh. Táim 'á iarraiú oiraiú, go b'eadh méir,
 260 na ceangalaída ran do r'ghaoilead de r'na fearaiú rin
 aghur leogaint d'óib imteadct r'aoir, aghur beir mé ana-
 buirdeac díb, beir mé go deimín. Ac má d'íúltuig-
 eann ríú dom, má cimeadann ríú na r'ir reo cean-
 gailte tar éir mé 'ghá iarraiú oiraiú iad do leogaint
 265 uaiú; ní foláir d'óm-rá, ó'r m'oirie fáin mé, iad
 o'fuarghailt le neart mo láime féin."

CAIBIDÍOL A SEACHT A'S FÍCE

A MBUIŢEACAS DO'N T-É DO SGAOIL IAD.

Cuir fear an gunna r'gearraú gháire ar. "Ir
 móir an fear magair tú!" ar r'eirean. "Ba d'óic le
 tuine uaireanta, óo' éaint, go b'fuil ciail aghat!
 Ní'l farsh aghat a b'cealláin manntaig! Ua mbead
 5 don meabhair i n-aon cóir aghat ní bead an m'iar ran
 anuar ar do baíar aghat. Ghuaire!" ar r'eirean
 leir na p'riórúnaig. Do tar r'úile an m'oirie le fíoc.
 Bain ré caraú ar a f'leag, díreac mar a deim ré an
 uair úo ba d'óbair d'ó Sanchó do marbúghad, aghur
 10 r'ar a laiú 'fíor ag fear an gunna cao a bí cúise bí
 an buille tagaite. Ní h-anuar díreac ar mullaí a

éinn a táinig an buille, ac ar a leat-éann agus ar a gualainn éle. Tuit ré ar an mbótar agus do milt an capall ar an áit. Nuair a donnaic an fear airm eile a compádaíde ar lár, d'iompuig ré a capall 15 féin, agus teit ré le n'anam cómh gáar agus bí ré i gcoraib an capall an bótar a cur de. Nuair a donnaic an beirt a bí 'n-a scoir fear airm ar lár, agus an fear airm eile ag iméadé ar cor anáirde, do léimeadar tar cláirde agus d'imeitíodar fan an 20 mácaire.

Táinig Sanchó agus érom ré ar na ceangalacla baint de rna príorúnais. Tus Síner de párramonté poinnt eoluir do ar conur an rgailead déanam. D'é Síner féin an céad fear a bí rgaoilte. Níor b'fada 25 an moill air rin an cur eile do rgailead. Nuair a bíodar go léir rgaoilte bíodar ag breit a mbuio-eacair go dúitracéad le Don Cioócóte.

"Tá go maic," arsa Don Cioócóte leó. "Tá comaoine móir curca agam oraib. Tá cead búir 30 gcor tabarca agam daib. D'fuarzalar rib ó'n rlabha móir tiom fan. Caitéir rib-re anoir don ruo amáin a déanam dóm-ra."

"Déanpimí don ruo i n-don cor a d'iarprir orainn, a duin'uarail," ar ríad go léir d'aon guc, "agus ar 35 nóin, níó náé iongnad, ir maic an ceart dúinn fan."

"Má 'reab," arsa Don Cioócóte, "tógair ruar an rlabha fan agus fillir ar a céile é, agus cuirir 'n-a ceannta cúgair na ceangalacla eile rin a bí ar búir lámair agus ar búir gcoraib, agus beirir na cean- 40 galacla go léir lib go dtí caclair Tobóro, mar a bfuil mo rpréirdean uaral, Dúlrinéa, 'n-a cómhnuide; agus cuirir ar an dtalam 'n-a láclair iad, agus abairir léi, le móir-cuir umluigeacla, mar reo:—

- 45 “ ‘ A níosan uafal, do cuir an gairgídeas críóda, Don Cíocóté dé lá Mancha, an púipe uafal fáin go bfuil a clú agus a cáil agus tuairisg a mhóir-ghníomhartha i mbéalaiú daoine ar fuair an domáin go léir anoir; do cuir pé rinne annro cúgac-ra cun
- 50 a d’innpint duit sup fuaigail pé rinn ó bpaigíneap le neapic a láime féin, agus sup b’iad ro na rlabraí agus na cruairí-éangalaí do bain pé dinn, agus sup mian leir go bfaigí annro agac-ra iad, mar cómharta agus mar cairbeánaí ar méir a gíada duit.’
- 55 “ Cairtíó an dáiréas agaid dui i n-aonféadac agus an méir rin do déanamh; agus nuair a beir an méir rin déanta agaid téiréas gac duine agaid abailé cun a dúitche féin, agus cairteac pé an cúir eile d’a beata mar ip ceapic do duine macánta a beata do cairteam.”
- 60 “ Ac ! a duin’uafail,” arsa Gínér, “ ní beac aon bpeit i n-aon cor agaimn ar an níó rin do déanamh. Tá an gáiríó úo a bí oraimn imtígche éar n-air cun an phríorúin ar ar tugac rinn ar maidin inoiu. Neorpio riad an gníomh ro acá déanta agac’ onóir. Beir na
- 65 bpaítíre beannuigche amac láiréac ar ar dótóir. Cairtímito rgaireac. Cairtíó gac duine agaimn imtécac i n’aonair, agus é féin do cuir i bpolac cómhait agus d’féacóiró pé é. Cairtímito rgaireac láiréac. Ní féiríó d’aon beirt agaimn fanmáint
- 70 i bpoáir a céile. Cuir gnó éigin eile oraimn, a duin’uafail, agus déanpímito é má féadaimíto é déanamh. Ac imtécac anoir go Tobóró, ag triall ar an níosain Dúlrínéa, cun a d’innpint dui sup b’é an púipe gnuamda do cuir ag triall uiréi rinn ! Airiú,
- 75 beac beirté oraimn far a mbeimí leac na rlighe; agus beac na rlabraí reo agus na ceangalaí ro curta oraimn airíó cómh dáingean agus bíodair riám, ní

n-eaò ac níor dainime! Bíod ciall agat a d'uin'-
uapail. Ní féidir d'úinn an puo ran a d'éanamí."

O'éirigh an puirle ar buile. "Dar ro 'r rúo, má 80
'read!" ar peirean, "a parcail, caiteir-re d'ul ann
ic' donar, agus na rlabraí go léir do b'ieit leat,
ciar tuar ar do muin, nó cuirfao-ra an trleas go
trearna tríot an neómat ro!"

Bí ré ag beartuagad na pleige. Tus Sínér cozar 85
do'n cuio eile de'n dáréas. "Duine buile iread é!"
ar peirean. "Aimprigí na cloca nó marbó' ré rinn
go léir!" O'aimprigí na cloca agus énomadar ar
beit ag nit móir-timceall air, cun san beit ar dgaró
na pleige, agus ag maidead na scloc leir ó sac don 90
taob. Táinig na cloca 'n-a scit air. Bí an cit ana-
dian, mar bí an dáréas acu ag caiteam leir. Do
dallad é slan. Do teip air é féin do coraint leir
an rgeit. Táinig na cloca tíor agus tuar air féin
agus ar a capall. Tuit ré féin agus an capall ar an 95
mbótar. Do nit Sínér cuige agus do rus ar "clozad
nlambrínó" agus dein ré a díceall cun é b'uiread 'na
rimoiríníob. O'fan an puirle mar a bí aige. O'fan
Rórinanté mar a bí aige, leir. Bíodar pinte i n-aice
'céile, agus ní maib don fonn éirighe ar doinne acu. 100
Bí Sanchó ar a coraigíob le n-air an arail, agus ní
mírte a ráð ná maib don fonn gáirí air. Bíod an
t-aral ag crocad a éinn agus ag ruacad a éluar
anoir agus airtir. Ir d'óca go b'ruair ré noinnt de rna
clocaib fan na scluar. Fé deire do labair an puirle 105
ó'n aic 'n-a maib ré pinte. Níor dein ré don iarract
ar éirge amair ar a cabail. O'fan ré pinte agus do
labair ré.

"A Sanchó!" ar peirean.

"Teact, a d'uin'uapail," arpa Sanchó.

“Ír minic airmgear, a Sanchó,” ar reirean, “go mbeaó pé cóim tairbítead as duine beic as caiteam uirge irtead ’ra bparaisge le beic as déanam maiteara do daoir-aicme. “Dá ndéininn ruo ort-ra ní imteod’
 115 an méirí seo oirinn. Ac tá an díogbáil déanta. Caitírao foirne déanam anoir, asur féadaint íomam feara.”

“Ír díic liom, a duin’uairil,” arfa Sanchó, “go ndéanfir an foirne maic go leoir, ac ní h-é mo
 120 tuairim go-bféadfir íomac puinn. Ac ó deirir ná beaó an ríeal ar an gcuma ro asainn dá nglacá mo cómairle-re, glac mo cómairle anoir nó ní faoa go mbeir an ríeal níora méara asainn. Ní faoa go mbeir na bráitíre beannuighe annro ar tíoir na
 125 mbíteamnáic úo; asur má beiríro ríao oirinne annro ní fíor cao t’imteodáir oirinn. Ní’l blúiríe binne acu ríao ar íroiríe ná ar glíolla íroiríe.”

“Tá go maic, a glíolla,” arfa Don Cíocóté. “Ní beiríó pé le íaó asat ná glacaim do cómairle coiríce,
 130 marí glacrao do cómairle anoir. Ac má ’reao ír ar don coingíoll amáin a glacrao í.”

“Aililíú, a duin’uairil,” arfa Sanchó. “Cao é an coingíoll féarfa cúir oim anoir! Má beiríro na bráitíre oirinn annro cuiríro ríao coingíollaíca asur
 135 ceangalaíca ár ndóitín oirinn; asur ní íaríro ríao ár gceao cúise, geallaim duit é.”

“Ní fágra-ra an áit seo coiríce, a glíolla,” arfa Don Cíocóté, “murá ngeallfirí-re dom ná déaífir le h-aon duine beo gur le h-easla íomir na bráitíro
 140 beannuighe a t’fágar an áit. Caitírao a íaó i gcóim-níre le h-aoinne a cuiríro don ceirt cúíat i ttaob an ríeal, gur as géilleao doo’ cómairle péin a t’fágar an áit. Má veineann tú a íalairíe rín déar-

fíri an t-éitead! Agus d'á n-déarfá é reacht n-uair
 déarfíinn leat reacht n-uair suir éugair t'éitead! Ná 145
 tabair fíreagha oim anoir! Cuireann ré ar buile
 mé cuimneam i n-aon cor ar éitead ó aon náimh.
 Dá dtasad a bfuil de b'áitrib beannuighe 'ra Spáinn
 ór mo cómair annro anoir, agus mé beic im' aonar,
 san oiread agus mo síolla sham, ní mairinn órlac i 150
 noiaró mo cúl uada, féad!"

"Ac! a d'uin'uarail," arsa Sanchó, "ní gá d'ot'
 onóir labairt ar an gcumair i n-aon cor! Ní teitead,
 do m'uir ná do síolla, gac aon buntáirte a d'féadrib
 ré do b'ic ar a náimh. Tar anáirde ar Rórinanté, 155
 a d'uin'uarail, má tá ar do cumair dul anáirde ar
 san congnam. Muia bfuil, tabairfad-ra congnam
 duit. Tá d'á tairbeaint dom d'á luatac a beimíó
 imtíghe ar an áit reo suir b'ead ir fearra d'uin é."

Níor labairt Don Cioócóte focal eile. Cuair ré ar 160
 muir Rórinanté agus do lean ré Sanchó, a bí ceana
 féin ar muir an arail ballaig as cup na ríge de.

CAIBRIDÍOL A H-OCT A'S FÍCE.

AN PORTMANTEAU.

Tug Sanchó aghair ó-déar ar na cnocair, ar an
 Síerra Móréná, ná mair abrad ó'n áit. Bí roair
 as Sanchó ar dul irtead amearg na gearraighead a
 bí 'ra tSíerra Móréná ran, agus fanmair i b'olac
 i b'pluar éigin ar fead mair leatanta, go dtí go 5
 mbead a gearrad d'eatanta as na b'áitrib beannuighe.

Na bíteamhnaiḡ úo a bÍ cóm h-oilte ar éaiṡeam na
 ḡcloc, bÍ oipeao ran 'oítinir oṡta aḡ imṡeaṡt náṡ
 cúimniḡṡar ar na málaib a éuarṡaṡ a bÍ ar an aral.
 10 O'fáḡ ran oipeao lóin aḡ Sanchó aḡur 'ṡéanṡaṡ an
 ḡnó 'ṡó féin aḡur 'ṡá máḡṡṡṡir ḡo ceann poinnt lae-
 tanta.

'ṡo leanaṡar aḡ cur na ṡliḡe 'ṡiob an oirṡe ṡin ḡo
 'ṡí ḡo ṡaṡaṡar irṡiḡ i lár na ḡenoc. ḡocapuiḡṡar
 15 iao féin aḡ bun capṡaiḡe, maṡ a ṡaib ṡoṡain máit acu.
 'ṡi 'ṡion óṡ a ḡcionn ann, maṡ bÍ cṡainn cṡorca aḡ
 fár amac a' eliaṡán na capṡaiḡe laṡuaṡ 'ṡiob.

ḡocapuiḡṡar iao féin ar a ṡuaimnear, aḡur éap-
 ṡaiḡeadaṡar'cúca a ḡcuir lóin, aḡur 'ṡíṡeadaṡar a n'ṡóitín.
 20 Nuair a bÍ a n'ṡóitín iṡṡe acu 'ṡo ṡíneadaṡar iao féin
 irṡeaṡ le bun na capṡaiḡe, maṡ a ṡaib an áit ḡo bṡeáḡ
 ṡiṡim; aḡur níor b'ṡaṡa ḡo ṡaib an beirṡ 'n-a ḡcoṡlaṡ
 ḡo ṡám. 'ṡi Róṡinanté aḡur an 'ṡallaṡ aḡ inḡior ḡo
 'ṡí ḡo ṡaib a n'ṡóitín féir ḡlair iṡṡe acu, leir; aḡur
 25 annran 'ṡo luiḡṡar ar an 'ṡalaṡ ar a ṡuaimnear cún
 na h-oirṡe cúṡ 'ṡiob.

Nuair a ṡiṡ na bíteamhnaiḡ ar an áit 'n-ar ṡuairḡail
 'ṡon Cíocóṡé iao ó'n ṡlaṡṡa mór, ar an áit 'n-ar
 fáḡaṡar é féin aḡur a éapall ṡínṡe, leaṡ-maṡb ó
 30 beir aḡ ḡaṡáil a mbuirṡeaṡair leir le ḡaṡáil 'ṡo ṡna
 clocaib air, éuḡ ḡaṡ aon bíteamhnaṡ acu, maṡ a
 'ṡubairṡ ḡinéṡ de ṡarramonté, ṡliḡe fé leir air. Ca
 'ṡtaṡaṡṡaṡ ḡinéṡ féin aḡaib ac irṡeaṡ i ḡenocair an
 Siérṡa Móréna! 'ṡi fé ṡáirṡe i bṡluair ná ṡaib aṡṡaṡ
 35 ó'n ḡcapṡaiḡ maṡ a ṡaib an beirṡ. O'airiḡ fé aḡ
 ṡeaṡṡ iao. Níor cúṡ fé cor de. 'ṡi ṡḡeaṡa aḡ fár
 laṡmuic de 'ṡéal na ṡluairé 'n-a ṡaib fé. O'ṡan fé
 ṡocair, aḡur é aḡ éirṡeaṡṡ le n-a ḡcainṡ, ḡo 'ṡí ḡo
 ṡaṡaṡar 'n-a ḡcoṡlaṡ ḡo ṡám. Annran éáinḡ fé amac

ar an bpluair go h-ana-aicillirí. Connaic ré Rórin- 40
anté agus an t-aral. Ní raib don meaf ar Rórinanté
aige. Do éairín an t-aral leir. Cuir ré an iallaic nua
ar an aral, agus cuair ré ar a muin san don focharam
a déanam, agus riú cun riubail é. Béarfad ré an
méir a bí san ite de'n biaib leir, ac bí an mála rí- 45
cómhngarad do'n beirt, agus bí easal air go n-úireod'
ré iad.

Do éirí an beirt go ráim go dtí gur úiríis folur
na gréine iad. Cúmil Sanchó bar o'a fúilib, agus
o'féad ré 'n-a éimceall féadaint cá raib an t-aral. 50
Ní raib an t-aral le feirgint. Píeab ré 'n-a fúiríe
agus o'féad 'n-a éimceall níba géine. O'féad ré
ríor agus ruar, roir agus riar. Buail ré a o'a bair
agus car ré ologón.

"Aimú, cad é seo anoir ort, a shiolla?" arfa Don 55
Cíocóte.

"Ó, a 'duin'uarail," ar reiréan, "táim creácta!
táim creácta glan, amuic 'r amac!"

"Aimú cad a creáct tú? nó cad tá ort i n-don 60
cor?" arfa Don Cíocóte.

"Ó, a 'duin'uarail," ar reiréan, "tá ballac
iméighe! Tá ballac iméighe! agus cad a déarfad
i n-don cor! cad a déarfad i n-don cor!"

"Éir, a shiolla," arfa Don Cíocóte leir. "Tá
cúil cinn o'aralaid maíe 'ra baile agam-ra. Tab- 65
arfa ríribinn duir, agus féadfir dul agus do roga
ríob a tabairt leat agus do éimead. Ní beir tú
san aral, ré ruo atá iméighe ar ballac."

"Ó táim ana-buiréad díot, a 'duin'uarail, táim
ana-buiréad! Iré ruo tú ná duin'uaral fóganta. 70
Agus, ar n-óin, rin mar ba éairt do ríoiré ráim a beir."

O'iméighe an buairírt. Bí Sanchó ráir. Ní ráirí

San aral é; ašur b'féirir go mbeaó an t-aral a šeóbaó
 ré ó n-a máisirtir nib' feáirí 'ná ballaó, o'a feabhar
 75 é.

Tuš ré fé n-deara an muirre tamall uairó anonn,
 ašur puo éigin aise 'á cóšaint aníor a' clair a bí ann.
 Ruo éigin tnom ab' eao é. Do iut Sanchó anonn cun
 congnaim a tabairt do'n muirre. Cóšadair aníor ar
 80 an ſclair an puo. Sašar éigin portmanteau ab'
 eao é ašur é ceangailte de fean-iallait. Bí an
 portmanteau ašur an iallait leat-lobta ó beic
 caite 'ra clair fé'n bfeartain le faoa poimir rin.

"Oršail an portmanteau, a ſiolla," arsan muirre,
 85 "ašur féaó an bfuil don puo irtis ann a tairbeán-
 faó dúinn cé leir é."

O'oršail Sanchó an portmanteau. Fuair ré
 irtis ann ceitne léinteaca breašta linéadaiš, ašur
 poinnt ciarrúirí. Bí an t-éadac cóm maič, cóm
 90 h-uapal ran, go mba léir do'n beirt ſur le duim'-
 uapal éigin iao. Fille irtis i ſceann de rna ciar-
 rúirib fuair Sanchó mām breaš mór tnom de píoraib
 óir.

"Ó! molaó go deó le Dia na ſlóirre," ar reirean,
 95 "tá éadč tairbteac cašaitė i n-ár otneó fé deirre
 tair čall!" Dein ré tuilleaó cuaradaiš, ašur čar-
 daiš ré amaó leabrin póca a bí ſléarta go h-órnáideac.

"Tabair dóm-ra an leabhar ran, a ſiolla," arsa
 Don Ciocóté.

100 "Ašur cao a d'éanfaó leir an airtseao ro, a duim'-
 uapail?" arsa Sanchó.

"Cimeáo é," arsa Don Ciocóté. Annran ireao
 bí an t-ácar i ſceart ar Sanchó. Cuair ré anonn
 ašur do puš ré ar lám ar an muirre, ašur énom ré
 105 ar an lám do póšao go dúčradac.

D'orḡail Don Ciocócté an leabair póca. Fuair ré roinnt páiréar irḡis ann, aḡur rḡrībinní orḡa. Órom ré ar na rḡrībinní do léiḡeas. An fáir a bí an riuir aḡ léiḡeas na bpáiréar, bí Sanchó aḡ cómhreann an aigrḡo aḡur 'ḡá cur irḡeas 'n-a póca cuige 110 go cruinn. Le n-a linn rin d'aigrḡoair cúca anḡear tḡrḡo an nḡleann marcaas aḡur é aḡ teasḡt ar cor-anáirḡe. D'féas an beirḡ 'n-a tḡrḡo.

"Dair rías," arḡa Sanchó, "as tá an beairabóir úo aḡ teasḡt aigrḡr a d'iarḡairḡ cloḡas ilambḡrínó 115 fásail uair, a d'uin'uairail."

"Ní h-é asḡ ann, a ḡiolla," arḡa Don Ciocócté, "as an biceannas úo ḡur bamear na rlabḡrái de."

Le n-a linn rin do casḡ an marcaas é féim anuar de'n capall, ní h-easḡ as de'n aral, mar ir ar aral a 120 bí ré; aḡur do ríḡ ré i leirḡ-taobḡ, irḡeas rḡir d'á capraíḡ, ar a raḡarḡ. Táirḡ an t-aral cúca ar cor-anáirḡe.

"Ó, a d'uin'uairail," arḡa Sanchó. "Irḡe an Dallas asḡ ann! Irḡe m'aral boḡt féim é! Ó, a Dallaiḡ, a' 125 órḡoḡe 'rḡis, an tú ran?"

"Meairaim, a ḡiolla," arḡa Don Ciocócté, "ḡur ceairḡ dom an cuirḡeasḡ úo do leannaint aḡur bḡirḡ air aḡur d'ioḡaltar a d'éannairḡ air."

"Ní tiocrá ruar leirḡ anoir, a d'uin'uairail," arḡa 130 Sanchó. "Tá eóluir na nḡleannḡa ro aḡe ríúo. Deasḡ ré i bḡolac i bḡluair i nḡiorraḡt péirḡe d'úinn, a ḡan fíor d'úinn, aḡur ir amḡairḡ a beasḡ ré aḡ maḡasḡ rúinn."

"Ní deirim ná go bḡuil an ceairḡ aḡat, a ḡiolla," 135 arḡa Don Ciocócté. "D'á éaḡmuir rin, óim ruo éirḡin in rna páiréarairḡ reo a cairḡeannann dom go mb' féirḡir go bḡuil ḡnó le d'éannairḡ aḡainn ir mó le

ráð 'nád beir ag m' i n'iair an b'icéamhais úo. San
 140 amhar ip 'uain'-uapal éigin do r'griob an filid'eadt
 ro, agus san amhar ip leir an n'uin'-uapal scéadna
 an t-airgead ran a fuair 'ra p'ortmanteau. Tá
 ceangailte orainn an 'uain'-uapal ran d'fáil, agus
 a cúro airgíro a tabairt dó."

145 "An b'fuil don tuairis 'ra r'griobinn, a 'uain'-uapal,
 ar cé h-é féin?" arsa Sanchó.

"Ní féidir liom don eolur d'fáil ar an r'griobinn
 ar cé h-é féin. Ní féidir liom a 'd'éanam' amac ac
 sur 'uain'-uapal ós é. agus go raib ré i n'grá le
 150 n'iosam óis éigin, agus sur t'us riri grá d'ó-ran ar
 t'úir, agus annan sur d'úiltuis rí d'ó, agus sur p'or
 rí fear a b'í n'ba f'air'bhre 'nád é."

"Snead'ó cúicé!" arsa Sanchó. "Tá r'uil
 agus," ar reir, "go t'abairt an fear f'air'bhre
 155 an bata d'í!—agus t'abairt."

"D'féidir liom 'nád r'uil mair go b'féad'f'inn a 'd'éanam'
 amac cé h-é féin, i t'neó go b'féad'f'inn a cúro airgíro
 a tabairt dó," arsa r'uire.

Níor t'airt an éaint r'inn le Sanchó; ac ní t'abairt ré
 160 don r'uil. Cúairt Don Ciocóté ar muin an eic, agus
 cúairt Sanchó ar muin an arail; agus ipé a b'í go
 h-átarac i n-aigne. B'í ré ar muin an b'allaig airir,
 agus an t-uallac airgíro 'n-a p'oca aige. Níor fan
 don éimne aige ar l'uct an p'laincéir, ná ar an
 165 mbalram, ná ar don éann eile de r'na matalongair
 a grá é ó'n lá a d'einead' g'olla r'uire fáin de go
 t'í an lá ran. Cuir an t-airgead iad go léir ar a
 éann.

caibíodól a naoi a's ríce.

an tuine fiaðáin.

Bíodar as cup an gleanna ó-óear díob, asur b'fíne an gleann a bí so mí-óomtíomac; é lán de cárraig-
 peadaið árhoa fiaðáine ar gac taob de'n bódírin éam
 cúmanas a bí fé n-a gcoraib. Connacadar so h-obann
 mar beaó tuine fiaðáin, nó tuine buile, as teaót 5
 anuar ó taob na láime deire de'n gleann. Ní raib
 puinn éadaias aih,; asur an méio a bí, bí fé rtoitca
 rtracaité; i ttréó so raib ó n-a óá éromán ruar,
 asur ó n-a glúimib ríor de, noótaité ar fao. Do ríe
 fé anuar taob an gleanna, asur é as léimrís ó cárraig 10
 so cárraig, i ttréó sur díó le tuine gac don
 neómac so mburpí a énáma. Do ríe fé rómpa
 tamall beas, fan an bódírin. Annran do léim fé
 ruar ar cárraig ar an ótaob eile de'n gleann, asur
 bí fé ar a raðaric láirpeac ámeas na gcarraigpeac. 15

“Imtíe-re annran irteac roir an óá cárraig rin,
 ar do lámh éle annran; asur ríe asur tar roimír, asur
 raðao-ra asur leanrao é. Má deimimíó oitínear
 oiofímíó ruar leir an bfeair mboót. Táim deim-
 nísteac sur leir an t-airgeao fan atá asat. Ní 20
 móir óúinn é éabairt do má'r leir é.” arar Don
 Cíóóóé.

“Ó, a óuin'uarail, a' éroíóe 'rtíe!” arar Sanchó,
 “ná h-iarri orim imteacót uait! Ní leofao ržann-
 raó óom corruige uait. Tuitraó an t-anam aram 25
 óá mbeinn im' donar in rna h-áiteanaib fiaðáine reo.
 Ní cúipeann don ruo ržannraó ná eadai orit-ra, a
 óuin'uarail. Ní mar rin óóm-ra; cúipeann gac don
 ruo ržannraó orim nuair ná bím i n-aice leat féim.

30 Ar ron Dó, a dhúin'uarail, ná h-iarra oíom mteacht uait! Ca b'fior ná c amháid a mairginn amú' in rna gleannraib coim'ceada ran, agus ná feicfinn t'onóir go deó airí! "

"Tá go maic, a gíolla," arsa Don Cíocóte. "1r 35 maic an ruo duine éigin agáinn a beic san eagla. ran im' aice agus ní beic baogal oir. Seóbmio móir-timceall na carraige móire rin. Tá ré ar an tacaob eile úi. Bí ag fáire go géar. Cimeáto do fáile ar dian-leatao. Tá ré daingean im' aigne 40 gur leir riúo an t-airgead."

"Ba dóic liom féin, a dhúin'uarail," arsa Sanchó, "gur éallmáire go móir dúinn rgaileao leir. Má 45 tagaimio ruar leir, agus má seóbmio amac gur leir an t-airgead, caicfao é tabairt do. Ba dóic liom 50 gur b'féarri an rgeal do glacaao go breá g réio; an t-airgead a cimeáto 'n-a cóir go dtí go dtiocfao ré féin 'gá loig, agus go ttabairfao ré cómarcái fírinneadao dúinn ar gur leir é. Annpán b'féioir ná tiocfao ré go ceann abfao. B'féioir go mbeao an 55 t-airgead caicte agam um an taca ran, agus go mbeimí raoir ó don oibligáto 'n-a taob."

"Siné ball, díreac, 'n-a bfuil dearmáto móir oir, a gíolla," arsa Don Cíocóte. "Dá mba ná beao 60 don ampar agáinn gur leir an t-airgead ní beao fáicaint oíann, b'féioir, a tuilleao d'á duao fáigal. Ac nuair atá gac don ampar agáinn gur leir é, dá mba ná dearmimí díceall ar teacht ruar leir agus é tabairt do, níor b'féioir daoine macánta tabairt oíann. Deim an ruo deirim leat, a gíolla, ó'r 65 duine macánta tú. Nó lean annro lem' fálaib, ó tá an rgaannrao oir, agus b'féioir go b'féadomí r teacht ruar leir."

Gluaireadar orda, an muir ar tora, agus Sanchó ar muin an arail, démar go maí do fálaib Rórin-
anté. Capaó d'ár eus an bóirín, cao a éiríoir, 65
caithe 'ra ois, i leit-caoiú an bóirín, ac conablaó
míúle! Ba léir go maí an conablaó 'ran áit tamall
maí. Bí curó maí de itte as gáiríú agus as
préacánaib. Bí rrian bairte ar ceann an corpáin.
Tuis Don Cioóóte láiríeac gur b'é an fear fíadán 70
leat-lompaóta an t-é go mba leir an míúil agus an
t-airgead. Do rtaótar as préacaint ar an gcorpáin.
D'airgeatar fear i leit na láime deire. D'féacatar
'ra tpeó ran. Connacatar tamall uata ruar ar
taob an énuic ríata gabar agus reanúine 'n-a mbun. 75
Do glaoir Don Cioóóte ar an reanúine, agus bagair
fé air teat éuige anuar.

"Oón," arsan reanúine, "nác cumang a bí
an raogal oráib, agus an Spáinn go léir, agus a má
gur féil an donar annro irteac rib 'ra bfiadántar 80
ro!"

"Tar éúgáinn anuar, a cómarra," arsa Don
Cioóóte leir, go h-ár, "agus 'neorrimíto duit cao
a féil éúgat irteac annro rínn."

Táinig fé anuar éúca.

85

"Ir dóca, a uairle," ar reirean, "go bfuileann
rib as préacaint ar an míúil maí. Tá rí annran 'ra
ois rín anoir le leatbliadán. An bfeacúir an
túim'uaral go mba leir í?" ar reirean.

"Ní feacamar don ní ac porcmanteau a ruara-go
maí tamall ó-tuair annran," arsa Don Cioóóte.

"Connac-ra, leir, an porcmanteau ran," arsan
reanúine, "ac ní leogfaó eagla dom baint leir.
Ní fíor cao é an mí-áó tiocfaó do t-úine a' ruo de'n
tróro ran."

95

“1r fíor,” arsa Sanchó. “Connac-ra, leir é, mar
 portmanteau, ac ní maiginn ’n-a shíne. Má bíonn
 doinne ’sá cuairt ac ní h-agam-ra a sheobair ré é.
 Sheobair ré annrú é ’ran áit ’n-a bfuil ré.”

100 “Innir dom, a duine macánta,” arsa Don Ciocóte,
 “an bfuil ’fíor agat cé leir an portmanteau úo?”

“Ní’l d’a fíor agam, a duine uairil,” arsan sean-
 duine, “ac so dtáinig cúgáinn, cun ár dtíse annro,
 mar adéirfá leat-bliadain ó rin, ógánac breá
 105 daclmáil uairil, agus é ar marcaígead ar an míl
 rin a bíonn tú marb annsan anoir, agus an port-
 manteau úo ar a cúlaib aise. D’fíarfaig ré dinn
 cá maib an áit doib’ fíadaine agus doib’ uaigne
 amearg na gcnoc ro. D’innreamáir dó so maib áit
 110 ana-uaigneac tamall ó-dear annsan. Agus tá, leir.
 Tá dtéigad rib-re irteac ann anoir ní h-é mo tuairim
 so bfeadofad rib eolur fágail amac ar áirir so deó,
 tá an áit cóm mí-cométiomac ran. 1r ag dul amú’
 a beirfá ann, agus ag dul níor daingine irteac ann,
 115 nuair ba dób leat so mbeirfá ag teac amac ar.
 Tá an áit 1r diablaige de timceall cúpla míle ó-dear
 ar ro. Nuair a tairbeánamáir an áit rin dó d’iom-
 puig ré uainn, agus tuis ré aghad ó-dear ar an nro-
 áit. Bí iongnad agus alltaac oíainn. Níor b’féoir
 120 linn a cuimneam cad é an gnó ffeadofad ógánac cóm
 h-áluinn, cóm réim, cóm h-uairil, a beir aise irteac
 ’ran áit rin.

Ní ffeacamáir a tuillead é so ceann poimnt laet-
 anta ’n-a díar ran. Annsan, san don doinne i n-don
 125 cor ag doinne agáinn leir, do breab ré cúgáinn amac
 ó cliaclán carraige. Bí aral ar ceannraig ag duine
 agáinn, agus bí mála ar muin an arail, agus bí ár gcuro
 bíó ’ra mála agáinn, i dtreo náir sáó dúinn dul adáile

cun ar n-óinnéir. Tug an t-óghnád uapal aghaid ar fear an arail agus, gan don focal a labhairt leir, do buail ré buille doim fan na cluaise air, agus do leas ré é, agus do tóg ré cun riubail leir an mála 'n-a riab ar n-óinnéar ann, agus d'imctis ré ahiir ircead 'ra bfiadántar mar imteod' fíad. Annpán táinig poinnt aghainn i bfochair a céile, agus focairuigimair ar dul agus an fear do cuapad, féadaint an bfeadrimir don cairbte déanamh dó. Ré nua eile féadrimir a déanamh dó, nó ná féadrimir, d'féadrimir nua le n-ite tabhairt dó agus gan leogaint dó bair a d'fáil de'n gorta. Bíomair dá lá 'gá cuapad in rna h-áitean- aib ir mí-comtíomaisge de'n tSiéirna Móiréna ro. Ré deire do fuaraimair é, irctis i bpoil a bí i reana-éirann cuirce. Táinig ré cúgáinn amad, go bpeas réim, nuair a glaoimair air. Ir ar éigin aicnigimair é, bí ré com acharuigte rin; a cuo éadais rcolita rriacaité, agus a ceanaa dóigte ó'n ngréin agus feodta ó'n ngrait. Do labhair an uin'uapal boct go cnearta ríbiaita linn. D'fuirirte a aicint ó n-a áaint gur uin'uapal é.

“Ná bíod don iongnad oruib, a comairranda,” ar reirean, “mire d'feirgint 'ra puodt ro. Ir amlaib atáim as cúiteamh mo bheiteamhachair aicnigse annro mar gheall ar mo pescuib.

“Ní féidir duit maireadaint annro gan bia d'uin'uapail,” arfa rinne leir. “Da mair linne bia tabhairt as triall oir dá mbead 'fior aghainn cá bfairgmir tú. Nó má'r fedir leat tú réim a dul 'a iarraidt orainn tá ré le fáil aghat agus fáilte gan aithdeoin.”

“Ó, ar reirean, 'a daoine macánta, tá catuigad mór oim mar gheall ar an nua a deimear an lá ré deire. Ní riab don ceart i n-don cori agham an uine

‘do bualadh!’ Nuair a bheir ocarpar orm aithir na gao
 a gsur iarrfaid an biaid oirib ar ron ‘Dó.’

“Bí ana-éiruas a gann dó. Bíomair a ‘o’iarrfaid
 165 fágáil amac uaid céir’ é féin, nó cáir b’ ar é, ac do
 ceir oirinn. ‘Ní’l don cónnuidé i n-aon ball orm,’
 ar reirean, ‘ac mé féin do fád irteac i n-aon róro
 áite ‘n-a mbeir foctain a gann, oirteac mar a fád ar mé
 féin irteac ‘ra éirinn ran.’

170 “I lár na cainte dó do rtaid ré go h-obann, a gsur
 o’fan ré gan corruide ac é a g féacaint rior ar an
 ocalam. Cugamair fé n-deara a fúile a gsur a gnuir
 a g acairuas, bí ‘fior a gann go raib néal éigin a g
 teac ar, néal éigin náir b’fóganca. Sar a raib ‘fior
 175 a gann cao a bí cugann, do léim fé cun an fíir a gann
 ba giorra dó, a gsur érom fé ar é bualadh le n-a dóiruib
 a gsur ar breit le n’fiacalaib ar. Murá mbead gur
 éorannamair ar é do bainfaid fé an t-anam ar. ‘Ná
 ná!’ a deirtead fé, i lár na h-iompargála dó, ‘a
 180 fíirnanad an fíil a gsur an éitig! A ropaire! Anoir
 a dóirfíir ar an breall go léir! Stacrao an cnoide
 éitig amac ar do éliab, a cuirpéitig!’ Dubairt fé a
 lán cainte de’n tróro ran. Ré h-é fíirnanad ní
 foláir nó deim fé feall éigin ana-gíanna ar an n-uin’-
 185 uaral mbeit. Nó b’féiríir ná raib ‘ra caint ac cuir
 de’n buile a bí ar. Nuair a rgarannamair é féin a gsur
 an fear a bí aige ‘a bualadh, do rgiúro fé uainn irteac
 i gcoill a bí i n-aice na h-áite a gsur a bí lán de
 rgeacalaib gur dóic leat ná féadfaid doinne gabáil
 190 tríocta. Aorairí gabar iread rinn, a ‘uin’uarail.
 Tagann an fear beit cugann nuair a bíonn an t-ocar-
 par ar. Uaireanta, nuair ná bíonn an buile móir
 ar iarrann fé an biaid go breas réir; a gsur ar nóin
 tugtar dó a dóicín de; ac uaireanta eile tagann fé

ašur an néal buile ann, ašur biođ so tucatar an 195
 biađ ođ so fonnmar ní glacann ré é san sabail ar
 duine éigin. Ir amlaio a caitear, nuair a éitear aš
 teacđ é, an biađ o'pášail 'n-a ođir ar an tcalam ašur
 teiteađ uaiō. Fé oeiie ceapamair nár bpolair uíinn
 ruo éigin a oéanam o' n ošanađ boct; ná féaofimír 200
 é pášailt a tuilleađ ar an gcuma 'n-a bfuil ré.
 Socaruišear féin ašur ceatpar buacaili óša láioiie,
 inoé, ar uul irteađ 'ra bfiadántar ar a lois, ašur
 nuair a šeobmír é iarpacđ a oéanam ar é meallađ linn
 amac ar an áit; nó oá oteipeađ oiminn é meallađ 205
 linn, é cađairt linn ar éigin, ašur é breit linn so
 h-Almodóbar atá ceitpe míle ficeao ar ro, ašur é
 cup irteađ i otiš leišir éigin; ašur biomair aš bpač
 air so mb'féioir so bpaigimír tuairisš éigin ar cé
 h-iađ a muinir, mar san ampar ir oaoine ciero- 210
 amnađa iađ. Táim féin ašur an ceatpar aš imteač
 ar maiuin amáipeac cun na hoibie rin a oéanam má
 féađaimio é. Sin a bfuil ašam le h-innrinc oaoib
 'n-a caob, a uairle," ar reirean ašur o'imtiš ré.

CAIBIDIOIĹ A TRIOČAĹ.

SGÉAL AN DUINE BUILE.

An fáio a bi Don Cioócóte aš éirteač le caint an
 aodáipe, o ceap ré i n'aigne féin so pašađ ré aš
 cuapoač an firi buile ašur ná pášfađ ré poll ná
 póipre san cuapoač ođ. Čornuiš ré láitpeac ar
 an gcuaipoač. Oo lean Sanchó é, ašur ní baogal šur 5

fan ré abfao riar uair, bíod ná raib don loig aise
 ar go n-éireod' leó 'ra cuarvad. Ní raib puinn rligé
 curta díob acu nuair a bí deire leir an scuavvad.
 Connacavdar cúca an t-é a bí uata, agus é as léimríg
 10 ó carraig go carraig go reólta agus go h-anamamail.
 Nuair a táinig ré cun na h-áite 'n-a rabavdar, do
 beannuig ré díob go réim, ac go raib fiaóántar
 éigin gránna 'n-a glór. Do léim Don Cíocóté anuar
 de Rórinanté, agus d'fneasair ré an beannacav mar
 15 ba ceart do ríde uaral fáin é fneasair. D'oráil ré
 a dá lám amac, agus do ruig ré barróis ar an ntuine
 buile, agus d'fáirig ré le n-a crioide é. Nuair a bí an
 fáirgav fan déanta, do carraig an tuine buile riar
 beagán agus cuir ré a dá lám ar dá suatann Don
 20 Cíocóté, agus d'féac an veirt ar a céile ar fead
 tamall. San amhar do mear sac fear díob gur
 b'áirféireac an raigar tuine an fear eile. Dá mbead
 tuine eile as féacaint oíca ardon an uair rin,
 déarfav ré, san amhar, gur b'áirféireac an veirt
 25 iav. Má bairt Sanchó "an Ríde grúamda" ar
 Don Cíocóté níor mírte dó bairte eile déanam an
 uair rin, agus "Ríde na nSiobal" do bairteav ar
 an ntuine buile.

Do ríav Ríde na nSiobal, agus a dá bair ar
 30 borlac an Ríde grúamda aise, agus é as féacaint
 ríar an dá fáil air.

"Ní aicnigim tú, a duin'uaral," ar reirean leir.
 "Ní aicnigim go deimhin. Ac pé n-é tú féin táim
 ana-buiréac díot mar seall ar an ríbiaitac ro acá
 35 tairbeánta asat dom. Ba ró-mait liom an ríbiai-
 tac a cúiteam leat mar ba cóir, ac ní'l ar mo
 cumar anoir ac a ráv gur mait liom é."

"Ír ró-fuirirte aicint gur duin'uaral tú," arfa 'n

Riourie Sruamóda. “Riourie fáim ireadó mire. Tá ceangailte oirm, do péiri oibhiosáir na gairme rin, 40
 gac tairbhte a beaó ar mo cúmar a déanamh do’n t-é
 beaó ’n-a gáta. Tá ’neórrá dom cé h-é tú, nó cao
 pé n-deara duit beir ’ra muóct ran i n-a bfuilir anoir,
 b’féidir go bféadfinn fuargailt éigin a déanamh oir
 ó pé oíoc-níó atá ag imirt oir.” 45

Ó’féac fear na nsiobal air, agus d’innúe pé é ó
 mullaó talamh. “Má tá biaó agat tabair dom é
 láirneac, ar son an Tigearna. Nuair a beir pé ite
 agam ’neórrá gac aon puo duit.”

Do tugad an biaó dó. D’it pé é lé h-airc, bí an 50
 t-ocair acómh dian ran air. Nuair a bí an t-ocair
 bainte de do labhair pé.

“Tadair a leir anro,” ar reirean. Do gluar pé
 rómpa agus do leanadar é. Táinig pé go dtí
 pláiróigin deaí círm glar a bí ior na cairraig- 55
 neacáib iriú. Do cáit fear na nsiobal é féin
 anuar ar an dtalamh ann, agus fín pé a cora
 a bí san bhró, san rtocha, san puinn de’n bhríte
 oiréa.

“Táim buirdeac díb, a uairle,” ar reirean, “mar 60
 seall ar an mbiaó rin a tugbúir dom. Bí gáó agam
 leir. Anoir, ó ná fuil aon níó eile agam le tabairt
 daoib mar málairt air ac mo rgeal a d’innrint daoib,
 agus ó’r maic lib mo rgeal a d’airneactaint, ’neórró
 mé daoib é. Tá aon puo amáin agam le páó lib ar 65
 dtúir, améac. An fáir a beir mé ag innrint mo
 rgeil ná bpiread aoinne irteac oirm le h-aon focal
 cainte. Má bpireann aoinne irteac oirm ní beir ar
 mo cúmar aon focal eile de’n rgeal a d’innrint.
 Iméigeann gac aon puo ar mo ceann acómh luac agus 70
 do labhrann aoinne eile liom.”

Do gheall Don Cíocóité dó náir bhoḡal go labair-
faḡ doinne leir an fáir a beaḡ ré aḡ innrint an
rḡéil.

- 75 “Tá go maíḡ,” ar reirean, “ac muir a ḡcimeádaíḡ
ríḡ búir nḡeallamaint bíḡḡ oíaiḡ féin. Duine ireaḡ
mire, a uairle,” ar reirean, “a tḡḡaḡ go boḡ. Car-
véníḡ ír ainim dom. I ḡceann de rna caḡaraḡaíḡ ír
feáirí i n-Anḡalúria do ruḡaḡ mé. Uairle áirḡa ireaḡ
80 mo muintir. Táir ríḡ raiḡḡbír do réir a n-uair-
leaḡḡa. Bí cḡmarraim áirḡḡḡe aḡainn a bí ar don
vul linn i n-uairleaḡḡ aḡur i raiḡḡbhear. Ní feaḡar
an bfuilir ríḡ féin aḡur mo muintir-re ann fḡr nó
ná fuilir. Bí inḡean acu aḡur lúrinḡa ab’ ainim vó;
85 aḡur do ruḡ rí báirí ó inḡeanaíḡ an vḡmáin i n-áil-
neaḡḡ peairran aḡur i n-uairleaḡḡ aḡne. Bí aítne
aḡam féin aḡur aicí féin ar a céile ó ḡḡrnuíḡ aítne
aḡainn ar don níḡ. Fé mar fáramair ruar ḡuḡamair
ḡráḡḡ vḡá céile, aḡur fé mar a ḡáiníḡ neairḡ vḡinn do
90 neairḡuíḡ an ḡráḡḡ eaḡraimn. Bí ar muintir, ar ḡaḡ
ḡaḡḡ, lán-ḡráḡḡa le cleamḡnar a beir eaḡraimn; aḡur
bí áḡar mḡr oíainn aḡaon mar ḡeall air rin.

“Nuair a méarar féin ḡur mḡḡḡ an póraḡḡ vḡeanaíḡ,
do labair le n-a n-aḡair aḡur v’iarrar air lúrinḡa do
95 ḡaḡairḡ le póraḡḡ dom.

“‘Táim lán-ḡráḡḡa, a mḡc ó,’ ar reirean. ‘Ní’l
don duine ír feáirí a ḡaítnefaḡḡ liom mar éliamain
'ná ḡú. Ac ba máíḡ liom go labairfaḡ ar vḡúir let’
aḡair féin i vḡḡaḡḡ an éleamḡair. Ní vḡíḡ liom go
100 mbeaḡḡ don cúir 'n-a cḡinníḡ aḡe, ac mar rin féin ír
ceairḡ an rḡéal a cúir 'n-a cḡmairle aḡur 'n-a
céaḡ.’

“Bí ‘fíor aḡam go maíḡ ná beaḡḡ don cúir i ḡcḡinníḡ
an éleamḡair aḡam’ aḡair, ac ḡuḡear go raiḡḡ an

ceart a5 a5aíu lúrinna. Cuadap abaila. O'imeigear 105
 éun an treómpa 'n-aíu gna5t lem' a5aíu beic ann. Bí
 ré ann pómam, a5ur leitiú a fuaiú ré an neómat ran
 or5aite aí an 5eláí aí a a5aíu ama5. O'innreap mo
 r5éal do. Bí átar móí aí. '5o deimín a 5aróeníó
 a míc,' aí reirean, 'da riu5luiginn an Spáinn 5o 110
 léiú ní doic liom 5o b5eapóinn rocapi5a5 aí éleam-
 nar duic a 5aitepa5 níú' feapí liom 'ná é. Tá átar
 móí oíu maí 5eall aí an méio rín r5eíl a5á innre
 a5at dom. Ac feac aí an leitiú reo. Anoir díreac
 a 5áin5 rí cú5ain ó'n nOíúe Rícapóó. 5aíreapann rí 115
 5o b5uil meap ana-móí a5 an nOíúe oíe, a5ur 5o
 b5uil ré ceapaite aí 5ó5áile cinn a 5abaiúe duic. Ír
 maic leir 5o pa5pá a5 5riall aí éun 5o mbeipá ío'
 5ompa5aíde a5á mac. Níl a5at ac da lá éun tú
 féin o'ollmu5a5. 5an amíap ír 5nó é a 5uipíó 120
 onóíu a5ur paíob5reap í n-aíu5te duic, a5ur ír ceapí
 a leicéio do p5io5álam 5an rí5reap.'

"Cuiú an r5éal meapacal móí oíu. Ac ní paib don
 oul uai5 a5am. Cuadap éun cainte le lúrinna, a5ur
 le n-a h-a5aíu, an 5pá5nóna paí a pa5ap éun 5luaiúe 125
 a5 5riall aí Oíúe Rícapóó. O'innreap doib mo
 r5éal. Dubaiúe a5aíu lúrinna, fé maí adubaiúe
 m'a5aíu féin, ná paib don 5nó a5am 5an oul láicreac
 a5 5riall aí an nOíúe. Dubaiúe ré féin a5ur an
 ingean liom náí 5á5 dom don ea5al a beic oíu ná 130
 5o b5anpíóir liom 5o oíí 5o b5illpínn abaila.
 Dubaiúe lúrinna 5o mbeap rí féin oíúí dom an
 paí a maípa5 rí; a5ur bí rí a5 ríleap deóí 5o
 ríu5eac. O'imeigear aí maíuin amáireac a bí cú5ainn.
 Cuiúeap an 5rú5e oíom a5ur p5oíreap páláí an 135
 Oíúe. Do 5lac an Oíúe mé 5o h-onóireac. 5aíreapín
 ré oíreap ran onóíu dom, an lá ran a5ur 5ac don lá

ar ran amac, go dtáinig lán a gcinn d'éad ar na
reirbhíreachaib a bí 'ra párlár.

- 140 “Bíor, do réir na leictre a fuair m'atair, cun beir
im' comradairde ag an mac ba fine a bí ag an nDiúc.
An tarna mac a bí aige, amháid, do ceangail ré ruar
tóim. Bíod na daoine ag déanamh iongnadó de, bí a
leictéir rin de báid aige liom, agus a leictéir rin de
145 muinntearctar eadramn. Bí ré ana-ordailte liom.
Ní bíod don níos i n'aigne ná h-innreab ré dom. Bí
gnó éigin ar riubal aige nár tairn liom. Bíor 'gá
cómairliužad, a t'iarraib é d'iompáil ón' amhleap.
Ní raib don mair dom ann. Fé deire focarui gear
150 ar an rgeal go léir a d'innpint d'á atair, do'n Diúc.
Dá mba ná 'neorpin é tiocfaid earonóir do'n Diúc
agus d'á teaglac ar; agus beinn-re ciontaid 'ran
earonóir rin, tar éir na h-iontaoib go léir a bí ag
an nDiúc aram. Fénnantó ab' ainim do'n mac aim-
155 learta. Tuig ré i n'aigne, ir dóca, gur duine mire ná
cuirfaid ruar le h-aon ruo a tabairfaid earonóir ar
teaglac an Diúc. Do buailead irtead i n'aigne go
'neorpin an rgeal do'n Diúc níba túirge 'ná mar a
leogfinn do'n earonóir teadt. Bí ré geara. Do
160 labair ré liom.

- “Féad, a Caróemó,' ar reirean, 'tá an ceart agat,
agus tá náire oim. Ba cóir gur mó an fonn ba
ceart a beir oim-ra cun onóra m'atar agus ar dteag-
laid go coraint 'ná mar a bead oir-ra. Táim ceap-
165 aite ar éirge ar an níos reo ná tairneann leat. Cú
éirge ar i gceart, meapaim ná fuil don ruo ir fearra
dom 'ná imteadt ar an áit reo ar fao go ceann
tamail. Dá mbeinn gearrta amac ó'n gcómluadar
ir eól duir, b'féidir go n-imteod' an ditéille ar
170 mo éiride.'

“ ‘Ašur cao é an tpeo baili ‘n-ar maic leat’ onóir
ašaró a tabairt, leat’ toil?’ arsa mire. ‘Cár
maic leat an tamall ran do caiteamh?’

“ ‘Ní dóic liom,’ ar reirean, ‘go bfuil don áit ‘ra
Spáinn ‘n-ar b’féar liom an tamall a caiteamh’ ná 175
i dtiú do muintire-re, a Cáróenió,’ ar reirean.

“ ‘Tá ‘fíor ašam go maic go mbeo fáilte móham
ann; ašur tá ‘fíor ašam, leir, ó’n scion atá ašam
or-‘ra, go mbeo áró-cion ašam ar do muintir go
léir. Ašur ir dóic liom, ‘n-a ceannra ran aifir, go 180
mbeo ácar móir ar m’ácar nuair a ‘neórfinn do
šur i dtiú do muintire-re a beinn cun tamall aim-
pire caiteamh.’

“ Ní raib don coinne i n-don cóir ašam leir an scaint
rin. Cuimnígear ar lúiríoa. Ní raib don loir 185
ašam ar é ‘dul ‘ra cómarpanaet i n-don cóir. Ní
raib blúire oíoc-iontaoibe ašam a’ lúiríoa. Bí
fíor a h-aighe ašam, ašur bí ‘fíor ašam i beir díir
dom féin ašur díir do ‘Dia ašur o’á creideamh.
Mar rin féin ní raib don loir ašam ar an óšánac 190
áluinn óš uaral ran do ‘dul ‘ra cómarpanaet. Cú
an ršéil a ‘deanamh níba mí-caitneamhaige dom, bí
fíor m’aighe tabairta ašam do, go h-iomlán, ábró
poimir rin. Ní raib don ruo i n-don cóir i n’aighe
aige féin ná h-innreao ré dom go h-oršailte. Níor 195
féadar-ra šan an ršéal go léir a ‘óinnirint do-ran
i tcaob mé féin ašur lúiríoa beir le pórao cóm
luat ašur o’féaróinn dul ábailte. Binn aš molaó
a h-áilneacta leir, ašur aš molaó šac deaštréite
eile o’á raib inti, ašur ‘šá innirint do cao é an šráó 200
le méir a bí ašam oi ašur aicí dom. Ní raib don
loir ašam ar é ‘dul cun na h-áite. Ó’n áitne a bí
ašam air, b’féar liom ‘ná an Spáinn šur i tpeo

éigín eile tábairfao pé aghair. Ac cao féadofinn a iádo
205 'ná a déanam.

“Do tárla go dtáinig cúgam an uair céadna ran
leitir ó Lúinda. D'iarr sí oim, 'ra leitir rin, leabair
áiríte do foláitar aghur do cup cúici ar iaracht.
Leabair mairleadta ab' ead é aghur 'Amair de Saul,'
210 an ainm a bí air——”

“Dá n-innirtá dom i dtorac do rgeil, a duin'-
uairil,” arsa Don Cíocóte, “go raib dúil ag
Lúinda i leabair mairleadta. níor gá duit focal
eile do iádo liom cun uairleadta aghur éirime a
215 h-aigne do cup i n-úil dom. Dá dtiocfa abairle
liom-ra anoir, d'féadofinn lán do ciorde de leab-
air mairleadta tábairt duit le bheir ag tuall ar
Lúinda. Tá áro-uiraim agham oi mar gheall ar an
nóil rin a beir aici i leabair mairleadta. Deirim
220 gur buair dínead a cuip aghur éirim a h-aigne ar
mairleadta óga an domain go léir; aghur don mairle,
uair ná íreal, aóearfí a mairle rin liom-ra,
aóearfao gur tug pé a éitead, aghur a óearg-éitead;
aghur cuipfao an t-éitead i bfeidm air le clairéam
225 nó le pleag, i láitar plóg nó i n-uaignear, ar muin eic
nó ar fóo an báin, don lá ir mairle leir fneagairt.”
Do rtao pé. Bí a ceann péi ag fear na ngiobal an
fao a bí an mairle ghuamda ag caint. Do rtao an
caint, ac níor labair fear na ngiobal.

230 “Comáin leat ar do rgeal, a duin'-uairil,” arsa
Don Cíocóte.

“Tá an rgeal críocnuigte,” arsa fear na ngiobal.

“Níl an rgeal críocnuigte!” arsa Don Cíocóte
go feargac.

235 “A cuipcis an fill aghur an éitig!” arsa fear na
ngiobal. “Tá an t-éitead tábairt dá uair aghat dom!

Do mellaí lúiríoda uaim, a élaíthe, agus ní
fárbó' ran tú san teacht annro cun beic ag masad
fúm!" Le n-a linn rin do lámuiş ré cloc máic móir
érom a bí ar an tcalam i n'áice, cloc go maib lán a 240
duirín intí, agus éaic ré i n-uicéar i le Don Cíocórté.
Do buail pí é i lár a uicta, agus do caitead riar é
ar flearş a óroma!

"Imtíş anoir agus innir do lúiríoda sup deinear-
ra an méirín leat!" arís fear na nşibal. 245

Nuair a éonnaic Sanchó a máişreir ar lár, do léim
ré cun ríi na nşibal, agus buail ré buille óirín
i şclár an éadain air! Do buaileadar féin a éile.
Ó'íuiş Don Cíocórté cóm luat agus éáinş a anál dó,
agus ríú ag coraint a şiollla é. Do şaib fear na 250
nşibal go maic ar an mbeiric, agus annran ó'ímtíş
ré uata irteac amearş na şcarraizreaca.

Nuair a bí fear na nşibal imtíşte do labair Don
Cíocórté leir an nşiollla.

"Féac, a şiollla," ar reiréan, "ir aic na daoine 255
ríg go léir annro cun rşéalta ó'inniric. An rşéal
úo a bí agat-ra ó'á inniric dom, i tcaob na nşabair
ó'á mbreic tpearna na h-abann, do éríocnuíş ré 'n-a
lár toirş nár féadar-ra cómpeam cnuinn a éimead
ar na şabraib agus iad ó'á mbreic anonn 'n-a şceann 260
á'r 'n-a şceann. Agus féac, riné an Capóeníó ran;
do rcaó ré i lár an rşéil, agus duubairic ré go maib an
rşéal éríocnuíşte. Níor féac ré focal eile de'n
rşéal a ó'inniric, mar şeall ar an bfoal adubairic-ra
nuair adubairic go maib leabair mripeacáta a dóicim 265
agam le tabairic ar iaraic do lúiríoda! Ir aic an
raşar daoine ríb cun rşéalta ó'inniric. Stadóan
an rşéal iricş 'n-a lár aguib óipeac nuair a bíonn
óuil mallaíşte tagaite ag duine 'ra éur eile de!

270 b'féadair liom 'nád puo maié anoir go mbeaó 'fíor
 ašam conur a gluair le lúrinna ašur le fénannó
 úo, mac an Dúic; ac ní dóca go bpaigmió a tuilleaó
 o'á tuairis ó'n ntuine buile úo. Ba maié liom,
 leir, anoir féin, go 'neórfá-ra dom conur a pušao
 275 anonn an cúo eile oe rna šabhaib úo, ašur conur
 a o'iméiš leir an óšánaó a bi aš teiteaó, ašur leir an
 mnaoi a bi ar a óoir."

"Ní h-aon maié dúic a dúin'uairil," arsa Sanchó,
 "beir aš cumneam ar na šabhaib, ná ar an mbeirt
 280 úo, mar ní'l aon píoc eóluir ašam-ra ar conur
 o'iméiš leo. O'iméiš an ršéal go léir ar mo ceann
 nuair fiafpaigear oet' onóir an 'mó šabar a bi beirce
 anonn, ašur aoubhair ná feoðair."

CAIBIDÍOL A H-AON A'S TRÍOCÁD.

CÁINT AŠUS CÓMRAÓ.

Bí an beirt aš gluaireact, aš cur na rliše díob,
 ašur b'í rin an trliše a bi go h-ápanaó ašur go
 h-anacair; bóicpíní cúmanša caola cama, anonn 'r
 anall ašur ríor ašur ruar, i šcoinnib an énuic ašur
 5 le pánaió an énuic, amearš ároán ašur írleán ašur tar
 šuailib carpaigheac; an puirpe ar toraó ar muin an
 eic, ašur Sanchó le n-a fálaib ar muin an arail: šac
 aon trúilféacaint aš an puirpe ar šac taob oe ašur
 poimir amaó ašur 'n-a díaió, féacaint an bpašao pé
 10 aon paðarc ar an ntuine buile; ašur šac aon trúil-
 féacaint aš Sanchó, poimir ašur 'n-a díaió ašur ar

ḡac taob' de, le h-eagla go bfaḡad ré don maḡarc ar an n-oume buile.

Bíodair ardon ana-ciúin. Ní raib' focal a' béal doinne de'n beirt. Bí a cúir féin ag ḡac oume acu is leir rin. Bí maḡtnam' tagaite i ḡceann an muiré o'n ḡcaint a bí aise leir an n-oume buile. Connaic ré an t-ocair a bí ar an n-oume buile, agur an airc a bí air cun an bíḡ nuair a tugad' dó é. 'Do cúir ran ag maḡtnam' é. 20

Bí a cúir féin ag Sanchó, leir, cun beit' ciúin; a dóicín de cúir. Bí órouḡad dian fáḡalta aise ó n-a máḡrctir ḡan labairt go dtí go labairfí leir. 'Dein ré foirne ar fearḡ aḡrad. Fé' beirte do tuis ré i n'aise náir b'féirir dó foirneam' níra mḡ. 25 'D'iair ré ceao cainte.

"A 'duin'uarail," ar reirean, "ar b'é toil t'onóra leḡaint dom roinnt focal do labairt! Tá eagal orm mura labrad go rḡoilfirḡ orm!"

Níor féad an muiré, d'á doimne é a maḡtnam' go féin, ḡan ḡáire d'éanam'.

"Tá go maít, a ḡiolla," ar reirean. "Abair do caint ac ná bí aḡrad léi."

"Ní'l agam le ráḡ, a 'duin'uarail," ar reirean, "ac ḡur maít liom imtead' abáile cun mo mḡná agur 35 cun mo cloinne. Tabair do beannaḡt dom, a 'duin'-uarail, agur rḡaoil uait mé. Nuair a raḡad' abáile ní beirḡ bac orm oiréad cainte d'éanam' agur ir maít liom. A ráḡ liom, a 'duin'uarail, beir' ag ḡluair-eaḡt iḡ' d'iair t're rna rleibctib' uaigneaḡa ro, agur ḡan 40 leḡaint dom don focal do labairt, ir mar a céile é agur mé cúir beḡ i dcalam', a 'duin'uarail. Ní féad-ainn é fearam' a cuillead'. 'Dá mbead' na beirctib' aillea abalta ar caint a d'éanam' anoir, mar a bíodair

45 fadó i n-aimpír Suiópécté, ní beaó an rgeál cóim h-olc ar fadó ašam. U'féadofinn poinnt cainte d'éanamh anoir a' r airíir leir an aral ro. Baimfad ran an t-uaignear uíom. Tá ré olc go leór aš uime beir aš gluaireadót trío an raošal aš loirš éadót, ašur é 50 beir d'a púršad le clocaib, ašur d'a caiteamh anáiríoe i bplaincéadaib, ašur šad aon ropairie a buaileann uime beir aš šabáil de cíceanaib ašur de dóirínib ann, šan a béal a beir cóim dúncta aige ašur d'a mba šlar a beaó air!"

55 "Tá go maic, a Šanchó, a míc," arpan puiríe. "Bíod ceao cainte ašat an fadó a beimíoe 'ran uaignear ro. Tá an áit uaigneac šan ampar; ašur má'r fuaršailt ó'n uaignear duit-ré caint a d'éanamh, dein í."

60 "Šura maic ašat, a d'uin'uairil," arpa Šanchó. "Ašur anoir, ó tá ceao cainte fášalta ašam ót' onóir, iré ceao puo ba maic liom a d'éanamh ná a fíarfíaiše det' onóir cao ba šád d'uit aighear do cúir ar an nduine buile úo?"

65 "Do cúiríear aighear air, a šíolla, mar bí an éašcóir aige, ašur bí an t-éiteac aige," arpa Don Cíocóté. "Bí an t-éiteac aige, ašur bí an éašcóir aige; ašur mupa mbeaó Capdéníó beir ar a meabair ní d'éarfadó ré an puo a duabairt ré i šcoinnib na 70 píošna úo. Doinne adéarííó an caint céadna d'éarfadó-ra šur cúš ré a éiteac; ašur d'a n-abrad ré an caint readót n-uairíe, d'éarfadó-ra, ruar le n-a béal, readót n-uairíe, šur cúš ré a éiteac ašur a d'éarš-éiteac! Féac! Mupa mbeaó Capdéníó beir ar a 75 meabair ní d'éarfadó ré an caint."

"Ašur nác šin é adéirím, a d'uin'uairil," arpa Šanchó. "Bí an duine boct ar a meabair, ašur

níor éaric don truím a cup 'n-a caint. Pé'r domán é, ba mairt an bail ar t'onóir sup 'ran uet a buail an éloc úo tú, agus nác 'ra ceann. Dá mbuailtear sí 80 'ra ceann t'onóir, ba cuma duit cé'cu fíor nó b'féas adubháid i dtaob na míosna úo, pé 'r b'i féin. Ac níor cuma d'omn-ra é. Dá n-imtígeat don d'roic-níó oir, a d'um'uarail, cat a d'éanfinn-re? Caitfinn an cúo eile dem' f'aozal a caitéam as d'ul amú' 85 amear as na gcnoc ro. Bead beirt asainn annan ann, mé féin agus Capóeníó."

"Fás an f'geal ran mar atá ré anoir, a gíolla," arsa Don Cioócóte, "agus bíod fíor an méio reo asat. Bíod 'fíor asat, agus ná dein de dearmáto, 90 pé muo d'oirim-re, nó pé muo a deinim, nó pé muo a cuirim míomam, so mbíonn an ceart asam. Tabair-re aise do'n aral ran atá fút, agus ná bí as cup irtead ar g'noctáib ná tuigean tú agus ná baineann leat. Tá sac níó a deinim-re lom cruinn do péir d'ligte 95 agus maasalta na muirteadta, agus ní tuigean tura na d'ligte rin ná na maasalta ran."

"Ní f'eadar an traosal, a d'um'uarail," arsa Sanchó, "ac an dóic leat an bfuil ré do péir d'ligte agus maasalta na muirteadta d'úinn beir as gluaif- 100 ead t'úo an b'f'adántar ro, san b'ótar ná corán ann, as loirg duine buile; agus so mb'féoir nuaif a c'iof'ímíto ruar leir an nduine buile sup b'amlaio a m'arúo' ré rin ardon!"

"Éir do beal, a gíolla!" arsan muirte. "Ná 105 d'ubair leat ná tuigean tú mo g'no-ra! Tá g'no d'ligte le d'éanam annro asam-ra i n-éasmuir tead ruar leir an nduine buile. Tá g'noim asam le d'éanam annro, g'noim a cuirim i mbéalaió daoine ar fuao an domáin móir b'raonais mo élu agus mo cáil, ar 110

cuma náir cuirpeadh clú ná cáil don muirpe fáin rianh fór."

"Le toil t'onóir, a dhúin'uarail," arsa Sanchó, "an bfuil contadairt 'ra gníomh?"

115 "Ní'l," arsa Don Cíocóité, "má mteann linn do péir mar a tuisim. B'féidir go maíad an ríéal i n-ár scoinnib, ac ir aítar-ra a beir san leogaint do'n ríéal fadail i n-ár scoinnib."

"Aítar-ra! a dhúin'uarail," arsa Sanchó. "Ocón, a 120 dhúin'uarail, conur féadoinn-re don baint a beir aítar le pé gnó é reo atá beartuigíte anoir aítar' onóir!"

"Má daineann tú imníomh, aítur beir ear n-air cúgam go luat ó'n áit 'n-a bfuilim cun tú cup le teadairpeacht, ní leanfó mo pionór aítar, aítur 125 beir mo clú 'n-a lán-neart san rígnear."

"Ní féidir liom a tuisint, a dhúin'uarail, cad é an pionór atá le tead oir, ná cad é an t-imníomh atá aítar-ra le déanamh cun an pionóir a baint díot," arsa Sanchó.

130 "Tuis an méir reo, a gíolla," arsa Don Cíocóité.

"Tá ceangailte ar an nrouine do cuirpeann moimr gairim uaral do glacaó díceall a déanamh ar dual-gairí na gairime rin do cómlíonadh do péir uairleácta na gairime. Tá ceangailte air, d'á bús rin, áitir a 135 déanamh ar na daoine ir fearr a dain an cómlíonadh ran moimr. Ní'l gairim ir uairle 'ná gairim na muirpe-ácta, an gairim reo atá glacaite oim aítar-ra. Tá ceangailte oim-ra, d'á bús rin, i gcómlíonadh na nroualgairí do daineann le gairim na muirpeácta ro, 140 áitir a déanamh ar na muirib ir fearr a cómlíon iad i gcaiteamh na h-aimrpe atá iméigíte. Aít féadaint riar dom ar an aimrpe rin, aítir ar na muirib a bí le linn n-a h-aimrpe rin, ní féicim don muirpe acu

ir uairle gníom ná ir doiríoe cáil 'ná an fuiríe oir-
 úeirc úo Amadóir dē Saul. Agus, ar na gníomharéaib 145
 a úein ré rin, ní feicim gníom ir uairle 'ná an aitéirge
 a úein ré ar mullaó na carraige, nuair a éiríe an
 ríogán áluinn Óriána é. Ta ceangailte oim-ra aitéir
 a úéanam ar an fuiríe rin; agus ir ura úom go móir
 an aitéir a úéanam air leir an aitéirge 'ná leir na 150
 gníomharéaib móra eile úo, .i. marbúgáó fácaó, nó
 úiceannaó ollríart, nó corrair móir-rlóe, nó rrair-
 eaó agus búríeaó cablaó loingear. Tá an éaoi
 agam anoir annro ar an aitéirge úo úéanam, agus ní
 h-alaíó úom an éaoi úo leogaint uaim.” 155

“ Agus cao é reo atá beairtúigíte agat a úéanam,
 a úuin'uarail? ” arra Sanchó.

“ Ná túigeanntú tú mo caint, a gíolla? ” arra Úon
 Cíocóte. “ Ná h-aigígeanntú mé 'gá ráó leat go
 bfuilim ceapáite ar aitéirge úéanam annro, amearg 160
 na gcnoc ro; úíreac mar a úein Amadóir dē Saul nuair
 a éiríe Óriána é, agus nuair iméig ré 'n-a úuine
 buile. ag rracaó na gcrann ar a brréacaib, agus ag
 búríeaó agus ag maobaó gac don ruo a éainig 'n-a
 éreó. Ní gáó úóm-ra búríeaó ná maobaó úéanam. 165
 Ní beag úom an aitéirge úéanam mar a úein ré ruo
 í, mar ir uairle í go móir 'ná don gníom eile úe rna
 gníomharéaib a úein ré.”

“ 'Soó réac, a úuin'uarail, bí cúir aige ruo leir
 na úroó-gníomharéaib a úein ré. Ní'l don cúir agat' 170
 onóir-re le h-iaó a úéanam. Úo éiríe an ríogán
 Óriána é ruo. Níor éiríe don ríogán turá, a úuin'-
 uarail. Úá mb'í an ríogán uaral úo Úulríneá úél
 Tobóro réin í, ní'l don níó úéanta ro' éoinnib aici.
 Níor éiríe rí fóir tú ar don cúma. Ní'l don cúir 175
 agat' onóir-re éun beic ar buile.”

“Siné díneac bunúr an rḡeil, a ḡiolla,” arsa Don
 Cíocóté. “Ní h-aon éiredeamaint do muidhe beit ar
 buile nuair a ḡeibeann ré an cúir, ac ḡníom̃ ear na
 180 beartaib do muidhe fáim iread beit aḡ imteact ar
 dearg-buile san aon cúir. Má deirim ḡníom̃ uatbárac.
 aḡur san aon cúir aḡam cun a d’éanta, tabairtṑ ran
 le tuirḡint dom’ miosam uairil cao é an léirḡmior a
 d’éanḡinn dā dṑtḡtí an cúir dom. Dā éaḡmair rin,
 185 cā beaḡ dom de cúir cun beit ar buile mé beit cómh
 fada ro i ḡcēin óm’ miosam uairil! Ná bí liom, a
 ḡiolla. Ar buile iread atáim, aḡur ar buile iread
 a beaḡ, ḡo dṑtí ḡo dṑtiocfir-pe cúḡam ear n-air annro
 le fṑeaḡna ó’n miosam, Duirḡnéa dēl Toboró, ar
 190 leirir a tabairfad duit le bṑeit aḡ tṑiall uirtí uaim.
 Ní imteó’iḡ an buile dīom ḡo dṑtí ḡo dṑtabairfir
 fṑeaḡna cúḡam uairtí. Má’r fṑeaḡna fóḡanta a tabair-
 fir leat, imteó’iḡ an buile dīom aḡur beir dātar oim.
 Má’r dṑoc-fṑeaḡna a tabairfir leat, leanfir an
 195 buile oim, aḡur ní leosfir an buile dom olcar an
 fṑeaḡna do mōtḡad. Ac fēac, a ḡiolla, tā rúil
 aḡam ḡo bṑuil catbáirí m̃lambṑínó aḡat. Connac tú
 ’ḡá tóḡáilt de’n talam̃ nuair a mēar an bīceam̃nac
 úo rṑm̃oiríni d’éanam̃ de. Do tēip air, mar bí an
 200 mianac rō-mait ’ra catbáirí ran.”

“Ó mairē, a dūin’uairil, tā mo époirde bṑirte
 aḡat! Ní fēoirí liom foirdeam̃ leir an ḡcuma ’n-a
 labṑann tú uairēanta. Catbáirí m̃lambṑínó aḡat ’d
 tabairt ar m̃éirín beairabóia! Ir beaḡ ná ḡo ḡcuirēann
 205 tú fīacaint oim a mēar ná fuil iḡ’ caint ḡo léir i
 dṑtaob muidheacta ac ḡaoṑ! Aḡur ná fuil in rna
 ḡníom̃artaib móia ḡaile aḡur ḡairḡe ac ḡaoṑ, aḡur
 ná fuil ’ran oileán úo a ḡeallair dom ac ḡaoṑ. Tú
 le ceirpe lá anoir aḡ tabairt ‘catbáirí m̃lambṑínó’

ar an méirín b'urte reo atá annro irtiḡ im' málā 210
aḡam! Ir mō-deacairi dom a tuisint nác ar éadrom-
aét atá t'onóir!"

"Tá do éiríde b'urte aḡam. Nác aít an tuine
tú, a ḡiolla," arfa Don Cíocóte. "An 'mó uairi a
éiríear ar do fúilíð tuic sup mar rin a bíonn an 215
rḡeal i ḡcōmnuide aḡ muiríð fáin. Luét t'raoideácta
aḡur diabluideácta coitcianta aḡ cup an tuib 'n-a
ḡeal orca féin aḡur ar a nḡiollaib; aḡ cup neite ar
a muictaib náduirca féin i muictaib eile, cun daime
cup amú'! Sinia atá anoir aḡ imiit ort-ra, aḡ 220
cup púicín ar do fúilíð, cun a cup 'n-a luige ort
ná fúil 'ra muo ran atá 'ra málā aḡat ac méirín
bearbóra. Ní fíoiri dóib don púicín a cup ar
mo fúilíð-re, mar do connac an éad uairi a leogar
mo fúil airi sup b'é caebárrí mambríno é. Ac 225
ní m'urte dom an méirí reo a t'innirint tuic-re.
Ní námaio a t'imiri an t'raoideáct ran ar an ḡcaebárrí.
Fáir muintearca atá aḡam-ra do dein é. Seóro ana-
luacmair iread an caebárrí ran. Tá n-aicniḡti é do
bead an rāoḡal móir 'n-a díarí ort, aḡur do baifí 230
díom é. Ac t'imiri mo cára uaral an t'raoideáct airi;
aḡur mar ḡeall ar an t'raoideáct ran ní'l ann, io'
fúilíð-re, ac méirín bearbóra; aḡur ní bead ann i
fúilíð doinne eile, ac cōm beaḡ, ac méirín bearbóra,
nó muo éiríin eile ḡan puinn tairbte. Im' fúilíð-re, 235
ámteac, nó i fúilíð doinne do círao 'n-a muict féin ḡo
fírinneac é, iré caebárrí mambríno é. Tabair aipe
maic dó, a ḡiolla. Ní beir ar mo cumar-ra é tōḡaint
uait ḡo tci ḡo mbeir an buile aicriḡe reo cupca díom
aḡam. Má'r ar ōrlanad a focarócad ar an aicriir a 240
tōcanam, ní fēatrafad caebárrí ná éiríe ná don t'raḡar
eile clúdairḡ a cimead umam. Cairfa beir tār-

noct, lompaéta, san don luro umam, nó ní beaó an obairi déanta 'ra ceapit ašam."

CAIBIDÍOL A DÓ A'S TRÍOCAD.

AITRIGE DŌN CÍOCÓTÉ.

An fáir a bí an cóimráó ran ar riubal acu, tánaóar
 50 uctí bun enuic doirio a bí deigilte amac ó rna
 enocaió eile a bí 'n-a timcéall, ašur a bí níb' doiríve
 'ná iao. Bí rpután uirge aš rít treapna, tíor aš
 5 bun an énuic; ašur bí cpaínn bpeáštá móra aš fár
 ar bpuac an trpután, ašur glaparaí borba aš fár
 aš bunaió na šenann, ašur a lán féir glair ašur a
 lán blátana, raióbirpe, iolóataca. Acé bí an enoc
 lartuar díob 50 fiaóáin ašur 50 h-acpanac ašur 50
 10 lom. Cóim luac ašur éonnaic an rióirpe an enoc ran,
 do rócapiuig ré i n'aighe šur ar an šenoc ran a
 déanfaó ré an aitrige a bí cupita noimír aige. Do
 labair ré leir an šenoc.

"Ir cpuaio ašur ir lom ašur ir ocapac an féac-
 15 aint atá ašat mar énoc!" ar reirean. "Acé rin mar
 ir feárr é; óir ir tuar annran, ar an éaóan maol ran
 ašat, atá oim-ra anoir mo tréimpe tabairt aš déanam
 na h-aitrige reo atá le déanam ašam. Cuirpíó mo
 20 deóra tuilleaó uirge 'ra trpután ro atá aš rít annro
 ašat' bun; ašur cuirpíó an opraó cléir, a beir aš
 teacó ó'm époirde do ló ašur o'oirde, tuilleaó
 puinnim 'ra šaoit rin atá aš gluaireacó, ašur a beir
 aš gluaireacó, san por san puamneap, móir-timcéall

ar do éilicánais lompaṣta aṣur ar do plaitinn atá
cóm fada ruar aṣur cóim maol!" 25

Cómain ré leir ar an gcuma ran aṣ cainte leir an
scnoc, aṣ aṣur ar an raṣar cainte a cíoṁ ré in rna
leabúrais muidreáta; an raṣar cainte, mar d'eab,
ba ṣnát le muidre fáin do labairt nuair a cuigead
ré i n'aighe so mbíoṁ a rpeir-bean tar éir é tpeirgean, 30
nó ná bíoṁ rí dílir dó. B'i Sanchó aṣ féacaint ari
aṣur aṣ éirteáct leir. Cuir na rpeabúraoíóí ionṣnaṁ
air, ac do cuig ré ná rais ionta ac cuir de dílṣtíṁ
aṣur de d'ualṣairíṁ na muidreáta. I láir na cainte
dó do bain Dón Cíócóté an trrian aṣur an iallaic 35
de Rórinanté, aṣur do rṣaol ré cun riubail é.

"Imtíṣ, a Rórinanté," ar reirean. "Bíoṁ ceao
do éinn aṣur ceao do cor aṣat fearṣa. Ir tú eac
na ṣcor luac! Ir tú an rṣeao ir fearṣa d'ár leat
muidre fáin a cora main air." 40

"D'féirí, a d'uin'uairail," ariṣa Sanchó, "ṣur
b'fearṣa ṣan ceao a éinn a tabairt do Rórinanté
inriu. Má tá rocair aṣat' onóir ar mire cun ar
teáctaireáct, b'féirí ṣur ṣiorra a beinn aṣ imteáct
aṣur aṣ teáct ar muin Rórinanté 'ná ar muin an arail 45
ballaig reo, d'á fearṣa é: aṣur beao ré cóim raor-
áiríeac do Rórinanté an cúrra d'éanam fúm-ra le
beir aṣ dul amú' amearṣ na scnoc ro. Níl puinn
ualais ionnam fearṣa tupa, a d'uin'uairail. Féadurí
ceao a cor a tabairt dó nuair a cíoṣat tar n-air. 50
Aṣur b'féirí ná beao don ṣát le ceao a cor a tab-
airt an uair rin dó, mar b'féirí so mbeao an focal
fóṣanta aṣam aṣ teáct tar n-air dom."

"Ir fíor, a ṣiolla," ariṣa Dón Cíócóté. "Tar ar
a muin aṣur comáin leat. Ac fan so fóill. Ní féao- 55
fir imteáct so ceann trí lá."

“Ašur cad cúige an píŋnear ran, a ðuin’uairil?”
 arsa Sanchó.

“Caitŋir fanmáint ainno go ceann trí lá, a ŋiolla,”
 60 arsan muirne, “i tŋreó go bŋeicŋir mé aš uéanam na
 h-aicŋige reo, ašur go mbeir ar do cumar a ð’innŋint
 oi cad iad na piana a beir ašam ’a fulang le ŋráð
 ði. Cíŋir mé aš rŋacacò mo balcairi ar a céile,
 ašur aš ŋabáil dem’ ceann i ŋcoinnib na ŋcarraiz-
 65 neac, ašur aš uéanam ŋníomariŋa rŋannŋamla eile
 de’n tŋóro, fé mar ba ŋuáŋ le muirib fáin a uéanam
 nuair a bíoir i nŋráð leir na píoŋnaib uairle ná tuŋad
 fŋeasairt ar a nŋráð.”

“Seacain, a ðuin’uairil,” arsa Sanchó, “rar a
 70 mbuailŋá do ceann (abŋac uainn an t-olc!) i ŋcoinnib
 carraige a beað ró-óruair, nó ró-ŋear, ašur do
 cuirŋad, b’féirir, deirne go h-obann leir an aicŋige.
 Ná uéanŋad fé an ŋnó doŋ’ onóir do ceann do bualað
 i ŋcoinnib uirŋe, nó i ŋcoinnib tuirŋe, nó i ŋcoinnib
 75 túrŋóirŋe a beað bŋeáŋ boŋ, ašur ná uéanŋad don
 uíoŋbáil doŋ’ ceann. O’féadŋinn-re a ð’innŋint
 oi riúto go mbíŋeá aš bualað do éinn i ŋcoinnib
 puínte carraige a bí cóm ŋear le puínte rŋeine. Ó
 ná fuil ’ra ŋnó go léir ac leoŋaint ar ðuine, cad ir
 80 ŋad ðuit tú féin a ŋorŋuŋad?”

“Táim buirdeac díot, a ŋiolla,” arsa Don Ciocóŋé,
 “mar ŋeall ar do deaŋ-cómairle. Ac tuir an
 méir reo uaim-re. Ní ceaduirŋŋear don neam-
 óáŋirib ’ra ŋnó ro na muirneacŋa. Ní foláir ŋac don
 85 muo a beir díneac, píŋinneac, macánta. Tá cean-
 ŋailte orainn beir dílir inŋ ŋac raŋar ŋnóŋa óá
 noeimimio. Tá fé cóm maic ašac, ámŋeac, poimne
 canaiz o’féáŋilŋ ašam le cur in’ éneáðacaib má
 bíonn ŋad ašam leir. Ir ŋruaŋ mar a cáilleamair
 90 an balŋam.”

“Le h-anaman t’atár, a òuin’uairil,” ar ra Sanchó,
 “ná tpiáct ar an mbalram. Is beas ná go ndeineann
 piú fuaim an focail mo ḡoile t’iompáil! Ac i ttaobh
 an tpi lá ro atá ceapaithe aḡat’ onóir dom cun beic
 aḡ feacaint ar do pionóirib, abraimír go bfuil an 95
 ainmri caitte ceana féin. Glacfao ḡac nio i
 n’fírinne. Ní’l don cleapaitheact buile a t’féatpá
 déanam ná ’neorfao di. Cuir ar an mbótar mé, aḡur
 Rórinanté fúm, aḡur ḡluairéó’o mar ḡluairéó’
 an ḡaot go tci go mbeao i látair Òulrinéa. ’Neor- 100
 fao mo rḡéal di, aḡur léiḡfao an leicir di, aḡur
 cuirfao ’n-a luighe ar a h-aighe conur mar atá t’onóir
 aḡ imteact io’ ḡeilt annro le méio do ḡráó di.
 Annran ḡabaim-re orm go bpaḡao fpeaḡia bpeaḡ
 ḡráómar uaiti le tabairt annro cúḡat, cun veire 105
 cup leir an aicriḡe aḡur leir an bpionór. Sín cúḡam
 an leicir a òuin’uairil.”

“Seao, ac cao air go rḡpíobfao an leicir? Ní’l
 don páiréar aḡainn,” arpa Don Cíocóté.

“Aḡur, a òuin’uairil,” arpa Sanchó, “ná 110
 deapmáio na h-arail úo do cup ’ra leicir. Tá an
 Dallac aḡam, ac b’féioir go mbéarfao bitéamnac
 éigim eile leir é, aḡur nári mór dom na h-arail
 úo a ḡeall t’onóir dom a beic aḡam nuair a beao
 ré imtigiḡe.”

115

“Ná bíoḡ eadai ort, a ḡiolla,” arpa Don Cíocóté.
 “Ní déanfar don deapmáio. Ac conur a rḡpíobfar
 leicir ḡan páiréar. B’féioir go mbeao ré cóm
 maic aḡam an leicir do rḡpíobao ar bileóḡaib cpann.
 Déineao ptiuirí fáin é go minic nuair ná bíoḡ don 120
 tpaḡar eile cópac acu. Ac féac! B’féioir nári
 b’féarpa dom ruo a déanfinn ’ná an leicir do
 rḡpíobao ar bileóig de’n leabair póca ro le Cap-

“Déníó atá aḡam! Siné díneac a d’éanrao. Annpaḡ,
 125 óom luac aḡur do ípoiríir-re an tḡiáro-baile ir
 ḡiorra d’úinn, féadur é d’fáḡail ḡḡíobḡa amac ar
 páiréar ó m’áḡurir ḡḡoile éḡin, nó ó cléineac éḡin.”

“Ac conur a beir t’ainim féin tíor leir an leitir
 aḡainn annpaḡ, a d’uin’uapail?” arpa Sanchó.

130 “Ní cuinead amadúr d’é ḡaul a ainim coróce le
 h-aon leitir d’á ḡḡíobad ré,” arpa Don Ciocóté.

“D’féirir é, a d’uin’uapail,” arpa Sanchó, “ac ní
 féadfao-ra na h-apail úo d’fáḡail ḡan t’ainim féin,
 óo’ láim féin, a beir tíor leir an óruḡad.”

135 “Beir an leabap ro Cáróeníó aḡat aḡur mo
 ḡḡíobinn féin ann, aḡur m’ainim féin tíor leir an
 ḡḡíobinn rin, óm’ láim féin. Féadur é tairbeain.
 D’Antóma, inḡean mo d’uicár. Aitneoóaró rí rin é
 láirneac, aḡur tabarpar duit na tḡí apail a ḡeallap
 140 duit. Beir apail do d’óicín annpaḡ aḡat. An t-é
 do ḡḡíoburó amac an leitir do’n ríḡain, cuinead ré
 tíor léi map reo:—‘Ir leat-ra ḡo h-éaḡ an Ríoirie
 ḡruamóa.’”

“D’féirir, a d’uin’uapail,” arpa Sanchó, “ná rí mait
 145 leir an ríḡain uapail do leitir cúici beir ḡḡíobḡa ó
 láim d’uine eile.”

“Ní d’eineann ran aon blúipe d’eirpḡeacḡa, a
 ḡiolla,” arpa Don Ciocóté. “Ní’l aon eóur aḡ
 D’ulrinéa ar léḡeann ná ar ḡḡíobneóineacḡ. Níor
 150 léḡ rí aon leabap riam, ná níor ḡḡíob rí aon leitir
 riam, ná ní féacair rí riam aon leitir uaim-re i
 ḡcaiteam a raḡail. Díóḡ ḡo úruil an ḡráḡ mór ro
 aḡainn d’á céile, ní d’óic liom ḡo úpeacamaip a céile
 níor mó ’ná céirre h-uapre i ḡcaiteam an d’á bliadain
 155 d’éaḡ ro atá caite aḡainn aḡ ruirḡe. An uap rin
 féin, nuap a címir a céile ní d’eimip ac féacainḡ

ἀρ ἃ ἐεἰλε ἀγυρ ἰμῆεαδ. Νίορ λαβηματαί μασὼν le
n-a ἐεἰλε. Νί h-é mo ἐυαίμω σο n-αἰῆνεόδ' ρί μέ
ανοίρ τὰ βρεῖεαδ ρί μέ. Ρίοςαν ἀνα-μωθῶμαι,
ἀνα-μάορῶα, ἀνα-στῆρταίμαι ἰρεαθ ἰ; ἀγυρ ριν μαρ 160
α τὸς α h-αῖαιρ ἀγυρ α μάταιρ ἰ."

"Αγυρ, α θυνν'υαράι," ἀρρα Sanchó, "ἀρ μίρτε
let' onόρ α θ'ἰννριντ ῶom ἐ h-ιαθ α h-αῖαιρ ἀγυρ
α μάταιρ."

"Αμβριαῖταιρ ναδ μίρτε, α ἡιolla," ἀρρα Θον 165
Κιοκότε. "Λόρηνρὸ Κορчуелὸ ἰρ ἀνιμ ὠ'ά h-αῖαιρ,
ἀγυρ Αἰθόηρα Νόγατέρ ἰρ ἀνιμ τὰ μάταιρ."

"Αἰαῖθε!" ἀρρα Sanchó, "Αἰλῖλιῦ! ἰηῖεαν Λόρ-
ηνρὸ Κορчуелὸ! ἀγυρ ρινί Θυλρῖνέα ῶέλ Τοβόρὸ
σο ῶτυγταρ Αἰθόηρα Λόρηνρὸ 'ρα βαίλε υἱρῖ!" 170

"Σινί ἰ σο ὠῖρεαδ," ἀρρα Θον Κιοκότε, "ἀγυρ ἰρ
ρῖῦ ἰ βεῖτ 'n-a βαηρῖοςαν ἀρ ἀn nῶomān σο λέιρ!"

"Θαρ ριαθ, ἀδ τὰ αἰῆνε μάιτ ἀγαν-ρα υἱρῖ, α
θυνν'υαράι," ἀρρα Sanchó, "Στῖῖῖῖρε ῶε ἐαἰλῖν luat
λαῖοιρ ἰρεαθ ἰ. Τὰ ρί ἐόμ λαῖοιρ le ρεαρ. Ὅο ἐαῖτφαδ 175
ρῖ ἐλοδ-αραιζε le h-aon ρεαρ ὅς ἰ n-aon ροbul λέι;
ἀγυρ νί ὠεαρρῖnn σο ὠρῖλ ρῖnn ἀcu ἀnn σο leοςφαδ
ρῖ βάρρ leó! Ὅ ἐαῶ é ἀn γυτ ἐinn ἀτὰ αἰεῖ! Ἐnnac
λά ἰ 'n-a ρεαραμ ἀνάρῶε ἀρ ἐῦρ ἀn ἐλῖγ ἰ n-αἰε ἀn
τεαμρῖλλ. Ἐυαῖρ ρῖ ἀνάρῶε ἀnn ἐnn ἡλαοῶαδ ἐnn 180
α nῶinnéιρ ἀρ luēt οἰβρε le n-a h-αῖαιρ, α βῖ ἀς οβαίρ
ἰ βρῖῖρε α βῖ ταμῖλλ μαῖτ υαῖῖ. Ἐυρ ρῖ ἀn ἡλαοῶ
αἰρῖ; ἀγυρ ἀμβριαῖταιρ ἡυρ αἰρῖς na ρῖρ ἀn ἡλαοῶ, βῖοῶ
σο ραῶαῶαρ μῖle σο leῖτ σο μαῖτ υαῖῖ. Ἀn τ-é
ῶεαθ 'n-a h-αἰε nuαῖρ α ἐυρ ρῖ ἀn ἡλαοῶ ρῖn αἰρῖ, 185
ἐυρφαδ ρῖ ρῖοπαρῖnaδ 'n-a ἐλυαρῖῶ! ἰρ ἐρεῶεαμ-
αἰnt ὠυῖτ ἰ, α θυνν'υαράι, ἐρεῶεαμῖaἰnt μῶρ. Νί
h-aon nάῖρε ὠυῖτ βεῖτ ἀρ buῖle le ἡρῶῶ ὠῖ. Ὅα
ἡροοῖτὰ ἐῦ ρέῖn μαρ ἡεῖll υἱρῖ ἰρῖ μῶῶ α ὠεαρφαδ "

- 190 an uile òuine nà sup b'fíú í é; a sup sup òeinir an ceart, 'dà mbeirleadh an 'dabhal leir tú láirleadh 'n-a 'dair pan! Sgaoil éun riubail mé a 'dum'uarail. 1r fada nà feaca í, a sup ba máit liom í feirgint ariir go luat. 1r 'dóca, ámtac, go bfuil rí a'ruighe go mór.
- 195 loiteann pé áilneacht mna beir amuic i gcóinnuirde pé'n rpeir. Go deimín, a 'dum'uarail, ní foláir dom a 'd'omáil duit go maib 'dearmad mór oim go 'd'í ro. Ceapap sup bainitigearna ríoga éigin an 'Dulrínéa áluinn reo go maibair a' cailleanaint do meabrac le
- 200 gíad 'd'í, a sup go maib na tabairtairtí rairbhe a' d'ul, a' d'rial uiréi uait. Ceapap go deimín. Ac i 'd'caob an éailín reo, áldónra lórenró—nó 'Dulrínéa 'dél Tobóró a meapap a ríad—ca' é an tairbhe 'd'í rin tú beir a' d'cup na mbiteamínac a' d'rial uiréi nuair
- 205 a 'd'ionn buairde a' d'at oiré? Má éiríro ríad a' d'rial uiréi, 1r a' d'clúail lín a 'd'geobair ríad í, nó a' d'buail a' d'airbair i 'd'gíoból; ru' adá ar eólar aici éom maic a sup adá a' d'adon fear 'ran áit. Cuirpá' pé a' d'ceap oiré beir a' d'féadaint ar an gcuma 'n-a 'd'carann rí
- 210 rúirte, a sup ar an 'd'á cuirlinn téagaréa 'd'agcúmta láirre adá aici. 1r ámlair a beir iongnad oiré-ran; a sup 1r ámlair a beir ríri a' d'cup an anama amac a' d'gáirí a sup a' d'feallad-magad rúca, 'd'á fíapraige 'd'íob ca' a 'd'ug iad."
- 215 "1r minic mé 'd'á ríad leat, a Sanchó," arpa Don Cíocóté, "nà fuil adon éail a' d'at. Tá caint a' d'at ámtac; a sup, bíod nà fuil éail leo' caint, gáirpánn rí mé uairéanta. Bíonn faobair uiréi, faobair nà tuigéann tu'ra. 1r fíor an rean-focal, .i. 'dealg
- 220 múnlaige, ríacal éon, nó focal amadain, na trí neite 1r gáiré ar bí.' Bíonn do caint-re ana-gáir uairéanta. Ní tuigéann tú ca' a bíonn ar

riubal aḡat, aḡur bíonn do cáint níor ḡéire ná d'á
"tuisctá."

"Ír fíor, a d'uin'uarail," arsa Sanchó. "Amadán 225
íreáó mé. Tabair dom an leictir, a d'uin'uarail, aḡur
rḡaoil uait mé. Ír truaḡ náir éḡair dom í rár a
raib uain aḡam ar an ḡcaint rin do ráó."

Éairiaḡ D'ón Cíocóté leabair Éairénió ar a póca,
aḡur óruio ré í leict-taoib, aḡur éorruig ré ar an 230
leictir do rḡríobáó ar a fuaimear. Nuair a bí rí
rḡríobta aḡe do labair ré le Sanchó.

"Tar annro éḡam, a ḡiolla," ar reirean, "ḡo
léigead an leictir reo duit. Léigead duit í roinnt -
uairéanta, ḡo d'í ḡo mbeir rí do ḡlan-meabair aḡat; 235
le h-eaḡla ḡo mb'féirir ḡo ḡcailir í ar an rúige.
Nuair a beir rí de ḡlan-meabair aḡat ní beir baḡal
uiréi."

"Ní h-eaó, a d'uin'uarail," arsa Sanchó, "ac rḡríob
í d'á n-áit, nó í d'irí áiteanaib, 'ra leabair í; aḡur 240
tabairfad aḡe máit do'n leabair. Ní baḡal ḡo
ḡcailirfad an leabair. Ac í d'taoib beir aḡ b'raé aḡi ḡo
b'raéorinn í cimeáó im' éeann, ní'l don éall leir rin.
Tá an cuinne éóí h-olc ran aḡam, ní féadaim ḡo minic
a cimeáó im' éeann caó é an ainim atá orim féin. Ac 245
léig dom í, a d'uin'uarail, má 'ré do coil é. Ba máit
liom éirteáct let' onóir 'á léigead dom; mar tá
'fíor aḡam ná féadfad rí ḡan beir ar áilleáct."

"Éirt liom má 'reáó," arsan ruirre. "Síóí an
cáint atá rḡríobta aḡam:—

250

"A Ríogan ró-uairal ró-áro,

"Ír ó éoríóe atá b'irte b'uiréte, le ḡalar d'óḡac
an uairir aḡur le ḡráó éaḡmaire, do labhair leat
'ra leictir reo, a d'uirinéa áluinn ḡráómar mílir déi

255 Tobóro, aš suirde na pláinte duit-re ná fuil ašam
 féin. Má'r mí-taitneamhac mé i látaim do shian-
 áilneaceta, i látaim do daoim-bhreageta; má'r fuat
 atá le fágaíl ašam mar dóluisgeact ar méir mo
 shráda duit, ir cnuair an cár é; ašur, bíod go bfuil
 260 taitige ašam ar cnuadotan, ir deacair an cár ran
 do shabáil le n-air. 'Neórfrí mo shiolla, Sanchó,
 duit, a áilneact shan tairé, a námair rí-ionmhuin, a
 rtor a d'fágann go dealb mé, cad é an cor atá oim
 deo' bítin! Má'r méinn leat mo bearta cnuada do
 265 féirteac, ir leat féin mé. Mura méinn, dein mar ir
 áil leat. Tá don leigear amáin le fágaíl ar an dá
 shian. Leigirfrí mo bár do mí-méinn-re ašur an
 shrád éasmaire ro atá oim-ra.

“ ‘Mire;

270

“ ‘Leat féin go bár;

“ ‘An Ríoiré Shuamda.’ ”

“Dair láim m'atar, a d'uin'uarail,” arsa Sanchó,
 “ac riné an ruo ir bheagta a d'airigea-ra mian!
 Ó nác áluinn a cuirir an caint i ndiaid' céile! Ašur
 275 nác gleóite mar a cuir t'onóir tíor leir an leirir,
 ‘an Ríoiré Shuamda.’ Go deimin, a d'uin'uarail,
 ní'l don teópa leat. Ir tú an diabail ro' beataid
 cun leirre do cur le céile! Ní'l don teópa le n-a
 bfuil d'eóluir ašat' onóir!”

280 “Ní foláir do ruoiré fáin eóluir a beir aige ar
 šac don ruo, a shiolla,” arsa Don Cíocóte.

“Tá go maic, a d'uin'uarail,” arsa Sanchó, “ac
 cuir an t-óruagad i rtaob na n-aral úo ar an rtaob
 eile de'n leatanaac anoir, ašur ršrób go foiléir é
 285 i rtréod go rtaigríó šac doinne é.”

"Θέλησας σο θεῖμιν," ἀπὸ τοῦ Νικόλαου, ὁ δὲ
τοῦ Γρηγορίου πρὸς αὐτὸν ἐπελάλυσεν.

"Sead! Cuipfad an iallait ar Róinante anois,"
 arsa Sanchó, "agus annran seo cun bótaim mé."

“Σταθ 50 πόλ, α 51011α,” απρα Όον Cίocότέ. 290

“Ní mórrí dom mo cúro éadaiḡ a baint díom rár a
n-imḡisr, i tpeḡ ḡo mberḡ le h-innrint aḡat ḡo
breacairḡ do dā rúil mé ḡan luro umam.”

“Ó, le h-anaman t’ácar, a dhuin’uairil,” arsa Sanchó, “ná veim é rin! Ná leos dom tú feirgint 295 san luid umat! Do bairrad mo éiríde le triaas buit dá bfeicinn ar an gcuma ran tú! Veinn as pilead’ deór, asur b’féidir as sol so h-áir. Ní féadofinn a leicéir de radarc a d’fúlans i n-don cor, a dhuin’uairil. Má tá don cleairídeact buile 300 asat le déanam veim é, san do cuir éadaias a baint díot, asur déanfid ré an gnó. Ac so veimín ní’l don gá’ leir. Ní déanfid ré ac nígnear do cur orm, asur d’á luatact a d’imteó’o iread’ ir túirge féadrad teact. Asur so veimín féin, murá b’radad- 305 ra f’eadra fóganta ó’n níogain Dúlrínéa, díolfid pí ar! Seodad de cíceanaib asur de díoirnib uiréi— an rciúradé! Ir móir an náire dí é, asur an díir, a rá’ so mbead’ muidre uairal mar t’ondóir-re as imteact ar buile mar g’eall uiréi! an——! Déarrad 310 amac é, lán mo béil de, má cuiréann pí cuige mé! Deirim léi féadaint cúici féin asur san mé cur as caint! Tá an caint rin maic so leór asam! Ní’l dírne ceart aici orm! Dá mbead’ do veimír ar don dígne.”

“Θαρ ριάθ, α Σανχό,” ἀρεα Ὁν Γιόκοτέ, “ἀέ
 ιρ ὀδὶς ἰομ νὰς μίρε ἀτὰ ἀρ βυίλε, ἀέ ζυρ τυρά ἀτὰ
 ἀρ ὀο μεῖδαιρ!”

“ Ní'lim ar mo meabhair, a 'duin'uaireil, ac tá fearg (320
 oim, agus ní h-ionghaod 'dom é. Ac féad, a 'duin'-
 uaireil; r'géal tairp rin. Cao a beir le n-ite agat'
 onóir go 'tadgaod tair n-air? An amlaib a beir tú
 ag r'gíobad bíod ó rna h-aodairib ar nór 'Carbénio? ”

“ Ná bíod don ceirt oir mar g'eall air rin, a 325
 gíolla,” arsa Don Ciocóté.

“ Dá mbead mórán bíod agam ní iorfinn don blúipe
 de. Cúin na h-oibre reo 'dhanai' 'ra ceart ní éiríod
 'ite ac na glaraiaí, agus torcáí na gcrann atá,
 mar a cionn tú, iomadamaíl annro.”

330 “ Ac puo eile, a 'duin'uaireil,” arsa Sanchó.
 “ B'féidir ná féadfinn eolur o'rágail irtead cún na
 h-áite reo airib, nuair a beir mé ag tead tair n-air.
 Dá 'téróinn amú' an uair rin bead an r'géal go h-ole
 agam.”

335 “ 'Neorfaod-ra 'duir cao a 'dhanair,” arsa Don
 Ciocóté. “ Cionn tú an gíolcaé ran atá ag fáir inr
 gac don bail i n-ár 'otimceall. Dam point de rin,
 agus bí 'gá éiríod uair ar an 'talam ag imtead
 'uit, go mór mór in rna cúinnib agus in rna cior-
 340 airib a éiríod 'tíot. Annran tairbeánro na g'éag
 gíolcaig rin an t'ligé ceart 'uit nuair a beir ag
 tead tair n-air. Sin mar a fuair Téreúr eolur
 t'ro an airibéir.”

“ Dem Sanchó an n'ó rin. Bailig ré éiríod punan
 345 mór de'n gíolcaé, agus éiríod ré ar muin Rórinanté.
 Bí ré 'tíreac ag gluairead, agus é féin agus a máig-
 r'ir ag r'ilead go fuigead, nuair a labair an
 máig'r'ir.”

“ 'Stad neómat, a gíolla,” arsan máig'r'ir, “ go
 350 b'féidir don b'adta beag amáin de'n buile atá oim.”

“ O éirí an puir de a éiríod éiríod, agus do r'it

ré anonn 'r anall. 'Do fearaimh ré ar mullac a
cinn. Annsan 'do gluais ré mar a gluaireód' roct;
a 'dÁ coir ašur a 'dÁ láimh rínte amac, ašur iad aš
teadct ar talamh i ndiaib céile, ašur a cábail mar a 355
bead mol an roct, ašur ašac don liú fiaóáin coim-
teadct aš teadct ar mar a tiocfaó ar don duine buile.
Níor féad Sanchó fanmáint abfaó aš féadaint air.
O'iompuig ré uaid ašur cug ré a bótair air.

CAIBIDÍOL A TRÍ A'S TRÍOCAD

“ FÁGAIMÍS ANNSAN IAD ”

Cóm luac ašur bí Sanchó iméigct ar a raóaric, ašur
nár b'féoiri 'dó an gleacaidéadct a 'b'feirgint, 'do
rtaó an iudie de'n poc-léimireadct ašur de rna
geadctiú buile. O'iméig ré ruar ašur fuid ré
ar mullac na capraige. Bí an uain bpeáš bpoctallac, 5
ašur níor móctiú ré earba na mbalcairi. O'fan
ré n-a fuid ar an gcapraig ar fead abfaó, ašur é
aš macctnamh. Bí ceirt móir doimhin ór cómair a
aighe aige. B'i ceirt i ná cé'cu ar Órlanó na
buile nó ar Amadóir na gnuaimé a déanfaó ré aictur 10
an fáir a bead an buile air. Fé deiré 'do pocairiúš
ré ar Amadóir. Nuair a bí an pocairiúš fan déanta
aige táimig ré anuar de'n capraig, ašur éiom ré ar
beirct aš ruibal anonn 'r anall a mearš na gcrann
ašur amearš na gcapraigreac, ašur é aš cumad 15
filióeacra, aš molaó 'Dulrinéa go n-áir ar oúir.

aḡur annṛan aḡ cur an milledin uirṛi ḡur b'í fé
 nṛeáir é beirṛ ar a meabṛair. Nuair a b'íodṛ d'an riliṛ-
 eaḡṛa cumṛa aḡe ḡo rḡr'íobadṛ fé an d'an ar ṛaobṛ
 20 cṛainn, nó ar an b'íodṛ fé n-a cṛaibṛ, nó ar an
 nḡainnirṛ f'liuc aḡ imeall an tṛruṛáin. Nuair a
 ṛaḡadṛ ocarrar air d'íteadṛ fé curṛ de ṛorṛaibṛ na
 ḡerann, aḡur curṛ de rna ḡlararaiṛ a b'í aḡ rár aḡá
 mbun. Sin mar a caitṛ fé an aimṛir an fáir a b'í
 25 Sanchó ar a cuairṛ.

. Do lean Sanchó aḡ caiteamṛ na nḡeáḡán ḡiolcaḡ
 uairṛ ar an dṛalaimṛ, ḡo mṛir mṛir nuair a ṛaḡadṛ fé
 ḡo dṛí cṛaṛdṛ, nó ḡo dṛí cṛorairṛ 'ra b'íṛrín, ḡo dṛí ḡo
 dṛáinḡ fé amadṛ ar an mbṛṛar mṛir. Cóm luad aḡur
 30 b'í fé ar an mbṛṛar mṛir cṛḡ fé aḡairṛ ar ṛobṛrṛ.
 Do b'íorṛuḡ fé ar aḡairṛ, aḡur ḡo luad, amáirṛeac
 a b'í cuḡe ṛáinḡ fé i maṛarṛ an tḡe. Órṛa; an tḡ
 órṛa cṛadṛna mar ar caiteadṛ anáirṛe é ar an b'plain-
 cṛadṛ! B'í tṛar aḡur ocarrar air, ac má b'í féin ní
 35 féadṛadṛ fé dul irṛeac 'ra tḡ órṛa ran. Cuir an
 t-ocarrar f'iaḡaint air, amṛac, teacṛ i ḡcómḡar an
 tḡe. Annṛan do rṛadṛ fé, aḡ cur 'r aḡ cúiteamṛ
 féadṛaint an maḡadṛ fé irṛeac nó ná maḡadṛ. An fáir
 a b'í fé 'n-a rṛadṛ do buail beirṛ cuḡe amadṛ ar an
 40 dṛiḡ órṛa. Cóm luad aḡur cṛonnacṛar é d'áirṛiḡ-
 dṛar é.

"féacṛ airiú, a cléirḡ," arṛa dṛine acu, "nác é
 ríúṛ Sanchó Panṛa annṛúṛ ar muin an cṛaill úṛ.
 Ir cumṛin leat ḡo nṛubairṛ an bṛan-tḡe ḡo maibṛ fé
 45 imṛiḡṛe i n-donṛeacṛ le Don Cíocóṛé cun beirṛ 'n-a
 ḡiolla aḡe."

"Am b'maṛar ḡur b'é ḡo d'irṛeac," arṛan cléirṛeac,
 "aḡur féacṛ, riné cṛaill an dṛin'uarail féin!"

Níor b'íongṛadṛ iad 'ḡá áirṛint cṛm maibṛ. An

beirte céadna úr a dóig na leabhair malluighe úr go
iríad a bí ann, an cléiread aghur an beairbóir. Tán-
dair i n-ácmairiadú ród.

“ Airiú, a Sanchó Panra,” arsan cléiread, “ an tú
ran ? ”

“ I r mé go díreac, a Duin’uairil,” arsa Sanchó. 55

“ Aghur cá’r fágair do máigirtir, a Sanchó ? ”
arsan cléiread.

“ Tá gnó móir éigin ar riubal aige ’ran áit ’n-ar
fágair é,” arsa Sanchó, “ aghur d’óirúig ré dom
gan a d’innrint d’aoinne cá raib ré. Dá n-innrinn 60
é do marbóc’ ré mé.”

“ Beir an rgeal ran i n-áit éigin eile leat, a
Sanchó,” arsan beairbóir. “ Sgeal gan dact iread
é. I r amlaib a marbúigir an duin’uairil aghur do
robálair é! Siné a capall aghat ’á marcuigeadú! 65
Innr an fírinne nó caicrimio tú tabairt ruar do’n
olige. Cá bfuil do máigirtir, a Sanchó ? ”

“ Níor deimear-ra marbúad ná robáil ruam,”
arsa Sanchó. “ Tá an duin’uairil amuic annrúo
amearú na gcnoc úr eall, ag déanam áicúige éigin 70
d’beir ré atá aige le déanam mar gheall ar Dúlrinéa
dél Tobóro, ingean lórenró Corchuéló, go bfuil
ré ar a meabair le gáú d’i. Tá leitir annro agham
le bpeit ag triall uiréi, aghur eúg ré a capall dom
i d’neó ná beinn abrad ar an mbótar. Siné an rgeal 75
go léir aghaib, aghur má geibim-re milleán uairé mar
geall ar é d’innrint d’aoib cuirfad an milleán ar
beirte aghaib-re, mar do cuirbúir fiaóaint oim é
d’innrint.”

Dí iongnad aghur alltaad ar an mbeirte nuair airúg- 80
dair an rgeal ran. D’í fíor acu an duin’uairil boet
a beit ar a meabair; ac mar rin féin ní raib

don coinne acu leir an ríéal a d'innir an siolla
úóib.

85 “Cairbeáin an leitir dúinn, a Sanchó,” ar ríad.

“Tá rí ríróibéa annro agam i leabair póca a bí
as an n-uim’uair. Do ríróib ré ’ra leabair póca
í, ac dubairt ré liom i d’rágail ríróibéa amac níor
gloine agus níor roiléir, ó cléireac máit éigin, rap
90 a ttabairfinn do’n ríogain uairil í.”

“Tabair dóm-ra í,” arpar cléireac, “agus
ríróibéa amac i go breágh slan roiléir, i tcead go
breáorú doimne i léigead san tmioblóir.”

Cuir Sanchó a lám ’n-a póca. Do leat a béal air.
95 Cuir ré lám i bpóca eile. Do dún a béal agus do
leat a d’a fúil. Cuairuis ré a raib de pócaib air.
Do dubuis agus do soruis aise. Do érom ré
ar a curo féaróise do rtaad, agus ar é féin do
bualad ’ra béal agus in rna cluairib.

100 “Cad é rin ort, airiú!” arpar Dearbóir.

“Cad é rin orm!” arpa Sanchó. “Tá mo d’a
dóitín orm. Trí cinn d’aralaid breágha óga a bí le
rágail agam, agus riniaid iméighe iad!”

“Sin cúgam an leitir agus na bac na h-arail,”
105 arpar cléireac.

“Sin cúgat an leitir! Ir breágh bog a éagann
caint cúgat! Conur féaróinn leitir ná fuil agam
do rínead cúgat! Mearar go raib rí agam, ac bí
a leitéir rin de ceapuiol agus de poc-léimreac ar
110 riubal aise nuair a bíor as teact uair náir cuimnis
ré ar an leitir a tabairt dom, agus náir cuimnisear
féin ar i d’iarrad air; agus riniaid na h-arail iméighe,
agus sup mearar ná raib agam ac d’uil agus an
leitir a cairbeáint d’Antónia. Táim cneáda! Táim
115 cneáda amuié ’r amac! Ac do léig ré an leitir

dom, agus ir dóic liom go bfuil sí do glan-meabairt
 agam. Ac ní féadofinn na n-araí fágáil air rin. Ní
 beaó ré do péir olíge.”

“ Abair an cáint a léig ré ar an leictir tuic, a
 Sanchó,” arsan cléireac, “ agus ríobfaid-rá ríor 120
 an cáint agus b’féidir go ndéanfaí ran an gnó.”

“ B’féidir é,” arsa Sanchó, “ supa maic agat!
 Fan go fóill anoir.” Éiríom ré ar máctnamh. “ ‘A
 Ríogan, tá mo éiríde—ta mo éiríde bhuirte agat,’ ”
 ar seirlean. “ Do ríad ré agus a lám tuar aige ag 125
 ríabaid a éinn. “ Féad anoir,” ar seirlean, “ Dub-
 airt leir gan beic ag baid oim-rá cun cuimne éimead
 ar an leictir rin. agus ní déanfaí ré puo oim!
 Dubairt ré puo éigin mar gheall ar galair dógaic,
 agus mar gheall ar gíad éagsaíre ”——annsan do 130
 ríad ré airtir agus é ag ríabaid a éinn.

“ Dubairt ré ’ra deirde go raib ré cun báir d’fágáil
 agus go leigfaí ran iad araon. Dubairt ré ’ra
 deirde sup b’é féin an Ríorpe Spuamda, agus annsan
 cuir ré ríor óirígaí na n-araí.” 135

“ Níl do cuimne éom h-olc i n-don éor agus ir
 dóic leat. Tugair an méir rin leat go n-ana-maic.
 Dein iarríad eile. Tabair fé’n leictir airtir,” arsan
 cléireac.

Do tug, agus má tug do cuir ré irteac ’ra leictir 140
 ríce puo, céad puo, náir cuimniú Don Cíocóte
 ríam ar don níó d’a ríor. D’innir ré dóib conur
 mar a bí ceapaithe ag Don Cíocóte, dá bfaíad
 ré ríeasra ríoganta ar an leictir, imteac ar fuair
 an domáin ag déanam éad go ríí go mbeaí ré i 145
 n’impíre nó i n’áir-ríí. “ agus annsan,” ar seirlean,
 “ déanfaí ré ríí d’iom-rá ar oileán éigin. Tá an
 t-oileán geallta aige dom. Níl don teip ná go

mbeiré ré i n'impíre, nó i n'ápo-mísh an cúro ir luḡa
 150 de. Duin'uaral ana-éirída iréad é. Ní rtaonfaó
 ré ó don trāḡar námao d'á mbuailfaó uime. Aḡur
 ní féadofaó don trāḡar námao an lám-uaéctair fáḡail
 air."

Óiōdar aḡ éirteaéct leir, aḡur do cūigeadar 'n-a
 155 n-aighe ḡo raib Don Cíocócté ar buile, aḡur ḡur buile
 ana-éōḡálaé a bí air, mar ḡo raib Sanchó boéct tar
 éir an ḡalair do éōḡaint uair!

"Tar linn irteaéct annro, a Sanchó," ar ríad, "ḡo
 n-icir ruo éigín aḡur ḡo n-ólaír bmaon ríona. Tá
 160 ḡáó aḡat leir, a ríir boicéct, tar éir a bfuil de éruaó-
 tan aḡur d'anróó curéa óiōt aḡat ó iméigir i n-
 donfeáéct leir an nōuin'uaral. Téanam oir irteaéct,"
 arpan cléiréad.

Cūimniḡ Sanchó ar an bplaincéad. Níoir d'aon
 165 máit d'óib beiré a d'iarrairé é bheiré irteaéct.

"Táim ana-buiréad d'ib," ar reiréan, "ac b'féárr
 liom fanmáint annro. Féadofíó ríó noimnt éigín
 bíó aḡur tige do cúir cúḡam amac aḡur cairéar
 annro iad."

170 O'iméig an beiré irteaéct.

"Féad, a bean an tige," arpan cléiréad le bean
 an tige, "tá fear annróó amuic aḡur Sanchó Panra
 ir ainim d'ó, aḡur d'iarraamair air teaéct annro irteaéct
 i n-donfeáéct linn aḡur a d'innéar do cairéam i n-ár
 175 ḡcuibhéann. Do ceir oraimn é tábairé irteaéct, ac
 duóairé ré linn an biaó do cúir cúighe amac aḡur ḡo
 ḡcairéaró ré é. Tá ré cóm máit aḡat ruo éigín le
 n-icé do cúir amac cúighe."

"Tá aicéne aḡam air ḡo deimín," arpa bean an
 180 tige "bí ré féin aḡur an rḡiolúnaé duin'uarail
 acá mar máigiréir aighe, bíōdar annro an lá fé deiré,

ašur nuair a bíodair aš imcheáct ní b'iolfaó an tuim'-
 uair ar a lóiróin ná ar an mbiaó a bí fágalta acu.
 Ní lúga 'ná mar a b'iolfaó an siolla. Dubairt ré,
 an fuo náir ceairt o'á máigrtir a b'eanam náir ceairt 185
 toó féin é b'eanam. Do tárla go raib ceairtair fear
 annro an uair ceairt, ašur nuair a connacadar an
 éascóir aš an mbeirt 'á b'eanam do fuadair ar an
 nsiolla ašur cuireadar ar plaincéad é, ašur bíodair
 'gá cáiteam anáirde ar an bplaincéad go dtí ná 190
 feoir ré cé'cu lartuar de nó lartíor de a bí r'péir
 ná talam! Tá náir air anoir, nó b'feoir sup
 eagla atá air.

“ Tabair toim-ra an biaó,” arsan beairtib, “ ašur
 beirfaó cuige amac é.” 195

Do fu. Annran o'innreadar do muintir an tige
 conur mar a bí an tuim'uair boct, Don Cioócté,
 amuic amearš na šcnoc, ašur é ar a meabair; ašur
 go raadar aš cur ašur aš cúiteam fácaint a'
 b'fearfíor don treift a b'eanam ar é mealláó leó 200
 irteac abairle cun go šcurfí cóir éigin leigirte air.

“ Táimio 'gá cuimneam,” arsan cléiréac, “ go
 mb' feoir go b'fearfíor an treift do b'eanam ar
 an šcuma ro. Ritir fáin irteac é, dar leir. Ac
 tá ceangailte ar ritir fáin, má glaoirdear air cun 205
 oiošaltair a b'eanam ar tíoránac a b'ein éascóir
 ar mnaoi uairil, dul láirteac ašur an tíoránac do
 tíor. Cuirfíó duine ašainne éadac mná uime,
 ašur beir an duine eile ašainn 'n-a feirbireac aš
 an mnaoi, mar o'ead Annran raigimio irteac 210
 amearš na šcnoc, mire ašur mo máigrtreár, mar
 o'ead; ašur b'eirfíó mo máigrtreár šearán cuair
 ar an o'tíoránac, ašur cuirfíó rí de šearaib ar an
 ritir uair fáin teáct léi ašur oiošaltar do

215 *Óéanamh* ar an *Ótíoránac* a *óein* an *éagcóir* uirthi.
Má *éagann* *fé* linn *amác* ar an *uaignear*, *b'féir*
go *Ótíocfadh* linn *é* *éur* ar *láimh* *rábála* 'ra *báile* 'n-a
tijs *féin*, nó *í* *n-áit* *éigin* 'n-a *mbeir* ar *cúmar* *daoine*
aige *éabhairt* *dó* *asur* *cóir* *do* *éur* *aig*."

220 *Do* *éair* an *rocaruadh* *ran* *go* *n-ana-mait* *le*
mnaoi an *tijs* *asur* *le* *feair* an *tijs*. *O'aimris* *bean*
an *tijs* *culait* *éadais* *léi* *féin*, *asur* *éur* *rí* ar an
mbeairbóir an *culait*. *Ní* *raib* *fé* *nó-mór*, *asur* *bí* *fé*
cúmta *córac* *go* *mait*; *í* *Ótreó*, *nuaig* a *bí* an *Ó-éadac*
225 *uime*, *go* *raib* *fé* 'n-a *éailín* *óg* *uairal*, *ana-óear*, *ana-*
éuirpiollac, *ac* an *féaróg* a *beir* *aig*. *Níor* *óeacair*
an *méir* *rin* *do* *leigear*. *Ní* *féadadh* *bean* *óg* *uairal*
gabáil *amác* *trío* an *uóútais* *gan* a *n-ághair* a *beir*
clúruighe *ac*. *Níor* *b'fada* an *moill* ar *bean* an
230 *tijs* an *clúrac* *do* *folácar* *asur* *do* *éur* *ruar* *go*
cuinn *asur* *go* *rlacmair*. *Nuaig* a *bí* an *méir* *rin*
óeanta, *bí* an *cléireac* *asur* an *éur* *eile* *d'á* *raib*
láirneac *as* *dul* in *rina* *trúib* *as* *gáirí*, *bí* an *óig-bean*
uairal *cóm* *gneanta* *ran*! "*Ó*," ar *riao*, "*náir* *mór*
235 an *truas* *beairbóir* a *óéanamh* *riam* *ó*!"

O'mhreachair *do* *Sanchó* an *obair* ar a *raib* *rocair*
acu, *asur* *éuireadh* 'n-a *luige* *aig* *sur* *óóicighe* *dó*
na *n-arail* *óga* a *beir* *le* *rágail* *aige* *dá* *b'éadair*
Don Cíocóte *éabhairt* *abáile* *leó* *cun* a *tijs* *féin*. *Do*
240 *tuig* *fé* *go* *raib* an *ceairt* *annran* *acu*, *asur* *bí* *fonn* *aig*
cadruadh *leó* *cóm* *fada* *asur* *do* *raadh* a *óiceall*.
Do *gluair* *asur* *fé* *óein* an *énuic*, *asur* *Sanchó* *as*
cairbeaint *na* *rlige* *óóib*; *asur* an *óig-bean* *uairal*
ar *muin* a *miúile*, 'n-a *ruir* *í* *leir-taob*, *mar* *ba*
245 *ceairt* *do* *mnaoi* *uairal* a *beir*. *Éanáir* *cun* *na*
n-áite 'n-a *raib* *óir* *iompáil* *irteac* *amear* *na* *gcnoc*.
Bí an *giolac* *annrú* *cairte* ar an *Ócalam*, *mar*

éomáirta, ’ran áit ’n-ar éait Sanchó ar a lámh é. Comáineadar leo irtead.

“ Stadaró go fóil,” arfa Sanchó, nuair a bíodar 250 tar éir dul tamall irtead. Do rataradar.

“ Ir fearra dóm-ra dul róimh cun na h-áite ’n-a bfuil an duinn’uairal,” ar reiréan, “ asur freasra Úlriméa tabairt dó. U’féoiri sur dóicéide é teadé linn nuair a beaó an freasra fásalta aise.” 255

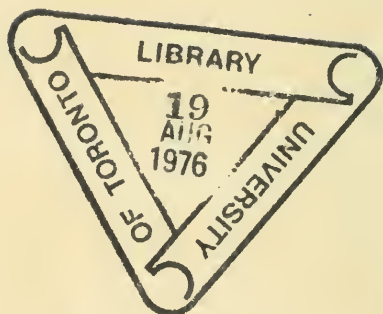
“ Tá an ceairt as Sanchó,” arfan bean uairal.

“ Ir fóir, a ríogán ró-uairal,” arfan cléiréad.

Do rataradar ar an áit rin, asur o’iméig Sanchó. Ní raib, mar ir eól, aon freasra aise ó Úlriméa; ac níor éuir ran aon coirabuir air. O’féarfaó ré an 260 freasra do ceapaó.

Bí an ainirir go breáig bog brocalac. I mí luánara ab’ ead é. Bí rruacán uirge as ruc ran an coráin. asur bí bínre deap féir glair ar bpuac an trruacán, asur bí carraig áir 1 n-aice an bínre. Do ríneadar 265 ar an mbínre ar ríad na carraige. Bí tori breáig móir glararaí anáirde ar nullac na carraige. asur éimead ran neairt na ríéine uada. Bí an áit ar áilleadé cun roinnit ruaimnir a déanann tar éir an airtir a bí curta dóib acu. Ní fada a bíodar rínte 270 nuair a bíodar ’n-a ríodar go ráin asur iad as freasairt a céile as ríannarraig go ceolmair.

Fásaimir annran go ceann tamall iad, as reiréan le Sanchó asur leir an ríre uairal ráin. Nuair a beir an tamall beas caíte leanrímo Sanchó, le 275 congnam Dé.

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 11 04 07 016 8